

T.C
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
CUMHURİYET TARİHİ ANA BİLİM DALI

CUMHURİYET DÖNEMİ BİNGÖL (1923-1960)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Yavuz HAYKIR

HAZIRLAYAN
Arzu AKKOYUN

ELAZIĞ 2019

T.C
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
CUMHURİYET TARİHİ ANA BİLİM DALI

CUMHURİYET DÖNEMİ BİNGÖL (1923-1960)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Yavuz HAYKIR

HAZIRLAYAN
Arzu AKKOYUN

Jürimiz,tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans / doktora tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

- 1.
- 2.
- 3.

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih vesayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ömer Osman UMAR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Cumhuriyet Dönemi Bingöl (1923-1960)****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Cumhuriyet Tarihi Ana Bilim Dalı****Elazığ-2019; Sayfa: XIV+214**

Bu çalışma ile Doğu Anadolu Bölgesinin Yukarı Fırat Bölümünde yer alan Bingöl şehrinin 1923-1960 yılları arasındaki döneminin şehir tarihi incelenmiştir. Cumhuriyet Döneminde Bingöl şehriyle ilgili kapsamlı bir çalışmanın yapılmamış olması, bu çalışmanın yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. Şehirlerin günümüz durumlarını daha iyi analiz edebilmek için tarihsel süreç içerisindeki doğal ve beşeri faktörlerin gelişim ve değişimdeki rollerini iyi bilmek gerekir. 1936 yılında vilayet olma statüsü kazanan Bingöl'ün yapılması zorunlu hale gelen kamu faaliyetleri ile şehirleşme süreci başlamıştır. Bu çalışmada Bingöl şehrinin sosyal, siyasi, idari, iktisadi ve kültürel alanlardaki gelişimi ve değişimi konu edinilmiştir. Bu amaç doğrultusunda araştırmamızda başta arşiv belgeleri olmak üzere resmi yayınlar, dönemin süreli yayınları ve tetkik eserlerden faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bingöl, Şehir Tarihi, Gelişim ve Değişim.

ABSTRACT

Master Thesis

Bingöl in the Republican Era (1923-1960)

Firat University

Social Sciences Institute

History of the Republic

Elazığ-2019; Page: XIV+214

With this study, the city history of Bingöl city which is located in Upper part of Firat between the 1923 and 1960 was researched. A comprehensive study about Bingöl city hasn't been studied yet, so doing this study has become compulsory. We have to know the roles of natural and anthropic factors in historical process in progress and alteration in order to analyse better the nowadays situations of the cities. In 1936, Bingöl became a province and after that public activities which become compulsory to be done and the process of urbanisation started. In this study, the subject is about the changing and the developing of Bingöl city in recognition of social, politician, governmental, economic and cultural factors. In accordance with this purpose, we utilized from archive forms, formal publishing, periodical publications of the date and investigation works.

Key Words: Bingöl, City History, Development and Alteration

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
TABLolar LİSTESİ	IX
EKLER LİSTESİ.....	XI
ÖN SÖZ	XIII
KISALTMALAR	XIV
GİRİŞ.....	1
I. Bingöl İlinin Coğrafi Yapısı	1
II. XX. Yüzyıla Kadar Bingöl'ün Tarihsel Gelişimi	1
II.1. Bingöl Adının Anlamı ve Kökeni	2
II.2. Türk Hâkimiyetinden Önce Bingöl.....	3
II.3. Türk Hâkimiyetinde Bingöl	5
II.3.1. Selçuklular Döneminde Bingöl	5
II.3.2. Beylikler Döneminde Bingöl	5
II.3.3. Akkoyunlular ve Karakoyunlular Döneminde Bingöl	6
II.3.4. Osmanlılar Döneminde Bingöl	6
II.3.5. Birinci Cihan Harbinde Bingöl	7
II.3.5.1. Ermenilerin Bingöl ve Çevresindeki Faaliyetleri.....	8
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. BİNGÖL'DE İDARİ YAPI VE NÜFUS	11
1.1. Bingöl'ün Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi İdari Yapısı	11
1.2. Bingöl'de Köyler.....	13
1.3. Bingöl'de Aşiretler.....	27
1.4. Bingöl'de Nüfus	29
İKİNCİ BÖLÜM	
2. BİNGÖL'DE SOSYAL DURUM	32
2.1. Bingöl'de Sağlık.....	32
2.1.1. Bingöl'de Eczane.....	35
2.1.2. Bingöl'de Sıtma Savaş Hizmetleri	35
2.1.3. Bingöl'de Verem Savaş Hizmetleri.....	36

2.1.4. Bingöl’de Veterinerlik Hizmetleri.....	37
2.1.4.1. Bingöl’de At Vebasına Karşı Mücadele	38
2.2. Bingöl’de Spor Faaliyetleri	38
2.2.1. Bingöl Gençlik ve Spor Kulübü	38
2.2.2. Genç Spor Kulübü	41
2.2.3. Kiğı Gençlik Kulübü	42
2.3. Bingöl’de Avcılık.....	42
2.3.1. Bingöl Avcılık ve Atıcılık Kulübü	42
2.3.2. Kiğı Avcılar Kulübü	43
2.3.3. Karlıova Avcılar ve Atıcılar Kulübü	44
2.3.4. Genç Avcılar ve Atıcılar Kulübü.....	44
2.4. Bingöl Depremleri.....	45
2.5. Bingöl’de Posta, Telgraf ve Telefon Faaliyetleri	50
2.6. Bingöl’de Kurulan Dernek ve Kooperatifler.....	51
2.6.1. Bingöl Kızılay Derneği.....	51
2.6.2. Bingöl Kültür Derneği	53
2.6.3. Bingöl Şehir Kulübü.....	53
2.6.4. Bingöl Şoförler Derneği	54
2.6.5. Kiğı Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği.....	56
2.6.6. Bingöl Memur Kulübü	56
2.6.7. Bingöl Memurlar İstihlak Kooperatifi.....	57
2.6.8. Kiğı Mahdut Mesuliyetli Memurlar İstihlak Kooperatifi	57
2.7. Bingöl’de Sinema Teşkilatı.....	58
2.8. Bingöl’de Bayındırlık Faaliyetleri	58
2.8.1. Bingöl’de Elektrik	62
2.8.2. Bingöl’de İçme Suyu	63
2.9. Bingöl’de Camiler	65
2.9.1. Bingöl Camileri Onarma Derneği	66
2.9.2. Solhan Cami Onarım Derneği	66
2.9.3. Kiğı Kasaba Camiini Onarma Cemiyeti.....	67
2.9.4. Uzunsavat Köyü Camiini Onarma Derneği.....	67
2.9.5. Karlıova Kazası Camileri Yaptırma ve Onarma Derneği.....	68
2.9.6. Bingöl-Mendo Köyü Camiini Onarma Cemiyeti	68

2.10. Bingöl'de Ulaşım	69
2.10.1. Bingöl'de Yollar ve Köprüler	69
2.10.2. Bingöl-Genç Demiryolu	75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BİNGÖL'DE SİYASİ HAYAT	76
3.1. Milli Mücadele Döneminde Bingöl	76
3.2. Şeyh Sait İsyanı	77
3.3. Bingöl'de 1923-1949 Yılları Arası Yaşanan Siyasi Gelişmeler	79
3.4. Bingöl'de 1950-1953 Yılları Arası Siyasi Alanda Yaşanan Gelişmeler	80
3.5. Bingöl'de 1954-1956 Yılları Arası Yaşanan Siyasi Gelişmeler	81
3.6. Bingöl'de 1957-1960 Yılları Arası Yaşanan Siyasi Gelişmeler	88
3.6.1. 27 Mayıs 1960 Darbesinin Bingöl'e Yansımaları	93
3.7. Bingöl'de Cumhuriyet Halk Partisi ve Faaliyetleri	94
3.7.1. Bingöl'de CHP Tarafından Açılan Ocak ve Bucak Teşkilatları	95
3.7.2. CHP İlçe Yönetim Kurulu Seçimleri ve Üyeleri	97
3.7.3. CHP Genel Sekreterliğinin Bingöl Parti Teşkilatlarına Gönderdiği Malzeme ve Yardımlar	102
3.8. Bingöl'de Demokrat Parti ve Faaliyetleri	103
3.8.1. DP İlçe Yönetim Kurulu Seçimleri ve Üyeleri	103
3.9. Bingöl'de Millet ve Hürriyet Partisi	110
3.10. Bingöl'ün 1923-1960 Yılları Vali, Belediye Başkanı ve Milletvekilleri	111

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BİNGÖL'DE EKONOMİK YAPI	114
4.1. Bingöl'de Tarım	114
4.1.1. Bingöl Ziraatçılar Derneği	119
4.2. Bingöl'de Hayvancılık	119
4.2.1. Kiğı Arıcılık Cemiyeti	124
4.2.2. Damızlık Hayvan Kooperatifi	125
4.3. Bingöl'de Sanayi ve Ticaret	125
4.3.1. Bingöl'de Bankacılık	127
4.3.2. Bingöl'de Dokumacılık	128
4.3.3. Bingöl'de Sümerbank Satış Mağazası	129
4.3.4. Bingöl Esnaf Derneği	129

4.3.5. Yerköy’de Esnaf Kefalet Kooperatifi.....	129
4.3.6. Bingöl’de Madenler.....	129
4.3.7. Bingöl’de Ormancılık.....	130

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BİNGÖL’DE EĞİTİM VE KÜLTÜR	132
5.1. Osmanlı Devleti Zamanında Bingöl’de Eğitim.....	132
5.2. Bingöl’de İlköğretim.....	133
5.2.1. Bingöl Sarayı’da İlköğretim Okulu	134
5.2.2. Bingöl Yenişehir İlköğretim Okulu.....	136
5.2.3. Bingöl Akşam Kız Sanat Okulu	137
5.2.3.1. Bingöl’de Akşam Kız Sanat Okuluna Bağlı Olarak Açılan Kurslar	137
5.3. Bingöl’de Ortaokul.....	138
5.4. Bingöl’de Lise.....	138
5.5. Bingöl Vilayet ve Kazalarında Eğitim Alanında Kurulan Dernekler	139
5.5.1. Bingöl Öğretmenler Derneği	139
5.5.2. Kiğı Okul Severler Derneği.....	140
5.5.3. Holhol Köyü Ortaokul Kurma ve Yaşatma Derneği	140
5.5.4. Bingöl Vilayeti Merkez Kazası İlkokul Yaptırma ve Onarma Derneği	141
5.5.5. Okul ve Öğrencileri Koruma Derneği	141
5.5.6. Genç Kazası Okul Yaptırma ve Yaşatma Derneği	141
5.5.7. Karlıova Kazası İlkokul Yaptırma Derneği.....	142
5.5.8. Solhan Kazası İlkokul Yaptırma Derneği.....	143
5.5.9. Solhan Kazası Ortaokul Yaptırma Derneği.....	143
5.5.10. Bingöl’de Lise Binası İnşa Derneği	143
5.5.11. Bingöl Yükseköğretim ve Kültür Derneği	144
5.5.12. Yavru Kurt Teşkilatı.....	145
5.5.13. Kızılay Gençlik Kolu.....	145
5.6. Bingöl’e Eğitim Alanında Yapılan Yardımlar	145
5.7. Bingöl Halkevleri	146
5.7.1. Bingöl Halkevinin Şubeleri	147
5.7.1.1. Dil ve Edebiyat Şubesi Faaliyetleri	148
5.7.1.2. Güzel Sanatlar Şubesi ve Faaliyetleri	148
5.7.1.3. Temsil Şubesi ve Faaliyetleri.....	148

5.7.1.4. Bingöl Sosyal Yardım Şubesi Ve faaliyetleri	149
5.7.1.5.Spor Şubesi ve Faaliyetleri	150
5.7.1.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi ve Faaliyetleri.....	150
5.7.1.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi Faaliyetleri	150
5.7.2.Bingöl Halkevinde Verilen Konferanslar	150
5.7.3. Bingöl Halkevi Binasının Yapımı, Tamiratı ve Halkevine Yapılan Nakdi Yardımlar.....	154
5.7.4.Kiğı Halkevi ve Faaliyetleri	155
5.7.5. Karlıova Halkevi ve Faaliyetleri	158
5.8. Bingöl’de Halkodaları	158
5.8.1.Genç Halkodası	159
5.8.2. Solhan Halkodası.....	161
5.8.3. Kiğı’da Halkodası.....	162
5.8.4. Karlıova Halkodası	163
5.8.5. Yukarı Katelya Halkodası	163
5.9. Bingöl’de Gazeteler	163
5.9.1. Murat Gazetesi.....	163
5.9.2. Yeni Bingöl Gazetesi.....	164
5.9.3. Bingöl Gazetesi	164
5.9.4. Demokrat Bingöl Gazetesi	165
5.9.5.Gençliğin Sesi Gazetesi	165
SONUÇ	166
KAYNAKLAR	168
EKLER	175
EK 1. Orijinallik Raporu	175
ÖZ GEÇMİŞ	214

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Bingöl’de Yaşayan Aşiretler ve Yerleştikleri Yerler.....	28
Tablo 2. Bingöl 1914 Yılı Nüfus Çizelgesi.....	29
Tablo 3. Bingöl’de 1935 Yılında Vilayet Merkezi ve Kazaların Nüfus Durumu.....	30
Tablo 4. 1940 Yılında Vilayet Merkezi ve Kazaların Nüfus Durumu.....	30
Tablo 5. Yıllara Göre Cinsiyet Dağılımını Gösterir Nüfus Çizelgesi.....	30
Tablo 6. Yıllara Göre Bingöl Köylerinde Nüfus Durumu.....	31
Tablo 7. Sayım Yıllarına ve Cinsiyete Göre Bingöl’ün Nüfus Artış Miktarı.....	31
Tablo 8. 1962 Yılı Bingöl’ün Sağlık Durumu.....	35
Tablo 9. Bingöl’de 1950 ve 1960 Yılları Arasında İl ve İlçelerle Yapılan Maçlar.....	39
Tablo 10. Bingöl’de Meydana Gelen Büyük Depremler.....	45
Tablo 11. Vilayet Umumi Genel Seçiminde Kullanılan Oy Çizelgesi.....	84
Tablo 12. 1955 Seçimine Katılan Adaylar ve Alınan Oy Sayısı.....	85
Tablo 13. 1957 Milletvekili Seçim Öncesi CHP Teşkilatının Deneme Seçim Çalışması.....	88
Tablo 14. 1961 Yılı Kurucu Meclis Üyeliğine Delege Seçimi İçin Belirlenen Çizelge	91
Tablo 15. Bingöl Vilayeti 1936 Hububat Cetveli.....	115
Tablo 16. Bingöl Vilayeti 1936 Bakliyat Mahsul Cetveli.....	115
Tablo 17. Bingöl Vilayeti 1936 Sunai Nebat Cetveli.....	116
Tablo 18. Bingöl’de Tarım Araçları.....	116
Tablo 19. Bingöl’de Ekili Alanın Ana Ürünlere Göre Dağılımı (%).....	117
Tablo 20. Ana Ürünler Bakımından Bingöl Ekim Alanlarının ve Üretiminin Türkiye Toplamındaki Payı (%).....	118
Tablo 21. Bingöl’de Ana Ürünlerin Üretim Miktarları (ton).....	118
Tablo 22. Bingöl’de Kişi Başına Düşen Hayvan Sayısı.....	120
Tablo 23. XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Genç Kazasında Hayvan Mevcudu.....	122
Tablo 24. Bingöl 1936 Yılı Hayvan Mevcudu.....	122
Tablo 25. Bingöl 1962 Yılı Hayvan Mevcudu.....	122
Tablo 26. 1955-1965 Yılları Arasında Bingöl’ün Faal İş Kollarına Göre Dağılımı (%).....	126
Tablo 27. 1942 Yılında Bingöl Halkevi Şube Komite Başkan ve Üyeliğe Seçilenlerin Listesi.....	147

Tablo 28. Kış Aylarında Halkevinde Verilecek Konferanslara Ait Liste	151
Tablo 29. Kış Aylarında Halkevinde Verilecek Konferanslara Ait Liste	152
Tablo 30. 1940 Yılında Dünya Vaziyetini Anlatan Konferanslara Dair Liste.....	153
Tablo 31. 1940 Yılında Paraşütçüler Hakkında Verilen Konferanslara Dair Liste	154
Tablo 32. 1938 Yılında Kiğı Halkevi İdare Heyeti ve Komite Azalarına Dair Liste ..	156
Tablo 33. 1941 Yılında Kiğı Halkevi Şube Komite Başkan ve Üyelerine Dair Liste .	157
Tablo 34. 1945 Yılında Bingöl’de Açılması Planlanan Halkodaları	159
Tablo 35. 25 Şubat 1941 Genç Halkodasının İlk Yönetim Kurulu.....	160

EKLER LİSTESİ

EK 1. Orijinallik Raporu	175
EK 2. Bingöl Halkevi Philips Marka Sinema Makinesine Ait Arıza Tespit Tutanağı. 176	
EK 3. Bingöl Halkevi Tarafından Verilen Konferanslar	177
EK 4. Bingöl’de Sarayıçi İlkokulu	179
EK 5. Bingöl’de Lisenin Açılış Merasimi	180
EK 6. Bingöl Ortaokul Yaprak Gazetesinden Parçalar	181
EK 7. Bingöl’de PTT Hizmeti.....	183
EK 8. Bingöl Memurlar İstihlak Kooperatifinin Kurulmasında Dair Karar	184
EK 9. Bingöl Hükümet Konağı İnşasının Uzamasıyla İlgili Yazışmalar	185
EK 10. Çapakçur Köprüsünün İnşasına Dair Yazışmalar	186
EK 11. Bingöl-Sancak Nahiyesi ve 71. Nolu Devlet Yolu	187
EK 12. Bingöl Devlet Hastanesi Yeni Binasının Açılış Merasimi.....	188
EK 13. Murat Köprüsünün Kullanıma Açılması	189
EK 14. Bingöl Yeni Şehir Camiinin Hatırlattıkları	190
EK 15. Bingöl Yeni Belediye Binasının Açılış Merasimi.....	191
EK 16. Bingöl-Kiğı Karayolu ve Diğer Yolları	192
EK 17. Bingöl’de Yapılan Kızılay Kongresi.....	193
EK 18. 1937 Bingöl Vilayetinde Meydana Gelen Depremın Yol Açtığı Hasar	194
EK 19. 1944 Yılı Çapakçur Depremini Tetkik Eden Heyetin Raporları.....	195
EK 20. 1955 Genel Nüfus Sayımının Bingöl’de İlk Neticeleri.....	197
EK 21. Çapakçur Adının Bingöl Olarak Değiştirilmesine Dair kararname	198
EK 22. 1936 yılı Bingöl’de Kurulan Yeni Nahiyeler ve Palu’da Ayrılıp Genç Kazasına Bağlanan Nahiyeler	199
EK 23. Elazığ’a Bağlı Karakoçan Kazasından Ayrılıp Bingöl Kiğı Kazasına Bağlanan Nahiyeler	202
EK 24. 1925 Çapakçur Kaymakamlığına Ali Rıza Beyin Tayini	203
EK 25. Bingöl Merkez Belediye Başkanlığına Ahmet Bayramın Seçildiğine Dair Yazışmalar	204
EK 26. 1955 Halil Timur’un Belediye Başkanlığına Seçilmesi.....	205
EK 27. 1943 Yılı CHP Genel Sekreterliğine Gönderilen Mebusluk Talepnameleri....	206
EK 28. 1953 Yılı Bingöl Milletvekilliğine Seçilen Kişiler	209

EK 29. 27 Mayıs 1960 Darbesinin Bingöl’de Basına İlk Yansıması	210
EK 30. 1960 Darbe Sonrası Bingöl Askeri Vali Kurmay Albay Ethem Alkan’ın Konuşması	212
EK 31. Bingöl Yolları için Bingöl Milletvekili Necati Aras’ın B.M.M Riyasetine verdiği takdir, aldığı cevap ve konuşmalar	213

ÖN SÖZ

Bu çalışma ile Anadolu'nun önemli geçitlerinden biri olan Bingöl'ün Cumhuriyet Dönemindeki siyasi, sosyal, idari, ekonomik ve eğitim alanlarındaki yapısı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bu çalışma beş ana bölümden oluşmaktadır. Ancak konuya bir bütünlük kazandırması açısından I. Bölüme geçmeden hemen öncesinde giriş kısmında bölgenin coğrafi yapısı ile Türk hâkimiyetinden önceki ve Türk hâkimiyetinden sonraki dönemin tarihsel süreci ele alınmıştır. I. Bölümde Bingöl'ün idari yapısındaki değişiklikler üzerinde durularak Bingöl'e bağlı ilçe, köy ve bu bölgede yaşayan aşiretlerin varlığı ile nüfus özelliklerinden bahsedilmiştir. II. Bölümde ise Bingöl'ün sosyal hayatı üzerinde durularak ulaşım, bayındırlık, spor, sağlık, deprem, kurulan dernek ve kooperatif vs. konularından bahsedilmiştir. III. Bölümde ise Bingöl'ün siyasi hayatı üzerinde durularak cumhuriyet sonrasında bölgede görev alan yöneticilerden ve kurulan parti teşkilatları ve faaliyetlerinden bahsedilmiştir. IV. Bölümde ise Bingöl'ün ekonomik hayatı üzerinde durularak tarım, hayvancılık, sanayi, maden ve sair konularından bahsedilmiştir. Son bölüm olan V. Bölümde ise Bingöl'ün eğitim hayatından bahsedilerek bu dönemde açılan okullar, halkevleri, halkodaları, gazeteler ve yapılan faaliyetler ve sair konulardan bahsedilmiştir.

Bu çalışma sırasında her anlamda yanımda olan aileme ve ayrıca tez konumun belirlenme aşamasından son halini alana kadar desteğini benden esirgemeyen hocam Doç. Dr. Yavuz Haykır'a teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

KISALTMALAR

BCA	: Başkanlık Cumhuriyet Arşivi
Bkz	: Bakınız
C	: Cilt
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CMP	: Cumhuriyet Millet Partisi
DP	: Demokrat Parti
Dr	: Doktor
Ed	: Editör
Hız	: Hazırlayanlar
HP	: Hürriyet Partisi
MP	: Millet Partisi
S	: Sayı
s	: Sayfa
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TKP	: Türk Köylü Partisi

GİRİŞ

I. Bingöl İlinin Coğrafi Yapısı

II. XX. Yüzyıla Kadar Bingöl'ün Tarihsel Gelişimi

Bingöl ili doğuda Muş, kuzeyde Erzincan ve Erzurum, batıda Tunceli ve Elazığ, güneyde ise Diyarbakır illeri ile çevrilidir. Bingöl 41° 20° ve 39° 54° kuzey enlemleri ile 38° 27° ve 40° 27° boylamları arasında yer alan dağlık bir araziden oluşmaktadır. İlin yüzölçümü ise 8 253,5 km²'dir. Deniz seviyesinden yüksekliği 1115 metredir¹.

Yükseklikleri 3000 metreyi aşan dört bir yanı dağlarla çevrili olan Bingöl'de düzlük seviyeleri 2000 metrenin altında bulunmamaktadır. Dört tarafı dağlarla çevrili olan Bingöl'ün başlıca dağları şunlardır: Bingöl dağı, Genç (Çötele) dağı, Şeytan dağı, Çavreş (Çoriş) dağı, Elbegi dağı, Şerafettin dağı, Karaömer dağı, Gerdilek dağı, Kuruca dağı, Haküstün dağı, Çiriş ve Gökdere dağlarıdır.

Bingöl şehrinde göl bulunmamakla birlikte çok sayıda birçok küçük göl bulunmaktadır. Bingöl'ün en önemli gölleri şunlardır: Kerkis gölü, Zırlır gölü, Sar gölü, Kuş gölü, Haren gölü, Er gölü, Kıllı göl, Manastır gölü, Belli göl, Karlı göl ve İçme gölüdür.

Bingöl dağlarından doğan en büyük su Peri suyu, Bingöl dağlarının batı yamaçlarındaki Kargapazar köyünden doğan Göynük suyu ve bir kolu Bingöl dağından çıkan Murat nehri Bingöl'ün önemli akarsularıdır².

Bingöl'ün %14,4'ünü yaylalar oluşmaktadır. Çoğunlukla hayvancılık yapılan bu yaylaların en önemlileri şunlardır: Şekeran yaylası, Firuz yaylası, Göynük yaylası, Erler yaylası, Solhan yaylası, Dolutekne yaylası, Dallıtepe yaylası, Haydar Eskiçimen yaylası, Asmakaya yaylası, Yağmurlu ve Kurtyurdu yaylalarıdır³.

Ovalar genellikle dağların birbirinden ayrıldığı kısımlarda oluşmuştur. Bingöl ovası yerleşkenin olduğu alandır. Basamaklı bir yapıya sahip olan Bingöl ovası, dört bir taraftan yüksekliği 2000 metreyi aşan güneyde Akçakara, kuzeyde Karir, batıda

¹ TÜİK, Bölgesel Göstergeler TRB1 2010, *Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli*, Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara, 2011, s.XIII.

² Bingöl 1967 İl Yıllığı, s.34-38.

³ Halil Şimşek, *Geçmişten Günümüze Bingöl ve Doğu Ayaklanmaları*, Ankara, 2001, s.11.

Karaömer ve Gerindol dağları ile doğudaki yüksek dağlık alanlarla çevrilidir. Bingöl ovasından haricen, Genç, Karlıova ve Sancak ovaları bulunmaktadır⁴.

Bingöl merkez ve Genç ilçesinde diğer ilçelerine göre daha ılıman bir iklim görülür. Ancak il geneli karasal iklimin hâkim olduğu bir bölgedir. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise soğuk ve sert geçer. Bitki örtüsüne bakacak olursak Bingöl genelinde çayır, mera, orman ve fundalıklar yer almaktadır⁵.

II.1. Bingöl Adının Anlamı ve Kökeni

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Bingöl ili adı hakkında birçok rivayetler bizlere ulaşmıştır. Bunlardan en çok bilinip kabul edilenlerden birisi; Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde geçen avcının birinin bir kuşu avlayıp gölde temizlerken kuşun canlandıktan sonra göle dalıp kaybolmasıyla gölün ab-ı hayat olduğu anlaşılmıştır. Bu mucizedeki sır perdesinin kalkmasıyla Allah bu suyu bin parçaya bölmüş ve hangi suyun abı-hayat olduğu gizlenmiştir. İkinci rivayet ise bölgede zamanında savaşıyan iki ordudan birinin su sıkıntısı yaşaması akabinde su ihtiyacını gidermek için bir arayışa girmesidir. Gittikleri dağlarda bir göl bulup su sıkıntılarını gidermişlerdir. Daha sonra bu sıkıntının tekrar yaşanması ihtimaline karşın bu göle bir işaret koyarak yerlerine geri dönmüşlerdir. Sıkıntının yeniden cereyan etmesiyle bir kısım asker gölü arayışa çıkmış ve gördükleri manzara karşısında bir askerin “*Burası bir göl değil bin göl*” diye haykırmasıyla artık o bölgenin adı Bingöl olarak anılmaya başlanmıştır⁶.

Bölge tarihsel süreç içerisinde Ming-köl, Cebeli cur, Çapakçur, Sirmanç, Çevlik/Çolik ve son olarak da Bingöl adını almıştır. Eski Ermeni coğrafyasında Sirmanç olarak adlandırılmıştır. Ortaçağ Arap Coğrafyacıları Bingöl'e Cebeli cur demişlerdir. Bu isim zamanla değişikliğe uğrayarak Çapakçur olarak telaffuz edilmeye başlanmıştır⁷. Türkmenlerin adlandırdıkları Çapakçur isminin anlamına bakacak olursak Çabak-Çapak bir Türk boyunun adıdır. Çapak sazan ailesinden iri pullu bir cins göl, dere balığı anlamındadır. Bitlis Vilayet Salnamesinde ise Çapak-Çabak “Canbak” yani “*Suyun aktığı*

⁴ Saadettin Tonbul, Bingöl Ovası ve Çevresinin Jeomorfolojisi ve Gelişimi, *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, C.1, S.2'den Ayrı Basım, Ankara, 1990, s.331, 337, 348.

⁵ Bingöl İli Arazi Varlığı, Ankara, 2001, s.3-5.

⁶ Okan Alay, *Kültür Dünyamızda Bingöl*, Ankara, 1996, s.10.

⁷ Mehmet Kaya, Cumhuriyet Arşiv Vesikaları Işığında Bingöl; Bingöl Vilayetin Kurulması ve İdari Yapısının Düzenlenmesi, *Arşiv Vesikalarına Göre Bingöl Kolokyumu*, Ankara, 2014, s.232.

yatak” anlamı yer almaktadır. Çapakçur’un son eki olan “*Çur*”un ise Kaşgarlı Mahmud’un Divanı Lügati’t-Türk adlı eserinde “*Hızlı akan*” anlamına geldiği yazılmaktadır⁸.

Çapakçur Kalesi ve etrafı sarp kayalıklar üzerine inşa edildiği için yerleşime elverişli değildi. Bu yüzden dere yatağındaki günümüzde de hala Çevlik ya da Çoluk diye adlandırılan bağ ve bahçe anlamına gelen bu bölgeye taşınmıştır⁹.

Bingöl ili 1936 yılına kadar Muş’a bağlı olan Karlıova ilçesinin sınırları içerisinde bir yerleşim yeri idi¹⁰. Ancak Bingöl ilinde aynı isimle Bingöl kazası adında bir yerin mevcut olması bu iki yerleşkenin isim benzerliği dolayısıyla resmi ve hususi işlerde oluşabilecek karışıklığı önlemek adına Bingöl ilçesinin adı 27 Temmuz 1938 tarihinde Karlıova olarak değiştirilmiştir¹¹. 13.12.1944 tarihinde Bingöl vilayeti merkezi olan Çapakçur kasabası adının Bingöl olarak değiştirilmesi kabul edilmiştir¹².

II.2. Türk Hâkimiyetinden Önce Bingöl

Bingöl’de Hurrilerden önce yerleşmiş bir kavmin varlığı bilinmemekle birlikte eski çağlarda buzullarla kaplı bir alan olduğu için yerleşmeye elverişli bir bölge olmadığı bilinmektedir. Hurriler M.Ö. 3500 yıllarında Bingöl’e yerleşmişlerdir. Daha sonra M.Ö. 2000 yıllarında Asyanikler; Erzurum, Bingöl, Diyarbakır üzerinden Orta Anadolu’ya doğru ilerleyerek Hattiler’i yenmiş ve Hatti ile Hattuşaş şehrini merkez edinip burada bir kültür kaynaşması yaşanarak Hitit Devleti kurulmuştur. Bu göç dalgaları yaşanırken Hurri’lerde MÖ. 1500 yıllarında Mittani adında bir krallık kurmuşlardır. Bingöl ve yöresi de o dönemde bu krallık içinde yer almaktaydı. Daha sonraki yıllarda Asurlular Hurriler’i ortadan kaldırmış, Frigler’de Hitit Devletini ortadan kaldırarak bu bölgelerde hüküm sürmüşlerdir¹³.

Urartular M.Ö. 9. Yüzyılın ortalarında tarih sahnesine çıkmıştır. Hitit İmparatorluğu’nun yıkılması ile birlikte bu bölgede ayrı ayrı yaşayan Hitit beyliklerinden Uruadri ve Nairi beyliklerinin Murat suyunun orta ve yukarı bölgelerinde bir araya gelerek Urartu Devleti’ni kurmuşlardır. Böylece Bingöl ve çevresinde Urartu hâkimiyeti

⁸ Enver Konukçu, *Köroğlu’na Kadar Bingöl*, Ankara, 1987, s.9-10.

⁹ M. Kaya, Cumhuriyet Arşiv Vesikaları Işığında Bingöl; Bingöl Vilayetinin Kurulması ve İdari Yapısının Düzenlenmesi, s.232-233.

¹⁰ *Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi*, 030.18.01.0.0.47.56.6.

¹¹ *BCA*, 030.11.1.0.0.122.21.7.

¹² *BCA*, 030.18.01.0.107.85.14.

¹³ Yılmaz Akbulut, *Bingöl Tarihi*, Ankara, 1995, s.33.

başlamıştır. Urartuların verimli demir madenlerinin olduğu bu bölgede güçlenmesi ile Asurluların dikkatini üzerine çekmiştir. Asur kralı III. Salmanasar'ın Urartu Devleti üzerine yaptığı seferlerin Bingöl ve yakınlarında olduğu düşünülmektedir. Yaklaşık 100-125 yıl Bingöl yöresine hâkim olan Urartu Devleti İskit ve Med saldırıları sonucu yıkılarak Doğu Anadolu'daki hâkimiyeti sona ermiştir. Urartuların Bingöl yaylalarını korumak için Solhan'da Cankurtaran-tepe, 33 km batısında Zulümtepe ve bu kalenin de 25 km batısında Kaleönü mimarilerini yaptırarak günümüze ulaşan kalıntıları ile Bingöl'de Urartu varlığını görmekteyiz¹⁴.

Medler M.Ö. 7. Yüzyılın sonlarına doğru Asur hâkimiyetinden kurtularak batıya doğru ilerlemişlerdir. Lidyalılar ile savaşmış ancak bir netice alamadığı için yapılan barış neticesinde Doğu Anadolu'nun Kızılırmak'a kadar olan bölümüne Medler yerleşmiştir. Böylece Bingöl Medler'in hâkimiyetine girmiş bulunmaktaydı. Ancak Perslerin Medler'i yıkmasıyla Bingöl'de Pers hâkimiyetini başlatmıştır. M.Ö. 331 yılında Gavgamela Savaşının yaşanması ve Persleri yenen Büyük İskender'le birlikte Bingöl Makedonya Krallığı ile tanışmış oldu. İskender'in ölümü ile birlikte dağılan imparatorluk ile Doğu Anadolu ve Bingöl Selevkiler Krallığının hâkimiyetine girmiştir. M.Ö. İran'da Partlar ortaya çıkınca Bingöl Partlar'a tabi olmuştur. Bölge daha sonra Sasaniler'in eline geçmiştir¹⁵.

M.Ö. 117'de Roma İmparatorluğu Doğu'da Partlar'ı yenmiş olmasına rağmen kralın ölmesi ile bu bölge Partlar'a bırakılmıştır. M.Ö. 75 yıllarında Ermenistan Krallığı kurulmuştur. M.Ö. 50 yıllarında güçlenmeye başlayan Ermenistan Krallığı Romalılar üzerine saldırılar yapmaya başlamıştır. Bunun üzerine Roma Generali Lucullus, Ermeni Krallığı üzerine yürümüş yapılan savaşı Romalılar kazanarak bölge üzerinde yeniden hâkimiyet kurmuşlardır¹⁶. 363 yılına değin Bingöl sırasıyla Partlar, Romalılar ve Sasaniler'in eline geçmiştir.

Sasanilerin hüküm sürdüğü dönemde Romalılar ile bu bölgede birçok defa savaşlar yapılmış ve birçok kez bölge hâkimiyeti el değiştirmiştir. Ancak M.S. 7. yüzyılda Hz. Ömer tarafından gönderilen ordu ile Sasanlar ortadan kaldırılmıştır. Bingöl'de bulunan Zaza Türklerinin Sasanlardan geldiği kuvvetle muhtemeldir¹⁷.

¹⁴ Sırrı Tiryaki, Tarih Öncesi Dönemlerden Urartulara Bingöl, *Arşiv Vesikalarına Göre Bingöl Kolokyumu*, Ankara, 2014, s.244-247.

¹⁵ Y. Akbulut, *Bingöl Tarihi*, s.38-40.

¹⁶ Bingöl 1967 İl Yıllığı, s.42.

¹⁷ Y. Akbulut, *Bingöl Tarihi*, s.50.

Hız. Ömer Döneminde Araplar, Suriye ve Irak topraklarını kendi hâkimiyetleri altına almıştır. Daha sonra Halid İbni Velid komutasındaki bir ordu Anadolu'ya doğru seferler yapmış ve Bingöl Kiğı Azakpert kalesini ele geçirmişlerdir. Ancak Doğu Anadolu'da zamanla yaşanan karışıklar bölgede hâkimiyetin el değiştirmesine neden olmuştur¹⁸. Halife Abdülmelik zamanında Rum nüfuzunu Doğu Anadolu'nun Yukarı Murat kısmından atmayı başarinca Mervanoğlu Muhammed komutasındaki İslam ordusu Bingöl'ü de içine alan Murat nehri boylarındaki yerleşim yerlerini halifelik makamına bağlamıştır. Ancak Doğu Anadolu'da zamanla yaşanan karışıklar bölgede hâkimiyetin el değiştirmesine neden olmuştur. Zamanla Bizans'ın eline düşmüş olsa da 1071 Malazgirt Zaferi ile Selçuklulara bağlanmıştır¹⁹.

II.3. Türk Hâkimiyetinde Bingöl

II.3.1. Selçuklular Döneminde Bingöl

1040 yılında Dandanakan savaşını kazanan oğuz boyları birleşerek Selçuk Devletini kurmuştur. Anadolu'da çıkan karışıklıklardan faydalanan Selçuklular Anadolu üzerine seferler yapmaya başlamıştır. Anadolu üzerine sefere tayin olunan Tuğrul Bey üç koldan harekete geçmiş ve Bingöl'ü de fethederek bu bölgeyi Selçuklu hâkimiyetine dâhil etmiştir²⁰. Tuğrul Bey'in ölmesi ile Anadolu'da Bizanslıların hâkimiyeti artınca başa geçen Alparslan 1071 yılında Malazgirt Zaferi ile Bingöl'ü de içine alan Anadolu tamamıyla Türklerin hâkimiyeti altına alınmış oldu²¹.

II.3.2. Beylikler Döneminde Bingöl

Alparslan'ın Anadolu'daki topraklarını beyleri arasında paylaşması ile Bingöl ve çevresi kısım kısım yeni oluşan beyliklerin eline geçmiştir. Kiğı ve Bingöl yaylalarının batı kısmı Mengücekler'in, batı bölümleri Saltukoğulları tarafından idare edilmiştir. Bu beylikler zamanla Büyük Selçuklu Sultanlığına bağlanmıştır. I. Alaeddin Keykubat (1219-1236), Kiğı ve Bingöl çevresinin Anadolu Türk Birliğine katılmasını sağlamıştır²². Selçukluların zayıflamasıyla birlikte Anadolu'ya saldıran Moğollar 1243 Köseadağ Savaşı ile bütün Anadolu'yu ele geçirmiştir.

¹⁸ Bingöl 1973 İl Yıllığı, s.2.

¹⁹ Zeki Korkutata, Bingöl'de Dini Hayat, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005, s.77.

²⁰ Bingöl 1967 İl Yıllığı, s.43.

²¹ Y. Akbulut, *Bingöl Tarihi*, s.69.

²² Halil Şimşek, *Geçmişten Günümüze Bingöl ve Doğu Ayaklanmaları*, s.57.

II.3.3. Akkoyunlular ve Karakoyunlular Döneminde Bingöl

1468 yılında Akkoyunluların hâkimiyeti altına giren Bingöl, daha sonra Karakoyunlu hükümdarı Cihanşah idaresindeki ordu ile Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan idaresindeki ordu arasında 30 Ekim 1467 günü yapılacak olan savaşa sahne olmuştur. Akkoyunlular Karakoyunluları yenerek Bingöl civarını ele geçirmişlerdir. Ancak 1473 yılında Uzun Hasan'ın Fatih Sultan Mehmet ile arası açılıp savaşa girmesi ve yenilmesi ile bu bölge Osmanlıların eline geçmiştir²³. Uzun Hasan'ın evlendiği Trabzon Rum İmparatorunun kızı Despina'ya Bingöl'ün Genç ilçesinde bir saray yaptırdığını görmekteyiz²⁴.

II.3.4. Osmanlılar Döneminde Bingöl

Osmanlı hâkimiyetine geçmeden önce Safevi hâkimiyetinde olan Genç Sancağı İsfahan Bey ve kardeşi Sultan Ahmed'in ittifak etmesi ile Safevilere saldırımları neticesinde bu bölgeyi idarelerine almayı başarmışlardır. İki kardeş bölgeyi kendi aralarında taksim etmişlerdir. Böylece Genç ve Hançuk'u Ahmet Bey Çapakçur ve mülhakatını da İsfahan Bey kendi idarelerine almıştır.

Yavuz Sultan Selim Doğu ve Güneydoğu'da var olan beylerin gönüllerini kazanmak ve Osmanlı Devleti'ne ilhaklarını sağlamak için İdris'i Bitlisi'yi görevlendirmiştir²⁵. Bu sırada güneyinde Palu, kuzeyinde Kiğı, doğusunda Genç'in yer aldığı 88 köyden oluşan Çapakçur sancak merkezinde Abbasi Halifesi Harun Er Reşid zamanında bölgeye Bağdat'tan sürülen Bermekilerin bir kolu olan Suveydiler adında kurulan beylik hüküm sürmekteydi²⁶. Bu isteğinde başarılı olan Yavuz Sultan Selim bu bölgeyi on iki sancak yurtluk ve ocaklık olarak düzenlemiş ve Genç Sancağına da özerklik tanıyarak ikinci sınıf bir idare yapısına sahip olmasını sağlamıştır. Ahmed ve İsfahan Beyler yine ayı şekilde bulundukları bölgelerde idarelerini devam ettirmişlerdir.

Kanuni Sultan Süleyman döneminde Diyar-ı Bekr Eyaletine bağlanan bu bölgede hüküm süren iki kardeş arasına giren nifak ile Ahmed Beyin kardeşi İsfahan Beyi, Sultana sürekli olarak şikâyet etmesi üzerine İsfahan Bey'in hayatına son verilmiştir. Böylece Sultan Ahmed bu bölgeyi 50 yılı aşkın bir süre ile tek başına idare etmiştir.

²³ Y. Akbulut, *Bingöl Tarihi*, s.77.

²⁴ Bingöl 1967 İl Yıllığı, s.43.

²⁵ Abdullah Demir, 16. Yüzyılda Safevi Osmanlı Döneminde Genç Sancağı, *II. Bingöl Sempozyumu (25-27 Temmuz 2008)*, Bingöl, 2009, s.210-215.

²⁶ M. Mahfuz Söylemez, Abdullah Demir, *1550 Tarihli Tahrir Defterlerine Göre Çapakçur Livası Nüfus ve İskân*, Bingöl, 2009, s.13.

Sultan Ahmed'in ölümüyle bu bölgenin taksimi iki oğlu olan Murat ve Muhammed arasında paylaşılmıştır. Murat Bey Genç ve mülhakatını, Muhammed Bey ise Hançuk ve Ağcakale bölgesini idare etmiştir. Murat Beyin bu bölgede 16 yıl hüküm sürmesinden sonra bölgenin idaresini kendi rızası ile oğlu Emir Süleyman'a bırakmıştır. III. Murat Döneminde 2 Ekim 1577 tarihinde Emir Süleyman Genç Sancağına atanmıştır.

Osmanlı hâkimiyetinde özerk bir yapı halinde el değişikliği ile idare edilen Genç Sancağı Tanzimat'ın ilanı ile birlikte idari yapısı değişikliğe uğramıştır. Zira özerk konumda olan yerler merkezi hükümetin idaresine girmiş ve artık tayinler merkezi hükümet tarafından belirlenmiştir. Böylelikle yerel beylerin nüfuzuna son verilmiştir²⁷.

1874 yılında yeniden idari bir teşkilat yapılarak “*Vilayet Nizamnamesi*” düzenlendi. 1881 yılında Bitlis vilayetinin kurulması ile Çapakçur ve Genç bölgesi Bitlis vilayetine, Kiğı Erzincan'a, Karlıova önce Muş sonra da Varto'ya 1864 yılında Solhan'da Muş kısmı Erzurum Eyaletine bağlanmıştır²⁸.

II.3.5. Birinci Cihan Harbinde Bingöl

Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşına katıldığı dönemde bugünkü Bingöl toprakları Harput, Diyarbakır, Erzurum ve Bitlis illerinin büyük bir kısmı Bitlis vilayetinin Genç Mutasarrıflığına bağlıydı. 4. Kafkas Kolordusu Varto-Hınıs istikametinde taarruz halinde iken 36. Tümen, zayıf jandarma müfrezeleri ve bölge halkının katılımı ile oluşan milis güçleri Kiğı'dan Bitlis'e kadar olan bölgede bulunmaktaydı.

Doğu cephesinde Ruslar 1 Kasım 1914'te sınırı geçerek saldırı taarruzuna başlamıştır. Osmanlı'nın 3. Ordusunun yanında bölgede bulunan Cıbran, Hormek, Lolan aşiretlerinin de büyük desteğiyle Rusların saldırıları geri püskürtülmüştür.

Başkomutan vekili Enver Paşa bölgeye gelerek Ruslara karşı 21 Aralık 1914'te taarruz emri vermiş ancak zorlu ve sert kış koşulları maalesef tarihe kötü bir iz bırakan Sarıkamış olayının yaşanmasına sebep olmuştur. Zira bu olayda 90 binden fazla asker soğuk, açlık, tifüs yüzünden şehit olmuştur. Bu durumdan cesaret alan Rum ve Ermeni çeteleri yeniden saldırılara başlamıştır²⁹.

²⁷ A. Demir, 16. Yüzyılda Safevi Osmanlı Döneminde Genç Sancağı, s.210-215.

²⁸ Bingöl 1973 İl Yıllığı, s.3.

²⁹ H. Şimşek, *Geçmişten Günümüze Bingöl ve Doğu Ayaklanmaları*, s.65-66, 73.

1916 yılına kadar saldırıları devam eden Ruslar 15 Mayıs 1916'da Şeref meydanından Erzincan'a kadar olan bölgelere saldırmışlardır. Çanakkale zaferinin ardından bölgede görev alan başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere Ali Fuat Paşa, Cafer Tayyar Paşa, Ahmet İzzet Paşa, Mürsel Paşa ve Faik Paşa gibi birçok komutan Ruslara karşı savaşmıştır. Bu komutanlardan Ahmet İzzet Paşa Çapakçur'un Gazik (Kuruca) köyünde, 2. Kolorduyu Kumanda eden Faik Paşa'da Sancak bucağının Simsor köyünde karargâhlarını kurmuşlardır. Mustafa Kemal ise düşman kuvvetlerinin batıya kaymasını engellemek için bölgeye 5. Tümen ve Çapakçur Müfrezesini yerleştirmiştir³⁰.

8 Haziran 1916'da Çapakçur Cephesine taarruza geçen Ruslara karşı Muğla Müfrezesi karşı koymuştur. Sığı, Masalla, Melekan, Oğnut ve sair birçok yere saldırıda bulunsa da başarısız olarak geri çekilmek zorunda bırakılmıştır. 8 Ağustos'ta 1916 tarihinde Muş tamamen Rus kuvvetlerinden temizlenerek Murat vadisinin kuzeyine atılmış oldular. 16 Nisan 1918 tarihinde Rusların Erzurum'u alıp Bingöl'e yanaşmış olmasına karşın bir yandan Şeyh Şerif kumandasındaki Bingöl ve Palu Zazalarından oluşan 1000 kişilik bir kuvvete dâhil olan Kiğili Şahdeli aşireti ile Solhan ve Genç Zazalarının da Eşek meydanında cephe almaları ile çıkan savaşta Çapakçur geri alınmıştır³¹. Ruslar 17 ve 19 Ağustos 1916'da 7 taburluk bir kuvvetle yeniden saldırılar da bir başarı elde edememişlerdir. 9 Eylül'de yeniden taarruza geçen Ruslar 34. Alayın taarruzu ile tamamen geri çekilmişlerdir. 7 Aralık 1917'de Rusya'da çıkan Bolşevik ihtilali ile de Ruslar Doğu illerini tamamen terk etmişlerdir³².

II.3.5.1. Ermenilerin Bingöl ve Çevresindeki Faaliyetleri

Ermeniler Osmanlı ile asırlarca kardeş yaşamış üst kademelerde görev almış hatta Sadıka-ı Milliye olarak unvan verilmiş bir millettir. Ancak Ermeniler Avrupa ve Rusların Osmanlı üzerindeki emellerini gerçekleştirmek için tuttıkları bir maşa haline gelmiştir. İlk olarak 1829 Rus-İran Savaşında Ermenistan'ın merkezi sayılan Erivan şehri Ruslara geçince Çar I. Nikola bu zaferi "Ermenistan'ın kurtuluşunun ilk adımı" diye ilan etmesi ile daha sonra cereyan edecek olayların başlangıcını oluşturmuştur. 1978'de Türkiye-Rusya arasında yapılan Ayastafanos (Yeşilköy Anlaşması) sırasında İstanbul'daki

³⁰ Ergün Öz Akçora ve Mehmet Kaya, Bingöl ve Bitlis'in Birinci Dünya Harbindeki Yeri ve Önemi, *Bingöl Araştırmaları Dergisi*, Yıl.2, S.2, Bingöl, Temmuz 2015.

³¹ Abdülhaluk M. Çay ve Yaşar Kalafat, *Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Kuvayı Milliye Hareketleri*, Seri:3, S.A.30, Ankara, 1990, s.51.

³² Bingöl 1973 İl Yıllığı, s.4-5.

Ermeni Patriği Nerses Varcebetyan aldığı talimatla Rus Başkomutanı Grandük Nikolayeviç'e Rusya hâkimiyeti altında bir Ermenistan kurulmasını Türk hükûmetine kabul ettirilmesini istemesi ile ilk resmi çıkışlarını yapmışlardır. Berlin Konferansında bu isteğin yer alması büyük bir kaosun başlama habercisi olmuştur³³.

Bu gaye ile çıkılan yolda doğu vilayetleri Ermenilerin hedefi haline gelmiştir. Çapakçur ve Genç bölgesinde Müslümanlar ile Ermeniler tüm devlet içerisinde olduğu gibi dostça yaşamışlardır. Ancak Düşman devletlerin emellerine maşa ettikleri Ermeniler zamanla bulundukları bölgede isyan etmeye ve zulüm yapmaya başlamışlardır. Bingöl'de Ermeniler daha çok Kiğı, Karlıova ve Genç bölgelerinde bulunuyorlardı. Kiğı'da bulunan kilisenin rahibi Bisak burada komitecilik yapan ve ilçeyi tamamen ele geçirmek için İstanbul'daki Hınçak Komitesi ile sürekli irtibat halinde olan kişiydi. Ancak Kiğı, Karlıova ve Gençli vatanseverlerin büyük mücadeleleri sonucu Ermeniler buradan çıkarılmıştır³⁴.

Hınçak Partisinin eylem zincirlerinden oluşan halkanın biri Talori (Sason) isyanıdır. Bitlis vilayetine bağlı Genç Sancağının Kulp kazası ile Muş livasına bağlı Sason kazası arasında doğudan batıya uzanan alanda Talori havalisi yaşamaktaydı. Bu bölgenin küçük bir kısmında yaşayan Ermeniler zamanla nüfuslanmış ve zulüm yapmaya başlamıştır. Evlerde silahlı bir şekilde örgütlenen bu çeteler zamanla Genç Sancağında büyük karışıklıklara neden olmuşlardır. Bu duruma karşı kayıtsız kalmayan devlet erkânı buraya 2 tabur asker sevk etmiştir. 1894'te Ermeniler ağır yenilgi almıştır.

Bu olayın üzerinden çok geçmeden bu defa diğer bir Ermeni komitesi olan Taşnaksuyun Komitesi burada isyan çıkarmak için 1898'de harekete geçmiştir. 1904 yılında bu isyan hareketi Sason'un her tarafına yayılmıştır. Saldırıların şiddetlenmesi üzerine 3500 kişilik 5 tabur Muş'tan Sason'a hareket etmiş ve çıkan kanlı savaşta Ermeniler mağlup edilmiştir.

Çapakçur ve Genç bölgesinde 1915 yılı tehcirine kadar Müslüman halk ile Ermeniler arasında küçük çaplı gerginlikler olmasına rağmen devletin müdahale edeceği kadar büyük çapta olaylar cereyan etmemiştir³⁵. Bingöl'deki Ermeni tehcirinden önce bu bölgede yaşayan Ermeniler burada bulunan halktan daha iyi şartlarda yaşamış, çeşitli

³³ Hayri Başbuğ, *Kürttürkleri ve Fanatik Ermeni Faaliyetleri*, Ankara, 1984, s.1.

³⁴ Yılmaz Akbulut, *Bingöl'deki Ermeniler ve Ermeni Tehciri (Mayıs 1915)*, Ankara, 1998, s.77,81.

³⁵ Recep Çelik, *Çapakçur ve Genç Çevresinde Ermeni Faaliyetleri, II. Bingöl Sempozyumu (25-27 Temmuz 2008)*, Bingöl, 2009, s.263-275.

sanat ve meslek (dişçilik, eczacılık vs.) gruplarında çalışmışlardır. Özellikle Kiğı bölgesinde bulunan kilisede Ermeniler rahatlıkla ibadetlerini yapabilmekteydi.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BİNGÖL'DE İDARİ YAPI VE NÜFUS

1.1. Bingöl'ün Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi İdari Yapısı

Bingöl eski adı ile bilinen Çapakçur Yavuz Sultan Selim döneminde Osmanlı hâkimiyetine geçmiştir³⁶. Kanuni Sultan Süleyman döneminde Diyar-ı Bekr Eyaleti oluşturulduğu zaman Çapakçur Sancak olarak buraya bağlanmıştır³⁷. XIX Yüzyılın ikinci yarısında eyaletlerin kaldırılması ile Çapakçur Genç Sancağına bağlanmıştır. Cumhuriyetle birlikte sancaklar kaldırılınca Genç Sancağı da ilçe olmuş ve Çapakçur Genç'e bağlanmıştır³⁸.

1927 yılında Genç ilçe yapılarak Elazığ'a bağlanınca Çapakçur'da Elazığ'a bağlı bir kaza merkezi olmuştur. 1929 yılında ise Muş iline bağlanan Çapakçur ismi Bingöl olarak değiştirilip Muş iline bağlı bir ilçe merkezi olmuştur. 1936 yılında ise Genç, Solhan³⁹, Kiğı⁴⁰, Karlıova ilçeleri Çapakçur'a bağlanarak Çapakçur vilayet olmuştur. Çapakçur'da Bingöl iline bağlı merkez ilçe olmuştur. Bölgenin adı 1945 yılında Çapakçur idi. Ancak Bingöl olarak anıldığı için 1945'ten itibaren vilayetin adı Bingöl olarak değiştirilmiştir⁴¹.

1936 Yılında Çapakçur kaza merkezinde kurulan Bingöl vilayeti Belediye Başkanlığı 1580 sayılı kanunun 94. maddesi gereğince vali sorumluluğuna verilmiştir⁴². Bingöl'e atanan ilk vali ise 19.12.1936 tarihli 1413 sayılı kararname ile Recai Türel'dir⁴³.

³⁶ Hasan Fehmi Erdoğan, 19. ve 20. Yüzyılda Bingöl ve Çevresinde Kürt Önde Gelenleri, *Kimlik, Kültür ve Değişim Sürecinde Osmanlı'dan Günümüze Kürtler Uluslararası Sempozyumu (6-8 Eylül 2012)*, Bingöl, 2013, s.336.

³⁷ Hasbi Soylu, *Şehri Coğrafyası Açısından Bir Araştırma Bingöl*, Erzurum, 2003, s.105.

³⁸ H. F. Erdoğan, 19. ve 20. Yüzyılda Bingöl ve Çevresinde Kürt Önde Gelenleri, s.336.

³⁹ 1932 yılında ilçe olan Solhan Ancak ilçe hükümet teşkilatı 1933 yılında iptidai bir şekilde kurulabilmiştir. İlk kurulduğunda Arduşin ve Gönük nahiyesi daha sonra Canut bucağı ile 3 nahiyesi bulunmaktaydı. Murat Gazetesi, 11 Ocak 1955, S.50, s.1.

⁴⁰ Kiğı kazası Erzincan'a bağlı idi. 1931 yılında Kiğı önde gelenleri Erzincan'dan ayrılarak Erzurum vilayetine bağlanmak için girişimde bulunsalar da bu teklifleri bulunduğu konum dolayısıyla Erzincan'a bağlı kalınması uygun görülerek reddedilmiştir. *BCA*, 030.10.0.0.66.441.4.

⁴¹ Hasbi Soylu, *Bingöl İli*, İstanbul, 2004, s.33-34.

⁴² *BCA*, 030.18.1.2.63.21.1.

⁴³ M. Kaya, Cumhuriyet Arşiv Vesikaları Işığında Bingöl; Bingöl Vilayetinin Kurulması ve İdari Yapısının Düzenlenmesi, s.234.

Bu durum 1945 yılında yine Bingöl Belediye Başkanlığının bir Valinin sorumluluğuna verilmesi durumu 1945 yılında tekrar yaşanmıştır⁴⁴.

1938 yılında Bingöl vilayetinden ayrı Bingöl adında bir kaza isminin oluşu resmi ve hususi işlerde bir karışıklık yaşanması durumuna karşın Bingöl kazasının adı Karlıova olarak değiştirilmiştir⁴⁵.

8 Temmuz 1943 tarihinde Solhan, Genç, Kiğı ve Karlıova kazaları Belediye reislikleri görevi kaymakamlıkların idaresine verilmiştir⁴⁶.

1948 yılında Elazığ ili Palu ilçesinde Gökdere bucağına bağlı Gözerek, Miyalan, Venerin, Pekadun, Tanzut, Miril Kıran köyleriyle bu köylere bağlı Sarsut, Dolkepenek, Pul, Dolderviş, Suvaran, Yukarı Payramik ve Aşağı Payramik mezraları Bingöl ile merkez bucağına bağlanmıştır⁴⁷.

1950 yılında Bingöl vilayetinin 4 ilçesi 13 nahiyesi ve 292 muhtarlığı mevcuttur⁴⁸.

1952 yılında Karaca ve Kaşıklı köyleri Bingöl ili Kiğı ilçesine bağlı idi. Ancak daha sonra Karaca köyü Kiğı ilçesinden ayrılıp Çat ilçesine bağlanmıştır. Ancak 1964 yılına kadar Kiğı ilçesine bağlı kalıp 1964'te ayrılmıştır⁴⁹.

20.01.1955 tarihinde alınan 227457 sayılı kararla Elazığ vilayeti Karakoçan kazasının Çan nahiyesine bağlı Artvinik, Çanakçı, Hurs ve Kijikan köyleri Bingöl vilayetinin Kiğı kazasının merkez nahiyesine bağlanmıştır⁵⁰. Vilayete bağlanan bu dört muhtarlıkla muhtarlık sayısı 320'ye çıkmıştır⁵¹.

1959 yılında vilayet merkezinin Yamaç nahiyesine bağlı Miril köyünün Suveren mezarası ile Kiğı kazasının Çerme nahiyesine bağlı Şilikan köyünün Karabey mezarası 27.10.1959 tarihinden itibaren birer muhtarlık haline getirilmişlerdir⁵².

1960 yılında vilayet merkezine bağlı Simsor köyünün Tarbasan ve Hacı Çayır mezraları birleştirilerek müstakil muhtarlık haline getirilmiştir⁵³.

⁴⁴ BCA, 030.11.10.173.5.4.

⁴⁵ BCA, 030.11.1.0.122.21.7.

⁴⁶ BCA, 030.18.1.2.2.51.15.

⁴⁷ BCA, 030.11.1.0.198.15.4.

⁴⁸ H. Şimşek, *Geçmişten Günümüze Bingöl ve Doğu Ayaklanmaları*, s.31.

⁴⁹ BCA, 030.11.1.0.612.68.12.

⁵⁰ BCA, 030.11.1.0.249.3.6.

⁵¹ Murat Gazetesi, 22 Şubat, 1955, S.86, s.1.

⁵² Bingöl Gazetesi, 10 Kasım 1959, S.2079, s.1.

⁵³ Murat Gazetesi, 26 Nisan 1960, S.1595, s.1.

Çapakçur (Bingöl) vilayet olduğu zaman merkeze bağlanan nahiyele Sancak ve Fahrhan nahiyele idi. Balhendu, Canut ve Palu'dan ayrılıp Genç kazasına bağlananlar Sivan nahiyeleleridir.

1.2. Bingöl'de Köyle

1936 Yılında Sancak Nahiyesine Bağlı Köylelerin Listesi⁵⁴

1. Hoşkar
2. Karapınar
3. Büyükbaşköy
4. Küçükbaşköy
5. Baban
6. Şıman
7. Hilbizen
8. Zağ
9. Sancak Simsoru
10. Mezracık
11. Lek
12. Uzun Sıvat
13. Şup
14. Masala Maa Horhorik
15. İsvirit
16. Kemah
17. Geylan
18. Yukarı Kara Veylan
19. Aliyaran (Nahiye merkezi)

Fahrhan Nahiyesine Bağlı Köylelerin Listesi⁵⁵

1. Yukarı Perhangök
2. Elmalı
3. Arcuk
4. Köş
5. Alıkırcık

⁵⁴ BCA, 030.11.1.0.101.4.8.

⁵⁵ BCA, 030.11.1.0.101.4.8.

6. Belozor
7. Fahran
8. Çan
9. Terbesmurik
10. Hidan
11. Talvara
12. Şinük
13. Gölmezrası
14. Toyrok
15. Aşağı perhangök (Nahiye merkezi)

1938 Yılı Yayla Adı İle Kurulan Nahiyesine Bağlı Köylerin Listesi⁵⁶

1. Tavaska
2. Rotçan
3. Ulyan
4. Mestan
5. Şatos
6. Bobikan
7. Riz

1936 Yılında Palu'dan Ayrılarak Genç Kazasına Katılan Sivan Nahiyesi Köylerinin Listesi⁵⁷

1. Vatrakum
2. Molla İbrahim
3. Baziyan
4. Haydan
5. Geviran
6. Aladdin
7. Haniyan
8. Kasan
9. Abdalan
10. Sair
11. Zillek

⁵⁶ BCA, 030.11.1.0.101.4.6.

⁵⁷ BCA, 030.11.1.0.101.4.8.

12. Halveliyan
13. Hemek
14. Gaz
15. Putyan
16. Gayt
17. Şelliheydan
18. Dirinan
19. Melekan
20. Diri
21. Horsik
22. Zimak
23. Vişkücür
24. Mahmudan
25. Kurçıyan
26. İbrahiman
27. Güllikan
28. Meteran
29. Haylan
30. Hacıyan
31. Şeyh İsmailan
32. Avnik
33. Kelhesi
34. Kaşan
35. Haraba
36. Hepsur
37. Hesenan
38. Büyükköy
40. Tinik
41. Rizvan
42. Letan
43. Servi
44. Vilik
45. Sosin

46. Seyyer Benizuğur

1936 yılında Solhan'da Yeni Kurulan İki Nahiye ve Köylerin Listesi⁵⁸

A. Canut Nahiyesine Bağlı Köylerin Listesi

1. Asker
2. Mehmedanı Ulya
3. Mehmedanı Sufla
4. Ceban
5. Şeğen
6. Seyhan
7. Abdiyan
8. Abbasan
9. Şemsan
10. Nederan
11. Kılıçan
12. Hibasan
13. Tütel
14. Kamer
15. Güleyan (nahiye merkezi)

B. Valer nahiyesine Bağlı Köylerin Listesi

1. Veznel
2. Hat
3. Modan
4. Şemsan
5. Aşkasor
6. Dinasor
7. Muradan
8. Şirnan
9. Mezre-i Solhan
10. Girnos
11. Cansor
12. Hacan

⁵⁸ BCA, 030.11.1.0.101.4.8.

13. Valer (Nahiye merkezi)

Bingöl İli Karlıova İlçesine Bağlanan Solhan İlçesinin Gönük Bucağına Bağlı

Köylerin Listesi⁵⁹

1. Oğnut
2. Kalacık
3. Ciligöl
4. Azizan
5. Kurik
6. Ağaköy
7. Hacıyan
8. Halitan
9. Ağnik
10. Kızılağaç
11. Aşağı Sevik
12. Yukarı Sevik
13. Kırmaşek
14. Sağnis
15. Mezracık
16. Çatak

Bingöl'de 1950 Yılında Bulunan Köylerin Listesi⁶⁰

Bingöl Merkez Köyleri:

1. Haziran-Haziran
2. Hılbusun
3. A. Perhangök
4. Aluzan
5. Şinük
6. A. Karaveliyan
7. Sini-Velan
8. Sırın
9. Y. Karaveliyan

⁵⁹ BCA, 030.11.1.0.182.12.6.

⁶⁰ Tuğba Akekmekçi ve Muazzez Pervan, Doğu Anadolu ve Cumhuriyet Bürokrasisi (1939-1953), İstanbul, 2010, s.186-195.

10. B. Tekviran
11. Tarbasmorik
12. Kadımadrak
13. Lek-Masalla
14. Harebe
15. Buban
16. Gözerek
17. Şinek
18. Gazik
19. Venerin
20. Şoğ
21. Ortaköy
22. Zağ
23. Metan
24. Y. Akpınar
25. İskenderan
26. Aşağıköy
27. Kiran
28. Kürik
29. Şaban
30. Mazracık
31. Çiriş
32. Armutak
33. Y. Perhangök
34. Alıkrak
35. S. Sımsor
36. Körtedev
37. Biniziyar
38. Teyrek
39. Garip
40. Uzunsavat
41. Şıranan
42. Başköyler

43. Kemah
44. Tanzut
45. Gayıt
46. Kemalan
47. Alibir
48. Kurudere
49. Karapunar
50. Gürüz
51. K. Tekviran
52. Miril
53. Pakedon
54. Fahrhan
55. Miyalan
56. Şarge
57. Çölek
58. Gevran
59. Musyan
60. Vilvare
61. S. Geylan
62. Hoşşkar
63. M. Lotan
64. Güldar
65. A. Akpunar
66. Elmalı
67. Kür
68. Köz
69. Dik
70. Kürüman
71. Az
72. Akpık
73. Lotan
74. Dodan
75. M. Geylan

76. Gülbe
77. Arçük
78. Çan
79. Düğernan
80. M. Sinsor

Kiğı Köyleri:

1. Azakpert
2. Pertek
3. Hösnek
4. Zerneke
5. Ağbinek
6. Pulur
7. Aşağı Karmurun
8. Horhor
9. Dizmori
10. Kozlu
11. Çeşmeyi Karir
12. Meskani Karir
13. Yekmal
14. Şırnan
15. Darabi
16. Harik
17. Mercan
18. Ağdaş
19. Sevkar
20. Çatma
21. Gelinpertek
22. Himsor
23. Melikan
24. Angığ
25. Karaca
26. Erzani
27. İlçe merkezi

28. Cibirköy
29. Ölmez
30. Hupus
31. İngüzük
32. Yukarı ğajik
33. Hakistün
34. Arik
35. Haror
36. Tirkan
37. Holhol
38. Hasköy
39. Erkek
40. Hop
41. Pargasor
42. Zimtek
43. Çigoğlu
44. Anzevik
45. Murun
46. Zeynalli
47. Deştir
48. Kır
49. Meskani Herdif
50. Şilikan
51. Dinarbey
52. Zirzanos
53. Dinik
54. İlbegi
55. İnak
56. Osman Uşağı
57. Temuran
58. Sığank
59. Uzunmaşat
60. Y. Karmurun

61. Tumik
62. Dimlek
63. Kürdan
64. Aznafer
65. Sağyan
66. Hirçik
67. Birican
68. Körikan
69. Simhaç
70. Baluca
71. Mergan
72. Karalyan
73. Çerme
74. Amariç
75. Karapolat
76. Mozlar
77. Muşğa
78. Girvan
79. Kariköm
80. Kadıköy
81. Abvank
82. Hoğas Kömleri
83. Ağbuzut
84. Haçatur
85. Aşağı Ğajik
86. Dizvan
87. Bilece
88. Sivgilik
89. Hoğas
90. Cönek
91. Höbek
92. Taro
93. Çuğ

94. Seter
95. Çemizeyni
96. Ağdat
97. Şeyhan
98. Haftariç
99. Hergep
100. Hozavit
101. Kumek
102. Mollaömer
103. Elmalı
104. Şen
105. Arnes

Genç Köyleri:

1. Genç Merkezi
2. Arakil
3. Ulya
4. Tavsali Hüseyin
5. Tavsalaî Riz
6. Rotcan
7. Mestan
8. Nederan
9. Şegan
10. Mezerayi Solhan
11. Güleyan
12. Harabe
13. Hacıyan
14. Molla İbrahim
15. Dirinan
16. Hepsor
17. Rıdvan
18. Mahmudan
19. Hasan
20. Çaz

21. Kasan
22. Haylani Kebir
23. Vatrakom
24. Sayer
25. Villik
26. Halveliyan
27. Valır
28. Cansor
29. Girnos
30. Hut
31. Muradan
32. Vezenan
33. Diyarbük
34. Tarbaçur
35. Cemihini
36. Şator
37. Bülükan
38. Botyan
39. Murtazan
40. Memedan
41. Hılbeşan
42. Şırnan
43. Avnik
44. Şahismailan
45. Abdalan
46. Şelihaydan
47. Tinik
48. Dirı
49. Gülükan
50. Kelhasi
51. Alaeddin
52. Melekan
53. Zımak

54. Seyyar
55. Ğayit
56. Viřkiçur
57. Haydan
58. Hünyan
59. Aşkasor
60. Dinasor
61. Hacan
62. Modan
63. şemsan

Karlıova Köyleri:

1. Çiftlik
2. Yukarı řorik
3. Gemiřan
4. Liçik
5. Ceban
6. Karğapazar
7. Sakaviran
8. Boran
9. Kaşıkçı
10. Kümbet
11. Kızılçubuk
12. řarük
13. Selekan-bağlısa
14. Hasanova
15. Karahamzan-çatak
16. Azizan
17. Hacıyan-Sığı
18. Oğnut
19. Yukarı Sevik
20. Çatak
21. Alipiran
22. Aşağı şorik

23. Bahçe
24. Boran
25. Çirik
26. Tokliyan
27. Yoncalık
28. Geylan
29. Kerran
30. Çerme
31. Hunyan
32. Viranşehir
33. Çevligişaman
34. Karabalçık
35. Aşağı Sevik
36. Ciligöl
37. Halifan
38. Sağnıs

Solhan Köyleri:

1. Ğaleban
2. Aşiret Solhan
3. Hırbuzun
4. Melekan
5. Badina
6. Perho
7. Genç tavus
8. Tütel
9. Kahmut
10. Dorni
11. Girvas
12. Serban
13. Hazarşah
14. Kasıman
15. Arduşen
16. Kırık

17. Kale
18. Kameran
19. Sükyan
20. Arzink
21. Pohik

1.3. Bingöl’de Aşiretler

Bingöl ve çevresinin feodal yapısı daha çok akrabalık ilişkileri üzerinden şekillenmiştir. Ancak bu yapıya rağmen aşiretler arasında meydana gelen sorunları çözen kişiler dini şahsiyetlerdi⁶¹. Bingöl ve çevresinde bulunan Zazalar (Genellikle Tunceli, Bingöl kısmen Erzincan ve Sivas, Urfa, Mardin taraflarına yerleşmiş, yarıya yakınının Alevi çoğunluğunun ise Sünni olduğu bir topluluktur. Genel veriler Zazaların İran kökenli -Fars değil- olduğuna kanaat edilmiştir. M. Vinosky’e göre “*Gerçek Kürtler olmayan İranlı aşiretler*” olarak kabul edilir. Zira Zazalar ve Kürtlerin konuştukları diller üzerinde yapılan bilimsel veriler Zazaca ve Kırmançça’nın birbirinden ayrı bir dil olduğu ortaya konulmuştur. M. Şerif Fırat’ın yapmış olduğu çalışmalar ile Zazaların asıllarını Harezm ve Horosan Türkleriyle ilişkilendirerek Zazaların Türklüğünü ortaya koymaktadır⁶².) kısmen alevi çoğunluğu ise Sünni-Şafiidirler. Ayrıca tarikat olarak Nakşibendi tarikatına mensupturlar.

⁶¹ H. F. Erdoğmuş, 19. ve 20. Yüzyılda Bingöl ve Çevresinde Kürt Önde Gelenleri, s.333.

⁶² Ali Tayyar Önder, *Türkiye’nin Etnik Yapısı Halkımızın Kökenleri ve Gerçekler*, İstanbul, 2002, s.221-225.

Tablo 1. Bingöl’de Yaşayan Aşiretler ve Yerleştikleri Yerler⁶³

Aşiretin Adı	Yerleştikleri Yer
Putikan Aşireti	Elmalı, Angig(Yağmurlupınar), Dinarbey, Dızmoru(Topağaçlar)
Canbekli Aşireti	Cıbırköy (Güneyağıl), Dimlek (Karaçubuk), Dızmoru(Topağaçlar)
Zimtek Aşireti	Cemizeyni (Sürmelikoç), Hergap (Bilezikkaya), Zimtek (Çayağzı), Avırtinik (Nacaklı), İnək (Aysaklı), Karmurin (Kuşçimeni), Horor (Gökçeli), Uzunmaşat (Demirkanat)
Kubathlı Aşireti	Gazik (Aşağıserinyel)
Lertik Aşireti	Anzavik (Günlük), Ağdat (Yaylabag), Cönek (Yayladere), Deştil (Gökçedal), Hozavit (Alınyazı), Haftariç (Güneşlik), Murun (Batiayaz)
Cunan Aşireti	Baluca (Çevreli)
Savalyan Aşireti	Elbeği (İlbeyi)
Maksudanlı Aşireti	Kaşıkçı, Çatma, Harik (Kırkpınar)
Gazili Aşireti	Pertek, Zalıdır, Akpınar, Arpaderesi, Ayagöz, Çelebi, Şamoni (Gümüşakar), Köçet (Kocadayı), Keklik, Kijikan (Sırmaçek), Hurs (Darköprü), Karaçan, Demirtaş, Çanakçı, Çıtak,
Karabaş Aşireti	Ağtaş (Aktaş), Azakpert (Adaklı), Alakilise (Ayvadüzü), Aznafer (Doğankaya), Zabuk (Mercan Mezrası), Tumik (Kamışgölü), Sığank, Simhaç (Kaynakdüzü), Pulur (Danatepe), Çorsan (Kozlu Mezrası), İkiz (Mercan Mezrasında), Feruz (Kaynakdüzü Mezrası), Karakoç (Kaynakdüzü Mezrası), Kala (Kaynakdüzü Mezrası), Kantar (Kaynakdüzü Mezrası), Navru (Kaynakdüzü Mezrası), Mendelli (Kaynakdüzü Mezrası), Karaşan (Mercan Mezrası), Haraba (Ayvadüzü Mezrası), Mercan
Gransor Aşireti	Çermeyi Endiris, Horor (Göçekli), Cıbırköy (Güneyağıl), Hoğas (Dallica), Kilise (Doğucak Mezrası), Hogas Komları (Ağaçöven), İngüzük (Baklalı), Hösnek, Ölmez, Zeynalı, Hubek, Hasöy, Musurum (Karakoçan’da), Sivgelik (Açıkgüney)
Bilice Aşireti	Tirkan (Demirtaş), Bilece
Kureyşanlı Aşireti	Paş, Dızvaz (Tekbaş), İresik (Yavuztaş Mezrası), Taro (Yavuztaş)
Hormek Aşireti	Sağyan (Doluçay), Maskanı Karer, Pirican (Kabaçalı), Demirtaş, Kortu, Hupus (Yazgünü), Sorukülya (Aysaklı Mezrası), Akbinek, Çerme-i Karer (Erbaşlar), Kamişan (Soğukpınar), Darabi (Sütlüce), Hırçık (Çamlıca), Krikan Karer (Sarıbaşak), Kürdan (Erer), Şıman (Altineder), Yekmal (Dolutekne)
Karsanlı Aşireti	Karsini, Muko Mezrası (Akinlı Mezrası), Erzani
Seter Aşireti	Karmurun (Hasbağlar), Süfla, Çikoğlu (Doğucak)
Kimsorlu Aşireti	Holhol (Yayladere)

⁶³ Y. Akbulut, *Bingöl Tarihi*, s.105-115.

Kahmut Aşireti	Killotyön
Çekanlı Aşireti	Çekan, Kahmut (Gelintepe)
Savalyan Aşireti	Hollan (Kozlu Mezrası)
Kır Aşireti	Elbey (İlbey), Kır
Maksudanlı Aşireti	Çatak, Sağnis (Yiğitler), Kırmacek (Karlıca), Çerme-i Kurtüzü, Kozanlı, Kaşıkçı, Kümbet, Ortaköy, Navra (Kaynakdüzü Mezrası), Viranşehir, Aşağı ve Yukarı Yağmurlu, Mezracık, Hollan, Harek (Kırpınar), Kozlu, Çatma
Çerkesler Aşireti	Kiğı İlçesinin Karapolat ve Hımsor (Eskibalta)
Az Aşireti	Az (Üçyaka), Düğernan (Alıncık), Yusufhan (Aşağı Akpınar), Mirzan, Zeynep, Yukarı Akpınar
Poğ Aşireti	Aşağıköy, Çiriş, Şaban, Ortaköy, Balpınar
Müsyen Aşireti	Yamaç, Gürpınar, Eretepe, Olukpınar, Düzyayla, Kılçadır, Kıltepe
Beritan Aşireti	Karlıova
Hormek Aşireti	Kiğı
Okçıyan Aşireti	Haçatur (Kutluca), Okçıyan, Karabaş, Alakilise (Ayvadüzü), Aznafer (Doğankaya), Feruz, Mercan
Çarekli Aşireti	Melekan (Mutluca), Küşmüş (Topraklı Mezrası), Şevkar (Çatmoluk), Arık (Eskikavak), Arnis (Güzgölü), Amariç (Ayanoğlu), Gelinpertek, Haküstün (Topraklı), Dinik (Akılı)
Dersim Aşireti	Kiğı
Tavus Aşireti	Genç İlçesinde Yenibaşak (Arduşen)
Ömeri Aşireti	Sülüntaş, Murat(Norik)
Zıktı Aşireti	Genç
Çanmergi Aşireti	Solhan'da Şimşirpınar, Esmetaş
Maskanlı Aşireti	Maskanlı Herdif (Çalıkağın)
Cıbranlı Aşireti	Karlıova İlçesi'nde Geylan (Geçitli), Kızılçubuk, Hunyan, Çukurtepe, Şaruk (Sarıküşak), Yoncalık

1.4. Bingöl'de Nüfus

Bingöl şehrinin nüfus durumunu 1914-1965 yılları arası yapılan nüfus sayımlarında ki verileri tasnif edilmiş tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 2. Bingöl 1914 Yılı Nüfus Çizelgesi⁶⁴

Birimi	Müslüman	Ermeni	Protestan	Toplam
Genç Sancağı	24.467	1.603	-	26.070
Çapakçur Kazası	11.293	234	-	12.026
Kiğı Kazası	35.572	13.621	988	50.181
Genel Toplam	71.332	15.464	988	87.784

⁶⁴ Ercan Çağlayan, Osmanlı'nın Son Döneminde Çapakçur ve Çevresinde Demografik Yapı (1880-1914), *III. Bingöl Sempozyumu (17-19 Eylül 2010)*, Bingöl, 2013, s.467.

Tablo 3. Bingöl’de 1935 Yılında Vilayet Merkezi ve Kazaların Nüfus Durumu⁶⁵

Kazalar	Kadın	Erkek	Toplam
Çapakçur	7.233	7.623	14.856
Kiğı	14.697	14.961	29.658
Solhan	4.464	4.489	8.953
Genç	6.576	5.956	12.532
Karlıova	3.000	3.063	6.063
Toplam	35.970	36.092	72.062

Tablo 4. 1940 Yılında Vilayet Merkezi ve Kazaların Nüfus Durumu⁶⁶

Kazalar	Kadın	Erkek	Toplam
Çapakçur	7.632	7.560	15.192
Kiğı	13.094	13.466	26.560
Solhan	4.278	4.425	8.703
Genç	6.605	6.622	13.227
Karlıova	3.205	3.140	6.345
Toplam	34.814	35.213	70.027

Tablo 5. Yıllara Göre Cinsiyet Dağılımını Gösterir Nüfus Çizelgesi⁶⁷

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1945	38.026	37.484	75.510
1950	49.933	47.395	97.328
1955	59.517	53.824	113.341
1960	67.905	63.459	131.364
1965	77.758	72.763	150.521

⁶⁵ Tuba Akekmekçi ve Muazzez Pervan, “Doğu Sorunu” Necmeddin Sahir Sılan Raporları (1939-1953), İstanbul, 2010, s.8.

⁶⁶ T. Akekmekçi ve M. Pervan, “Doğu Sorunu” Necmeddin Sahir Sılan Raporları (1939-1953), s.87.

⁶⁷ H. Şimşek, Geçmişten Günümüze Bingöl ve Doğu Ayaklanmaları, s.31.

Tablo 6. Yıllara Göre Bingöl Köylerinde Nüfus Durumu⁶⁸

İlçesi	Köy Sayısı	1945	1950	1955	1960	1962
Merkez	87	14.637	20.264	23.389	22.241	29.693
Genç	65	14.017	16.751	18.908	20.998	23.917
Karlıova	39	9.036	11.817	12.889	14.905	16.271
Kığı	112	28.976	33.236	38.455	43.037	49.206
Solhan	22	4.711	6.081	7.932	9.864	10.633
Toplam	325	71.377	88.149	101.573	111.035	129.720

Tablo 7. Sayım Yıllarına ve Cinsiyete Göre Bingöl'ün Nüfus Artış Miktarı⁶⁹

Yıl	Artış %	Erkek %	Kadın %
1935	-	50.00	50.00
1940	11.54	49.67	50.33
1945	7.59	50.36	49.64
1950	28.89	51.30	48.70
1955	16.45	52.51	47.49
1960	15.90	51.69	48.31
1965	14.58	51.66	48.34

Bingöl vilayetinde 1940 yılında 541 doğum olmasına rağmen 1941 yılında 221 eksiği ile 320 doğum yazılmıştır. 1940 yılında ölüm 197, 1941 yılında ise 320 ölüm olmuştur. 1941 yılında ise 104 evlenme gerçekleştirilmiştir⁷⁰. 1960 yılına gelindiğinde Bingöl'ün Nüfus yoğunluğu (kişi/km²) 16 iken 1965 yılında ise 19'dur⁷¹.

⁶⁸ Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü, 1962 Köy Envanter Etüdlerine Göre Bingöl, Ankara, Ekim 1963, s.25-26.

⁶⁹ H. Şimşek, *Geçmişten Günümüze Bingöl ve Doğu Ayaklanmaları*, s.31.

⁷⁰ T. Akekmekçi ve M. Pervan, "Doğu Sorunu" *Necmeddin Sahir Silan Raporları (1939-1953)*, s.135.

⁷¹ T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, *Ekonomik ve Sosyal Göstergeler Erzurum*, Ankara, Şubat 1998, s.16.(XVI)

İKİNCİ BÖLÜM

2. BİNGÖL'DE SOSYAL DURUM

2.1. Bingöl'de Sağlık

1937 yılında Çapakçur'da 20 yataklı bir hastane yaptırılmıştır. 1938 yılında ise hastanenin gerekli tıbbi alet ve edevatları tam olmasına rağmen mütehassıs operatör olmadığı için faaliyete girememiştir. 1939 yılında Çapakçur'da bir sıhhat müdürü ve bir hükümet doktoru bulunmaktadır. Vilayet hastanesi ancak 1941 yılında açılarak hizmet vermeye başlamıştır.

Çapakçur'a bağlı Kiğı kazasında 1929'da inşası yapılan bir tedavi evi ile hükümet doktoru ve iki küçük sıhhat memuru vardır. Solhan kazasında ise tedavi evi kadrosu bulunsada hükümet doktorluğu boşta kalmıştır. Genç kazasında ise bir sıhhat memuru bulunmakta ancak hükümet doktorluğu boş kalmıştır. Bu yılda Genç'te sıtmanın ve göz hastalığının yaygın oluşu görülmektedir. Karlıova kazasında ise tedavi evi ve hükümet tabibi bulunmamaktadır. Sadece küçük bir sıhhat memuru bulunmaktadır. Bölgenin doğum işlerini ise seyyar ebeler yürütmekteydi.

1941 yılında Kiğı kazasında 21, Karlıova kazasında 2, Solhan kazasında da 3 frengili hasta tespit edilmiştir. Her ne kadar tedavileri yapılmaya çalışılsa da yarısına yakınının hala frengi hastalığını taşıdığı görülmektedir. Solhan kazasında çiçek hastalığını engellemek için çiçek aşısı yapılmıştır. Yine bu kazada seyyar sıhhat memuru her ay 20 gün köyleri dolaşarak temizliğe dair kontrollerde bulunmuştur. Karlıova kazasında romatizma hastalığının fazla olduğu görülmüştür. Genç kazasında göz hastalığı daha çok çocuklarda görülmüştür.

1942 yılında vilayet hastanesinde 800 erkek ve 250 kadın olmak üzere 1.050 hasta ayakta tedavi edilmiş ve küçük ameliyatlar yapılmıştır. Yine 41 erkek ve 6 kadın hasta yatılı olarak tedavi görmüştür. 1 kadın ve 6 erkek hasta ameliyat edilerek sağlıklarına kavuşmuştur. Hastanenin su ihtiyacı kasaba içerisinden tenekeler vasıtası ile karşılanmıştır. Yıllık bütçeden 10.602 lira harcanmıştır. Bir mikroskop Kızılay tarafından para karşılığı tedarik edilmiştir⁷².

⁷² T. Akekmekçi ve M. Pervan, "Doğu Sorunu" Necmeddin Sahir Silan Raporları (1939-1953), s. 8-10, 48-49, 97-98, 142.

1950 yıllarına kadar ülke geneline kıyasla Bingöl'de sağlık alanındaki gelişmeler daha yavaş ilerlemekteydi. Zira 1953 yılında Bingöl ilinde bölge halkının sağlık alanındaki ihtiyaçlarını tamamen karşılayan bir devlet hastanesi bulunmamaktaydı. Bununla birlikte bir eczaneye sahip değillerdi. Hastalar genellikle tedavileri için çevre illere gitmekte ve ilaçlarını yine çevre illerden karşılamaktaydılar. Bingöl'de kış mevsiminin ağır geçmesi sebebiyle genellikle üst solunum yolları rahatsızlığı olan zatürre hastalığı başta gelmekteydi. Köylere olan ulaşımın imkânsızlığı, coğrafi şartların elverişsizliği ile sağlık alanında yaşanan sıkıntılar ölüm ve doğum oranları üzerinde doğrudan bir etkiye sahipti.

Nihayetinde Bingöl vilayetinde 29.10.1953 günü saat 15.00'te 300 bin küsur liraya müteahhide ihalesi yapılmış bulunan devlet hastanesinin temel atma töreni gerçekleşmiştir. Vali, Garnizon kumandanı, daire müdür ve memurlarından 40 kişilik heyet ile tören yapılmıştır. İlk betonu vali dökmüş ardından kurban kesilip valinin konuşması ile tören son bulmuştur⁷³. 1955 yılında Bingöl ilinde operatör, nisaie, dâhiliye, hariciye ve göz, kulak, burun bölümleri hala mevcut olmadığı bildirilmiştir⁷⁴. 1957 yılına gelindiğinde yeni yapılan devlet hastanesinin inşası bitmediği için eski hastane binası onarılarak hizmet vermeye devam etmiştir. Köylüye musallat olan haşerat ile mücadele için saf DDT dağıtılmıştır⁷⁵. 1954 yılında bitmesi planlanan 50 yataklı Bingöl Devlet Hastanesi yapımı 1958'de tamamlanabilmiştir⁷⁶. Ancak 14 Ocak 1959 tarihinde Bingöl Valisi Cevat Yurttaş'ın açılış nutku ile birlikte hizmete açılabilmiştir⁷⁷. 300 bin lira olarak planlanan devlet hastanesinin maliyeti bitimiyle toplamda 357.779 liraya mal olmuştur⁷⁸.

1954 yılında geçmiş birkaç yıla nazaran sivrisinek ve karasinek çoğalmıştır. Bilhassa karasineğin taşıdığı mikrop Bingöl ilinde geniş bir göz hastalığına sebebiyet vermiştir. Bu yıl içerisinde daha ziyade çocuklarda görülen bu göz hastalığına yakalanan 300'e yakın hasta bulunmaktaydı. Bu hastalığın tedavi edilmesi için ilgililere müracaatta bulunulmuştur⁷⁹. 1960⁸⁰ ve 1961 yıllarında Bingöl il genelinde boğmaca salgını baş

⁷³ Yeni Bingöl Gazetesi, 31 Ekim 1953, S.103, s.1.

⁷⁴ Murat Gazetesi, 5 Mart 1955, S.96, s.1.

⁷⁵ Murat Gazetesi, 15 Kasım 1957, S.880, s.1.

⁷⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, İ.3, C.5/1, TBMM Matbaası, Ankara, 1958, s.114.

⁷⁷ Murat Gazetesi, 14 Ocak 1959, S.1228, s.1.

⁷⁸ Bingöl Gazetesi, 13 Ocak 1959, S.1167, s.1.

⁷⁹ Yeni Bingöl Gazetesi, 2 Ağustos 1954, S.301, s.1.

⁸⁰ Murat Gazetesi, 19 Şubat 1960, S.1540, s.1.

göstermiştir. Bilhassa çocuklara sirayet eden bu hastalığa karşı halkın bilinçlendirilmesi ve tedavilerin yapılması konusunda ilgililere müracaat etmeleri gerektiği duyurulmuştur⁸¹. 1960 yılı içerisinde 2942 kişi müracaat ederek muayene olmuştur. Hükümet tabipliğince salgın hastalıklara karşı koruyucu olarak 10496 kişiye tifo, tifüz, 2882 kişiye çiçek 2144 kişiye difteri, boğmaca aşısı yapılmıştır. Ayrıca hastaların tedavilerine 146 tüp kinin, 2750 gr sülfaguanidin, 405 adet penisilin, procain, 4 adet yağlı penicilin, 31 litre alkol, 37 kutu avramicin göz merhemi, 4500 gr pamuk, 3750 gr sulfan erazim kullanılmıştır. Yine bu yıl devlet hastanesinde 485 hasta yatılı, 2118 hasta ise ayakta tedavi olmuştur. Ameliyathane faaliyete geçirilerek 19 büyük 10 da küçük ameliyat gerçekleştirilmiştir.

Bingöl'de sağlık alanında yapılan yardımlardan biri 1951 yılında Sağlık Sosyal Müdürlüğüne Marshall Planı yardımından faydalanarak getirilen cip ve motosikletlerden bir adet cip temin edilmesi olmuştur. Motosikletin getirilmesi de planlanmaktadır⁸². 1955 yılında ise Bingöl ili sağlık hizmetlerine harcanmak üzere istenen 217.000 lira İller Bankasından istikraz yolu ile kabul edilerek gönderilmiştir⁸³. 1960 yılı içinde toplamında hastalar için 26190 liralık ilaç mübayaa edilmiştir. Hastanenin genel masrafları için 100 bin liralık ödenek verilmiştir. 91.000 lirası hastanenin masrafları için harcanmıştır⁸⁴.

Bingöl'ün ilçesi olan Genç'te 1953 yılında 15 yataklı bir sağlık merkezinin faaliyete geçmesi için çalışmalar başlamıştır. Arsası mahallen temin edilen bu binanın inşaatının 170.000 liraya mal olması ve 1953 yılı bütçesinden bunun 80 bin lirasının karşılanması geri kalanının gelecek yılın bütçesiyle ödenmesi planlanmıştır⁸⁵. 1955 yılında Birleşmiş Milletlerarası çocuklara acil yardım fonu (UNİCEF) tarafından memlekete gönderilen 1 adet bebek terazisi Bingöl Sağlık Müdürlüğüne gönderilmiştir⁸⁶. Karlıova'da 1959 ve 1961 yıllarında olmak üzere iki sağlık merkezi hizmet vermeye başlamıştır⁸⁷.

⁸¹ Demokrat Bingöl Gazetesi, 20 Şubat 1961, S.1214, s.1.

⁸² Bingöl Gazetesi, 15 Şubat 1951, S.102, s.2.

⁸³ BCA, 030.11.1.0.254.36.20.

⁸⁴ Murat Gazetesi, 31 Aralık 1960, S.1806, s.1.

⁸⁵ Yeni Bingöl Gazetesi, 2 Eylül 1953, S.64, s.1.

⁸⁶ Murat Gazetesi, 28 Haziran 1955, S.191, s.1.

⁸⁷ Bingöl Gazetesi, 19 Haziran 1961, S.3463, s.1.

Tablo 8. 1962 Yılı Bingöl’ün Sağlık Durumu⁸⁸

İlçesi	Köy Sayısı	Sıtma	Trahom	Cüzzam	Verem	Vardır	Yoktur
Merkez	87	16	19	7	13	-	87
Genç	65	21	24	2	12	-	65
Karlıova	39	4	5	1	14	3	36
Kiğı	112	9	3	1	24	1	111
Solhan	22	8	4	4	18	-	22
Toplam	325	58	55	15	81	4	321

2.1.1. Bingöl’de Eczane

1955 yılına gelene dek Bingöl il merkezi ve ilçelerinde eczane yoktur. Serbest piyasaya sürülen ilaçlar bakkal ve tuhafıye gibi dükkânlarda kısmen bulunmaktadır. Bu ilaçların ekseriyeti ve piyasaya sürülmeyen reçete ile verilmesi gereken diğer ilaçlar ise komşu illerden temin edilmektedir⁸⁹.

1940 yılında halkın ilaç ihtiyacını kısmen de olsa karşılamak için Vilayet Hususi İdare Bütçesinden 500 liralık bir yardım yapılmıştır. Dördüncü Umum Müfettişliği tarafından bir sağlık otomobili ile bir seyyar doktorun vilayet merkezine gönderilerek köylülere muayeneleri neticesinde kinin ve sair ilaçlar dağıtılmıştır⁹⁰.

6197 sayılı kanun ile resmi veya serbest eczacı bulunmayan yerlerde resmi veya serbest tabipler ecza dolabı açabilir. Buna binaen 1955 yılında Bingöl merkezde A Hastanesi eczacısı Teoman Erçak bir ecza dolabı açmıştır⁹¹.

2.1.2. Bingöl’de Sıtma Savaş Hizmetleri

1941 yılında Çapakçur’da özellikle Genç kazasında sıtma hastalığının çok fazla olduğu bildirilmiştir. Tedavide kullanılan kinin yokluğu çekildiği belirtilmiştir. 1940 yılında Sıhhat ve İçtimai Vekâletince gönderilen seyyar tabip ve ambulans ile halkın bu şikâyetlerini nispeten karşılayabilmiştir⁹².

⁸⁸ 1962 Yılı Köy Envanter Etütlerine Göre Bingöl, s.70.

⁸⁹ Bingöl Gazetesi, 30 Kasım 1953, S.382, s.2.

⁹⁰ T. Akekmekçi ve M. Pervan, “Doğu Sorunu” Necmeddin Sahir Silan Raporları (1939-1953), s.49.

⁹¹ Murat Gazetesi, 11 Ekim 1955, S.271, s.1.

⁹² T. Akekmekçi ve M. Pervan, “Doğu Sorunu” Necmeddin Sahir Silan Raporları (1939-1953), s.99.

1948 yılında Bingöl'e bağlı Genç ilçesinin birçok köyünde sıtma hastalığına yakalanan kişi sayısının fazla olması hasebiyle sıtma savaş teşkilatının kurulması Sağlık ve Sosyal Bakanlığı'na arza muvafık görülmüştür⁹³.

1951 yılında Genç Sıtma Savaş Tabibi Dr. Turhan Doğu sıtma savaşından halk ile el ele vererek köylerdeki su kanallarının bakımsız ve otsuz olmasının gerektiğini, çukurlardaki suyun 1 haftadan fazla bekletilmemesini ve bu çukurların haftada bir defa boşaltılarak kurutulmasını ve çukurdaki suyun tamamen boşaltılabilmesi için çukurlara muayyen bir meyil verilmesi gerektiğini belirterek mücadele vermişlerdir⁹⁴.

1957 yılında Sıtma Savaş Başkanlığınca sıtma savaşına dâhil köylerde taramalar yapılmış ve hastaların kan muayeneleri sonucunda gerekli tedaviler uygulanmıştır. Tiri'on (B) 1950 surfe savaşına devam edilmiştir⁹⁵.

1960 yılında ise Sıtma Savaş Başkanlığınca 10256 kişiden kan alınmış ve 45 sıtmalı tespit edilerek tedavileri yapılmıştır. Sıtmadan ölüm vakası olmamıştır. 1960 yılında bölgeye bağlı 321 köyde DDT tatbikatı yapılmış ve 21.587 kg saf DDT kullanılmıştır⁹⁶.

2.1.3. Bingöl'de Verem Savaş Hizmetleri

1958 yılında Tunceli ve Siirt vilayetlerinden Bingöl'e gelen Ekip Başkanları Dr. Zihni Tuğcu ve Dr. Adnan Özdoğan eşliğindeki toplamda 70 kişiden oluşan iki BCG verem aşısı ekipleri hemen faaliyete geçmiştir. Kasaba, köy, merkez olmak üzere tüm vatandaşları aşıya tabi tutmuşlardır⁹⁷.

1960 yılına gelindiğinde Bingöl'de ise eski sağlık merkezi binası onarılarak Verem Savaş Dispanseri hizmetine verilmiştir⁹⁸. Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletince Bingöl Vilayeti Verem Savaş Dispanserine bir röntgen cihazı gönderilmiştir⁹⁹. Verem savaş dispanserine tahsis edilen bu röntgen cihazı binasına monte edilerek faaliyete geçmiştir. Yıl içinde poliklinikte 169 hasta muayene edilmiştir. Tb'li olarak tespit edilen 65 hastaya ayakta tedavisi yapılmıştır. Verem Savaş Tabipliğince 181 aile ziyaret edilerek

⁹³ T. Akekmekçi ve M. Pervan, *Doğu Anadolu ve Cumhuriyet Bürokrasisi (1939-1951)*, s.105.

⁹⁴ Bingöl Gazetesi, 15 Ocak 1951, S.93, s.1-2.

⁹⁵ Murat Gazetesi, 15 Kasım 1957, S.880, s.1.

⁹⁶ Murat Gazetesi, 31 Aralık 1960, S.1806, s.1.

⁹⁷ Murat Gazetesi, 16 Eylül 1958, S.1130, s.1.

⁹⁸ Murat Gazetesi, 31 Aralık 1960, S.1806, s.1.

⁹⁹ Murat Gazetesi, 21 Mart 1960, S.1567, s.1.

muayeneleri yapılmış ve Tb'li oldukları tespit edilen 29 hastanın tedavileri yapılarak ilaçları verilmiştir. Sağlık açısından dikkat edilmesi gereken noktalarda da bilinçlendirilmişlerdir. Teşkilatın motorlu vasıtası yoktur. Bu yüzden mahalli vasıtalarından faydalanılarak vilayete bağlı 22 köyde kontrol yapılmış ve Tb'li görülen 47 kişi tedavi edilerek ilaçları verilmiştir. Ayrıca imkân buldukça Genç, Solhan, Karlıova merkezleri ve vasıta işleyebilen köylere gidilerek tedavi ve telkinler yapılmıştır¹⁰⁰.

2.1.4. Bingöl'de Veterinerlik Hizmetleri

Bingöl vilayetinin bu teşkilatı mıntıkanın geçim kaynağını teşkil eden hayvancılığın; salgınlardan korunması, ıslahı ve verimlilerinin arttırılması ile hayvanlardan insanlara geçebilen hastalıkların tehlikesinin bertaraf etmek için 1960 yılı içinde şu faaliyetleri göstermiştir.

1. Adi hastalık tedavileri için 85 tek tırnaklı, 75 sığır, 35 koyun, keçi, 26 kedi, köpek adi hastalıklara karşı tedavi görmüştür.

2. Salgın hastalıklar

a. Koruyucu aşılama ve ilaçlamalar memleket genelinde ilk defa görülen ve fevkalade öldürücü seyreden at vebasına karşı 729 baş tek tırnaklı, şarbona karşı 15.554 koyun, keçi, 418 tek tırnaklı, 565 sığır, 154 deve Newcastle'e karşı 4255 kanatlı koruyucu olarak aşılanmış; dış ve iç parazitlere karşı 235 tek tırnaklı, 8700 sığır, 30.250 baş koyun, keçi koruyucu ilaçlamaya tabi tutulmuştur.

b. Vilayet dâhilinde 28 köyde at vebasını intişar etmiş ve bu hastalıktan 453 baş hayvan ölmüştür. 155 baş hayvan da öldürülerek 65.420 lira tazminat ödenmiştir.

Ayrıca 7 köyde çiçek, 3 köyde şarbon, 2 köyde yanıkara, 5 köyde keçiciğerağrısı, 1 köyde kuduz, 35 köyde uyuz hastalığı çıkmıştır. Zamanında alınan idari ve fenni tedbirler sayesinde hastalıklar yayılmadan kısa zamanda mevkiinde sürdürülmüştür.

1960 yılı içinde 1046 tek tırnaklı, 22.500 sığır, 62.350 koyun, keçi, 2325 kanatlı ve 45 köpek salgın hastalıkları yönünden taramaya tabi tutulmuştur.

İnsanlardan hayvanlara, hayvanlardan insanlara sirayet eden salgın hastalıklarla mücadele hususunda vilayet sıhhat müdürlüğü ile teşriki mesai yapıldığı ve mezbahada yapılan kesimlerin muayenesi muntazam bir şekilde yürütülmüştür¹⁰¹.

¹⁰⁰ Murat Gazetesi, 31 Aralık 1960, S.1806, s.1.

¹⁰¹ Demokrat Bingöl Gazetesi, 30 Ocak 1961, S. 1196, s.1.

2.1.4.1. Bingöl'de At Vebasına Karşı Mücadele

At vebası atlarda, katırlarda ve merkeplerde görülen bir salgın hastalıktır. Türkiye'de evvelce bulunmayan bu hastalık Irak'tan ülkeye bulaşmış ve Bingöl'e kadar sirayet etmiştir. Küçük sinekler vasıtasıyla bulaşan bu hastalığın o dönemde tedavisi bulunmadığı için hastalığı önlemek adına şu 4 kural koyulmuştur.

1. Hayvanları sineklerden muhafaza etmek için hayvanların üzerine balık yağı sürülmüştür.
2. Sinekler gece faaliyete geçtikleri için hayvanlar gece dışarıda bırakılmayarak ahırlara konulmuştur.
3. Gece ahırlara sinek girmemesi için ahırın etrafında tezek yakılarak duman çıkartılmıştır.
4. Hastalıktan ölen hayvanlar iki metre derinliğindeki çukurlara gömülmüştür¹⁰².

At vebasına karşı verilen bu başarılı mücadelelere müteakiben Bingöl Valisi Kemal Gazezoğlu'na ithafen Tarım Bakanlığının 19.10.1960 tarihli ve 18626/66061 sayılı yazısı üzerine Bakanlar Kurulunca 07.11.1960 tarihinde takdirname ile ödüllendirmesine karar verilmiştir¹⁰³.

2.2. Bingöl'de Spor Faaliyetleri

2.2.1. Bingöl Gençlik ve Spor Kulübü

Bingöl'de spor hayatı resmi olarak 1942 yılında Gençlik ve Spor Kulübünün kuruluşu ile başlamıştır.¹⁰⁴ Bu spordan önce spora meraklı gençler spor mevzuunda ilgili branşlarda çalışmışlardır. Fakat bu çalışmaların toplanabildiği bir merkezden idarenin faydalı olacağı düşünülerek bu kulüp kurulmuştur¹⁰⁵. Bingöl Gençlik Sporun 1950 ve 1960 yılları arasında çevre il ve ilçelerle yapmış olduğu maçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

¹⁰² Murat Gazetesi, 17 Haziran 1960, S.1613, s.1.

¹⁰³ BCA, 030.18.1.2.157.24.14.

¹⁰⁴ H. Soylu, *Şehir Coğrafyası Açısından Bir Araştırma Bingöl*, s.135.

¹⁰⁵ Bingöl Gazetesi, 30 Temmuz 1953, S.351, s.4.

Tablo 9. Bingöl’de 1950 ve 1960 Yılları Arasında İl ve İlçelerle Yapılan Maçlar

Tarih	Takımlar	Sonuç
20 Mayıs 1950	Bingöl Gençlik Kulübü-Tümen Karma Takımı	1-1 ¹⁰⁶
24 Temmuz 1952	Muş-Bingöl	5-0 ¹⁰⁷
Mayıs 1953	Bingöl Gençlik Spor-Askeriye Takımı	2-0 ¹⁰⁸
Temmuz 1956	Bingöl Gençlik-Kığı Gençlik	6-0 ¹⁰⁹
Mart 1957	Garnizon Gücü-Bingöl Gençlik	1-0 ¹¹⁰
Nisan 1957	Bingöl Askeriye-Elazığ Askeriye	3-1 ¹¹¹
Mayıs 1957	Bingöl Karagücü-Elazığ Karagücü	1-0 ¹¹²
Temmuz 1957	Elazığ Gençlik-Bingöl Gençlik	3-2 ¹¹³
Temmuz 1957	Bingöl-Elazığ	2-2 ¹¹⁴
Ağustos 1957	Bingöl-Muş	2-1 ¹¹⁵
Mayıs 1958	Bingöl Gençlik-Garnizon	4-1 ¹¹⁶
Nisan 1960	Bingöl Gençlik-Garnizon	2-0 ¹¹⁷
Haziran 1960	Bingöl Gençlik-Garnizon	0-0 ¹¹⁸
Ağustos 1960	Elazığ Yol Spor-Bingöl Gençlik Spor	5-1 ¹¹⁹
Ağustos 1960	Bingöl Gençlik Spor-Muş Murat Spor	0-0 ¹²⁰
Ağustos 1960	Elazığ Merkez Gençlik-Bingöl Gençlik	5-2 ¹²¹
Ağustos 1960	Elazığ Yol Spor-Bingöl Gençlik	3-2 ¹²²
Ağustos 1960	Bingöl Gençlik-Genç Gençlik	7-1 ¹²³

1954 yılında Bingöl Gençlik ve Spor Kulübünün yıllık adi kongresi yapılmıştır. Bu kongrede üyelerin Gençlik spor kulübünün canlanması ve idamesi için ana mevzulara değinilmiştir. Akabinde demokratik bir seçimle idare heyeti üyeleri seçilmiştir¹²⁴.

İdare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Adil Duran (Başkan)
- M. Zeki Bayram (Başkan Muavini)
- Hayrettin Elaldı (Sayman)

¹⁰⁶ Bingöl Gazetesi, 22 Mayıs 1950, S.31, s.1.

¹⁰⁷ Bingöl Gazetesi, 25 Ağustos 1952, S.260, s.4.

¹⁰⁸ Bingöl Gazetesi, 21 Mayıs 1953, S.332, s.4.

¹⁰⁹ Bingöl Gazetesi, 1 Nisan 1957, S.1246, s.1.

¹¹⁰ Bingöl Gazetesi, 12 Temmuz 1957, S.1325, s.1.

¹¹¹ Murat Gazetesi, 23 Temmuz 1956, S.503, s.1.

¹¹² Murat Gazetesi, 25 Mart 1957, S.695, s.1.

¹¹³ Murat Gazetesi, 29 Temmuz 1957, S.795, s.1.

¹¹⁴ Murat Gazetesi, 6 Mayıs 1957, S.727, s.1.

¹¹⁵ Murat Gazetesi, 29 Temmuz 1957, S.795, s.1.

¹¹⁶ Murat Gazetesi, 12 Ağustos 1957, S.807, s.1.

¹¹⁷ Murat Gazetesi, 20 Mayıs 1958, S.1041, s.1.

¹¹⁸ Murat Gazetesi, 1 Nisan 1960, S.1574, s.1.

¹¹⁹ Murat Gazetesi, 2 Haziran 1960, s.1626, s.1.

¹²⁰ Murat Gazetesi, 15 Ağustos 1960, S.1687, s.1.

¹²¹ Murat Gazetesi, 22 Ağustos 1960, S.1693, s.1.

¹²² Murat Gazetesi, 29 Ağustos 1960, S.1699, s.1.

¹²³ Murat Gazetesi, 31 Ağustos 1960, S.1701, s.1.

¹²⁴ Murat Gazetesi, 27 Aralık 1954, S.39, s.1.

- Nejat Turhan (Umumi Kâtip)
- Hasan Aydar (Lokal Müdürü)
- Ömer Erçatal (Spor Amiri)
- Nazım Usta (Veznedar)

1956 yılı yapılan Bingöl Gençlik ve Spor Kulübünün yıllık adi kongresi 15.10.1956 tarihinde saat 10.30'da eski Başkan Adil Duran tarafından kısa bir konuşma ile açılmış ve saat 13.00'te biten kongrede yeni idare heyeti, denetleyici ve haysiyet divanına yeni üyeler seçilmiştir¹²⁵.

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Sıddık Aydar (Fahri Başkan)
- Sait Bozgan (Asıl Başkan)
- Selim Atala (İkinci Başkan)
- Turan Dağ (Muhasip)
- Remzi Toplu (Sekreter)
- Turan Dağ (Veznedar)
- Yavuz Doğan (Spor Amiri)
- Müfit Yüksel (Kulüp Lokal Amiri)
- Tekin Öztekin (Takım Kaptanlığına)

Denetleyici üyeler şu kişilerden oluşmaktadır:

- Ahmet Gencer
- Hasan Aydar

Haysiyet divanı üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:

- Ramazan Koç (Başkan)
- Hamit Gündoğdu (Başkan Yardımcısı)
- M. Ali Bozkan (Başkan Yardımcısı)

25 Ocak 1959 Pazar günü saat 10.00'da yapılan Bingöl Gençlik ve Spor Kulübünün yıllık adi kongresi Kulüp Başkanı Dr. Doğan Benli tarafından açılmış ve yeni idare heyeti seçilmiştir¹²⁶.

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Nejat Turhan (Başkan)
- Vasıf Gürşün (Başkan Yardımcısı)

¹²⁵ Murat Gazetesi, 16 Ocak 1956, S.354, s.1.

¹²⁶ Demokrat Bingöl Gazetesi, 27 Ocak 1959, S.601, s.1.

- Nizamettin Ekinci (Muhasip)
- Mahmut Elçi (Sekreter)
- Rahmi Atik (Lokal Amiri)
- Orhan Gültekin (Spor Amiri)
- Yusuf Elçiçek (Veznedar)

1960 yılında yapılan Bingöl Gençlik ve Spor Kulübünün yıllık adi kongresi 14.30'da Yenişehir İlkokulunda yapılmış ve yeni idare heyeti seçilmiştir¹²⁷.

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Hadi Sert (Başkan)
- Cemal Yavuz
- Mehmet Aydar
- Necmi Akyol
- Edip Sönmez
- Orhan Gültekin
- Mustafa Dağtekin

2.2.2. Genç Spor Kulübü

1953 yılında Bingöl'e bağlı Genç ilçesinde Genç Spor Kulübü adı ile bir dernek kurulmuştur. Çalışmalarına ağustos ayı içerisinde eski halkevi binasında başlamıştır. Kulübün gayesi spor ve kültür faaliyetleri ile gençliği bedenlen ve ruhen kuvvetlendirmektir. Hemen bu yıl içerisinde avcılık kolu çalışma programı, konferanslar serisi hazırlanması, kayak ve pinpon masası temini için girişimlerde bulunulmuştur. Kulübün beden terbiyesi kanununa intibak için lüzumlu evrak bölge başkanlığına gönderilmiştir¹²⁸.

Kurucu üyeler şu kişilerden oluşmaktadır:

- Kaymakam Zeki Köseoğlu
- Öğretmen Mehmet Emirlioğlu (Kurucusu)
- Tüccar Sait Gökel
- Zerbank Müdürü Mehmet Karahan
- Zerbank Müdür Muavini Fahrettin Küçükömer
- Sıtma Savaş Tabibi Kemal Kutucuoğlu

¹²⁷ Murat Gazetesi, 11 Nisan 1960, S.1582, s.1.

¹²⁸ Yeni Bingöl Gazetesi, 14 Ağustos 1953, S.55, s.1-2.

- İnşaat Mütcaahhidi Hikmet Demirtaş
- Veteriner Durak Üstünel
- Malmüdüğü Mehmet Çavuşoğlu
- Orman Bölge Şefi Mustafa Sezer

2.2.3. Kiğı Gençlik Kulübü

Ne zaman kurulduğuna dair malumatımız olmasa da 1958 yılında Kiğı Gençlik Kulüp Başkanının Menku Pilten olduğunu bilmekteyiz. 1958 yılında Başkan Menku Pilten tarafından Kızılay menfaatine sıhhati arttırma ikramiyesi tertiplenmiş ve bağıştan arttırmada 204 lira toplanarak Kızılay'a bağışlanmıştır¹²⁹.

2.3. Bingöl'de Avcılık

2.3.1. Bingöl Avcılık ve Atıcılık Kulübü

1954 yılında Bingöl'de avcılar tarafından kurulan Avcılar Kulübü 14.02.1954 Pazar günü saat 15.00'te merasimle açılmıştır¹³⁰. Kulüp Başkanı Faik Ertuğrul'dur. Genellikle bu kulüpte avcılık üzerine faaliyetler yapılmış olup atıcılıkta istenilen yoğunluk yakalanamamıştır¹³¹.

1955 yılında Bingöl Avcılar ve Atıcılar Kulübünün 02.01.1955 Pazar günü saat 10.00'da yapılan kongresi, avcılık ve atıcılık faaliyetlerinin daha fazla hızlanması için gerekli tartışma ve tenkitler yapıldıktan sonra yeni idare heyeti seçilmiştir¹³².

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Faik Ertuğrul (Başkan)
- Sadi Aydemir (Başkan Muavini)
- Fikret Buzrul (Muhasip)
- Lütfü Aydoğdu (İdare Memuru)
- Hüseyin Buyruk (Umumi Kâtip)

1955 yılının son ayında yapılan Avcılar ve Atıcılar Kulübünün yıllık kongresi 18.12.1955 Pazar günü kulüp lokalinde 46 üyenin katılımı ile gerçekleşmiştir. Yeni idare heyeti asıl ve yedek üyeleri seçilmiştir¹³³.

¹²⁹ Bingöl Gazetesi, 11 Mart 1958, S.1514, s.1.

¹³⁰ Yeni Bingöl Gazetesi, 16 Şubat 1954, S.172, s.1.

¹³¹ Murat Gazetesi, 14 Aralık 1955, S.326, s.1.

¹³² Murat Gazetesi, 5 Ocak 1955, S.45, s.1.

¹³³ Murat Gazetesi, 20 Aralık 1955, S.331, s.1.

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Selahattin Tekmen (2. Başkan)
- Hasan Bazencir (Muhasip)
- Tefik Şakar (1. Başkan)
- Sadi Aydemir (Kâtip)
- Emin Elçi (Ormancı), (İdare Memuru)

Yedek üyeler ise şu kişilerden oluşmaktadır:

- Mahmut Bozkurt
- Muhittin Erdemci

1958 yılında yapılan yıllık kongre ise 15.03.1958 Cumartesi günü saat 14.00'te yapılmıştır¹³⁴.

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Rıza Elçiçek (Başkan)
- Faik Ertuğrul (2.Başkan)
- Şükrü Albay (Muhasip)
- Fikret Buzrul (Katip)
- Kahraman Tatar (Lokal İdare Memuru)

2.3.2. Kiğı Avcılar Kulübü

1951 yılında merkez Kiğı olmak üzere kurulan bu kulübün amacı yabancı hayvanlarla mücadele, faydalı hayvanları koruma gençliğin açık havada yetişmesine ve sporla uğraşmasını teşvik etmektir¹³⁵.

Kurucu idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Zeki Taylan (Başkan)
- Ekrem Bozöyük
- Necmi Kiriçcioğlu
- Behçet Abalar
- Emekli Albay Emin Kutluğ
- Hakkı Pilten
- Avcı Arif Kale

¹³⁴ Murat Gazetesi, 18 Mart 1958, S.984, s.1.

¹³⁵ Bingöl Gazetesi, 5 Şubat 1951, S.99, s.2.

1955 yılı Kiğı kaza merkezinde Avcılar Kulübü adı ile bir kulüp kurulmuştur. Merkezi Kiğı olmak üzere başka yerde şubesi yoktur. Amacı yabancı hayvanlarla mücadele, faydalı hayvanları koruma ve gençliğin açık havada yetişmesine ve sporla uğraşmasını teşvik etmektir¹³⁶.

Kurucu idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Ortaokul Müdürü Mahmut Çiftnomlu
- Ziraat Muallimi Mehmet Aşıcı
- Öğretmen Zülküf İlze
- Öğretmen Mehmet Eskin
- Öğretmen Ekrem Güven
- Bakkal Mehmet Düzgün
- Bakkal Hüsnü Akgüloğlu

2.3.3. Karhova Avcılar ve Atıcılar Kulübü

1959 yılı Karhova Avcılar ve Atıcılar Kulübü adında bir dernek kurulmuştur. Gayesi Karhova kazasında avcılarının ve üyelerin her türlü bu hususa matuf gayelerine yardım etmek ve av malzemesi ile taşınması idare amirince mahzurlu olmayan av silahlarına ruhsat vermek işlerini halledebilmektir¹³⁷.

Derneğin kurul üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:

- Tahrirat Kâtibi Enver Özgün
- Çiftçi H. Fevzi Atlı
- Tüccar Şehmus Akyürek
- Tüccar Mehmet Erdoğan
- Çiftçi Ramazan Demir

2.3.4. Genç Avcılar ve Atıcılar Kulübü

18.12.1959 tarihinde açılan Genç Avcılar ve Atıcılar Kulübünün idare merkezi Genç'tir. Kulüp Başkanı Edip Erden'dir. Kulübün rengi sarı kırmızıdır¹³⁸.

¹³⁶ Murat Gazetesi, 28 Aralık 1955, S.338, s.1.

¹³⁷ Demokrat Bingöl Gazetesi, 6 Mayıs 1959, S.673, s.1.

¹³⁸ Murat Gazetesi, 16 Aralık 1959, S.1487, s.2.

2.4. Bingöl Depremleri

Bingöl 2. Dereceden bir deprem bölgesi olmasına rağmen deprem frekansı bakımından aktif bir fay hattına sahip deprem bölgesidir. Bingöl’de 38° 25° – 39° 50° N enlemleri ve 39° 75° – 41° 25° E boylamları arasında kalan alanda 1934’ten 1971 yılına kadar büyüklükleri M=VI’nın üzerinde 13 büyük deprem meydana gelmiştir¹³⁹.

Tablo 10. Bingöl’de Meydana Gelen Büyük Depremler¹⁴⁰

Tarih	Yer	Şiddet (10)
1909	Kiğı	6
1935	Kiğı-Karlıova	6
1940	Bingöl Civarı	6
1949	Kiğı-Karlıova – Bingöl-Kiğı	6
1950	Karlıova	8
1957	Bingöl Civarı	8

Çapakçur’da 11.12.1934 gecesi saat 04.00 ve 05.00’te iki defa şiddetli deprem meydana gelmiştir. 18.11.1934 günü tekrar meydana gelen şiddetli yer sarsıntısından Fahren köyünde bir çocuk ateşe düşerek yüzü yanmış ve tedavi altına alınmıştır. 20.11.1934 tarihinde iki defa deprem meydana gelmiş ve can kaybı yaşanmamıştır. 12.11.1934’ten beri sürekli deprem olduğu Genç Kaymakamlığından bildirilmiştir.

1934 yılında Çapakçur’da meydana gelen depremde köylere giden heyetlerin bölgedeki hasar hakkında 14.11.1934 raporları şöyledir:

1. Aşağı Perhangök köyünde 28 ev yıkılarak 1 ev hasara uğramıştır. Biri 30 yaşında (anne) diğeri 7 yaşında (kızı) 2 kişi dışında başka can kaybının yaşanmadığı ancak 12 kişi yaralandığı tespit edilmiştir.
2. Elmalı Köyünde 18 ev tamamen yıkılarak 21 ev hasar görmüştür. 5 yaşında 1 çocuğun öldüğü depremde başka can kaybı ve yaralanmanın olmadığı tespit edilmiştir.

¹³⁹ Semih Tezcan ve Muzaffer İpek, 22 Mayıs 1971 Bingöl Depremi, İstanbul, 1971, s.28.

¹⁴⁰ T.C. İmar ve İskân Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Yeni Bingöl, C.2, S.4, *Arkitekt Dergisi*, s.167.

3. Terbas Merik köyünde 2 ev tamamen yıkılarak 4 ev hasar görmüştür. 26 yaşında bir kişinin öldüğü ve 2 yaşında ağır 1 yaralının olduğu tespit edilmiştir.
4. Abbik köyünde 2 ev tamamen yıkılarak 1 ev hasar görmüştür. 25 yaşında hafif 1 kişinin yaralandığı ve başka can kaybının olmadığı tespit edilmiştir.
5. Hadan köyünde 5 ev tamamen yıkılarak 4 ev hasar görmüştür. 25 yaşında 1 kişinin öldüğü ve 4 hafif yaralının olduğu tespit edilmiştir.
6. Göl mezrasında 1 ev tamamen yıkılmış, geri kalan evler hasar görmüştür. Can kaybının yaşanmadığı mevrada 1 yaralının olduğu tespit edilmiştir.
7. Gök köyünde 31 ev hasar görmüştür. Can kaybı ve yaralanmanın yaşanmadığı tespit edilmiştir.
8. Halbazar köyünde 7 ev hasar görmüştür. Can kaybı ve yaralanmanın yaşanmadığı tespit edilmiştir.
9. Kadımadrak köyünde 1 ev yıkılmış ve 10 ev çatlamıştır. Can kaybı ve yaralanmanın yaşanmadığı tespit edilmiştir.
10. Gan köyünde 5 ev tamamen yıkılarak 18 ev hasar görmüştür. 3 yaşında ağır 1 kişinin yaralı olduğu ve can kaybının olmadığı tespit edilmiştir.
11. Fähran köyünde 5 ev tamamen yıkılarak 34 ev hasar görmüştür. 1 kişi ağır olmak üzere 5 kişinin yaralandığı ve can kaybının yaşanmadığı tespit edilmiştir. 20 ev gayri kabili iskân haline getirilmiştir.
12. Tuzrak köyünde 1 ev tamamen yıkılmıştır. Can kaybı ve yaralanmanın yaşanmadığı tespit edilmiştir.
13. Alıkirek köyünde 10 ev tamamen yıkılarak 10 ev hasar görmüştür. Can kaybı ve yaralanmanın yaşanmadığı tespit edilmiştir.
14. Ercek köyünde 6 ev hasar görmüştür. Can kaybı ve yaralanmanın yaşanmadığı tespit edilmiştir.
15. Lek köyünde 10 ev hasar görmüştür. Can kaybı ve yaralanmanın yaşanmadığı tespit edilmiştir.
16. Simsar köyünde 29 ev tamamen yıkılmış 5 ev külli hasar görmüştür. Can kaybı ve yaralanmanın yaşanmadığı tespit edilmiştir.
17. Duğernam köyünde 2 ev hasar görmüştür. Can kaybı ve yaralanmanın yaşanmadığı tespit edilmiştir.

18. Uzun Savat köyünde 1 ev yıkılmıştır. Can kaybı ve yaralanmanın yaşanmadığı tespit edilmiştir.
19. Yukarı Karavelyan köyünde 2 ev yıkılarak 5 ev hasar görmüştür. Can kaybı ve yaralanmanın yaşanmadığı tespit edilmiştir.
20. Körte Dere köyünde 2 ev yıkılarak 1 ev hasar görmüştür. Can kaybı ve yaralanmanın yaşanmadığı tespit edilmiştir.
21. Garip köyünde 2 ev yıkılmıştır. Can kaybı ve yaralanmanın yaşanmadığı tespit edilmiştir.
22. Merkez kazada 1 ev külli hasar görmüştür.

Bu raporlara ilaveten

23. Vilayetin Bitlis, Bulanık ve Solhan kazalarında bazı evlerde hafif hasar olmuştur.
24. Çapakçur kazasının şarkı cenubunda bulunan 35 ev sınır köyü tamamen harap olmuştur. Can kaybı yaşanmamıştır.
25. Perhangök köyü kâmilten harap olmuş, 3 kişinin öldüğü ve 8 yaralının olduğu tespit edilmiştir.
26. Kas köyünde 25 ev harap olmuştur. 9 yaralının bulunduğu köyde yaralıların birçoğunun durumunun ağır olduğu tespit edilmiştir.
27. Çap köyünde 15 ev ile cami tamamen yıkılmış diğerleri gayri kabili iskân bir hale getirilmiştir. 5 kişinin yaralandığı ve can kaybının yaşanmadığı tespit edilmiştir.
28. Ali – Ekrem – Erçük köyleri harap olmuş ve can kaybının yaşanmadığı tespit edilmiştir. Ancak felaketzedeler hayvanları ile soğukta ve açıkta kalmışlardır.
29. Sini köyünde 5 Lan köyünde 7 ev harap olmuş, can kaybı ve yaralanmanın yaşanmadığı tespit edilmiştir.

Sağlık Bakanlığının emri ile Diyarbakır'dan Dr. İlhami Bey bölgeye gelerek acil bir hastanın olmadığını tespit etmiş ve sıhhiye memuruna tetanos serumu ve sair malzeme vererek bir sonraki gün dönmüştür. Bölgede 24 saati müteakip 3 4 saniyelik artçı depremler olmuştur.

Depremzedeler için Bitlis Belediyesi 500, Muş Belediyesi 300, Mutki ve Genç Belediyeleri ellişer ve diğer kaza belediyelerinin yüzer lira asgari yardımda bulunacağı

bildirilmiştir. Her kaza Hilal-i Ahmer ve Himaye-i Etfal cemiyetleri faaliyete geçerek halkın bir nebze de olsa ihtiyaçlarını karşılayacakları bildirilmiştir¹⁴¹.

02.05.1935 tarihinde Kiğı kazasında 12.45'te olan 30'ar saniye süren şiddetli iki deprem meydana gelmiştir. Can kaybının olmadığı bu depremde hükümet binası hasar görmüştür. Hösnek nahiyesinin eski karakol binası yıkılmış kazaya bağlı Kadı köyde 3 ev çökmüş 10 evde oturulmayacak hale gelmiştir. Kaza merkezinde 97 ev, Kadı köyünde 27 ev, Abvan köyünde 2 değirmen, Hogas köyünde 12 ev, Ölmezli köyünde 10 ev, Hösnek nahiyesinin Azakpert köyünde 1 ev olmak üzere toplamda 195 binadan 40 bina tamamen çökmüş 155 bina da kısmen yıkılmıştır.

1935 depreminde zarar gören hükümet binası için 500 lira, mektep binası için 450 lira para gönderilmiştir. Erzincan Kızılay Heyeti tarafından 65 lira Kiğı kaymakamlığına gönderilmiştir. Evleri yıkılan ve hasar gören Kiğılı aileler için evleri yapılane dek 100 çadır gönderilmiştir¹⁴².

07.12.1937 tarihinde Kiğı'da saat 11.05'te meydana gelen depremin 23 saniye şiddetli bir şekilde devam etmesi ile 9 ev yıkılarak 21 ev tehlikeli bir hale gelmiştir. Bütün evlerin sıvaları dökülmüştür. Belediyeye ait hükümet ile adliye dairelerinin ve askerlik şubesinin duvarları çatlamıştır. Gönek nahiyesinde bir ev yıkılarak 2 ev tehlikeli hale gelmiştir. Kiğı civarındaki köylerde 11 ev yıkılmıştır. Can kaybı yaşanmamıştır.

1937'de ki bu deprem için fen memuru ile 10 çadır gönderilmiştir. Belediyenin yardımı ile bir an evvel halkın evlerinin yapılabilmesi için çalışılmıştır¹⁴³.

21.05.1938 günü saat 20.20'de Çapakçur'da meydana gelen hafif yer sarsıntısında hiçbir hasar görülmemiştir. Ancak bu depremi müteakiben 24.05.1938 günü Genç kazasına bağlı Valer nahiyesinin Kırmaz köyü sınırındaki Harkuz mezrasında vuku bulan yer sarsıntısında bu mezranın 1500 metre murabbaındaki bir kısım arazisinde 17 cm bir çöküntü ve aynı arazi neylinde 33 cm bir akın meydana gelmiş ise de can ve mal kaybı yaşanmamıştır¹⁴⁴.

1939 yılı sonlarında Kiğı'da meydana gelen depremde zarar görenlerin vergi borçları olan 20.485 lira 99 kuruşu İçişleri Bakanlığının 15.11.1951 tarihli ve 611-

¹⁴¹ BCA, 030.10.0.0.119.839.6.

¹⁴² BCA, 030.10.0.0.119.839.10.

¹⁴³ BCA, 030.10.0.0.119.840.7.

¹⁴⁴ BCA, 030.10.0.0.119.841.9.

108/4/21262 sayılı yazısı üzerine, 4623 sayılı kanunun 27. Maddesine göre, Bakanlar Kurulunun 14.12.1951 tarihli toplantısı ile ertelenmesine karar verilmiştir¹⁴⁵.

1940 yılında Bingöl'de meydana gelen depremde 103 ev hasar görmüştür. Kızılay Cemiyeti tarafından 425 lira yardım gönderilmesi rica olunmuştur¹⁴⁶.

1949 yılında Kiğı'da meydana gelen şiddetli yer sarsıntıları sonucu merkezde evler kısmen harap olmuş ve halk dışarıda kalmıştır. Köylerde ise 50'yi aşkın can kaybının ve birçok yaralının olduğu tespit edilmiştir. Yıkılan evlerin adedi belli olmamakla birlikte kuraklık nedeniyle vatandaşlar aç ve susuz kalmıştır¹⁴⁷.

Sık sık depremlerin meydana geldiği yerlerden biri olan Bingöl'e bağlı Karlıova ilçesinde 1949 yılında büyük bir deprem meydana gelmiştir. Karlıova deprem yöresi tektonik bakımdan Avrasya ile Arap Gaziler arasında uzanan Çobandede faylarıdır. Kısa faylar üzerinde yer alan bu bölge deprem yönünden aktif bir alandır¹⁴⁸.

Karlıova'da meydana gelen deprem sonrası devlet tarafından depremzedeler için 700 bin lira para yardımı yapılmıştır. Evlerinde küçük hasar olan kişilere 20-30 lira yardım yapılmıştır. Karlıova bölgesine 990 kazma kürek, 6150 kg çivi, 108 meşe ağacı bütün masrafları karşılanarak gönderilmiştir. Yol masrafları ödenerek ustalar gönderilmiştir. Askerlerde yine amelelik ve ustalık yapmak kaidesi ile köy köy dolaşarak yardım etmişlerdir. Netice olarak 425 yıkılan, 875 hasar gören eve karşılık 425 ev tamamen yapılmış, 1497 ev ve ahırda tamir edilmiştir. Bütün mıntıkaya yapılan 285.000 liralık yardım ile yiyecek ve giyecek malzemeler verilmiştir. Yine 1200 çuval un Karlıova'ya gönderilmiştir. 200 ton Genç'ten 300 ton Erzurum'dan buğday yardımı yapılmıştır. Vergilerin ertelenmesi için başvuru yapılmıştır. Karlıova'daki bazı resmi binalar hasar görmüştür. Özel İdare Binası, Halkevi diye kullanılan Belediyenin kargir binası, temelden itibaren yapılmıştır. Ahşap ilkokul binası inşa edilmiştir. Belediyenin Özel İdarenin işgal ettikleri binalarla Jandarma Karakolları tamir edilmiştir. Bunlardan başka ikişer odalı 8 lojman yapılmış ve memurlara tahsis edilmiştir. Bütün bu resmi binalar ve memur evleri için 220 metreküp kereste, 3 ton çivi ve 74.386 lira sarf edilmiştir. Acil yardımdan gönderilen yiyecek malzemelerinden memurlara tevzi edilmiş ve maliyeti üzerinden bedeli karşılığında ihtiyaçları kadar un verilmiştir. Kiğı ve Karlıova'daki

¹⁴⁵ BCA, 030.18.01.0.127.93.2.

¹⁴⁶ BCA, 030.10.0.0.119.846.3.

¹⁴⁷ BCA, 490.01.0.0.1582.449.2.

¹⁴⁸ Lütfi İhsan Sezer, Karlıova (Bingöl) Yöresinin Depremselliği, *Ege Coğrafya Dergisi*, S.1-2, C.17, s.36.

memurlara ikişer maaş nispetinde avans verilmesi Bakanlar Kurulunca kabul edilmiştir. Ancak Karlıova İdare Kurulu Başkanı Hasan Lütü Atlı bu yardımların depremin meydana getirdiği hasarı kapatmak için yetersiz olduğunu ve insanların mağdur olduklarını ve daha fazla yardım edilmesi gerektiğini Başbakanlığa arz etmiştir¹⁴⁹.

16.12.1951 tarihinde Kiğı'da yine hafif bir yer sarsıntısı meydana gelmiştir. Can ve mal kaybı yaşanmamıştır¹⁵⁰.

05.04.1952 tarihinde saat 19.40 sıralarında Kiğı'da birkaç saniye süren bir deprem meydana gelmiştir. Can ve mal kaybı yaşanmamıştır¹⁵¹.

16.02.1955 tarihinde yine Karlıova'nın Liçik köyünde 20 saniyelik süren şiddetli kısa bir deprem meydana gelmiştir. Can ve mal kaybının olmadığı bu depremde sadece birkaç evde çok az bir çatlak görülmüştür¹⁵².

2.5. Bingöl'de Posta, Telgraf ve Telefon Faaliyetleri

Bingöl PTT binası 1950 yılından önce tamamlanmış ve faaliyete geçmiştir¹⁵³. Bingöl ilinin PTT Müdürü Recep Yıldırım'dır. Ancak 1951'de Diyarbakır PTT Baş Müdürlüğü Servis Amirliğine tayin olan PTT müdürünün yerine Pertek PTT Müdürü İhsan Cofcof atanmıştır¹⁵⁴.

1954 yılı Kiğı kazasının Cönek nahiye merkezinde PTT şubesi açılmıştır¹⁵⁵.

1957 yılında PTT Müdürlüğü tarafından Bingöl'de şehir içi telefon ana hattı çekilmiştir¹⁵⁶.

Bingöl PTT merkezinin bir telgraf hattı ile Palu üzeri Elazığ'a, Solhan üzeri Muş'a ve iki telli bir hatla da Lice üzeri Diyarbakır'a bağlıdır. Her gün gece ve gündüz posta ve telgraf muameleleri ile şehirlerarası telefon servisine açık bulunan Bingöl telgraf telinden kişiler Karlıova, Lice ve Solhan ile telefon konuşmaları yapmaktadır.

Genç PTT merkezi hafta içi 8-12, 14-19 saatleri arasında pazar günleri ise saat 9-11, 14-18 saatleri arasında posta, telgraf ve şehirlerarası telefon servisine açık olup, telgraf telinden Bingöl ve Lice ile konuşma yapmaktadır.

¹⁴⁹ BCA, 490.01.0.0.1582.449.2.

¹⁵⁰ Bingöl Gazetesi, 20 Aralık 1951, S.189, s.1.

¹⁵¹ Bingöl Gazetesi, 10 Nisan 1952, S.221, s.1.

¹⁵² Murat Gazetesi, 21 Şubat 1955, S. 85, s.1.

¹⁵³ Yeni Bingöl Gazetesi, 21 Temmuz 1954, S.268, s.1.

¹⁵⁴ Bingöl Gazetesi, 30 Nisan 1951, S.123, s.1.

¹⁵⁵ Murat Gazetesi, 9 Aralık 1954, S.22, s.1.

¹⁵⁶ Demokrat Bingöl Gazetesi, 19 Eylül 1957, S.210, s.1.

Karlıova ve Solhan PTT merkezleri hafta içi 8-12, 14-18 saatleri arasında pazar günleri ise saat 9-11, 14-16 saatleri arasında mesai yapmakta, posta ve telgraf işlemlerine açık bulunmakta ve telgraf telinden de yalnız Bingöl ile konuşmalara açık bulunmaktadır.

Kiğı PTT merkezi hafta içi 8-12, 14-18 saatleri arasında pazar günleri ise saat 9-11, 14-16 saatleri arasında mesai yapmakta ve posta, telgraf işlemine açık bulunmaktadır.

1956 yılı vilayette birçok yere posta kutuları takılmıştır. Kutular her gün saat 9'da ve 16'da açılmıştır. Her tarafta posta pulu bulunmadığı için bu ihtiyacı karşılamak için Posta müvezzilerinden temin etmişlerdir¹⁵⁷. Yine 1956 yılı Bingöl PTT merkezi Genç üzeri bakır devre ile Diyarbakır'a bağlanması ve bu suretle Bingöl ile Genç geniş ölçüde şehirlerarası telefon servisine açılması planlanmıştır. Kiğı PTT merkezi de Temmuz 1956 ayı içinde Pülümür, Pertek, Elazığ ve Erzincan ile şehirlerarası telefon konuşmalarına açılması ve Bingöl ile Kiğı'da ihtiyaca yeterli sayıda birer santral tesis edilmesi planlanmıştır¹⁵⁸.

2.6. Bingöl'de Kurulan Dernek ve Kooperatifler

2.6.1. Bingöl Kızılay Derneği

Bingöl il merkezinde 16 Temmuz 1956 tarihinde Kızılay Derneği Şubesi açılmıştır¹⁵⁹. Bingöl Kızılay Şubesinin 22.02.1955 Cumartesi günü saat 15.00'te yapılan yıllık kongresinde yeni idare heyeti seçilmiştir¹⁶⁰.

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Mehmet Sıddık Aydar (Kızılay Fahri Başkanı)
- Sadık Elçi (2 Başkan)
- Halim Tekin (Muhasip)
- Şahamettin Güner (Veznedar)
- Hayrettin Elaldı (Kâtip)

1956 yılı Bingöl Kızılay Şube Müdürü M. Sıddık Aydar'ın ricası doğrultusunda Kızılay Umum Müdürlüğü tarafından Bingöllü fakir öğrencilere dağıtılmak üzere 250 çift ayakkabı, 250 çift çorap, 250 takım iç çamaşırı, 250 adet yün kazak ayrıca fakir ve muhtaç ailelere dağıtılmak üzere 350 kg tereyağı, 350 kg peynir, 1000 kilo süt tozu Bingöl

¹⁵⁷ Murat Gazetesi, 29 Mayıs 1956, S.463, s.1.

¹⁵⁸ BCA, 030.01.0.0.112.710.1.

¹⁵⁹ Yurt Ansiklopedisi, Türkiye, İl İl: Dünyü, Bugünü, Yarını, İstanbul, 1982, C.2, s.1333.

¹⁶⁰ Murat Gazetesi, 28 Şubat 1955, S.911, s.1.

Vilayeti Kızılay şubesine gönderilmiştir¹⁶¹. Bu yıl içerisinde Amerika'dan ülkemize hediye gönderilen süt tozu Bingöl Kızılay Reisliğine de gönderilerek fakir ve muhtaç ailelere verilmiştir¹⁶².

1957 yılında Bingöl Kızılay Derneği Başkanlığını Hâkim Lütfü Yüzbaşıgil'in yürüttüğü 2. Başkanlığa Dr. Doğan Benli ve kâtipliklere Hulusi Güneş, Aziz Geyik'in seçildiği yıllık kongrede 300'ü aşkın katılımcı olmuştur. Yıllık yapılan faaliyetlere dair raporlar okunulmuş ve Kızılay'ın gayesi anlatılmıştır. Yapılacak teklifler sunulduktan sonra yeni idare heyeti seçilmiştir.

Kıdeme göre sıralanan yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- M. Sıddık Aydar
- Faik Ertuğrul
- Selim Atala
- Halil Timur
- Şahamettin Günel
- Selim Aydoğdu
- Kazım Dizdaroğlu
- Hasip Toplu
- Sadık Elçi

Seçimlerde 261 üyenin oy kullandığı tespit edilmiştir. 1957 yılı bütçesinin geliri 1.500 ve giderinin de 1.500 lira olduğu kabul edilmiştir¹⁶³.

1958 yılı Kızılay Cemiyeti yıllık kongresi geçen yıl yapılan kongrede yaşanan tatsızlıklar sebebi ile 12'nin üzerinde olmayan bir katılımcı kitlesi ile 29 Ağustos Cuma günü yapılmıştır. Kongre divanı olmadan şu aza bu aza diye nizamnamenin 103. Maddesi gereğince idare heyeti işaretlenmiştir¹⁶⁴.

26.02.1960 Cuma günü saat 14.00'te şehir kulübü lokalinde Kızılay yıllık kongresi yapılmıştır. Kongrede faaliyet raporu okunmuş, 1.500 lira bütçe kabul edilerek Bingöl Valisi Cevat Yurttaş Kızılay Teşkilatının öneminden bahseden bir konuşma yapmıştır. Ardından yeni idare heyeti asil ve yedek üyeleri seçilmiştir¹⁶⁵.

Yeni idare heyeti asil üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:

¹⁶¹ Murat Gazetesi, 15 Şubat 1956, S.380, s.2.

¹⁶² Murat Gazetesi, 21 Kasım 1956, S.596, s.1.

¹⁶³ Demokrat Bingöl Gazetesi, 11 Mart 1957, S.53, s.1.

¹⁶⁴ Demokrat Bingöl Gazetesi, 1 Eylül 1958, S.487, s.1.

¹⁶⁵ Murat Gazetesi, 27 Şubat 1960, S.1574, s.1.

- Halil Timur (Başkan)
- Osman Metin (2. Başkan)
- Zeki Ünal (Muhasip)
- Şehamettin Günel (Veznedar, Onursal Üye)
- Vahdettin Kayık (Kâtip)

Yedek üyeler ise şu kişilerden oluşmaktadır:

- İbrahim Buragazi
- Hüsnü Mollaoğlu
- Halit Aydoğdu
- Necmi Akyol

2.6.2. Bingöl Kültür Derneği

1956 yılında kurulan derneğin Kurucusu olan Hacı Şevket Bey Bingöllüdür. Derneği kurma gayesi Bingöllü gençleri hem fikren hem bedenen yetiştirmektir¹⁶⁶.

Dernek 19 Mayıs 1956 günü Gazi Köşkünde bir tanışma ziyafeti vermiştir. Bu yemeğe 150 dernek üyesi katılmıştır. Bu ziyafette milli oyunlar oynanmış milli kıyafetler teşhis edilmiştir. Dernek başkanı bir konuşma yaparak derneğin gayelerini anlatmıştır. 15.00'te biten toplantı sonunda dernek üyeleri memleketlerine geri dönmüştür¹⁶⁷.

2.6.3. Bingöl Şehir Kulübü

1952 yılında kurulan Bingöl Şehir Kulübünün merkezi Bingöl'dür. İkametgâh olarak Foto Şevket'e ait Fotoğraf hanesi kullanılmıştır. Kulübün amacı Bingöl hemşerilerini birbirine tanıtmak, üyelerinin tanışma ve vakitlerini hoş geçirmelerini sağlamak, her sınıf memur ve halkının ilmi ve mesleki sahadaki bilgilerini arttırmak için zaman zaman bu maksatla geziler, eğlenceler ve konferanslar tertip etmektir. Kulüp siyasi işlerden uzaktır¹⁶⁸.

Kulübün meclis üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:

- Dr. Fahri İnanç (Sıtma Savaş Başkanı)
- Cemal Akşar (Sağlık Müdürü)
- Hüsnü Borambay (Bayındırlık Müdürü)

¹⁶⁶ Murat Gazetesi, 28 Mart 1956, S.416, s.1.

¹⁶⁷ Murat Gazetesi, 19 Mayıs 1956, S.456, s.1.

¹⁶⁸ Bingöl Gazetesi, 11 Şubat 1952, S.98, s.4.

- Osman Nuri Gümügen (Defterdar)
 - Ahmet Bayram (Belediye Başkanı)
 - Sait Bozkan (Avukat)
 - Hamdi Öztürk (Milli Eğitim Müfettişi)
 - Reşat Doğutürk (Milli Eğitim Müdürü)
 - Emin Elçi
 - Ömer Muhittin Akkalyoncu (Toplu Dersler Öğretmeni)
- 1957 yılı yapılan yıllık kongrenin yeni idare heyeti seçilmiştir¹⁶⁹.

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Başkan Hıdır Nar (Nafia Müdürü)
- 2. Başkan Selim Arala (Tüccar)
- Muhasip Hüseyin İnanlı (Nafia Fen Müdürü)
- Veznedar Hasip Toplu (Mahkeme Başkâtibi)

2.6.4. Bingöl Şoförler Derneği

1953 yılında Bingöl'de bilhassa otomobilci ve esnafı ile otomobil sevk ve idare eden şoför ve işçileri dâhil olmak üzere kanuni hükümlere göre bu dernek kurulmuştur. Merkezi Bingöl olmakla birlikte ikametgâh olarak Muş Caddesi, 55 numaralı evde faaliyet göstermiştir¹⁷⁰.

Derneğin kurucu üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:

- Ömer Aydıncıoğlu
- Zeki Aydoğdu
- İzzet Bingöl
- Adil Duran
- Mustafa Dabak
- Tevfik Aydoğdu
- Mustafa Varal
- Muzaffer Toplu
- Nurettin Bahşi
- Şevki Yavuz

¹⁶⁹ Murat Gazetesi, 4 Eylül 1957, S.827, s.1.

¹⁷⁰ Bingöl Gazetesi, 16 Nisan 1953, S.322, s.2.

09.01.1955 Pazar günü saat 10.30'da samimi bir hava içerisinde yıllık kongre yapılmıştır. Kongre azalarının isteğiyle Reisi Cumhur Celal Bayar'a, Başbakan Adnan Menderes'e, B.M.M. Başkanı Refik Koraltan'a kongrenin bağlılık duygularını ve hürmetlerini tellle bildirmişlerdir. Ayrıca Türkiye Şoförler Cemiyeti Federasyonunun meslek aşkıyla üyeler hürmetlerini bildirir bir tel çekmişlerdir. Gazete vasıtasıyla da Bingöl valisi Cenap Aksu'ya kongre üyeleri muhabbet, bağlılık ve hürmet duygularını sunmuşlardır. Ardından yapılan seçimle yeni idare heyeti seçilmiştir¹⁷¹.

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Zeki Aydoğdu
- Kazım Usta
- Adil Duran
- Veysi Sayın
- Tefik Aydoğdu
- Nejat Turhan
- Zülfü Bayram

25.06.1959 Perşembe günü saat 09.00'da Şoförler Derneği Başkanı tarafından kısa bir konuşma ile kongre açılmıştır. Kongre Başkanlığını Adil Duran'ın ve kâtipliklere ise Enver Özgün ve Mahmut Elçi'nin seçilmesi ile devam etmiştir. Eski idare heyeti muhasipliği yapan Necat Turhan tarafından faaliyet raporu okunmuş hesapların ibrası yapılmıştır. M. Sıddık Aydar ve Selim Atala derneğin faaliyetlerini ve mesleğin şerefi hakkında veciz konuşmalar yaptıktan sonra yeni idare heyeti seçilmiştir¹⁷².

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Zeki Aydoğdu
- Necat Turhan
- Kazım Dizdaroğlu
- Remzi Toplu
- Nurettin Bahşi
- Ahmet Enis
- Merhamettin Gültekin

¹⁷¹ Murat Gazetesi, 10 Ocak 1955, S.49, s.1.

¹⁷² Demokrat Bingöl Gazetesi, 30 Haziran 1959, S.719, s.1.

2.6.5. Kiğı Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği

1959 yılında kurulan derneğin merkezi Kiğı'dır. Derneğin gayesi; Kiğı'yı kültürel, sosyal ve iktisadi alanlarda kalkındırmak, Kiğı, nahiye ve köyleri arasında içtimai, iktisadi ve kültürel münasebetler kurmak, bu yolda siyasi içerikli olmayan propaganda ve neşriyat yapmak, bu gayeleri gerçekleştirmek için hükümet makamları ile temasa geçmektir¹⁷³.

Kurucu üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır¹⁷⁴:

- Mazhar Budak (Belediye Başkanı)
- Halil Abuşoğlu (Tüccar)
- İsmail Engin (Tüccar)
- Nevzat Yazıcı
- Dursun Öncü (Tüccar)
- Hakkı Peköz (Dava Vekilli)
- Nurettin Okşar
- Osman Kaya (Bakkal)
- Cemal Tuaş (Kahveci)
- Ahmet Yıldız (Dava Vekili)
- Cemal Yazıcı (Dava Vekili)
- Sabri Akdoğan (Bakkal)
- Münkü Pilter (Tüccar)

2.6.6. Bingöl Memur Kulübü

1960 yılında Bingöl Memur Kulübü adı ile kurulan bu cemiyetin başka şubesi olmamakla birlikte, adres merkezi Genç Yeni Mahalle, Cumhuriyet Caddesi, No.18'de şahsa ait bir binadır. Cemiyetin mevzu ve gayesi ise memurlar arasında mevcut tesanüdü teması arttırmak, fikri bakımdan geliştirmek, memurların istirahatini ve mesai haricinde toplu olarak eğlenmesini sağlamaktır. Bu maksatla müsamere, piyango ve muayyen zamanlarda toplantı tertip etmek, siyasi içerik taşımayan gazete ve mecmua temin etmektir¹⁷⁵.

¹⁷³ Murat Gazetesi, 22.Aralık 1959, S.1489, s.1.

¹⁷⁴ Murat Gazetesi, 24 Aralık 1959, S.1491, s.1.

¹⁷⁵ Murat Gazetesi, 2 Ocak 1960, S.1498, s.1.

Kurucu üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:

- Halis Tekin (Kaymakam)
- Muzaffer İncekara (A. Ş. Başkanı)
- Adil Dizdaroğlu (Başkâtip)
- Hüseyin İşler (Şube Mülhâkı)
- Veysi Güral (Öğretmen)
- Tayyar Serdaoğlu (PTT Müdürü)
- Selahattin Eslek (Mal Müdürü)
- Mehmet Mısır (Mühendis)
- Ali Ulaşoğlu (Nüfus Memuru)
- Salih Gündoğdu (Orman Şefi)
- Cahit Özdoğan (Ortaokul Müdürü)

2.6.7. Bingöl Memurlar İstihlak Kooperatifi

1948 yılında kurulan bu kooperatifin merkezi Bingöl'dür. Kooperatifin 30 yıllık süre ile en az 500 Türk lirası ile kurulmasına karar verilmiştir¹⁷⁶. Kooperatifin amacı satın aldığı istihlak maddelerini ortaklarına ve diğer müstehliklere dağıtmak, ortakların ihtiyaçlarını karşılayacak başka teşebbüslerde bulunmaktır¹⁷⁷.

2.6.8. Kiğı Mahdut Mesuliyetli Memurlar İstihlak Kooperatifi

1951 yılında kurulan bu kooperatifin merkezi Kiğı'dır. Kooperatif 10 yıllık süre ile en az 1.950 Türk lirası ile kurulmasına karar verilmiştir¹⁷⁸. Ancak istenilirse genel kurul kararı ile kooperatif için belirlenen bu süre uzatılabilir. Kooperatifin amacı satın aldığı istihlak maddelerini ortaklarına ve diğer müstehliklere dağıtmak, ortakların ihtiyaçlarını karşılayacak son teşebbüslerde bulunmak, ortaklarının sigorta ihtiyaçlarına aracılık etmek, Kooperatif sevgisinin yayılmasına çalışmak, gayesine uygun göreceği gayrimenkulleri almak veya yaptırmaktır.

Kooperatifin işleri ortaklar umumi heyeti tarafından bir yıl için seçilen beş üyeden oluşan bir meclis tarafından idare olunmuştur¹⁷⁹.

¹⁷⁶ BCA, 030.18.1.2.126.59.17.

¹⁷⁷ BCA, 030.18.1.2.116.47.15.

¹⁷⁸ BCA, 030.18.1.2.126.59.17.

¹⁷⁹ Bingöl Gazetesi, 27 Eylül 1951, S.165, s.4.

Kurucu idare üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:¹⁸⁰

- Hikmet Baloğlu
- Selahattin Ögünç
- Mustafa Güneri
- Hanifi Körtimur
- Selahattin Okçu

2.7. Bingöl'de Sinema Teşkilatı

1950 yılı Şubat ayı içerisinde PTT Müdürü ve Halkevi Başkanı Recep Yıldırım'ın çabaları neticesinde halkevi aracılığı ile Bingöl'de sinema teşkilatı kurulmuştur¹⁸¹. Halkevlerinin kapatılması ile birlikte uzun bir müddet zarfında kapalı kalan halkevi sinema salonu müstecirler tarafından tutularak yeniden faaliyete geçmesi için hazırlıklara başlanmıştır. Bingöl'de 1951 yılında gösterime giren ilk film ise Mihracenin Esrarı adlı film olmuştur¹⁸².

1957 yılında Bingöl Belediye binasında iki müteşebbis şehir sineması adı altında sinema 6 Mart gecesiyle birlikte faaliyete geçmiştir¹⁸³.

1960 yılında Bingöl sinemasında "Parisli Kız" isimli film gösterime girmiştir¹⁸⁴.

2.8. Bingöl'de Bayındırlık Faaliyetleri

Çapakçur'da vilayet olmasından hemen sonra özel idarenin yardımı ile Elazığ – Muş yolu üzerinde hemen bir otel binası gazino inşası başlamıştır. Her yıl belediyenin hususi idare bütçesinden 4 bin lira tahsisat ayrılmıştır. Çapakçur'un vilayet oluşuyla bölgede sadece yeni bir hastanenin varlığı mevzu bahistir. Ancak bu hastanenin eleman ve teçhizat yönünden çok fazla eksiği olduğu bilinmektedir. 1934 yılında Solhan'ın 2. Kaymakamı Avni Dömer'in gayretleri ile kaymakam evi ve öğretmen evi yapılmıştır¹⁸⁵. Bingöl'de ilk lokanta Mehmet Karahan (Araboğlu) tarafından 1937 yılında Mecburiyet Lokantası adı ile açılmıştır¹⁸⁶. 05.10.1937 tarihinde 20 bin lira tahsis olunarak Kiğı'da

¹⁸⁰ Bingöl Gazetesi, 8 Ekim 1951, S.168, s.3.

¹⁸¹ Bingöl Gazetesi, 20 Ocak 1950, s.1.

¹⁸² Bingöl Gazetesi, 22 Ocak 1951, S.95, s.1.

¹⁸³ Demokrat Bingöl Gazetesi, 7 Mart 1957, S.50, s.1.

¹⁸⁴ Murat Gazetesi, 28 Aralık 1960, S.1803, s.1.

¹⁸⁵ Murat Gazetesi, 11 Ocak 1955, S.50, s.1.

¹⁸⁶ Ahmet Bulmuş, "Bingöl" Çevlik'te Yaşadılar, Ankara, 2009, s.10.

Hükümet Konağı yapımına onay verilmiştir¹⁸⁷. Ancak bir sonraki yıl 1938 yılında başlanılan Kiğı Hükümet Konağı 66.260 lira sarf edilerek 1941 yılında bitirilmiştir. Kiğı’da 1939 yılında başlanılan ve ilk keşif bedeli olan 2.249 lira ardından 3.298 lira daha ilave hususi idarece verilen ödenek ile bir kaymakam evi yapılmıştır. 1942 yılında faaliyete başlanması öngörülmüştür¹⁸⁸. Maalesef Çapakçur ve geri kalan kazaların hiçbirinde bu yapılar uzun süre zarfında yapılamamıştır. 1941 yılında Çapakçur’da 28.849 lira 38 kuruş keşif bedelli idare binası ile tuz ambarının emaneten yaptırılmasına karar verilmiştir¹⁸⁹. Ancak yapılp yapılmadığına dair bir malumat bulunmamaktadır.

Bingöl Hükümet Konağı inşaatı 533.680 lira keşif bedeli üzerinden %10 eksiltiyle ihale edilmiş ve 30.09.1947 gününde bitirmek şartıyla 02.07.1946 tarihinde sözleşmeye bağlanmıştır. Ancak çimento temin etme, nakil problemi ve kış şartlarının çalışmaya elverişsiz oluşu bu sürenin uzamasına sebep olmuştur. Öyle ki 1948 yılına gelindiğinde yapımının bitmesi için 249 gün ek süre istenmiştir¹⁹⁰.

1949’da Bingöl’de olan 10. Tümen Karargâhı 1950’de Elazığ’a taşınmıştır. Bingöl vilayeti pirinç, fasulye, ot, saman, odun, yağ ve sair maddeleriyle Elazığ’da bulunan Tümen Karargâhının %80’ini karşılamaktadır¹⁹¹. Bu durumun değişmesi tekrar Tümen Karargâhının Bingöl’e getirilmesi için başvuru yapılsa da 1960 yılına değin değişen bir durum söz konusu olmamıştır.

1950 yılında Bingöl’de Emniyet Müdürlüğü oluşturulmuştur. Bu kurum tarafından şehrin asayiş ve güvenliği sağlanmıştır¹⁹².

1951 yılına gelindiğinde Rıza Yıldırım şahsı tarafından bir hamam yaptırılarak Bingöl hamama kavuşmuştur¹⁹³. Yine bu yıl Bingöllü Hacı Hıdır Arslan tarafından 30-35 bin değerinde bir caminin yapımı için çalışmalara başlanmıştır.¹⁹⁴ Kiğı Belediyesi tarafından 2 dükkân, çeşme tamiri, hükümet caddesi yaptırılmış ve bir asri helanın yapımı da devam etmektedir¹⁹⁵.

¹⁸⁷ BCA, 030.18.01.02.79.84.1.

¹⁸⁸ T. Akekmekçi ve M. Pervan, “Doğu Sorunu” Necmettin Sahir Silan Raporları (1939-1953), s.26, 129, 118.

¹⁸⁹ BCA, 030.18.1.2.96.91.20.

¹⁹⁰ BCA, 030.11.1.0.200.22.2.

¹⁹¹ Demokrat Bingöl Gazetesi, 21 Mayıs 1959, S.689, s.1.

¹⁹² H. Soylu, *Şehir Coğrafyası Açısından Bir Araştırma Bingöl*, s.162.

¹⁹³ Bingöl Gazetesi, 18 Ocak 1951, S.94, s.1.

¹⁹⁴ Bingöl Gazetesi, 16 Nisan 1951, S.119, s.1.

¹⁹⁵ Bingöl Gazetesi, 13 Aralık 1951, S.187, s.1.

1952 yılına gelinene değin Genç'te Hükümet Konağı, beden terbiye binası, jandarma karakolu, Kös hamamı ve ilave otel yapılmıştır¹⁹⁶. 1951 yılında başlanan cezaevi yapımı 1952 yılında tamamlanmıştır¹⁹⁷. Bingöl sabit kurs binası 71 lira keşif bedeli ile temelleri atılmış ve Bingöl camisinin tamiri yapılmıştır¹⁹⁸.

1953 yılında Bayındırlık Müdürlüğü tarafından bir tamir atölyesi Bayındırlık Müdürlüğü garajının hemen yanına inşası başlanmıştır. Karlıova'da Belediye Başkanının kendisine ait arsayı teberru etmesi ile 2500 liraya kaymakam evi yapılmıştır. Solhan köprüsü yapılmıştır¹⁹⁹. Genç'te özel şahıslar tarafından 30 bin liranın sarfı ile 6 dükkân ve 14 ev yapılmıştır²⁰⁰. Genç Belediye Başkanı Halil Göker'inde yardımı ile 1 daire ve otel yapılmıştır. 20 bin liraya yapılmış olan bu yerler memurlara kiraya verilmiştir. Ayrıca Genç'te bir sağlık merkezinin açılmasına karar verilmiştir²⁰¹. Genç'te 1952 yılı inşası başlayan Hükümet Konağının 1953 yılı içinde bitmesi planlanmıştır. Genç'te memur evleri yapılmıştır²⁰².

1954 yılı içinde Bingöl'de garaj yapılmıştır²⁰³. Yine bu yıl 45 kişilik hamam, 2 tane karargâh, 1 nizam karakol binası, asri fırın, bulaşıkhanesi ve 60 gözlü hela yapılmıştır²⁰⁴. Bingöl'de ilk modern matbaayı 1954 yılında M. Sıddık Aydar ve Mehmet Aydar kardeşler kurmuşlardır²⁰⁵.

1954 yılında yapımına başlanan ve 1955 yılı içerisinde Bingöl'ün yeni belediye binasının birinci bloğu tamamlanıp 19 Eylül'de açılışı yapılarak faaliyete geçmiştir²⁰⁶. Yine bu yıl Bingöl beden terbiye binası yapılmaktadır²⁰⁷. Bingöl Hükümet Konağının önünde park ve parkın ortasında herkesin zevkine uyarak parkın inşası başlanmış ve toprak hafriyatı yapılmıştır²⁰⁸.

1955 yılında Bingöl'de inşa edilmeye başlanan memur evleri için Türkiye Demir Çelik İşletmeleri Müdürlüğüne İşletmeler Vekâletince 1 mm'lik sacdan 5 ton tahsis

¹⁹⁶ Bingöl Gazetesi, 12 Haziran 1952, S.239, s.1.

¹⁹⁷ Bingöl Gazetesi, 4 Ağustos 1952, S.254, s.1.

¹⁹⁸ Bingöl Gazetesi, 18 Ağustos 1952, S.258, s.1.

¹⁹⁹ Yeni Bingöl Gazetesi, 5 Ekim 1953, S.85, s.1.

²⁰⁰ Yeni Bingöl Gazetesi, 29 Ağustos 1953, S.62, s.2.

²⁰¹ Yeni Bingöl Gazetesi, 1 Eylül 1953, S.63, s.2.

²⁰² Yeni Bingöl Gazetesi, 5 Eylül 1953, S.66, s.1.

²⁰³ Murat Gazetesi, 22 Kasım 1954, S.7, s.1.

²⁰⁴ Murat Gazetesi, 17 Aralık 1954, S.29, s.1.

²⁰⁵ A. Bulmuş, "Bingöl" Çevlik'te Yaşadılar, s.88.

²⁰⁶ Bingöl Gazetesi, 20 Eylül 1955, S.783, s.1.

²⁰⁷ Bingöl Gazetesi, 29 Eylül 1955, S.790, s.1.

²⁰⁸ Bingöl Gazetesi, 17 Ekim 1955, S.805, s.1.

edilmesi için emir verilmiştir²⁰⁹. Karlıova'da cezaevi inşaatı için 80 bin lira para gönderilmiştir²¹⁰. Karlıova'da bir Jandarma Karakol Komutanlık binası inşasına başlanmıştır. Solhan Hükümet Konağı ihalesi yapılmıştır. İki köyde selektör binası inşasına başlanmıştır. Bir tondan fazla tohum selekte edilmiştir. Hükümet bahçesi tanzim edilmiştir. Bahçede yapılan parkın eksik yanları tamamlanmıştır. Evkaf idaresince yapılan temas neticesinde Bingöl merkezinde alt katı mağaza üst katı otel ve lokanta ihtiva eden bir bina yaptırılması sağlanmıştır²¹¹. 1953 yılında 315.125.49 liraya Bingöl Sağlık Merkezi, doktor evi ve garaj inşaatı ihalesi yapılmış ve 15.10.1954 tarihinde bitirmek şartı ile 23.09.1953 tarihinde sözleşmesi yapılmıştır. Ancak 1955 yılına gelindiğinde hala inşa süresi bitmemiştir. Yapım aşamasında istenilen malzemenin bulunmayışı, nakil problemleri, kış şartları dolayısıyla yapımı hala devam etmektedir²¹². 1952-1955 yılına kadar olan kısımda Bingöl resmi inşaat için 1 milyon 704 bin 120 küsur lira sarf etmiştir²¹³.

1957 yılında Askerlik Şubesi Başkanlığı tarafından 40 bin lira değerindeki yeni bina satın alınmıştır. Kiralık olarak bulundukları bu binanın üst katı lojman alt katı çalışma yeri olarak kullanılması planlanmıştır²¹⁴. Bingöl'ün Kös köyünde İller Bankasının yardımı ile 52 bin liraya sıcak su kaplıcaları kurulmuştur²¹⁵. Ayrıca Karlıova Kös kaplıcalarında bir otel bulunmaktadır. Misafirler burada konaklamaktadır. Romatizma ağrılarına iyi gelen bu kaplıcaların ikinci kümesi Göynük vadisinde Azizhan köyünde bulunmaktadır. Ancak buranın uzak olması rağbeti azaltmıştır²¹⁶. Yine bu yıl belediye tarafından 6 dükkân hizmete girmiştir. 16 dükkânda bitmek üzeredir. Pazar yeri hizmete girmiştir. Karlıova'da cezaevi, Hükümet Konağı, sağlık merkezi ve Genç Jandarma Karakol inşaları bitmiştir²¹⁷. 1956 yılında Solhan Hükümet Konağının inşası başlamış ve inşası hala devam etmektedir²¹⁸. 1958 yılında Trafik İşleri Umum Vekâletince Bingöl'de Trafik Teşkilatı kurulmasına karar verilmiştir²¹⁹.

²⁰⁹ Murat Gazetesi, 8 Temmuz 1955, S.200, s.1.

²¹⁰ Murat Gazetesi, 13 Temmuz 1955, S.204, s.1.

²¹¹ Murat Gazetesi, 19 Kasım 1955, S.305, s.1.

²¹² *BCA, 030.11.1.0.254.40.10.*

²¹³ Murat Gazetesi, 4 Ekim 1957, S.850, s.1.

²¹⁴ Demokrat Bingöl Gazetesi, 14 Eylül 1957, S.206, s.1.

²¹⁵ Murat Gazetesi, 4 Ekim 1957, S.850, s.1.

²¹⁶ Murat Gazetesi, 31 Temmuz 1957, S.797, s.1.

²¹⁷ Murat Gazetesi, 15 Kasım 1957, S.880, s.1.

²¹⁸ Demokrat Bingöl Gazetesi, 9 Mart 1957, S.52, s.1.

²¹⁹ Murat Gazetesi, 4 Şubat 1958, S.947, s.1.

1958 yılında Belediye tarafından yapılan 18 dükkân ve bir cezaevi hizmete girmiştir. Devlet hastanesinin açılışı yapılmıştır. Solhan Hükümet Konağının ikinci kısmı bitmiştir. Hükümet ve halkın yardımı ile yapılan 2 minarenin inşası tamamlanmıştır. Ayrıca askeriye tarafından yaptırılan 4'er daireli 2 apartmanın büyük bir kısmı tamamlanmıştır²²⁰. 12 Mart 1958'de Bingöl Milletvekili M. Nuri Okçuoğlu tarafından Milli Savunma Bakanlığı Ethem Menderes'e Bingöl'e bağlı Genç, Karlıova, Kiğı, Solhan ilçelerinde askerlik şubelerinin olmadığını ve bu binaların yapılması gerektiğini bildirmiştir. Milli Savunma Bakanlığı tarafından her ne kadar 1958 programına Karlıova askerlik şubesini almış olsalar da yapılan ihalede talip çıkmadığından yapımı bir sonraki yıllara ertelenmiştir²²¹.

1960 yılında Genç Askerlik Şube binasının inşaatına 25 Eylül günü Milli Birlik Komitesi Üyesi Kur. Bnb. Mehmet Özgüneş'in ilk harcın koymasına ile temelleri atılmıştır²²².

2.8.1. Bingöl'de Elektrik

1951 yılında İller Bankası tarafından elektrik şebekesinin ıslahı için 41 bin lira tahsisat ayrılmıştır²²³. Genç kazası su ve elektrik işi için İç İşleri Vekâletinden 250 bin lira fon tahsis edilmiştir²²⁴.

1956 yılında Bingöl'e son gelen 14 ton gaz yetmediği için ailelere Belediye tarafından litre hesabı ile gaz verilmiştir²²⁵. Bingöl'e Erzincan vilayetinden yeni 70 bin liraya 130 beygir kuvvetinde bir dizel elektrik motoru alınmıştır²²⁶. Karlıova ilçesinde kışların sert geçmesi sebebi ile yollar kapanmaktadır. Bu durum ilçenin elektrik ihtiyacının tenekeler halinde alınan gazların insan sırtında taşınarak nakledilmesi ile giderilmektedir. Ancak ağır şartlarda getirilen bu gaz yağının kira bedellerinin artmasına o dönemde bir teneke gazın fiyatının 22 lira olduğunu görülmektedir²²⁷.

²²⁰ Murat Gazetesi, 14 Ocak 1959, S.930, s.1.

²²¹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, İ.5, C.5/1, s.251.

²²² Murat Gazetesi, 26 Eylül 1960, S.1723, s.1.

²²³ Bingöl Gazetesi, 1 Kasım 1951, S.175, s.1.

²²⁴ Yeni Bingöl Gazetesi, 24 Haziran 1953, S.18, s.1.

²²⁵ Murat Gazetesi, 21 Kasım 1956, S.596, s.1.

²²⁶ Murat Gazetesi, 2 Mayıs 1956, S.445, s.1-2.

²²⁷ BCA, 030.01.0.0.76.481.5.

1957 yılında 70 bine alınan 160 beygirlik Blaestone markalı Elektrik motoru hizmete girmiştir²²⁸. Sağyer çayı üzerinde hidroelektrik santralinin kurulması için keşif ve projeye fondan 27 bin lira tahsis edilmiştir²²⁹.

1958 yılında Bingöl vilayetinde faaliyete geçen 240 beygirlik yeni motor ile elektrik ihtiyacı giderilmiştir²³⁰.

1960 yılında gelene kadar 6 yıldır sürüncemede olan şehir elektrik şebekesi tamamlanmıştır²³¹.

2.8.2. Bingöl'de İçme Suyu

Bingöl'de su konusunda diğer alanlarda olduğu gibi bu konuda da çok az gelişmeler kaydedilmiştir. Zira halk su ihtiyacını bulundukları yere yakın içilebilir su kaynaklarından taşıyarak karşılamaya çalışmıştır. Kışın uzun sürmesi ve yolların geçit vermemesi nedeni ile kar suyundan ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Maalesef ülkenin büyük bir savaştan çıkmış olması ülke ekonomisini oldukça kötü bir hale getirdiği için vilayetlerin istenilen yardımları görmemesi olağan bir durum olmuştur.

Çapakçur vilayeti 1930'lu yıllarda vilayet merkezine 5 km mesafede bulunan Mirzan suyunun getirilmesi için müracaatta bulunsalar da ekonomik sıkıntılar buna imkân vermemiştir. 1941 yılında Solhan'da kireçli harç ile filtreli bir çeşme yaptırılmıştır²³².

1951 yılında köy içme suları için 30 bin lira gönderilerek 8 bini Kiğı, 7 bini Merkez geri kalan 15 bini ise Karlıova, Solhan ve Genç ilçelerine teslim edilmiştir²³³. 1951 yılında su işleri için 35 bin lira tahsisat ayrılmıştır²³⁴.

1952 yılında Bayındırlık Bakanlığı tarafından Bingöl Belediyesine köy suyolları için 100 bin lira ödenek verilmiştir. Bingöl içme suları için 50 bin lira ek ödenek daha verilmiştir²³⁵.

1953 yılında Bingöl'ün merkez köyleri olan Garip, Fekuçümi, Velan, Gazik, Şarge, Mendo, İbrahiman ve Sancak köylerinin suları akıtılmıştır²³⁶. Genç kazası su ve

²²⁸ Demokrat Bingöl Gazetesi, 18 Şubat 1957, S.35, s.1.

²²⁹ Murat Gazetesi, 15 Kasım 1957, S.880, s.1.

²³⁰ Yeni Bingöl Gazetesi, 27 Mayıs 1958, S.463, s.1.

²³¹ Murat Gazetesi, 28 Aralık 1960, S.1803, s.1.

²³² T. Akekmekçi ve M. Pervan, "Doğu Sorunu" Necmettin Sahir Silan Raporları (1939-1953), s.71.

²³³ Bingöl Gazetesi, 5 Temmuz 1951, S.142, s.1.

²³⁴ Bingöl Gazetesi, 1 Kasım 1951, S.175, s.1.

²³⁵ Bingöl Gazetesi, 4 Ağustos 1952, S.254, s.1.

²³⁶ Yeni Bingöl Gazetesi, 16 Ekim 1953, S.93, s.1.

elektrik işi için İç İşleri Vekâletinden 250 bin lira fon tahsis edilmiştir²³⁷. Genç'te köylere çeşme yaptırmak için 19 bin lira verilmiştir. Bu para ile il makamı çimento ve boruyu Genç'e götürmüştür. Eylül ayı içerisinde 21 çeşme tamamlanmıştır. 35 köy ve mezralarında yapım aşamasındadır. Genç'ten köye nakli, su kanallarının açılması, gerekli, taş, çakıl ve kumun izharı için ve iş yerine nakli ile inşaatın amele ihtiyacı çeşme yapılan köyün halkı tarafından karşılanmıştır. 10 bin lirada da amele ücreti dersek toplamda 30 bin liraya yaptırılmıştır²³⁸. Bingöl merkez kazaya bağlı 5 köyde su işleri ve çeşme işleri inşaatı tamamlanmak üzeredir. Kiğı'nın 17 köyünden bir kısmının da suyu akıtılmaya başlanmıştır²³⁹.

1954 yılında Genç ilçesine 1500 metre ilerden demir borularla su getirilmesi için çalışmalara başlanmıştır²⁴⁰. Vilayet çevresindeki köylerde 11 bin liralık bütçe ile yeniden 87 çeşme ile 2 kuyu yaptırılmış ve suları akıtılmıştır²⁴¹.

1955 yılı 60 köye içme suyu getirilmiştir²⁴². 21 Kasım 1955 tarihinde Karlıova 1 senedir süren içme suyu inşaatı tamamlanmıştır²⁴³.

1956 yılı Saray mahallesinde bir çeşme yapılmıştır²⁴⁴. Bingöl'de 40 içme suyu temini için 100 bin lira yardım gelmiştir²⁴⁵. 1950 ve 1957 yılları arasında köylüye içme suyu için 770 bin lira harcanmış ve 363 yeni çeşme açılmıştır. Ayrıca Bingöl Merkez Belediyesi içme suyu, elektrik, tesisat ve motorlu vasıta için 364 bin 204 lira harcamıştır²⁴⁶.

1958 yılında su abonelerine sayaç koymak için Bingöl Belediyesi tarafından 100 adet sayaç sipariş verilmiştir. Diğer aboneliklere de sipariş verilecektir²⁴⁷.

1959 yılında köylerde halkın yapacağı içme suları inşaatında kullanılmak üzere 6560 metre uzunlukta borular gönderilmiştir²⁴⁸.

²³⁷ Yeni Bingöl Gazetesi, 24 Haziran 1953, S.18, s.1.

²³⁸ Yeni Bingöl Gazetesi, 23 Eylül 1953, S.78, s.1.

²³⁹ Yeni Bingöl Gazetesi, 25 Eylül 1953, S.81, s.1.

²⁴⁰ Bingöl Gazetesi, 28 Ağustos 1954, S.157, s.1.

²⁴¹ Murat Gazetesi, 13 Aralık 1954, S.25, s.1.

²⁴² Murat Gazetesi, 19 Kasım 1955, 305, s.1.

²⁴³ Murat Gazetesi, 22 Kasım 1955, S.308, s.1.

²⁴⁴ Murat Gazetesi, 9 Nisan 1956, S.425, s.1.

²⁴⁵ Demokrat Bingöl Gazetesi, 24 Mayıs 1957, S.113, s.1.

²⁴⁶ Demokrat Bingöl Gazetesi, 5 Ekim 1957, S.221, s.1.

²⁴⁷ Yeni Bingöl Gazetesi, 27 Mayıs 1958, S.463, s.1.

²⁴⁸ Murat Gazetesi, 1 Ekim 1959, S.1431, s.1.

1960 yılında Kiğı'da Ağbinek köyünde 40 tarlanın istifade edeceği bir sulama havuzu yapılmıştır²⁴⁹. Merkez kazaya bağlı 10, Karlıova kazasına bağlı 6, Kiğı kazasına bağlı 3 ve Genç kazasına bağlı 3 köyde içme suyu çeşmesi yapılmıştır. Köy içme suları için 150.000.00 lira tahsisat gönderilmiştir²⁵⁰.

2.9. Bingöl'de Camiler

Bingöl'ün en eski camisi İsfahan Bey tarafından yaptırılan Merkez Saray Mahallesinde yer alan caminin yapım tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte Arap kaynaklarından 1548 yılından beri ayakta olduğunu öğrenmekteyiz. İsfahan Camisi tarih içerisinde meydana gelen depremlerden birçok kez hasar görmüş yeniden tamir edilerek kullanışlı hale getirilmiştir. Çok eski olarak bilinen Bingöl il ve ilçelerinde bulunan diğer camiler ise Pilten Bey ve Mirliva Muhammed Bey Camisi Solhan'da ise Meneşkurd ve Süleyman Bey camileridir²⁵¹.

Cumhuriyet döneminde 1950'den sonra yapımına başlanmış olup daha öncesinde var olan camilerin tamirine çalışılmıştır. 1953 yılında Bingöl cami ve Kiğı cami için Diyanet İşleri Başkanlığı ve Evkaf Müdürlüğü kararı ile 20 bin lira ödenek ayrılmıştır²⁵². Daha sonra 20.850 lira gönderilmiştir²⁵³.

1955 yılında Hacı Hıdır Camisi tamamlanarak kullanıma açılmıştır²⁵⁴.

1956 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğünce Bingöl Vilayeti köy camilerine 36 bin lira yardımda bulunmuştur.

1958 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğünce Bingöl'de Hacı Hıdır Camiinin yanında 1 minare yapmak üzere 10 bin lira yardım edilmiş ve bu yıl içinde tamamlanmıştır. Ayrıca İsfahan Bey Camiinin önünde inşa edilmek üzere 2. Minarenin temeli atılmıştır. Bingöl vilayetinin camilerini onarım ve yeniden cami yapımı için Vakıflar Umum Müdürlüğünce gönderilen 50 bin liradan 8 bin lirası bu minareye sarf edilmiştir. Son üç dört yıl içerisinde 2 cami ve 2 minare yapılmıştır²⁵⁵.

²⁴⁹ Murat Gazetesi, 28 Aralık 1960, S.1803, s.1.

²⁵⁰ Murat Gazetesi, 31 Aralık 1960, S.1806, s.1.

²⁵¹ Nebi Butasım, Bingöl Tarihi Eserleri ve Turizm Ekonomisine Kazandırılması, Ed: İbrahim Türkoğlu, 3. Uluslararası Bölgesel kalkınma Konferansı (15-16 Ekim 2015), Bingöl, 2015, s.563-564.

²⁵² Yeni Bingöl Gazetesi, 17 Haziran 1953, S.12, s.1.

²⁵³ Bingöl Gazetesi, 9 Temmuz 1953, S.346, s.1.

²⁵⁴ Bingöl Gazetesi, 26 Temmuz 1955, S.738, s.1.

²⁵⁵ Demokrat Bingöl Gazetesi, 22 Temmuz 1958, S.456, s.1.

1959 yılında merkez, kaza, köy camilerinin inşası ve onarımı için Vakıflar Umum Müdürlüğünce 50 bin lira mahalli Ziraat Bankasına gönderilmiştir²⁵⁶.

2.9.1. Bingöl Camileri Onarma Derneği

Bingöl ilinin camileri onarma derneği 1956 yılı yıllık kongresini yaparak yeni idare heyetini seçmiştir²⁵⁷.

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- M. Sıddık Aydar (Başkan)
- Zeki Aydoğdu (2. Başkan)
- Selim Atala (Muhasip)
- Halil Timur (Kâtip)
- H. Ahmet Atala (Mutemet)
- Hacı Ali Metin
- Feyzullah Ekinci
- Sıddık Ayçiçek

1961 yılı yapılan toplantıda yeni başkan ve üyeler belirlenmiştir²⁵⁸.

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Yusuf Bahşi (Başkan)
- Nuri Ekmekçi (2. Başkan)
- Adil Öner (Muhasip)
- M. Ali Bozgan (Kâtip)
- Selahattin Gönül
- Rıza Bazencir
- Muhmet Budraç
- Hakkı Artıkarslan
- Hacı Hıdır Arslan

2.9.2. Solhan Cami Onarım Derneği

1951 yılında kurulan derneğin merkezi Solhan'dır. Derneğin amacı ise harap bir halde olan Solhan Camiini onarmak, döşemek velhasıl içinde namaz kılınır bir hale

²⁵⁶ Demokrat Bingöl Gazetesi, 14 Ekim 1959, S.808, s.1.

²⁵⁷ Murat Gazetesi, 29 Mayıs 1956, S.463, s.1.

²⁵⁸ Bingöl Gazetesi, 26 Haziran 1961, S.3464, s.1.

getirmek, bu hali devam ettirmek, cam ve lüzumlu tabut ve teneşir gibi lüzumlu malzemeleri temin etmektir²⁵⁹.

Kurucu üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:

- Naci Dumlupınar (Milli Eğitim Memuru)
- Ali Yılmaz PTT Şefi
- Mehmet Dursun Yıldırım (Tüccar)
- Nezir Seviş (Tüccar)
- Şevket Bingöl (Belediye Muhasibi)

2.9.3. Kiğı Kasaba Camiini Onarma Cemiyeti

1954 yılında kurulan bu cemiyetin merkezi Kiğı kasabasıdır. Başka şubesi yoktur²⁶⁰.

Kurucu üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:²⁶¹:

- Mehmet Nuri Arslan (Kiğı Müftüsü)
- M. Ali Turan (Kiğı Belediye Başkanı)
- Şakir Pilten
- Tahsin Özeke
- Mustafa Nerman (Tüccar)
- İbrahim Yazıcı (Dava Vekili)
- Hasan Şenol

2.9.4. Uzunsavat Köyü Camiini Onarma Derneği

Dernek adı üzere Uzunsavat'ta yapılan camii inşası ve onarımı için 1956 yılında kurulmuş bir dernektir²⁶².

Kurucu idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Ahmet Akbana
- Zeki Gündoğdu
- Mustafa Gündoğdu
- Hasan Gündoğdu
- Mahmut Berrak

²⁵⁹ Bingöl Gazetesi, 27 Ağustos 1951, S.157, s.2.

²⁶⁰ Bingöl Gazetesi, 1 Şubat 1954, S.407, s.1.

²⁶¹ Bingöl Gazetesi, 2 Şubat 1954, S.408, s.2.

²⁶² Murat Gazetesi, 14 Ağustos 1956, S.522, s.2.

2.9.5.Karlıova Kazası Camileri Yaptırma ve Onarma Derneği

1958 yılında kurulan bu dernek adından da anlaşılacağı üzere camilerin inşası ve onarımı için açılmıştır²⁶³.

Kurucu üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:

- Rauf Çakırca (Hükümet Tabibi)
- Mehmet Yıldırım (PTT Müdürü)
- Kasım Demiralp (Daimi Encümen)
- Haydar Fırat (Dava Vekili)
- Ferit Akıncı (Nüfus Memuru)
- Hüseyin Fevzi Atlı (Esnaf)
- Faik Bingöl (Belediye Başkanı)
- Muhittin Akgün (Maliye Tahsilat Müdürü)
- Hamit Özdal (Mal Müdürü)
- Halil Karabulak (Çiftçi)
- Mehmet Yıldız (Merkez Cami İmamı)
- Ahmet Demir (Merkez Cami Müezzini)

2.9.6. Bingöl-Mendo Köyü Camiini Onarma Cemiyeti

1959 yılında kurulan bu cemiyetin merkezi Mendo ve başka şubesi yoktur. Cemiyetin gayesi köy camiini yeniden inşa ve tamir etmek, hayırseverleri bu işe teşvik etmektir²⁶⁴.

Kurucu üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:

- Temir Aydın
- Mehmet
- Hasan
- Mehmet
- Davut
- Mahmut

²⁶³ Murat Gazetesi, 5 Ağustos 1958, S.1097, s.2.

²⁶⁴ Murat Gazetesi, 14 Mayıs 1959, S.1320, s.1.

2.10. Bingöl'de Ulaşım

2.10.1. Bingöl'de Yollar ve Köprüler

Bingöl 1936 yılında vilayet olduğu zaman Bingöl yolları patikalardan ve oda kafa vergisi ile vatandaşların kazma ve küreği ile meydana getirdiklerinin bir sonucuydu²⁶⁵. Ancak 1936 yılında yapılmakta olan Diyarbakır, Çapakçur – Erzurum yolu üzerinde Çapakçur – Bingöl kısmındaki yolda bulunan kocaman kayaların yoldan atılması için gerekli olan dinamit, fitil, kapsül ve işçi ücretleri için Nafia Vekilliğinin 08.02.1937 tarih ve 1087/1614 sayılı tezkeresi ve Maliye Vekilliğinin 12.03.1937 tarih ve 11122/957 sayılı müteleanemesi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 15.03.1937'de onaylanmasıyla 14.800 lira para gönderilmiştir²⁶⁶.

1939 yılı içerisinde vilayet yollarının nakil vasıtaları genellikle hayvanlarla yapılmaktadır. Vilayetin esaslı yolları Çapakçur – Elazığ, Çapakçur – Solhan – Muş, Çapakçur – Genç bu üç güzergâhta da otomobiller sadece yaz aylarında kullanılabilmıştır. Çapakçur-Karlıova yolunda ise 40 km'ye kadar otomobil kullanılabilse de geri kalan kısmın hayvanla tamamlanabilmiştir. Çapakçur – Kiğı yolu ise otomobil kullanmaya elverişli olmayıp sadece hayvanlarla bağlantı kurulabilmiştir²⁶⁷. Çapakçur – Genç yolu her ne kadar yaz aylarında otomobiller ile bağlantı kurulsa da kaza merkezi olan Darahini Murat suyu kenarında olduğu için 22 km'lik olan bu yolun bir kısmını Murat nehrini kayıklarla geçerek varıla bilinirdi. Nakil vasıtası hayvan ve kağnılar ile sağlanmıştır. Hatta çoğu zaman kağrı bulmak zor olmuştur. Murat nehri ve Peri nehri üzerinde köprü bulunmaması Bingöl'ün kaza ve diğer vilayetlerle bağlantı kurmasını zorlaştırmıştır. Hatta kış ve ilkbahar aylarında karın ve suların yükselmesi ile kaza ve köylerin dışına dahi çıkılamamıştır.

Bingöl yol çalışmalarının 1941'den sonra daha aktif bir şekilde üzerine çalışılarak temizleme ve tesviyesi yapılmaya başlanmıştır. Bingöl vilayeti dâhilindeki Çapakçur – Korucadağ arasındaki yolun evvelce menfezleri yapılmasına rağmen bozulmaların olduğu görülmüş ve 3.120 m'lik bu yolun yaklaşık 15 bin liralık bir bütçe ile yapılması için çalışılmıştır. Hacıhalil, Mendo, Selenk köprülerinin tamir isteyecek hale geldiği görülmektedir.

²⁶⁵ Demokrat Bingöl Gazetesi, 16 Ocak 1959, S.593, s.1.

²⁶⁶ BCA, 030.18.01.02.72.18.7.

²⁶⁷ T. Akekmekçi ve M. Pervan, *Doğu Anadolu ve Cumhuriyet Bürokrasisi (1939-1951)*, s.6.

09.11.1941 tarihinde yapılan ihale ile 14.020.97 lira bedelli Çapakçur köprüsünün iklim şartları münasebetiyle inşasına başlanması 1942 yılında olmuştur. 1942 yılında Mendo ve Çapakçur köprüsünün tamirine başlanmıştır. Ancak 1942 yılında da inşası bitmeyen Çapakçur köprüsü tulumbanın ve demirin temin edilememesi sebebi ile inşası 1943 yılı baharına ertelenmiştir²⁶⁸. Bu yıl içinde demiryolu çalışmaları devam etmekle birlikte ilk olarak servis yolunun yapılması için çalışılmıştır²⁶⁹.

Bingöl'de en büyük yol sıkıntısı yaşayan ilçe Kiğı olmuştur. 1926 yılında Erzincan'a bağlanması ile Erzincan istikametinde devam eden Fen Sansa arasındaki yol çalışmaları Kiğı'nın Erzurum'a bağlanması ile terkedilerek Erzurum istikametinde Kelhac deresinden bir yol açılmaya başlanmış. 45 km'lik olan bu yolun toprak düzenlemesi ve köprü inşaları yapılırken 1936'da Kiğı'nın Bingöl'e bağlanması ile bu çalışmalar sona ermiştir²⁷⁰. Bingöl'e bağlanması ile Bingöl Valisi Turgut Başkaya'nın süratli çalışmaları ile Gazik – Sancak – Kiğı yolu tamamlanmıştır²⁷¹.

1950 yılında Bingöl – Kiğı arasındaki Coney gölünden saparak Sancak bucağından Pamik Hılbozun Yukarı ve Aşağı Kermerek köylerine uğrayarak Hacıhalil köprüsünden Karakoçan-Kiğı yoluyla birleşen bir yolun yapımına başlanmıştır²⁷².

1951 yılında Bakanlık ilçe ve köy yolları için 40 bin lira Bingöl Belediyesine ödenek vermiştir. Bu para Bingöl – Kiğı – Karlıova yollarına sarf edilmiştir. Elazığ – Bingöl yolunun onarım ve bakımı için 1 milyon 250 bin lira ödenek verilmiştir²⁷³. Bingöl – Genç yolunun 18 km'den sonra ki 10 km'lik yolun yapımı ile Genç'in en kalabalık olan Müsyan köyüne otomobillerin gitmesi planlanmış ve toprak tesviyesi yapılmıştır²⁷⁴. 1948 yılında ihalesi yapılan Murat köprüsünün hala devam ettiğini görmekteyiz. Yapımı devam eden Bingöl – Elazığ – Muş – Van devlet yolunun bir kısmını oluşturan Elazığ – Bingöl yolunun bitimi için çalışmalar hızlanmıştır²⁷⁵.

1952 yılı içerisinde Bayındırlık Bakanlığı il ve köy yolları için 170 bin lira ödenek vermiştir²⁷⁶. Kiğı'yı merkeze bağlayan Hacıhalil köprüsü 270 bin liraya yapılmıştır.

²⁶⁸ BCA, 030.10.0.0.156.95.2.

²⁶⁹ T. Akekmekçi ve M. Pervan, "Doğu Sorunu" Necmeddin Sahir Sılan Raporları (1939-1953), s.113.116.121.122.166.

²⁷⁰ Bingöl Gazetesi, 29 Kasım 1951, S.183, s.1.

²⁷¹ Bingöl Gazetesi, 6 Aralık 1951, S.185, s.1.

²⁷² Bingöl Gazetesi, 25 Eylül 1950, S.65, s.1.

²⁷³ Bingöl Gazetesi, 5 Temmuz 1951, S.142, s.1.

²⁷⁴ Bingöl Gazetesi, 1 Kasım 1951, S.175, s.1.

²⁷⁵ Bingöl Gazetesi, 8 Ekim 1951, S.168, s.1.

²⁷⁶ Bingöl Gazetesi, 20 Mart 1952, S.215, s.1.

Diyarbakır – Erzincan yolunun Genç’e doğru yapılması planlanmıştır²⁷⁷. Karlıova yolu için 95 bin lira ödenek verilmiştir²⁷⁸. Bingöl – Karlıova – Kemah köyü arasından 1951 yılında yapılmış olan yol genişletilmesi ve tamir işine başlanılmıştır. Bingöl – Erzurum yolu için 150 bin lira ek ödenek verilmiş ve bitirilmesi için faaliyetler devam etmektedir. Kiğı – Hösnek yolunun ihalesi yapılmıştır²⁷⁹. Yollara beton menfezler konulmaya başlanmış böylece yolun iki tarafında tarlası bulunan kişilerin sulama yapmak için yolu kullanarak harap etmeleri engellenmek istenmiştir²⁸⁰. Murat köprüsü 28 Aralık’ta açılışı yapılarak faaliyete geçmiştir²⁸¹.

1953 yılı içerisinde Bingöl yollarının onarımı için 225 bin lira bütçe verilmiştir²⁸². 15 Eylül günü açılışı yapılan Bingöl – Genç yolu Murat geçidi 900 bin liraya yapılmıştır²⁸³. 50 bin lira ile Karlıova yolu Vilayet Bayındırlık Müdürlüğünce düzenlenmesi yapılmıştır²⁸⁴. Yine bu yıl 8 buçuk milyona ihalesi yapılan Elazığ – Bingöl – Muş yolunun çalışmaları başlamıştır²⁸⁵. Bingöl – Kiğı yolunun en bozuk ve en tehlikeli olan yerleri ve Kiğı’dan Karakoçan ve Elazığ’a giden yollar düzeltilmiştir²⁸⁶. Murat nehrini aşan biri 100 diğeri 120 metre açıklığında iki köprü yapımı devam etmektedir. 1956’da açılan Solhan’ın Arduşen nahiye yolu bu yıl genişletilmiştir. 1956’da açılmaya başlanan Solhan’a bağlı Melekan, Hezerşah, Yekmal, Hırbusun, Azat ve Bozman köy yollarını bu yıl bitirilmesine çalışılarak köyler kaza merkezine bağlanması için çalışılmıştır²⁸⁷. Yıkılan Solhan köprüsü en ağır yüklere tahammül edebilecek şekilde inşa edilmiştir²⁸⁸. Kiğı Kaymakamı ve Bingöl Bayındırlık Müdürlüğünün çabaları ile 44 km olan Cönek yolu açılmıştır²⁸⁹. Genç yayla yolu 2 bin küsür liraya tamir edilerek kullanıma açılmıştır²⁹⁰. Genç – Bingöl – Elazığ arası yayla kartal seferleri ile iki yolcu otobüsü faaliyete girmiştir²⁹¹.

²⁷⁷ Bingöl Gazetesi, 7 Temmuz 1952, S.246, s.1.

²⁷⁸ Bingöl Gazetesi, 14 Temmuz 1952, S.248, s.4.

²⁷⁹ Bingöl Gazetesi, 28 Temmuz 1952, S.252, s.1.

²⁸⁰ Bingöl Gazetesi, 4 Ağustos 1952, S.254, s.1.

²⁸¹ Bingöl Gazetesi, 29 Aralık 1952, S.293, s.1.

²⁸² Yeni Bingöl Gazetesi, 8 Temmuz 1953, S.28, s.1.

²⁸³ Yeni Bingöl Gazetesi, 14 Eylül 1953, S.71, s.1.

²⁸⁴ Yeni Bingöl Gazetesi, 23 Eylül 1953, S.78, s.1.

²⁸⁵ Yeni Bingöl Gazetesi, 25 Eylül 1953, S.79, s.1.

²⁸⁶ Yeni Bingöl Gazetesi, 26 Eylül 1953, S.82, s.1.

²⁸⁷ Yeni Bingöl Gazetesi, 29 Eylül 1953, S.81, s.1.

²⁸⁸ Yeni Bingöl Gazetesi, 5 Ekim 1953, S.85, s.1.

²⁸⁹ Yeni Bingöl Gazetesi, 24 Ekim 1953, S.99, s.1.

²⁹⁰ Yeni Bingöl Gazetesi, 31 Ekim 1953, S.103, s.1.

²⁹¹ Yeni Bingöl Gazetesi, 24 Haziran 1953, S.18, s.2.

1954 yılı içerisinde yol çalışmalarına bakacak olursak Karlıova-Varto hudut yolunun 10.000-15.000 km arasında 9 km toprak düzeltmesi yapılmıştır. 6 bin lira sarf edilmiştir. Elazığ yol ayrımı Şarge – Kiğı ve Hacıhalil Köprüsü – Çan, Karakoçan hudut yollarının 87 km arasında esaslı yol ıslah ve onarımı yapılarak 46 bin lira sarf edilmiştir²⁹². Bingöl-Karlıova yolunda 5 km staplize ve muhtelif km'ler arasında 30 km esaslı yol ıslah ve düzeltmesi yapılmıştır. 29/30 beton açıklık 75 adet büz menfez ve 50 km yol onarımı yapılmış, 150.556 lira 35 kuruş sarf edilmiştir. Toplam olarak bu yıl içinde il yollarına 318.765 lira 35 kuruş harcanmıştır. Merkeze bağlı Müsyan köy yolu ıslah ve tesviyesi için 8 adet büz menfezi yapılmış ve 4 bin lira sarf edilmiştir. Genç kazasının Valir nahiyesi için 12 km yol toprak tesviyesi yapılarak 1.000 lira harcanmıştır. Genç kazasının Yayla nahiyesi için 20 km toprak tesviyesi yapılarak 3.500 lira harcanmıştır²⁹³. Kiğı kazasının Hösnek nahiyesinin 15 km'lik yolu için 1.500 lira harcanmış. Kiğı kazasının Cönek nahiyesinin 45 km'lik yolun toprak tesviyesi yapılarak 8.500 lira sarf edilmiştir. Karlıova kazasının Gönük nahiyesinin 3 km'lik yolu için 1.000 lira sarf edilmiştir²⁹⁴. Bingöl – Kiğı karayolu için 200 bin lira masraf edilmiş ve iki adet buldozer getirilmiştir. Bingöl – Kiğı – Karakoçan yolunun onarımı devam etmiş ve bunun için Bingöl nafiasına 70 bin lira ödenek verilmiştir²⁹⁵. Kiğı – Karlıova yolları geçide imkân verecek ölçüde yapılmıştır²⁹⁶. Bu yıl içinde Bingöl – Muş yolu üzerinde keşif bedelli 500 bin lira ile Kayıt ve Göynük köprülerinin emaneten yaptırılması Nafia Vekâletince onaylanmıştır²⁹⁷.

1955 yılı içerisindeki Nafia faaliyetlerine bakacak olursak 1950 yılında yapımına başlanılan ve hala devam eden 144 km uzunluğundaki Elazığ – Bingöl yolu için 3 milyon 600 bin lira sarf edilmiştir. Bu yol güzergâhı üzerinde 4 köprü bulunmaktadır²⁹⁸. Daha önce tekerlekli vasıtalarla 24 saat süren bu yolun 1955 yılında tamamlanması ve faaliyete geçmesiyle 3 – 3 buçuk saat sürmüştür. Bingöl garaj atölye yapımı ihaleye girmiştir²⁹⁹. 1956'da yapılacak olan Kiğı yol ve köprü yapımları için 173 bin lira ödenek verilmiştir³⁰⁰. Elazığ vilayeti dâhilinde ki Karakoçan'dan itibaren 14 km'lik kısmın toprak tesviyesi

²⁹² Murat Gazetesi, 9 Aralık 1954, S.22, s.1.

²⁹³ Murat Gazetesi, 10 Aralık 1954, S.23, s.1.

²⁹⁴ Murat Gazetesi, 11 Aralık 1954, S.23, s.1.

²⁹⁵ Yeni Bingöl Gazetesi, 16 Haziran 1954, S.239, s.1.

²⁹⁶ Murat Gazetesi, 19 Kasım 1955, S.55, s.1.

²⁹⁷ *BCA*, 030.18.01.02.137.100.3.

²⁹⁸ Bingöl Gazetesi, 12 Kasım 1953, S.378, s.1.

²⁹⁹ Bingöl Gazetesi, 27 Temmuz 1953, S.350, s.1.

³⁰⁰ Yeni Bingöl Gazetesi, 6 Ocak 1955, S.407, s.1.

yapılmış, 50 km’de bir menfez ile Karakoçan ve Kalecik dereleri üzerinde yedişer metre açıklığında 2 köprü inşa edilmiştir. Lice – Genç – Sansa yolu arası etüdleri yapılmış ve Bingöl – Kiğı – Sansa çalışmaları 1956’da bitirilmek üzere devam etmiştir³⁰¹. Genç – Suveran – Avnik yolu vilayet yolları arasına alınmıştır³⁰². 1955 yılı yol, menfez ve köprüler için 375 bin ve buldozer makinelerinin bakımı için 190 bin, yollar için de 365 bin lira yardım yapılmıştır. Kiğı – Karakoçan yolu için 800 bin lira civarında Nafia Vekili tarafından yardım tahsis edilmiştir³⁰³. Genç – Valer arasında ki yol yapılarak kullanışlı hale gelmiş ve Genç – Yayla yolunun inşası için çalışmalar başlamıştır³⁰⁴. 1955 yılında Kiğı – Hösnek yolu yapılmıştır³⁰⁵. Bingöl devlet yollarının modern standartlara göre asfaltlanma işi programlanmış ancak ödenek yetersizliği ve sair nedenlerle daha sonra yapılması üzerine ertelenmiştir³⁰⁶.

1956 yılında daha çok Elazığ – Bingöl – Muş karayolu çalışmalarına ağırlık verilmiş ve büyük bir kısmının yapımı tamamlanmıştır³⁰⁷.

1957 yılı içerisinde ise Bingöl Nafia Müdürlüğü tarafından Karlıova yolu kumlanmıştır³⁰⁸. Kiğı – Karakoçan yolu için 8. Bölge Müdürlüğünce 3 dozer, 3 greyder, 3 kompresör Karakoçan yol güzergâhına getirilerek çalışmalara başlanmıştır. Bu yolun yapımı için 750 bin lira ödenek verilmiştir³⁰⁹. Yenişehir’de Devlet Hastanesi önünden itibaren başlayıp Yenişehir İlkokulunu sağına alıp askeri mahvel civarında Genç yoluyla birleşen ana caddenin Hükümet Konağı civarı 30 bin parke taşı ile parkelenmesi için faaliyete geçilmiştir³¹⁰. Bingöl – Karlıova, Bingöl – Sancak – Kiğı, Bingöl – Solhan, Bingöl – Gökdere, Genç – Sivan, Karakoçan – Kiğı, Karlıova – Varto, Karlıova – Erzurum, İstasyon – Solhan yolları onarım işleriyle kullanılır hale gelmiştir³¹¹. Bu yıl toplamında yol inşaatı için 1 milyon 988 bin 86 lira harcanmıştır³¹².

1958 yılında ise 71. nolu devlet yolu çıkış itibariyle Diyarbakır bitiş itibariyle Sansa’yı kapsamaktadır. 71 nolu devlet yolu Diyarbakır ve Lice’nin 11 km batısında

³⁰¹ Murat Gazetesi, 29 Ocak 1955, S.66, s.1.

³⁰² TBMM Arşivi, 19.01.1955, C.1, İ.29, s.99.

³⁰³ Murat Gazetesi, 2 Nisan 1955, S.120, s.1.

³⁰⁴ Murat Gazetesi, 9 Haziran 1955, S.175, s.1.

³⁰⁵ Bingöl Gazetesi, 15 Haziran 1955, S.703, s.1.

³⁰⁶ BCA, 030.01.0.0.112.710.1

³⁰⁷ Murat Gazetesi, 27 Nisan 1956, S.441, s.1.

³⁰⁸ Demokrat Bingöl Gazetesi, 23 Mart 1957, S.64, s.1.

³⁰⁹ Demokrat Bingöl Gazetesi, 24 Nisan 1957, S.91, s.1.

³¹⁰ Demokrat Bingöl Gazetesi, 7 Eylül 1957, S.200, s.1.

³¹¹ Murat Gazetesi, 15 Kasım 1957, S.880, s.1.

³¹² Demokrat Bingöl Gazetesi, 5 Ekim 1957, S.221, s.1.

Genç kazasına ve dolayısıyla Bingöl vilayet merkezine geçit olarak hizmete açılmıştır. Bu yolun Bingöl vilayet merkezinden 20 km batısı istikametinde yani Şarge'ye kadar olan kısmı yapılmıştır³¹³. Nafia Vekâletince Solhan'ı tren istasyonuna bağlayan 15 km'lik yolun yapımı için 6 bin lira tahsisat ayrılmıştır. Ancak yaz kış geçit vermesi için 10 bin lira ihtiyaç olduğuna kani getirilerek gönderilmesi emir olunmuştur. Bingöl il ve köy yolları için 1958 yılı yardım ödeneğinden vilayetlere gönderilen yardımlardan Bingöl'e 250 bin lira verilmiştir³¹⁴.

1959 yılında yapılan Nafia faaliyetleri ise 16 Mart 1959 tarihli resmi gazetede 03.04.1959 tarihinde ihalesi yapılmış olan 883.811.12 liralık Karakoçan – Kiğı yoluna ve üzerinde bulunan köprünün yapımına başlanmıştır³¹⁵. Solhan – Muş yolu için 2 milyon 400 bin lira sarf edilerek 8. Yollar bölgesi tarafından yapılmaya başlanmıştır. Bingöl – Solhan arası devlet yoluna 450 bin lira sarf edilmiştir. Elazığ – Bingöl yolunun Karakoçan yol ayrımına kadar asfalt yapma işi devam etmiştir. Genç kazasının iç yollarının asfaltı için 130 bin lira sarf edilmiştir³¹⁶. Yollar için Nafia Vekâletinden 10 tonluk kamyon, 5 damper ve 1 adet doldurucu ile parke şehir taşları için 100 bin, Genç kaza merkezi için de 50 bin lira gönderilmiştir³¹⁷. 1959 yılı Bingöl Nafia işleri için 275 bin lira harcanmıştır³¹⁸.

1960 yılı Nafia faaliyetleri ise Norik İstasyonu civarında Murat nehri üzerinde 90 metre uzunluğunda çelik halatlı bir Sama köprü inşa edilmiştir³¹⁹. Şarge yol ayrımına Kiğı yolunun bakım ve yapımı için 20.726.000 lira para ayrılmış ve toprak hafriyatı yapılmıştır. Hösnek yolu için 60 bin lira ayrılmış olup yolun kısmen toprak hafriyatı yapılmıştır. Atölye ve garaja ilaveten 75 bin lira keşif bedelli bir yıkama ve yağlama binası yaptırılmıştır. Bingöl – Müsyan yolu için 30 bin lira ayrılmış, toprak hafriyatı bitmiş ve lüzumlu yerlerine büz menfezler yapılmıştır. Solhan – Melekan yolu yapımı için 30 bin lira tahsisatla bu yolun kısmen toprak hafriyatı yapılmıştır. Arduşen nahiye yolu yapımı için 30 bin lira geçide harcanmıştır. Valer nahiyesi yolu için 30 bin lira ayrılmış ve greyderlerle toprak hafriyatı yapılarak geçide elverişli bir hale getirilmiştir.

³¹³ Demokrat Bingöl Gazetesi, 21 Mayıs 1958, S.408, s.1.

³¹⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI., İ.3, C.5/1, 1958, s.124-125.

³¹⁵ Demokrat Bingöl Gazetesi, 7 Nisan 1959, S.656, s.1.

³¹⁶ Demokrat Bingöl Gazetesi, 25 Nisan 1959, S.668, s.1.

³¹⁷ Murat Gazetesi, 16 Aralık 1959, S.1487, s.1.

³¹⁸ Demokrat Bingöl Gazetesi, 1 Nisan 1960, S.917, s.1.

³¹⁹ Murat Gazetesi, 28 Aralık 1960, S.1803, s.1.

1960 yılı çalışma programına dâhil il ve köy yolları yapım ve bakımı için 513.704 lira tahsisat gönderilmiştir³²⁰.

2.10.2. Bingöl-Genç Demiryolu

1941 yılında Çapakçur – Genç yolunun, Elazığ – Van – İran hudut demiryolunun çalışmalarına başlanmıştır. Elazığ – Külüşkür kısmı bitmiş bulunmaktadır³²¹.

Elazığ – Genç – Van arası demiryolunun 138 km’lik ilk kısmını teşkil eden demiryolu 1947 yılında işletmeye açılmıştır. 16 Aralık 1947 tarihinde Palu – Genç demiryolu hizmete açılmıştır³²². Yine bu yıl Genç – Muş arasındaki 2. kısmı teşkil eden 109 km’lik olan bu yolun yapımı 1954 yılında kullanıma açılması için çalışılmıştır. Bu demiryolu için 65 milyon lira sarf edilmiştir³²³.

1953 yılında Genç – Muş demiryolunun bir kısmı Solhan hudutlarından geçtiği için 1952’de Arzink köyünde yapımına başlanan istasyonun yapımı bitmek üzeredir³²⁴.

1954 yılı içerisinde Solhan İstasyon yolunun devlet demir yoluna bağlanması için 6 bin ve 10 bin km arasında 2500 km toprak düzeltilmesi yapılarak 25.267 lira 020 kuruş sarf edilmiştir³²⁵.

26 Ekim 1955 tarihinde Genç – Muş demiryolu hizmete açılmıştır³²⁶.

³²⁰ Murat Gazetesi, 31 Aralık 1960, S.1806, s.1.

³²¹ *BCA, 030.10.0.0.156.95.2.*

³²² Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1333.

³²³ Bingöl Gazetesi, 29 Haziran 1953, S.343, s.1.

³²⁴ Yeni Bingöl Gazetesi, 26 Eylül 1953, S.64, s.1.

³²⁵ Murat Gazetesi, 9 Aralık 1954, S.22, s.1.

³²⁶ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1333.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BİNGÖL'DE SİYASİ HAYAT

3.1. Milli Mücadele Döneminde Bingöl

Milli Mücadelenin başlangıç döneminde Bingöl Erzincan bağımsız Sancağına katılmıştır³²⁷. Mondoros Mütarekesi ile birlikte silahsızlanmanın ardından Anadolu'nun birçok yeri İtilaf Devletlerinin hedefi haline gelmiştir. Ancak Anadolu'da bulunan halk vatanlarını korumak gayesi ile Müdafa-i Hukuk cemiyet ve şubeleri oluşturulmuştur.

Bu dönemde Bingöl ve çevresinde Milli Mücadele evresinde faal bir rol oynayan yer Kiğı idi. 1839 yılında Kiğı adı ile kurulan bu ilçe Bingöl'ün Milli Mücadele dönemi de dâhil olmak üzere en kalabalık ve gelişmiş ilçesiydi. 1926 senesine kadar Erzurum'a, 1926'da Erzincan'a ve 1936'da vilayet olan Bingöl'e bağlanmıştır.

Bu dönemde Anadolu topraklarını kurtarmak için çalışan Kiğılı Süleyman Necati Güneri'nin faaliyetleri çok büyük önem arz etmektedir. Kiğılı Necati Güneri'nin Erzurum'da Albayrak adı ile çıkarmış olduğu gazete Milli Mücadele'nin amaçlarını anlatan büyük bir görev üstlenmiştir. Erzurum'da yapılacak olan kongrede Kiğı'yı temsil eden Kahraman Sabri Efendi, Sait Yazıcıoğlu ve Süleyman Necati Güneri olmuştur. Mustafa Kemal Paşa oy birliğiyle Necati Güneri'yi kongre reisliğine seçmiş ve bir tüzük ile Misak-ı Milli taslağı hazırlamasını istemiştir. 20 Nisan 1920 tarihinde Ankara'da BMM'nin resmen açılması ile Kiğılı Necati Bey'in de Erzurum Milletvekili olarak katılıp çalışmalarına devam etmiştir. Yine Kiğı'da bulunan Müdafa-i Hukuk Cemiyeti üyeleri 3 yıl boyunca çalışmalarını sürdürmüştür.

Kiğı Müdafa-i Hukuk mensupları şu kişilerden oluşmaktadır³²⁸:

- Müftü İbrahim Hakkı (Başkan)
- Yusuf Ziya Değnekçi
- M. Dursun Yiğitbaş
- Hacı Dede Yazıcı
- Zeynel Zade Mustafa
- İbrahim Yazıcı
- Süleyman Köymen

³²⁷ H. Şimşek, *Geçmişten Günümüze Bingöl ve Doğu Ayaklanmaları*, s.85.

³²⁸ M. Sadık Yiğitbaş, *Kiğı*, İstanbul, 1950, s.122-223.

Bu arada Necati Güneri'nin meclise girmesiyle birlikte Albayrak gazetesinin faaliyetlerini Kışlı olan Mithat Turanlı devam ettirmiştir. Zaman ilerledikçe Mithat Turan ile Kazım Karabekir arasında çıkan anlaşmazlıklar neticesinde Kazım Karabekir'in emri ile gözaltına alınmıştır. Ancak daha sonraki dönemlerde bir problem yaşanmamıştır³²⁹.

3.2. Şeyh Said İsyanı

Bingöl ve Elazığ çevresinde çıkan isyanın 1919'dan önce İstanbul'da bulunan Kürt Teali Cemiyeti, Cibranlı Miralay Halit ve Bitlis Milletvekili Yusuf Ziya'nın faaliyetleri bu harekâtın başlamasına vesile olmuştur. Yusuf Ziya'nın böyle bir ittifak içine girmesi sonucunda meclisten atılmasına sebep olmuştur. Zira Yusuf Ziya hem Ankara ve İstanbul'daki muhaliflerin zehirli fikirlerini hem de Kürt Teali Cemiyeti'nin beyannamelerini Erzurum'da bulunan Cibranlı Halid'e göndermiştir. Cibranlı Halid ise bunları inceleyip ekleme ve çıkarmalar yaparak şeyh, aşiret ağalarına ve hocalara göndermiş ve buradaki kitlelerin ayaklanmasına sebep olmuştur.

29 Ekim 1923 günü Ankara'da Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle Halife'nin açıkta kalması, Mustafa Kemal'in namazı, dini, orucu kaldırmak için padişaha karşı isyan ettiğini, hocaları, aşiret ağalarını sürüleceklerini ifade eden propagandaları isyanın çıkmasını teşvik eden gruplar tarafından yayılmaya başlamıştır. Bu ve daha mübalağalı söylentiler aşiretlerin bir araya gelerek silahlanmasına sebep olmuştur.

Şeyh Said Piran'da kardeşi Abdülrahim'in evinde konuk bulunuyordu. 13 Şubat 1925 günü yanında bulunan adamlardan ikisinin firari mahkûm olduğu anlaşılmış ve jandarmalar tarafından takibe alınmıştır. Daha sonra jandarmalar bu firarilerin teslim olmasını istemiştir. Ancak Şeyh Said ve yanındakiler buna sıcak bakmayınca aralarında silahlı bir çatışma çıkmıştır. İki asker yaralanmış diğer er ve subaylar ise esir alınmıştır. Böylelikle Piran'da yaşanan durum isyanın ilk kıvılcımı olmuştur³³⁰. Akabinde Şeyh Said ve birlikleri Darahini'den Genç'e gelerek burada Hacı Sadık, Ömer Faro, Mistan ve Botan aşiretlerini yanına alarak 20 Şubatta Lice'ye hareket etmiştir. Diyarbakır'da da kendisine katılan aşiretlerin toplamıyla 20 bin isyancı ile hareketine devam etmiştir. Şubat sonunda Maden, Ergani ve Siverek bölgelerini işgal etmişlerdir. Ancak Mardin ve Siverek

³²⁹ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1331.

³³⁰ Genelkurmay Belgelerinde Kürt İsyanları I, İstanbul, 2012, s.146.

üzerinden gelen askerlere karşı fazla dayanamayan isyancı kuvvetler Darahini'ye doğru geri çekilmişlerdir. Şeyh Said daha sonra İran'a firar etmek üzere Çapakçur'a gelmiştir³³¹.

2. isyan bölgesinde ise Şeyh Şerif kuvvetleri ile 21.02.1925 tarihinde Palu'yu işgal ederek buradaki kuvvetlerle birleşip Elazığ üzerine yürümüşlerdir. Elazığ'da bir yandan destek bir yandan da karşı çıkan gruplarla karşılaşan isyancı kuvvetler 5. Fırka Komutanı Kazım Bey nezaretindeki birlikle karşılaşınca Çapakçur'a doğru geri çekilmeye mecbur kalmışlardır.

3. isyan bölgesinde ise Şeyh Abdullah kuvvetleri ile 19 Şubat 1925'te Karlıova'nın Hasanova köyüne gelmişlerdir. Cibranlı Kamil, Hatto oğlu ve Mehmet kuvvetleri ile birleşmek amacı gütmüşlerse de durumu haber alan Hormeklilerin 22 Şubat 1925'de karşı koyması ile geri püskürtülmüşlerdir. 5 Nisan 1925'te Karabaş Mıntıkasındaki Hormek Milli kuvvetleri ve 8. Kolordu müfrezesi ile karşılaşan isyancı kuvvetler saldırı karşısında dayanamayarak dağılmışlardır. Daha sonra Şeyh Said ile Eşek Meydanında birleşmişlerdir³³².

4. isyan bölgesi ise 17 Şubat 1925'te Çapakçur ilçe merkezi işgal edilmiş ve Çanlı Şeyh Hasan'ı buraya kaymakam tayin ederek Çan şeyhleri Mustafa ve İbrahim 2000 kişilik bir kuvvetle Kiğı üzerine saldırmışlardır.³³³ Ancak buradaki Kiğılı halkın oluşturduğu milis güçler ve jandarma müfrezesi ile isyan hareketine karşı savunma yapılmış ve başarılı olunmuştur. En son Hösnek nahiyesinden Karabaş bölgesine çekilen isyancı kuvvetler Hormek milli kuvvetleri ile savaşmış ve isyancı kuvvetler bu saldırıdan fazla zayıt vererek Çapakçur'a geri dönmek zorunda kalmışlardır³³⁴.

İsyanın başarılı olamayacağını anlaşılmaması üzerine Solhan'da toplanan Şeyh Said, Şeyh Şerif ve diğer isyancı aşiret ağaları İran'a kaçmak için plan yapmaya başlamışlardır. Ancak 8. Kolordunun Boğlan'a gelen isyancı kuvvetleri bozguna uğratması ile aşiretler dağılmaya başlamıştır. Şeyh Said Varto üzerinden İran'a geçmek için harekete geçmiştir. Ancak yanında bulunan kuvvetlerle Varto'da yakalanmıştır. Şeyh Şerif ve diğer önde gelen isyancılarda kuvvetleri ile birlikte Palu'da yakalanmışlardır. Çapakçur'a getirilen bu isyancı kuvvetler 10 Mayıs 1925'te Diyarbakır İstiklal Mahkemesinde yargılanmak üzere Diyarbakır'a götürüldüler. Mahkemenin isyancı

³³¹ M. Şerif Fırat, *Doğu İlleri ve Varto Tarihi*, İstanbul, 2007, s.199-216.

³³² M. S. Yiğitbaş, *Kiğı*, s.270-271.

³³³ *BCA*, 490.01.0.0.405.1712.1.

³³⁴ M. Ş. Fırat, *Doğu İlleri ve Varto Tarihi*, s.219-220.

liderler içi idam kararı alması bu bölgede asayişî sağlamak için caydırıcı bir yol olarak görülmüştür³³⁵. Şark İstiklal Mahkemesinde idam edilen 435 kişiden 82'si ile Bingöl ikinci sırada yer almıştır. Şark İstiklal mahkemelerinde en fazla yargılanan sanık Genç, Oğnut, Çapakçur, Bicar, Kulp ve sair bu bölgelerdeki kişilerden oluşmaktadır³³⁶.

3.3. Bingöl'de 1923-1949 Yılları Arası Yaşanan Siyasi Gelişmeler

Bilinen en eski Çapakçur Kaymakamı 1872 yılında görev yapan Şair Eşref'tir³³⁷.

1925 yılında Çapakçur Kaymakamlığına Ali Rıza Bey Tayin edilmiştir³³⁸.

Çapakçur il olmadan önce ilçe konumunda iken ilk Belediye Başkanı Hasan Asan (Hasan Avzedan) görevlendirilmiştir³³⁹.

11 Ağustos 1923 tarihinde TBMM II. Dönem Meclis çalışmalarına Genç adına milletvekilliği sıfatıyla Ali Haydar Bey ve Muhittin Bey katılmıştır.

3 Nisan 1939'da Feridun Fikri Düşünsel, Necmettin Sahir Sılan VI. Dönem Bingöl Milletvekilliğine seçildiler³⁴⁰. I. Dönem Bingöl Mebusu Hamdi Yılmaz'dır³⁴¹.

1942 yılında CHP Genel Sekreterliğine müracaat ederek Milletvekilliği seçimine katılmak isteyen adaylar kişiler şunlardır: ³⁴²

- Arif Doğan Genç
- Abdullah Cevdet Şenol
- Hüsametdin Fırat

1940³⁴³ ve 1942 yıllarında seçilmesi ile Çapakçur Belediye Başkanlığını Tevfik Turhan yapmıştır³⁴⁴.

8 Mart 1943 tarihinde Tahsin Banguoğlu, Feridun Fikri Düşünsel VII. Dönem milletvekilliğine seçildiler.

1946 yılı milletvekilliği seçimleri için CHP'den aday olmak isteyen kişiler şunlardır:

³³⁵ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1332.

³³⁶ Mahmut Akyürekli, Cumhuriyet Döneminde Kürt-Ulus Devlet Kavgasında Bingöl, *Cumhuriyet Döneminde Bingöl Sempozyumu (01-03 Kasım 2014)*, Bingöl, 2006, s.143-144.

³³⁷ A. Bulmuş, "Bingöl" Çevlik'te Yaşadılar, s.9.

³³⁸ BCA, 030.11.1.0.15.28.3.

³³⁹ A. Bulmuş, "Bingöl" Çevlik'te Yaşadılar, s.9.

³⁴⁰ BCA, 030.10.0.0.76.500.9.

³⁴¹ BCA, 490.01.0.0.517.2075.2.

³⁴² BCA, 490.01.0.0.292.1176.1.

³⁴³ BCA, 030.11.1.0.142.34.3.

³⁴⁴ BCA, 030.11.1.0.158.38.20.

- Haris Atalay³⁴⁵
- Hakkı Özyürt
- Sadi Okçugil
- Baha Ergüven
- Abdullah Cevdet Şenol³⁴⁶

5 Ağustos 1946 tarihinde Tahsin Banguoğlu, Feridun Fikri Düşünsel VIII. Dönem milletvekilliğine seçildiler³⁴⁷.

1948 yılında Bingöl Belediye Başkanlığına Ahmet Bayram seçilmiştir³⁴⁸.

3.4. Bingöl'de 1950-1953 Yılları Arası Siyasi Alanda Yaşanan Gelişmeler

Bingöl ilinde 1950 yıllarında DP, CHP, CMP ve TKP partileri mevcuttur. Bu yıllarda DP Solhan, Genç ve Karlıova ilçelerinde çoğunluk kazanırken Kiğı, vilayet merkezi ve köylerinde CHP üstünlük sağlamaktaydı³⁴⁹.

14 Mayıs 1950 yılı milletvekili seçimlerinde milletvekilliğine aday olan kişiler şunlardır³⁵⁰:

M. Ali Börü (Hukuk Yargıcı)

- Mehmet Erenler
- M. Sait Göker (İl Genel Meclis Üyesi)

CHP'den aday olan kişiler şunlardır³⁵¹:

- Feridun Fikri Düşünsel (8. Devre Bingöl Milletvekili)

Mustafa Nuri Okçuoğlu (Yargıtay Üyesi)

Bağımsız aday olan kişiler şunlardır³⁵²:

- Burhaneddin Bilgin
- Abdulvahap Aydoğdu

14 Mayıs 1950 Milletvekili Seçimi sonucunda Feridun Fikri Düşünsel ve M. Nuri Okçuoğlu Bingöl'ü temsil eden milletvekilleri olmuştur³⁵³.

³⁴⁵ BCA, 490.01.0.0.292.1176.2.

³⁴⁶ BCA, 490.01.0.0.292.1176.3

³⁴⁷ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1333.

³⁴⁸ BCA, 030.11.1.0.199.20.15.

³⁴⁹ Murat Gazetesi, 15 Kasım 1956, Özel Sayı, s.1.

³⁵⁰ Bingöl Gazetesi, 13 Nisan 1950, S.22, s.2.

³⁵¹ Yeni Bingöl Gazetesi, 24 Nisan 1950, S.24, s.2.

³⁵² Yeni Bingöl Gazetesi, 24 Nisan 1950, S.24, s.2.

³⁵³ Bingöl Gazetesi, 6 Temmuz 1950, S.42, s.1.

Katılımcı seçmen sayısı 35.469 kişi olup katılma oranı ise %92,3'tür. Partilerin aldığı oy ve oy yüzdesi ise şöyledir³⁵⁴:

- CHP 15.700, %56,2
- DP 8.341, %29,9
- Bağımsızlar 1.560, %6,2

1950 yılı Bingöl Belediye Başkanlığı seçimleri için Belediye Meclis üyesi olan Millet Partisinden 24, Halk Partisinden 24 ve Demokrat Partiden 22 aday müracaat etmiş ve İlçe Seçim Kurulunca müracaatları kabul edilmiştir³⁵⁵. Yapılan seçim sonucunda Millet Partisinden Ahmet Bayram Belediye Başkanlığına seçilmiştir³⁵⁶.

1951 yılındaki en önemli gelişmelerden biri Bingöl Milletvekili Feridun Fikri Düşünsel'in CHP'den ayrılarak DP'ye geçmesi olmuştur³⁵⁷.

Ortaköy, Sancak Simsor ve Aşağı Fahrangök köylerinin muhtarları istifa ettikleri için muhtar seçimleri bu köylerde yenilenmiştir. Ortaköy ve Sancak Simsor CHP'den, Aşağı Farhangök köy muhtarı ise DP'den seçilmiştir³⁵⁸.

Bingöl Valisi Fahrettin İnal'ın Gümüşhane Valiliğine tayini çıkmıştır. Bingöl Valiliğine de Gümüşhane Valisi Turgut Başkaya tayin olmuştur³⁵⁹.

1951 yılının son aylarında Genç ilçesinde halkın yoğun isteği üzerine CHP ilçe teşkilatı kurularak yeni idare heyeti ile çalışmalarına başlamıştır.

13 Kasım 1953 tarihinde Bingöl'e yeni Vali Cenap Aksu tayin olunarak göreve başlamak üzere Bingöl'e gelmiştir³⁶⁰.

3.5. Bingöl'de 1954-1956 Yılları Arası Yaşanan Siyasi Gelişmeler

1954 seçimleri yapılmadan önce 28 Mart 1954 tarihinde il ve ilçelerde seçim denemeleri yapılmıştır. Bu denemelerde aldıkları oy sayıları verilen adaylar şunlardır:

- DP Başkanı Sait Göker 164
- Avukat Sait Bozgan 140
- Ceza Hâkimi Necati Aras 93
- Daimi Encümen üyesi M. Dilsiz 23

³⁵⁴ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1333.

³⁵⁵ Bingöl Gazetesi, 21 Ağustos 1950, S.55, s.3.

³⁵⁶ *BCA*, 030.11.1.0.218.37.7.

³⁵⁷ Bingöl Gazetesi, 29 Mart 1951, S.114, s.1.

³⁵⁸ Bingöl Gazetesi, 5 Nisan 1951, S.116, s.1.

³⁵⁹ Bingöl Gazetesi, 30 Nisan 1950, S.123, s.1.

³⁶⁰ Yeni Bingöl Gazetesi, 13 Kasım 1953, S.112, s.1.

- Mustafa Akalın 18

DP'nin en kuvvetli adaylarından Necati Aras'ın adaylığı DP'de oyların bölünmesine sebep olmuştur. Hatta DP Müfettişinden genel merkez hakkının Necati Aras'a verilmesini aksi takdirde DP'nin büyük bir kayıp yaşayacağı ifade edilmiştir. Bunun üzerine Adnan Menderes ve Cenap Aksu arasında gönderilen telgraflarla bu işin bir an önce halledilmesi için girişimde bulunulduğu görülmektedir³⁶¹.

CHP'de yapılan deneme seçimlerinde ise oy alan kişiler şunlardır:

- M. Ali Turan 404
- M. Sıtkı Aydar 362
- M. Zeki Özsoy 333
- Ekrem Yıldız 170

Bu durum CHP'de bir bayram havası yaşanmasına vesile olmuştur³⁶².

Bu deneme seçimleri esnasında CMP'nin kurucusu Burhaneddin Bilgin CMP'nin de 4 Nisan'da deneme seçimi yapacaklarını ve 2 Mayıs 1954 Umumi Milletvekilleri seçimine katılacaklarını beyan etmiştir³⁶³. Bingöl'de DP ve CHP hizipleşmesinden sıkılan vatandaşların gün geçtikçe CMP'ye girmek için müracaat ettikleri görülmektedir. Solhan ilçesi CMP açmak için izin almıştır. Genç'te açıldığı bildirilmektedir. Kiğı ve Karlıova ise temas haline geçtiği görülmektedir³⁶⁴.

DP adayları kesin olarak belirlendikten sonra CHP'nin Genç ilçesinde tamamen kapatıldığı belirtilerek idare heyetinin CHP'den istifa ederek DP'ye geçtiği görülmektedir. Kiğı'da Ekrem Yıldız CHP'den ayrılarak adaylığını müstakil olarak koymuş ve Necati Aras'ın tekrar DP'ye alınması CHP'nin seçim şansını %5'e indirmiştir. Yine Karlıova'da DP İdare Kurulu H. Lütü'nün belirttiğine göre Karlıova'da CHP'nin esaslı bir teşkilatının olmadığı bildirmiştir³⁶⁵.

2 Mayıs 1954 seçimleri yapılmış ve büyük ekseriyetle DP kazanmıştır³⁶⁶.

Seçimi kazanan yeni milletvekilleri Bingöl İl Seçim Kurulu Başkanlığı tarafından belirtildiğine göre şu kişilerden oluşmaktadır³⁶⁷:

³⁶¹ BCA, 030.01.0.0.1.8.4.

³⁶² Yeni Bingöl Gazetesi, 29 Mart 1954, S.201, s.1.

³⁶³ Yeni Bingöl Gazetesi, 30 Mart 1954, S.202, s.1.

³⁶⁴ Bingöl Gazetesi, 2 Nisan 1954, S.444, s.1.

³⁶⁵ Yeni Bingöl Gazetesi, 12 Nisan 1954, S.209, s.1.

³⁶⁶ Yeni Bingöl Gazetesi, 3 Mayıs 1954, S.222, s.1.

³⁶⁷ BCA, 030.10.0.0.78.517.13.

- Sait Göker (İl Demokrat Parti Başkanı)
- Necati Aras (Malatya Ceza Hâkimi)
- Ekrem Yıldız (Bağımsız Baş Vekâlet Levazım Şefi)

Katılımcı seçmen sayısı 40.312 kişi olup, katılma oranı ise %91,7'dir. Partilerin aldığı oy ve oy yüzdeleri ise şöyledir³⁶⁸:

- CHP 8.255, %26,1
- CMP 4.529, %14,3
- DP 10.025, %31,7
- Bağımsızlar 8.801, %28,0

1954 yılında Umumi meclis üyeleri seçimi için 18.000 lira, köy muhtar ve ihtiyar meclisi seçimi içinde 19000 lira tahsisat verilmiştir. Ayrıca matbu evrak ve kütüklerin düzenlenmesi ve sair işler için de 10 bin lira sarf edilmiştir. Bu 10 bin liranın 5340 lirası umumi meclis seçimlerine aittir³⁶⁹.

7 Kasım 1954 tarihinde yurt genelinde yapılan muhtar ve ihtiyar heyeti seçimlerinde DP'nin büyük zafer kazandığı görülmektedir. Bu durum Bingöl'de de kendini göstermiştir. Seçim neticesinde DP 64, CHP 14 ve Bağımsız 3 seçilmiştir³⁷⁰.

Eylül 1955 tarihinde Vilayet Umumi Meclis seçimi yapılmıştır. Genç, Karlıova ve Solhan ilçelerinde Demokrat Parti adayları kazanmıştır. Merkez ve Kiğı'da ise Demokrat Parti ve Bağımsız adaylar kazanmıştır.

³⁶⁸ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1333.

³⁶⁹ Murat Gazetesi, 11 Aralık 1954, S.24, s.1.

³⁷⁰ Yeni Bingöl Gazetesi, 11 Kasım 1954, S.360, s.1.

Tablo 11. Vilayet Umumi Genel Seçiminde Kullanılan Oy Çizelgesi³⁷¹

Seçim Bölgesi	Seçmen Adedi	Oy Kullanan Seçmen Adedi	Demokrat Parti	Bağımsız	Türkiye Köylü Parti	Katılımcı Yüzdesi
Merkez	10936	8213	5866 3842	4227 1743	-	%76
Genç	8166	6218	3112	2869 786	-	%76
Karlıova	5277	4416	2344	2072	-	%84
Kığı	14668	8321	4048 4238 4312	4660 4587 3912 1788	-	%57
Solhan	3151	2372	1461	850	65	%80
Toplam	42798	29540	29223	27494	65	

³⁷¹ Murat Gazetesi, 27 Eylül 1955, S.261, s.1.

Tablo 12. 1955 Seçimine Katılan Adaylar ve Alınan Oy Sayısı³⁷²

Adayın Katıldığı Yer	Adayın İsmi	Aday Olduğu Parti	Adayın Aldığı Oy Sayısı
Merkez	Abdullah Bazencir	Demokrat Parti	5866
Merkez	H. Mehmet Baygeldi	Demokrat Parti	3842
Merkez	H. Cemal Elçi	Bağımsız	4227
Merkez	Hamit Gündoğdu	Bağımsız	1743
Genç	İbrahim Ataoğlu	Demokrat Parti	3112
Genç	Masum Aydın	Bağımsız	2869
Genç	Mustafa Ağaoğlu	Bağımsız	786
Karlıova	Kasım Demiralp	Demokrat Parti	2344
Karlıova	Yusuf Dilsiz	Bağımsız	2072
Kiğı	Bedri Gündüz	Bağımsız	4660
Kiğı	Haydar Yurtsever	Bağımsız	4587
Kiğı	Eşref Ünalın	Demokrat Parti	4312
Kiğı	Mahmut Binici	Demokrat Parti	4238
Kiğı	Celal Yazıcı	Demokrat Parti	4048
Kiğı	Ahmet Yılmaz	Bağımsız	3912
Kiğı	Hüseyin Cangir	Bağımsız	1788
Solhan	Hatip Gül	Demokrat Parti	1461
Solhan	Yusuf Kaya	Bağımsız	850
Solhan	Ahmet Çay	Türk Köylü Partisi	65

Kazanan adaylar şunlardır³⁷³:

- Abdullah Bazencir (Merkez, Demokrat Parti)
- H. Cemal Elçi (Merkez, Bağımsız)
- İbrahim Ataoğlu (Genç, Demokrat Parti)
- Kasım Demiralp (Karlıova, Demokrat Parti)

³⁷² Murat Gazetesi, 27 Eylül 1955, S.261, s.1.

³⁷³ Murat Gazetesi, 27 Eylül 1955, S.261, s.1.

- Hatip Gül (Solhan, Demokrat Parti)
- Eşref Ünalın (Kiğı, Demokrat Parti)
- Bedri Gündüz (Kiğı, Bağımsız)
- Haydar Yurtsever (Kiğı, Bağımsız)

1955 seçim sonrasında 24 Ekim 1955 tarihinde saat 22.30'da Bingöl'e gelen Başbakan Adnan Menderes ve TBMM Başkanı Refik Koraltan ile birlikte Bingöl'ü ziyaret eden ilk başbakan olmuştur. Bingöl'de 10 dakika kadar dinlendikten sonra Genç'e doğru hareket etmiştir. Çok büyük bir kitlenin heyecanla karşılaması neticesinde Başvekil Adnan Menderes bu durumdan çok mutlu olduğunu ifade etmiştir³⁷⁴. Muş'a giden Başvekil ve yanındaki heyet Muş'tan dönüşünde saat 10 civarında tekrar Bingöl'e uğrayarak içinde atlı gruplarında bulunduğu kalabalık kitlenin tezahüratları karşısında yoğun istek üzerine Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Nafia Vekili Kemal Zeytinoğlu'nun kısa konuşmaları ile müteessir olmuşlardır. Bingöl'ün kalkındırılması ve Zeytinoğlu'nun Diyarbakır – Bingöl – Erzurum yolunun yapımına yakında başlanılacağına dair sözler verilmiştir. 11.45'te Başvekil yanındaki heyetle birlikte Elazığ'a doğru yola çıkmışlardır³⁷⁵.

1955 yılı Bingöl İl Seçim Kurulu Başkanlığının Açıkladığı İl Aday Listesi³⁷⁶

Merkez kazası DP asıl aday olan kişiler şunlardır:

1. Selim Atala
2. Mustafa Yurtsever
3. Hacı Hasan Ata
4. Paşa Avbek
5. M. Sıddık Ayçiçek
6. Maruf Ayten
7. Ahmet Bayram
8. Fikri Buğdaycı
9. Agit Buragazi
10. M. Ali Demirel
11. Ramazan Koç
12. Ali Kaya

³⁷⁴ Murat Gazetesi, 26 Ekim 1955, S.284, s.1.

³⁷⁵ Murat Gazetesi, 28 Ekim 1955, S.286, s.1.

³⁷⁶ Murat Gazetesi, 5 Kasım 1955, S.293, s.2.

13. Ömer Metin

Merkez kazası Bağımsız aday olan kişiler şunlardır:

1. M. Zeki Aydoğdu
2. Abdulvahap Aydoğdu
3. İbrahim Buragazi
4. Sait Bozgan
5. Hüseyin Bozdemir
6. Fethi Coşkun
7. Rüstem Dalkılıç
8. Şevki Demirtaş
9. Abdi Elaltunbey
10. Mevlüt Erel
11. Abdülkadir Gültekin
12. Hamit Gündoğdu
13. Hüsnü İnak
14. Ahmet Kılıçoğlu
15. Fikri Kuran
16. Niyazi Tarhan
17. Halil Temur

13 Kasım 1955 seçim sonuçlarına bakacak olursak merkezde 3 sandıktan 2'sinin sayımı bitmiştir. Bu iki sandığın çoğunluğundaki başarı Bağımsızlardan yanadır. Ancak son sandığın sayımı hala devam etmekte olduğu belirtilmiştir. İlçelerde ise Kiğı'da DP 7 asıl, 4 yedek azalık, Bağımsızlar 5 asıl, 8 yedek azalık kazanmıştır. Karlıova'da DP 10 asıl, 10 yedek azalık, Bağımsızlar 2 asıl aza kazanmıştır. Genç'te DP 12 asıl, 11 yedek azalık kazanmıştır. Seçim sakin bir hava içinde geçmiştir³⁷⁷.

Demokrat Parti 12 bölgede Parti Müfettişliği oluşturmuştur. O bölgede ki Demokrat Parti Genel İdare Kurulu Parti Teşkilatını denetlemek ve teftiş etmek üzere milletvekili müfettişler göndermiştir. Elazığ – Tunceli – Bingöl Bölgesine de Erzincan Milletvekili Sadık Perinçek ve Çoruh Milletvekili Muzaffer Önal görevlendirilmiştir³⁷⁸.

³⁷⁷ Murat Gazetesi, 14 Kasım 1955, S.300, s.1.

³⁷⁸ Murat Gazetesi, 2 Nisan 1956, S.420, s.1.

13 Temmuz 1956 tarihinde Bingöl merkez ve Genç ilçesine gelen bu müfettişler gerekli görüşmeler ve notlar alınarak Palu'ya gitmek üzere ayrılmışlardır³⁷⁹.

1956 yılında Cumhurbaşkanı Celal Bayar Bingöl'ü ziyaret etmiştir. Genç İstasyonunda Bingöl Valisi Cevat Yurttaş ve beraberlerinde hükümet erkânı, Emniyet mensupları ile birlikte kumandanlar askeri bandolarla ve büyük halk kitleleri ile birlikte Belediye Başkanı Halil Timur'un tertiplelediği davul zurna eşliğinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ı karşılamışlardır. Yaklaşık bir saat kalan Cumhurbaşkanı bu süre zarfında Hükümet Konağında konaklamış ve kalabalık kitleler arasında konuşmalarda bulunmuştur³⁸⁰.

3.6. Bingöl'de 1957-1960 Yılları Arası Yaşanan Siyasi Gelişmeler

1957 Ekim ayında yapılacak olan seçimler için milletvekili sayısı 1955 nüfus sayımları temel alınarak Bingöl ili için 3 milletvekili kontenjanı verilmiştir³⁸¹. Partilerin belirledikleri adaylar ise aşağıda belirtilmektedir.

CHP teşkilatı 1957 genel seçimlere katılacak olan 7 aday belirlenmiştir. Merkez ve kazalarda yapılan denemeler adayların aldıkları oylarla muhtemel seçim durumları tetkik edilmiştir.

Tablo 13. 1957 Milletvekili Seçim Öncesi CHP Teşkilatının Deneme Seçim Çalışması³⁸²

Adı Soyadı	Merkez	Genç	Kiğı	Karlıova	Solhan	Toplam
M. Nuri Okçuoğlu	64	151	88	38	-	341
Tekin İleri Dikmen	59	107	22	41	-	228
M. Zeki Özsoy	56	151	14	41	-	262
Hikmet Baloğlu	5	24	108	-	-	137
Rüştü Okşar	7	7	86	5	-	105
Tevfik Şenol	-	15	82	-	-	97
H. Bayram Suvat	-	6	15	-	-	21

³⁷⁹ Murat Gazetesi, 14 Temmuz 1956, S.499, s.1.

³⁸⁰ Bingöl Gazetesi, 2 Ekim 1956, S.1095, s.1.

³⁸¹ Murat Gazetesi, 28 Eylül 1957, S.845, s.1.

³⁸² Murat Gazetesi, 30 Eylül 1957, S.846, s.1.

Bingöl İl Seçim Kurulunca 27 Ekim 1957'de yapılan milletvekili seçimleri için Bingöl'de bulunan 4 siyasi parti ile bağımsız adayların kesin listesi³⁸³:

CHP aday listesi şu kişilerden oluşmaktadır:

- Tekin İleri Dikmen
- Mustafa Nuri Okçuoğlu
- Mehmet Zeki Özsoy

DP aday listesi şu kişilerden oluşmaktadır:

- Sait Göker
- Tahsin Tola
- Ekrem Yıldız

CMP aday listesi şu kişilerden oluşmaktadır:

- Sait Elçi
- Hasan Celalettin Ezmen
- Fikret Memişoğlu

Bağımsız aday listesi şu kişilerden oluşmaktadır:

- İbrahim Ataoğlu
- Abdullah Bazencir
- Zülkif İlze
- Abdüsselam Korkutata
- Kemal Özdemir

HP aday listesi şu kişilerden oluşmaktadır³⁸⁴:

- Hacı Cemal Elçi
- Şevki Demirtaş
- Hacı Ali Varol

27 Ekim 1957 tarihinde yapılan milletvekili seçimlerinde Demokrat Parti yüksek bir farkla kazanan parti olmuştur. DP 424, CHP 178, Hür Parti 4, CMP 4 milletvekilliği almıştır. DP İl genelinde 39.616 oy, CHP ise 34,905 oy almıştır. Bingöl vilayetinde ise DP 2, CHP 1 milletvekilliği almıştır. Bingöl'de yapılan seçim sonucunda ise

- Sait Göker (14.409 oy ile Demokrat Partiden)
- Ekrem Yıldız (14.012 oy ile Demokrat Partiden)

³⁸³ Demokrat Bingöl Gazetesi, 19 Ekim 1957, S.231, s.2.

³⁸⁴ Demokrat Bingöl Gazetesi, 1 Ekim 1957, S.219, s.1.

- M. Nuri Okçuoğlu (12.644 oy ile Cumhuriyet Halk Partisinden) seçilmişlerdir³⁸⁵.

Bingöl'de diğer partilerin aldıkları oy ve oy yüzdesi ise şöyledir³⁸⁶:

- CHP 11.635, %33,9
- CMP 2.209, %6,4
- DP 13.219, %38,5
- HP 1.200, %3,5
- Bağımsızlar 3.665, %17,8

Seçimlerin ardından Bingöl'de DP dışında bulunan partilerden HP, CMP, TKP'den 4 kişinin DP'ye kayıt olmak için müracaat ettiklerini görülmektedir³⁸⁷.

1957 seçimlerinden sonra memleket genelinde DP'ye olan sevgi ve ilgi artmakla birlikte birçok insan DP'ye ilhak etmeye başlamıştır. Bu durum Bingöl'de de kendini göstermeye başlamıştır. Zira 1958'in başlarından beri DP'ye kayıt olmak için birçok kişi müracaat etmiştir. Mart ayının ilk haftası ister başka muhalefet partisine kayıtlı olsun ister olmasın 50 kişi DP'ye ilhak etmiştir³⁸⁸.

1958 yılında eski Bingöl Milletvekili Feridun Fikri Düşünsel kalp rahatsızlığı nedeni ile 23 Aralık günü vefat etmiştir³⁸⁹.

1959 Kasım ayında CHP tutumunu beğenmeyen birçok vatandaş DP'ye kaydolmak için başvuruda bulunmuştur. İlk olarak 49 aile reisi başvuruda bulunmuştur³⁹⁰. Hemen ardından 13 aile reisi daha müracaat etmiştir³⁹¹. Yine vilayet merkezine bağlı Körüman köyü siyasi teşekkülleri feshederek topluca DP'ye geçmişlerdir³⁹². Bu müracaat üzerinden çok geçmeden o hafta içerisinde 55 aile reisi daha DP'ye geçmişlerdir³⁹³. Devamında Bahçelievler Mahallesinden de 25 aile reisi DP'ye geçmek için müracaat etmişlerdir³⁹⁴. Yine vilayet merkezine bağlı Gazik köyü topluca CHP'den ayrılarak 50

³⁸⁵ Murat Gazetesi, 31 Ekim 1957, S.869, s.1.

³⁸⁶ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1333.

³⁸⁷ Demokrat Parti Gazetesi, 14 Kasım 1957, S.253, s.1.

³⁸⁸ Murat Gazetesi, 3 Mart 1958, S.970, s.1.

³⁸⁹ Bingöl Gazetesi, 30 Aralık 1958, S.1755, s.1.

³⁹⁰ Murat Gazetesi, 17 Kasım 1959, S.1465, s.1.

³⁹¹ Murat Gazetesi, 19 Kasım 1959, S.1467, s.1.

³⁹² Murat Gazetesi, 26 Kasım 1959, S.1473, s.1.

³⁹³ Murat Gazetesi, 30 Kasım 1959, S.1476, s.1.

³⁹⁴ Murat Gazetesi, 3 Aralık 1959, S.1479, s.1.

aile reisi DP'ye geçmişlerdir³⁹⁵. Dügernan köyünden de 5 kişi CHP'den istifa ederek DP'ye geçmiştir³⁹⁶.

Bingöl'de CHP'nin etkin gücünün giderek azaldığı görülmektedir. Bu düşüş Vilayet Genel Meclisi seçimlerinde de kendini göstermiştir. Zira daimi encümen seçimlerinde DP'den Kasım Demiralp, Eşref Ünal, Hatip Gül, Hacı Cemal Elçi kazanırken, CHP azalarından Abdullah Bağzencir, İbrahim Ataoğlu ve Bedri Gündüz seçimi kaybetmişlerdir³⁹⁷.

1961 Ocak ayının ilk haftasında faaliyete geçecek olan Temsilciler Meclisine katılmak için il ve teşekküller temsilcilerinin seçilmesine başlanılmıştır. Bu sebeple Bingöl'de 20 Aralık'tan beri bu konu ile ilgili çalışmalar başlamıştır. Bingöl İli Seçim Kurulu Başkanlığına Ceza Hâkimi Rasim Türker Adalet Bakanlığınca görevlendirilmiştir. Nüfus itibarıyla Bingöl ilini Temsilciler Meclisinde bir kişi temsil etmesi gerekmektedir. Bu temsilciyi seçmek için aşağıda belirtilen çizelge temel alınmıştır. Buna göre merkez ilçenin 16, Kiğı'nın 18, Karlıova'nın 7, Genç'in 12, Solhan'ın 5 il delege seçme kurulu üyesi olmasına karar verilmiştir³⁹⁸.

Tablo 14. 1961 Yılı Kurucu Meclis Üyeliğine Delege Seçimi İçin Belirlenen Çizelge³⁹⁹

İlçenin Adı	Nüfus	Köy Adedi	Bucak Adedi	Baş Öğretmen ve Müdür Adedi	Teşekkül Adedi	Muhtar Adedi	Siyasi Parti Üye Adedi	İlçe Delege Adedi
Merkez	36.286	88	3	6	1	2	20	120
Kiğı	44.119	112	3	6	-	1	18	140
Karlıova	15.812	40	1	2	-	1	18	62
Genç	24.230	64	4	6		1	18	93
Solhan	11.346	22	1	2		1	18	44
Toplam	131.793	326	12	22	1	6	92	459

Tasnif sonucunda ilde delege seçme kuruluna katılacak olan Merkez ve Genç ilçesinde ki delegeler belirlenmiştir⁴⁰⁰.

³⁹⁵ Murat Gazetesi, 28 Aralık 1959, S.1493, s.1.

³⁹⁶ Murat Gazetesi, 29 Aralık 1959, S.1494, s.1.

³⁹⁷ Murat Gazetesi, 2 Aralık 1959, S.1478, s.1.

³⁹⁸ Murat Gazetesi, 22 Aralık 1960, S.1798, s.1.

³⁹⁹ Murat Gazetesi, 26 Aralık 1960, S.1801, s.1.

⁴⁰⁰ Murat Gazetesi, 26 Aralık 1960, S.1801, s.1.

Merkez İlçe için seçilen kişiler şunlardır:

- Cemal Yavuz
- Çerkez Bazancir
- H. Ahmet Atalay
- Selim Kaya
- Necmi Akyol
- H. Abdullah Dursun
- H. Ali Metin
- Zübeyir Gündoğdu
- Tayyip Varol
- Abdulvahap Mütevellizade
- Sait Burulday
- Hasip Topallıoğlu
- Hakkı Baygeldi
- Süleyman Alatekin
- Rüstem Dalkılıç
- Ahmet Gençer

Genç'te seçilen kişiler ise şunlardır:

- Mustafa Ağaoğlu
- Süleyman Kaya
- Ziya Alay
- İzzet Çelik
- Yusuf İşgör
- Yaşar Tanılır
- Cevdet Demir
- Arif Tanılır
- Sabri Gül
- Tayyip Coşkun
- Yansur Seçkin
- Ahmet Demir

Adaylar arasından 28 Aralık 1960 tarihinde Cemal Yavuz Bingöl'den Kurucu Meclis Üyeliğine seçilmiştir⁴⁰¹. 1961 yılında Bingöl'ün ilk Cumhuriyet Senatörü Sabri Topçuoğlu'dur⁴⁰².

3.6.1. 27 Mayıs 1960 Darbesinin Bingöl'e Yansımaları

27 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleşen darbenin ilk izlenimi Bingöl basınında 28 Mayıs günü gazete neşriyatlarında Cemal Gürsel'in beyanatının yayınlanması ile görmekteyiz⁴⁰³. Darbe ile Milli kumandanların emri üzerine vilayetin garnizon kumandanı, hükümet makamı ve banka, postaneye el konularak hükümleri altına alınmıştır. 27 Mayıs sabahı akşam 05.00'e kadar sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. 05.00'ten sonra vatandaşların yiyecek ihtiyaçlarını karşılamak için dışarı çıkmaları serbest edilmiştir. 28 Mayıs günü hükümet memurları eskisi gibi görevlerine devam etmişlerdir. Bankanın da teftişinin bitmesi üzerine 30 Mayıs'ta çalışanların vazifelerine başlanması Bingöl Garnizon Kumandanı tarafından emredilmiştir⁴⁰⁴. Askeri Vali Kurmay Albay Etem Alkan'ın Bingöllüleri; Ava çıkmak, her çeşit ateşli silah taşımak ve bulundurmanın yasak olduğu, bulunduranların dahi elindeki silahları vilayet emniyet müdürlüğüne bağlı tesellüm heyetine derhal başvurarak makbuz karşılığı silahını teslim etmesini istemiştir. Halk arasında muzır haberlerin beyannameler halinde sokulmaya çalışanların ihbar edilmeleri, yine camilerin yasak edileceğine dair yalan haberlerin yayılmaya çalışıldığı ve böyle bir durumun asla mümkün olmadığına ve bunu yapanların derhal tutuklanacağına dair ikaz etmiştir⁴⁰⁵.

2 Haziran'da 1960 tarihinde Bingöl'de 27 Mayıs 1960 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin kansız olarak başardıkları milli inkılabı kutlamak ve bunu başaran Türk ordusuna karşı sonsuz teşekkürlerini göstermek için bir miting düzenlenmiştir. Saat 16.00'da başlamış olan Tertip komitesinin ve mitingin oluşması için yardımcı olan Bingöl Yükseköğretim ve Ortaöğretim gençliği saat 16.00'da lise binasının önünden kalabalık bir şekilde ellerinde bayraklar, flamalar ve davul zurna eşliğinde yürüyüş yapmışlardır. Anayolu müteakip Hükümet Konağı önüne kadar gelmiş ve burada İstiklal Marşı okunmuştur. Bingöl halkının da balkonlardan evlerinden yürüyüşe alkış tutarak destek

⁴⁰¹ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1333.

⁴⁰² A. Bulmuş, "*Bingöl*" *Çevlik'te Yaşadılar*, s.9.

⁴⁰³ Murat Gazetesi, 28 Mayıs 1960, S.1622, s.1.

⁴⁰⁴ Bingöl Gazetesi, 28 Mayıs 1960, S.3142, s.1.

⁴⁰⁵ Murat Gazetesi, 2 Haziran 1960, S.1626, s.1.

verdikleri görülmektedir. Hatipler konuşmalar yapmıştır. Daha sonra ise gençlik hep bir ağızdan kumandan, kumandan, kumandan... diye haykırarak Bingöl Valisi Kurmay Albay Ethem Alkan'ın konuşma yapmasını istemiştir. Kendisine gençlik adına bir buket takdim edildikten sonra söz almış ve Bingöllülerin vatanperver ve milli şuurla hareket etmeleri nifak tohumları serpenlere karşı dikkat etmeleri gerektiğini ifade eden bir konuşma yapmıştır⁴⁰⁶.

Miting sonrasında Askeri Vali Etem Alkan'ın vilayet makamında DP, CHP ve CMKP'li başkan ve idare heyetleri kucaklaşarak olası bir huzursuzluğun önü kesilmiş olundu⁴⁰⁷. Bununla birlikte Askeri Vali Kurmay Albay Eşref Akıncı 9 Haziran 1960 tarihinde saat 10.00'da göreve başlayarak halk ile kurban bayramı vesilesiyle de tanışarak kucaklaşmıştır. Daha sonra Genç ve Kiğı kazalarına giden Eşref Akıncı büyük tezahüratlarla karşılanmıştır⁴⁰⁸.

Askeri müdahale sonrası Bingöl Valisi Cevat Yurttaş Muş'a tayin edilmiş yerine yeni Vali Kemalettin Gazezoğlu gelmiştir. Gazezoğlu geldiğinde Demokrat Parti Gazetesi muhabirini makamında ağırlayarak Bingöl'ü çok beğendiğini ve Bingöl'ün kalkınması için elinden geleni yapacağına dair bir beyanat vermiştir⁴⁰⁹.

3.7. Bingöl'de Cumhuriyet Halk Partisi ve Faaliyetleri

31 Mayıs 1939 tarihinde Bingöl Halkevi başkanı tarafından gönderilen telgrafta Bingöl vilayetinde CHP teşkilatının olmadığını öğrenmekteyiz. Daha sonra Bingöl'de yapılan halkevleri bir nevi partinin işlerini yürüttükleri bir alan olmuştur⁴¹⁰. Kiğı'da 1949'da CHP İlçe İdare Kurulu Başkanı Tahsin Özeke tarafından gönderilen telgrafta CHP teşkilatının 25-30 sene önce kurulduğu ancak üye veya ocak ve bucaklarda CHP teşkilatına dair bir malumat olmadığı bildirilmektedir. 1948 yılında Ağrı Milletvekili Müştak Aktan'la beraber Hösnek bucağına gidilerek Arik, Dimlek, Horhor ocaklarından başka teşkilatın olmadığı belirtilmiştir. Bingöl merkez ve diğer ilçelerde CHP teşkilatının 1946'dan itibaren var olduğunu görmekteyiz⁴¹¹. 1942 yılında CHP'ye ait kaza ve nahiyelerde taşısız çeşitli gayrimenkullerin olmadığı bildirilmektedir⁴¹².

⁴⁰⁶ Murat Gazetesi, 3 Haziran 1960, S.1627, s.1-2.

⁴⁰⁷ Murat Gazetesi, 9 Haziran 1960, S.1630, s.1.

⁴⁰⁸ Bingöl Gazetesi, 9 Haziran 1960, S.3149, s.1.

⁴⁰⁹ Murat Gazetesi, 12 Haziran 1960, S.1633, s.1.

⁴¹⁰ BCA, 490.01.0.0.1670.814.1.

⁴¹¹ BCA, 490.01.0.0.1587.478.1.

⁴¹² BCA, 490.01.0.0.1670.814.1.

3.7.1. Bingöl’de CHP Tarafından Açılan Ocak ve Bucak Teşkilatları

1946 yılında Bingöl’de açılan CHP Ocakları şunlardır:

1. Merkez Kasaba
2. Merkeze Bağlı Kadıköy Ocağı
3. Abvank Ocağı
4. Hoğankömleri Ocağı
5. Hoğan Ocağı
6. Sivgelik Ocağı
7. Haror Ocağı
8. Bilice Ocağı
9. Kır Ocağı
10. Maskan Herdif Ocağı
11. Kumik Ocağı
12. Cönek’e Bağlı Holhol Ocağı
13. Murun Ocağı
14. Cemizeyni Ocağı
15. Zeynalli Ocağı
16. Hergep Ocağı
17. Çuğ Ocağı
18. Pargesur Ocağı
19. Gajik Ocağı
20. Hösnek Nahiyesine Bağlı Temuran Ocağı
21. Hösnek Ocağı
22. Sevkar Ocağı
23. Azakpert Ocağı
24. Yukarı Karmurun Ocağı
25. Holhol Ocağı
26. Uzunmaşat Ocağı
27. Dimlek Ocağı
28. Baluca Ocağı
29. Simhaç Ocağı
30. Sağyan Ocağı
31. Darabi Ocağı

32. Hırçık Ocağı
33. Kōrikani Ocağı
34. İnak Ocağı
35. Amis Ocağı
36. Şen Ocağı
37. Elmalı Ocağı
38. Çerme Ocağı
39. Himsor Ocağı
40. Gelinpertek Ocağı
41. Muşaağa Ocağı
42. Sirvan Ocağı
43. Karikōm Ocağı
44. Şilikan Ocağı

1949 yılında Karlıova'da bulunan CHP Ocakları ve üye sayısı ise şöyledir⁴¹³:

1. Karlıova Merkez (300 üye)
2. Oğnut Bucağı (200 üye)
3. Sağnis Bucağı (250 üye)
4. Hasanova Bucağı (200 üye)
5. Liçik Bucağı (250 üye)
6. Kargapazar Bucağı (250 üye)
7. Viranşehir Bucağı (200 üye)
8. Çirik Bucağı (200 üye)

1949 yılında CHP tarafından Karlıova'da yeni açılan Ocaklar ve üye sayısı ise şöyledir⁴¹⁴:

1. Azizan Ocağı (200)
2. Halifan Ocağı (200)
3. Bağlısa Ocağı (100)
4. Alıpıran Ocağı (90)
5. Çiftlik Ocağı (100)
6. Kümbet Ocağı (100)

⁴¹³ BCA, 490.1.0.0.1587.478.1.

⁴¹⁴ BCA, 490.1.0.0.1587.478.1.

7. Bahçe Ocağı (100)
8. Sakaveran Ocağı (70)

1949 yılında CHP tarafından Genç'te yeni açılan Ocaklar şunlardır⁴¹⁵:

1. Kelhasi İtibari Bucağı
2. Ğaz Ocağı
3. Hacıyan Ocağı
4. Şehismailan Ocağı
5. Ğayit Ocağı
6. Rutcan Ocağı
7. Diyarbuk Ocağı

3.7.2. CHP İlçe Yönetim Kurulu Seçimleri ve Üyeleri

1944 – 1946 yıllarında yeni açılmış olan CHP Teşkilatları şunlardır⁴¹⁶:

1944 yılı kongresinde Kiğı İlçe İdare Kurulu şu kişilerden oluşmaktadır:

- Mustafa Narman (Başkan)
- Mehmet Ali Turan
- Halil Abuşoğlu
- Hüseyin Özdemir
- Dursun Öncü

1946 yılı Bingöl İl Parti Müteşebbis Kurulu şu kişilerden oluşmaktadır:

- Abdullah Dursun (Başkan)
- Emin Elçi
- Ali Metin
- Ramazan Koç
- Mustafa Dalgıç

1946 yılı Bingöl'de yeni açılan Parti teşekkülleri ise şöyledir:

Genç ilçesinde açılan parti şubelerini şu kişiler oluşturmaktaydı:

- Sait Göker (Başkan)
- Mehmet Kılıç
- Mustafa Kaya
- Arif Özer

⁴¹⁵ BCA, 490.1.0.0.144.573.2.

⁴¹⁶ BCA, 490.01.0.0.277.1111.1.

- Sinan Güneş

Solhan ilçesinde açılan parti şubesini şu kişiler oluşturmaktaydı:

- Mehmet Ali Aydın (Başkan)
- Veli Bıçak
- Arif Bilen
- Selim Burçin
- Hasan Yıldız

Karlıova ilçesinde açılan parti şubesini şu kişiler oluşturmaktaydı:

- Kahraman Bingöl (Başkan)
- Sıddık Bingöl
- Tahir Bulak
- Eşref Yeviş
- Feyyad Bingöl

8 Temmuz 1951 tarihinde CHP il kongresi saat 14.00'te kongre başkanlığına Muştak Aktan'ın seçilmesi ve özlü bir konuşma yapması ile devam etmiştir. Ardından yeni idare heyeti asil ve yedek üyelerinin seçimleri yapılmıştır⁴¹⁷.

İl İdare Kurulu asil üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:

- Mustafa Dalkılık
- Mustafa Yurtsever
- Zümrü Aydoğdu
- Vahap Aydoğdu
- Sıddık Ayçiçek
- Osman Metin
- Abdullah Bazancir
- M. Ali Demirel
- Dağıstan Timur
- Maruf Ayten
- Selim Atala

Yedek üyeler ise şu kişilerden oluşmaktadır:

- Helvacı Hüseyin
- Arif Baykandil

⁴¹⁷ Bingöl Gazetesi, 9 Temmuz 1951, S.143, s.1.

- Şemsettin Adamcı
- Ali Elmasatan
- İsmail Atan
- Terzi Bahattin
- Ziya Özel
- Hacı Hasan
- Süleyman Ayçiçek

Kurul delegelerine seçilen asil üyeler şu kişilerden oluşmaktadır:

- SelimAtala
- Muştak Aktan
- Sıddık Ayçiçek
- Fuat Şener

Yedek üyeler ise şu kişilerden oluşmaktadır:

- Turgut Alagök
- Mustafa Yurtsever
- Rüstem Dalkılıç

CHP il Kongresi 27 Kasım 1955 tarihinde yeni yapılan kıraathanede yapılmıştır.

Yeni İl İdare Kurulu seçilmiştir⁴¹⁸.

İl İdare Kurulu üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:

- Başkan Mustafa Dalkılıç
- 2. Başkan Zümrü Aydoğdu
- Üye Şevki Demirtaş
- Üye Lütfü Kürüm
- Üye Avni Çelebi
- Üye Mehmet Ertuğrul
- Üye Yusuf Kaplankaya
- Üye Mehmet Ali Başbaydar
- Üye Süleyman Basman
- Üye Yasin Günaydın
- Üye İbrahim Aydoğdu

⁴¹⁸ Murat Gazetesi, 28 Kasım 1955, S.312, s.1.

1958 yılında 9 delegenin katılımı ile CHP il kongresi 3 Haziran günü yapılmıştır. CHP milletvekili M. Nuri Topçuoğlu başkanlığında yapılan il kongresi çok sakin geçmiştir. Gizli oy ile yapılan il başkanlık seçiminde 5 oyla eski İl Başkanı Mustafa Dalkılıç yeniden başkan olarak seçilmiştir. Ancak Mustafa Dalkılıç diğer aday olan Rüştü Okşar'a başkanlık makamını kendi isteğiyle bırakmıştır⁴¹⁹.

Seçilen yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır⁴²⁰:

- Rüştü Okşar (Başkan)
- Mehmet Ertuğrul
- Lütfü Kürüm
- Vahap Aydoğdu
- İbrahim Aydoğdu
- Sait Aydoğdu
- M. Ali Başbaydar
- Hasan Aydoğdu
- Agit Cağabay
- Şahismail Dursun
- Mehmet Tarhan

1957 seçimlerinden sonra süratli bir şekilde CHP'nin kan kaybetmesi, 1959 yılına gelindiğinde CHP Merkez İdare Kurulu ve Başkanın görevde ihmalkârlık yaptıkları görülmektedir. Bundan mütevellit sorunların giderilmesine kadar CHP Genel Sekreterliği tarafından 3 aylık gibi bir süre zarfı için yeni il ve ilçe idare heyeti tayin edilmiştir⁴²¹.

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Cemal Yavuz (Başkan)
- Sait Bozgan
- Abdullah Bazencir
- Ali Rıza Elçiçek
- Şevki Demirtaş
- Rıza Yıldırım
- Lütfü Kürümlü
- Abdulvahap Mütevelizade

⁴¹⁹ Murat Gazetesi, 4 Haziran 1958, S.1047, s.1.

⁴²⁰ Demokrat Bingöl Gazetesi, 5 Haziran 1958, S.421, s.1.

⁴²¹ Murat Gazetesi, 11 Kasım 1959, S.1461, s.1.

- Agit Çağrıbay
- Mustafa Hekimoğlu

İlçe idare heyeti ise şu kişilerden oluşmaktadır:

- Zeynel Abidin Yurtsever (Başkan)
- Hasan Bazancir
- Kemal Yılmaz
- Rüstem Dalkılıç
- Ş. İsmail Dursun
- Mustafa Demirkıran
- Mehmet Kılıççeker
- Mehmet Anşin
- Sait Aydoğdu

1958 Haziran ayında yapılan CHP merkez ilçe kongresi çok sakin bir hava içerisinde yapılmıştır. Yeni idare heyetine seçimleri yapılmıştır⁴²².

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Turgut Alagök (Başkan)
- Rüstem Dalkılıç (Muhasip)
- Hasan Bazancir (Kâtip)
- Mehmet Anşin
- Kemal Yılmaz
- Osman Arba
- M. Ali Boztekin
- Süleyman Basma
- Mehmet Yakut

Yedek üyeler şu kişilerden oluşmaktadır:

- Halit Bozdemir
- Sait Aydoğdu
- Mahmut Erdoğan
- Mehmet Tarhan
- Hasan Aydoğdu

⁴²² Demokrat Bingöl Gazetesi, 2 Haziran 1958, S.418, s.1.

3.7.3. CHP Genel Sekreterliğinin Bingöl Parti Teşkilatlarına Gönderdiği Malzeme ve Yardımlar

6 Şubat 1945'te Bingöl'e bağlı Kiğı CHP İlçe İdare Kuruluna 40 adet nizamname ve program, 3 adet üye kayıt defteri gönderilmiştir. Yine 1946 yılına gelinmeden ilçelere 5000 adet teklif ve 5000 adet taahhüt kâğıdı gönderilmiştir.

1946 yılında Bingöl ocakları için 50 adet üye kayıt defteri, 15 adet kasa defteri, 15 adet gelen evrak kayıt defteri, 15 giden kayıt defteri gönderilmiştir. 1946 yılında Bingöl İl İdare Kurulu Başkanlığına 1000 adet üye teklif ve taahhüt kâğıdı, 5 adet üye kâğıt defteri, 5 adet intihap yoklama talimatnamesi, 3 adet gelen evrak defteri, 3 adet giden evrak defteri gönderilmiştir.

1947 yılında CHP Genel Sekreterliğinden bir yazı makinesi istenmiştir. CHP Teşkilatı ise ancak mahalli gelir kaynaklarından sağlanmak üzere Maliye Bakanlığının kırtasiye deposundan temin edebilecekleri yanıtını vermiştir. Küçük portatif bir yazı makinesinin bedelinin 230 lira, orta boy yazı makinesinin ise 540 lira fiyatı bildirilmiştir. Ancak Abdullah Dursun yazı makinesini temin etmek için mahalli kaynakların yetersiz ve halkın fakir olduğunu belirtmiştir.

1948 yılında Bingöl CHP İl İdare Kurulu Başkanlığına 500 teklif varakası, 30 tüzük ile program, 15 adet üye kayıt defteri, 10 bin adet taahhüt kâğıtları 50 adet sicil kâğıdı gönderilmiştir⁴²³.

1949 tarihinde CHP Genel Sekreterliği tarafından Bingöl Fahran bucağına 20 adet CHP program ve tüzük, 200 adet teklif kâğıdı, 200 adet kimlik cüzdanı ve 1 adet parti bayrağı gönderilmiştir. 1950'de 10 adet 100 üyelik kayıt defteri gönderilmiştir⁴²⁴. Yine 1950 yılında Karlıova CHP ocakları için 16 adet 200 üyelik kayıt defteri gönderilmiştir⁴²⁵.

1950 yılında Bingöl CHP İl İdare Kurulu Başkanlığına 22 Mayıs 1950 seçimlerinde özellikle çalışacak olan partili arkadaşlara parasız olarak dağıtılmak üzere 400 altın ve 400 gümüş kaplama parti rozeti gönderilmiştir⁴²⁶. Yine bu tarihte CHP İl Başkanı Abdullah Dursun'un belediye seçimlerinden önce bir cip (nakil vasıtası)

⁴²³ BCA, 490.01.0.0.1587.478.1.

⁴²⁴ BCA, 490.01.0.0.197.783.4.

⁴²⁵ BCA, 490.01.0.0.1587.478.1.

⁴²⁶ BCA, 490.01.0.0.2018.28.5.

gönderilmesini CHP Genel Sekreterliğinden rica etmiştir. Ancak mali imkânsızlıklar neticesinde talebi reddedilmiştir⁴²⁷.

3.8. Bingöl’de Demokrat Parti ve Faaliyetleri

3.8.1. DP İlçe Yönetim Kurulu Seçimleri ve Üyeleri

1952 yılında Demokrat Parti Genel İdare Kurulu Temsilcisi olarak Bingöl vilayetine gelen Necmettin Sahir Sılan Bingöl DP teşkilatındaki ahenksizliği gidermek adına var olan idare heyetini feshederek yeni idare heyeti Sait Göker’in başkanlığında oluşturmuştur⁴²⁸.

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Sait Göker (Başkan)
- Ahmet Bayram
- Sait Aydemir
- Derviş Burçin
- Sait Ertuğrul
- Ali Ertuğrul
- Yusuf Dilsiz
- Bedri Gündüz
- Esat Tarhan

DP il teşkilatındaki tasfiyeler devam etmekle birlikte DP Genel İdare Kurulundan Fuat Köprülü imzası ile bildirilen 02.08.1952 gün ve 4020 nolu telde eski merkez ilçe idare kurulu el çektilerilerek yerlerine yeni idare heyeti seçilmiştir⁴²⁹.

24 Haziran 1953 tarihinde Demokrat Parti İlçe İdare Kurulu kongresi yapılmıştır. Saat 14.00’te İl DP binasında Merkez İlçe Başkanı Ali Rıza Elçiçek kongreyi açmış ve 10 aylık parti faaliyet raporu okunmuştur. Birçok konu üzerinde görüşen delegeler bilhassa su ihtiyacı üzerinde durmuştur. Ardından ilçe idare heyeti seçimine geçilmiştir⁴³⁰.

Yeni ilçe idare heyeti asil üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:

- Halil Aslan
- Fikret Bozrol

⁴²⁷ BCA, 490.01.0.0.1604.546.3.

⁴²⁸ Bingöl Gazetesi, 4 Ağustos 1952, S.254, s.4.

⁴²⁹ Bingöl Gazetesi, 11 Ağustos 1952, S.256, s.1.

⁴³⁰ Yeni Bingöl Gazetesi, 25 Haziran 1953, S.19, s.1.

- Sait Buruldan
- Hasan Ata
- Mehmet Emin Ekinci
- Reşit Kayıp
- Paşa Aybek

Bingöl Mebusu Feridun Fikri Düşünsel'in de katıldığı 28 Haziran 1953 Pazar günü saat 14.00'te DP vilayet kongresi yapılmıştır. Bu kongrede yeni vilayet idare heyeti seçilmiştir⁴³¹.

Yeni il idare heyeti asil üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:

- Sait Göker (Başkan)
- Ahmet Bayram
- Ali Rıza Elçiçek
- Derviş Burçin
- Sait Ertuğrul
- Ali Ertuğrul
- Sait Aydemir
- Abdullah Bağzencir
- Esat Tarhan

19 Eylül 1954 tarihinde yapılan DP ilçe kongresi sert bir hava içinde geçmiştir. Belediye Başkanı Ahmet Bayram'ın yeni seçilmesi gereken idare heyetinin isim listesini asması üzerine büyük bir münakaşa çıkmıştır. Zira köyden gelen delegeler idare heyetinin özgür bir seçimle belirlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu durum eski idare heyeti ve Belediye Başkanı Ahmet Bayram arasında ağır hitamların kullanılmasına sebep olmuştur. Netice de seçimlere geçilmiştir⁴³².

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Abdi Elaltunbay
- Hasan Bazencir
- Enver Burulday
- Marif Buldaş
- Halil Aslan
- Ali Ay

⁴³¹ Yeni Bingöl Gazetesi, 29 Haziran 1953, S.21, s.1.

⁴³² Yeni Bingöl Gazetesi, 20 Eylül 1954, S.316, s.1.

- Paşa Aybek

3 Ekim 1954 tarihinde DP il kongresi ilçelerden gelen delegeler eşliğinde il idare kurulu binasında Necati Aras'ın başkanlığında yapılmıştır⁴³³. Toplamda 53 delegeden 48'inin katıldığı kongre Vali Cevat Yurttaş'ın kısa bir konuşması ile başlamıştır. Partiye gelen 11 bin liradan 9335 liranın sarf edildiği mevzu bahis olmuştur. Kiği ilçe kongresinin usulsüz yapıldığı belirtilmiştir. Ardından yeni idare heyeti seçimine geçilmiştir⁴³⁴.

Yeni idare heyeti asil üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:

- Ali Rıza Elçiçek (Başkan)
- Sait Ertuğrul (2. Başkan)
- Selim Atalay (Muhasip)
- İbrahim Ataoğlu (Kâtip)
- Ali Ertuğrul
- Derviş Burçin
- Sait Burulday
- Ali Kaya
- Ahmet Bayram

1954 yılında DP Genel Merkezinin 7.11.1954 tarihinde 9693152/0,9 sayılı emirleri gereğince parti binasında 20.30'da toplanan eski idare heyeti ve üyeler tarafından yeni vilayet idare heyeti seçilmiştir⁴³⁵.

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Ahmet Bayram (Başkan)
- Selim Atala (2. Başkan)
- İbrahim Ataoğlu (Kâtip)
- Ali Kaya (Muhasip)

Seçilen heyetin Demokrat Parti Genel Başkanlığınca Prof. Fuat Köprülü tarafından gönderilen telgraf ile onaylandığını belirtilmiştir⁴³⁶.

1955 yılında Karlıova'da köylerden gelen delegelerin de katılımı ile 01.05.1955 tarihinde Demokrat Parti ilçe kongresi yapılarak idare heyeti seçilmiştir⁴³⁷.

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

⁴³³ Bingöl Gazetesi, 7 Ekim 1954, S.515, s.1.

⁴³⁴ Yeni Bingöl Gazetesi, 4 Ekim 1954, S.328, s.1.

⁴³⁵ Murat Gazetesi, 16 Kasım 1954, S.2, s.1.

⁴³⁶ Murat Gazetesi, 1 Aralık 1954, S.15, s.1.

⁴³⁷ Murat Gazetesi, 6 Mayıs 1954, S.149, s.1.

- Hasan Lütfü Atl (Başkan)
- Reşit Atalay (2. Başkan)
- Halil Karabulut
- Haydar ankaya
- Lütfü Yolcu
- Sddık Bingöl
- Haydar Bingöl

Genç Demokrat Parti İl Kongresi 24.05.1955 tarihinde saat 17.00-20.45 arasında yapıldı. Kongrede yeni idare heyeti seildi⁴³⁸.

Yeni idare heyeti řu kişilerden oluşmaktadır:

- Mehmet Göker
- Ahmet Mzrakı
- Arif Gökçe
- Sinan Güner
- Ali Albay
- İbrahim Akkuş

Yeni idare heyeti seçildikten sonra il kongresine gidecek delegeler řu kişilerden oluşmaktadır:

- Mehmet Göker
- Mehmet Dopdoğru
- A. Veli Erdoğmuş
- Ali Alpay
- Arif zce
- Ahmet Becerikli
- Sabri zce
- Ali Okay
- Ahmet Mzrak
- İbrahim Akkuş
- Sabri Yılmaz
- Sinan Güner
- Mahmut Yılmaz

⁴³⁸ Murat Gazetesi, 26 Mayıs 1955, S.163, s.1.

29.05.1955 tarihinde 18.15’de başlayan kongreye Bingöl Milletvekili Sait Göker başkanlık yapmıştır. Bu yıla ait faaliyet raporu istekler dile getirilmiş, konuşmalar ve seçimler yapılarak son verilmiştir⁴³⁹.

Demokrat Parti yeni il idare asil üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:

- Ahmet Bayram (Başkan)
- Selim Atala (2. Başkan)
- Derviş Burçin (Kâtip)
- M. Emin Ekinci (Muhasip)
- Abdullah Bazencir
- Ali Kaya
- Ahmet Bakşi
- Sait Burulday
- H. Süleyman Alatekin

Yedek üyeler ise şu kişilerden oluşmaktadır:

- Hamit Gündoğdu
- Zeki Ertuğrul
- Sait Ertuğrul
- Ali Rıza Elçiçek
- Zeki Aydoğdu
- İbrahim Buragazi
- Ahmet Gencer
- Atik Buragazi
- Sait Bozgan

Vilayet haysiyet divanı asil üyeler şu kişilerden oluşmaktadır:

- H. Hüseyin Kaya
- Kasım Demiralp
- Faris Aydemir
- Halil Aydoğdu
- Mustafa Bazencir

Yedek üyeler ise şu kişilerden oluşmaktadır:

- Hüseyin Aydoğdu

⁴³⁹ Murat Gazetesi, 30 Mayıs 1955, S.166, s.1.

- Rüşdü Buragazi
- Mehmet Aşmaz
- Ahmet Artık
- Ömer Küçük

Ankara’da yapılacak olan büyük kongreye katılacak olan delegeler oy birliği ile seçilmiştir. Delegeler şu kişilerden oluşmaktadır⁴⁴⁰:

- Bingöl Milletvekili Necati Aras
- Bingöl Milletvekili Sait Göker
- Kiğı Delegesi Tahsin Aras
- Kiğı Delegesi İbrahim Yazıcı
- Kiğı Delegesi Celal Yazıcı
- Kiğı Delegesi Eşref Önalın
- Kiğı Delegesi Mahmut Binici
- Karlıova Delegesi Kasım Demiralp
- Karlıova Delegesi Haydar Çankaya
- Genç Delegesi Mehmet Göker
- Genç Delegesi İbrahim Akkuş
- Solhan Delegesi Hatip Gül
- Solhan Delegesi M. Ali Aydın
- Bingöl’den Ahmet Bayram
- Bingöl’den Abdullah Bazencir
- Bingöl’den Selim Atala

Kiğı DP ilçe kongresi 16 Haziran 1957 Pazar günü delegelerin katılımı ile yapılmıştır. Samimi bir hava içinde yapılan kongrede yeni idare heyeti seçilmiştir⁴⁴¹.

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Şakir Pülten (Başkan)
- Eşref Ünalın (2. Başkan)
- Cemal Tunç (Muhasip)
- Gazi Yurtsever (Kâtip)

⁴⁴⁰ Murat Gazetesi, 31 Mayıs 1955, S.167, s.1-2.

⁴⁴¹ Demokrat Bingöl Gazetesi, 18 Haziran 1957, S.134, s.1.

1957 yılında Karlıova DP Yıllık kongresi yapılmıştır. Yıllık faaliyet raporu okunduktan sonra yeni idare heyeti seçilmiştir⁴⁴².

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Başkan Kasım Demiralp
- 2. Başkan Haydar Bingöl
- Muhasip Halil Akbulak
- Kâtip Mehmet Buyur
- Ahmet Uçar
- Lütfü Yolcu
- Musa Kazım Özmen

15 Nisan 1960 tarihinde DP'nin ilk ocak kongresi toplanmıştır. Saat 10.00'da başlayan ve 4 saat süren kongre Kristal Kırathanesinde yapılmıştır. Selim Atala, M. Sıddık Aydar, Fikret Buzrul, Necat Turhan, Süleyman Baylaz, Hakkı Artıkarslan, Mehmet Aydar, Zeki Nasır ve Ahmet Bakra'nın konuşma yaptığı kongrede DP'nin yapmış olduğu faaliyetlerden ve muhalefetin düşmüş olduğu müspet durumdan bahsedilerek yeni üyelerin seçimine geçilmiştir⁴⁴³.

Asil üyeler şu kişilerden oluşmaktadır:

- Selim Yeşilkaya
- Raif Nasır
- Arif Bozaba
- Mehmet Beyoğlu
- Ali Karaarslan

Yedek üyeler şu kişilerden oluşmaktadır:

- Nazım Dizdaroğlu
- Salih Bağış
- Mehmet Bor
- İbrahim Kaya
- Aydın Zengin

Bahçelievler DP'nin 2. Ocak kongresi 15 Nisan 1960 tarihinde yapılmıştır. Saat 14.00'te başlayıp 18.00'de biten kongrede 7 hatip konuşma yaparak muhalefetin

⁴⁴² Murat Gazetesi, 5 Ağustos 1957, S.801, s.1.

⁴⁴³ Demokrat Bingöl Gazetesi, 11 Nisan 1960, S.949, s.1.

tutumunu şiddetle eleştirerek DP'nin icraatlarını övmüşlerdir. Ardından Yeni idare heyeti asil ve yedek üyeleri seçilmiştir⁴⁴⁴.

Asil üyeler şu kişilerden oluşmaktadır:

- Rıza Bozkurt
- Bekir Elçi
- Aziz Boçkan
- Mehmet Bozali
- Raif Yiğiter

Yedek üyeler şu kişilerden oluşmaktadır:

- Fikri Bayrak
- Faris Elaltunkara
- Lütfü Çortay
- Mehmet Bolkent

3.9. Bingöl'de Millet ve Hürriyet Partisi

Bingöl'de kurulan bu iki parti teşkilatının tam olarak kuruluş tarihi ve yapılan faaliyetlere dair çok bir bilgi bulunmasa da parti teşkilatlarının yıllık yapılan kongrelerde temsilcilerini görebilmekteyiz. 6 Mayıs 1951 tarihinde Millet Partisi il kongresi saat 15'te Genç İlçe Başkanı Burhaneddin Bilgin başkanlığında yapılmıştır. Kongre sonunda yeni İdare heyeti seçilmiştir⁴⁴⁵.

Yeni idare heyeti şu kişilerden oluşmaktadır:

- Sait Bozgan (Başkan)
- Fuat Şener (Başkan Vekili)
- Vahdettin Kayık (Kâtip)
- Rıza Yıldırım (Muhasip)

Haysiyet divanına seçilenler şu kişilerden oluşmaktadır:

- Hasan Atala
- Ömer Metin
- Mehmet Emin Ekinci
- Adil Kaya
- Hafız Melek

⁴⁴⁴ Murat Gazetesi, 16 Nisan 1960, S.1587, s.1.

⁴⁴⁵ Bingöl Gazetesi, 7 Mayıs 1951, S.125, s.1.

- Ali Ertuğrul
- Mehmet Timur
- Mehmet Özkese
- Arif Ayhan

13 Ağustos 1957 tarihinde Hürriyet Partisinin ocak kongresi yapılmıştır. Hürriyet Partisi milletvekillerinden Selahattin Toker kongre münasebetiyle Bingöl'e gelerek kongrede başkanlık yapmıştır. Daha sonra bir konuşma yaparak eski idare heyetinin aynen göreve devam etmesine karar verilerek kongreye son verilmiştir⁴⁴⁶.

3.10. Bingöl'ün 1923-1960 Yılları Vali, Belediye Başkanı ve Milletvekilleri

Bingöl 1923-1961 yılları arası görev yapan Valileri şu kişilerdir⁴⁴⁷:

1. Recai Türel 1936-1936
2. Şefik Bicioğlu 1936-1937
3. M. Sahip Okay 1937-1940
4. Sadullah Koloğlu 1940-1942
5. Halis Ergun 1942-1944
6. M. Rıfat Şahinbaş 1944-1946
7. C. Cavit Ökmen 1946-1947
8. H. Şinasi Turga 1947-1947
9. Ö. Naci Rollas 1947-1950
10. Fahrettin İnal 1950-1951
11. Turgut Başkaya 1951-1953
12. Cenap Nuhaksu 1953-1955
13. Enver Saatçigil 1955-1955
14. Cevat Yurttaş 1955-1960
15. Kemalettin Gazezoğlu 1960-1961

Görev sürelerinden de anlaşılacağı üzere Bingöl'ün vilayet oluşundan beri tayinleri buraya çıkan vali ve sair idare amirleri daha Bingöl'e intikal etmeden birçoğu nakillerini istemiştir. Gelenlerde pek fazla bir faaliyet içine girmeden nakillerini isteyerek gitmişlerdir. Sadece Vali Sahip Okay Bingöl'e gelip birkaç yıl kalabilmiş kendisi sadece

⁴⁴⁶ Demokrat Bingöl Gazetesi, 13 Ağustos 1957, S.178, s.1.

⁴⁴⁷ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1334.

memurların tasfiyesi ile ilgilenmiştir. Halis Bilaloğlu kekliklerin imhası ile Rıfat Şahinbaş ise müteahhitlerle uğraşmıştır. Naci Rollas ise CHP propagandaları ile uğraşmıştır⁴⁴⁸.

Bingöl Valisi Turgut Başkaya Samsun Valiliğine tayin edilmesi ile yerine İç işleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Müşavirlerinden Cenap Aksu Bingöl Valiliğine tayin edilmiştir⁴⁴⁹.

1955 Nisan Ayında Bingöl Valisi Cenap Aksu Yozgat Valiliğine tayin edilmiştir⁴⁵⁰. 30 Nisan 1955 Cumartesi günü yeni Bingöl Valisi Enver Saatçığıl Bingöl'e gelmiştir⁴⁵¹.

Bingöl 1923-1960 Belediye Başkanları ise şu kişilerden oluşmaktaydı⁴⁵²:

1. H. Cemal Elçi 1936-140
2. Tefvik Turan 1940-1948
3. Ahmet Bayram 1948-1955
4. Halil Timur 1955-1960

Bingöl 1923-1960 Milletvekilleri⁴⁵³:

Muhiddin Bey (Genç), Mustafa Nuri Okçuoğlu (Kiğı), Ekrem Yıldız (Kiğı), Mehmet Sait Göker (Genç), Necati Aras (Kiğı) ve Cemal Yavuz (Solhan) olmak üzere Bingöllü milletvekilleridir.

I. Dönem (1920-1923) Genç (Bingöl) Milletvekilleri:

- Ali Vasıf Bey
- Celal Bey
- Dr. Ali Haydar Bey
- Fikri Faik Bey
- Hamdi Bey
- Şeyh Fikri Efendi

II. Dönem (1923-1927) Bingöl Milletvekilleri:

- Ali Haydar Bey
- Muhittin Emin Bey

⁴⁴⁸ Bingöl Gazetesi, 3 Temmuz 1950, S.41, s.1.

⁴⁴⁹ Bingöl Gazetesi, 2 Kasım 1953, S.373, s.1.

⁴⁵⁰ Bingöl Gazetesi, 19 Nisan 1955, S.656, s.1.

⁴⁵¹ Bingöl Gazetesi, 2 Mayıs 1955, S.667, s.1.

⁴⁵² Abdullah Taşkesen, Cumhuriyet Dönemi Toplumsal Değişim (Bingöl İli Örneği), *Cumhuriyet Döneminde Bingöl Sempozyumu (01-03 Kasım 2014)*, Bingöl, 2016, s.135.

⁴⁵³ Abdullah Koçin, Tarihte Bingöl Milletvekilleri, *II. Bingöl Sempozyumu (25-27 Temmuz 2008)*, Bingöl, 2009, s.524-532.

VI. Dönem (1939-1943) Bingöl Milletvekilleri:

- Feridun Fikri Düşünsel
- Necmeddin Sahir Sılan

VII. Dönem (1943-1946) Bingöl Milletvekilleri:

- Feridun Fikri Düşünsel
- Hasan Tahsin Banguoğlu

VIII. Dönem (1946-1950) Bingöl Milletvekilleri:

- Feridun Fikri Düşünsel
- Hasan Tahsin Banguoğlu

IX. Dönem (1950-1954) Bingöl Milletvekilleri:

- Feridun Fikri Düşünsel (CHP)
- Mustafa Nuri Okçuoğlu (CHP)

X. Dönem (1954-1957) Bingöl Milletvekilleri:

- Ekrem Yıldız (DP)
- Mehmet Sait Göker (DP)
- Necati Aras (Bağımsız)

XI Dönem (1957-1960) Bingöl Milletvekilleri:

- Ekrem Yıldız (DP)
- Mehmet Sait Göker (DP)
- Mustafa Nuri Okçuoğlu (CHP)

Kurucu Meclis (1960-1961) Temsilci Meclis Üyesi:

- Cemal Yavuz

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BİNGÖL'DE EKONOMİK YAPI

4.1. Bingöl'de Tarım

Bilindiği üzere insanoğlunun var oluşundan bu yana göçebe bir hayat yaşayan insanlar hayatını idame edebilmek için avcılık ve toplayıcılıkla uğraşmışlardır. Ancak ilerleyen zamanda toprakla meşgul olmaya başlayan insanoğlu yerleşik hayata ve ardın sıra tarım ve ziraata geçişle yaşam mücadelesi vermeye başlamıştır. Böylelikle toplumlar, devletler, imparatorluklar kurulmuş olup kuruldukları yerlerde iklim ve jeopolitik koşullar neye elverişli ise o yönde bir ekonomik gelişim kaydetmeye başlamışlardır.

Osmanlı toplumunda da ekonomi tarıma dayanmaktaydı. Halkın büyük bir kısmı kırsal alanlarda diğer kısmı da şehirlerde yaşamaktaydılar. Kırsal alanda yaşayan toplumun hatta buna şehirleri de dâhil ederek diyebiliriz ki ekonomik faaliyetlerin büyük bir çoğunluğu tarımsal faaliyetlere dayalıydı.

Bingöl eski adıyla Çapakçur bölgesinin %75-80'i dağlardan oluştuğu için tarıma pek de elverişli bir alan değildi⁴⁵⁴. Sadece arazinin %7.28'ini tarım arazisi oluşturmaktadır. Daha önce de bahsettiğimiz gibi toprakların engebeli oluşunun yanında kış şartlarının çok sert geçmesi ve alt yapının da yetersizliği nedeniyle tarımda yetersiz kalmıştır. Tarıma elverişli alanların başında Bingöl ovası (Deşt), Genç ovası, Murat nehri vadisi, Karlıova, yaylalar ve ormanlarla kaplı alanlar arasında küçük ve dar alanlarda ki düz arazilerdir⁴⁵⁵.

Bingöl bölgesinde başta Genç yöresinde buğday, nohut, mercimek, arpa, yer elması, darı, fasulye, karpuz, kavun, salatalık, patlıcan, kabak, şalgam ve patates gibi sebzelerin yanı sıra kayısı, üzüm, ceviz gibi meyveler yetişmiştir. Buna ilave olarak Çapakçur'da bu zikrettiklerimiz dışında tütün, küşne, beyaz ve karadut, fındık, ceviz, turp ve kara erik yetiştirildiğini kayıtlardan görmekteyiz. Kiğı'da ise tahıl ürünleri halkın temel besin kaynağını teşkil ettiği çavdar, darı, buğday, arpa ve mısır türlerinin ön plana çıktığını görmekteyiz. Bunların yanı sıra pamuk, soğan, sarımsak, bamya, bezelye, pancar, patlıcan, salatalık, domates, kabak, balkabağı, lahana, keten ve meyvelerden ise

⁴⁵⁴ Zülfiye Koçak, XIX. Yüzyıl'da Çapakçur ve Çevresinde Tarım ve Hayvancılık, *III. Bingöl Sempozyumu* (17-19 Eylül 2010), Bingöl, 2013, s.340

⁴⁵⁵ O. Alay, *Kültür Dünyamızda Bingöl*, s.25.

elma, erik, kayısı, armut, dut, kiraz vişne, şeftali, zerdali, alıç ve cevizin çok iyi türleri yetişmektedir⁴⁵⁶.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Bingöl'ün Hububat cetvellerine bakacak olursak aslında tarım alanının ne oranda olduğunu daha net bir şekilde görebiliriz.

Tablo 15. Bingöl Vilayeti 1936 Hububat Cetveli⁴⁵⁷

Bingöl Vilayeti	Buğday	Arpa	Çavdar	Darı	Mahlut	Mısır
Çapakçur	3000	2000		100		
Genç	828	169	153	164		
Solhan	1500	300	500			
Bingöl	20	3586	30		470	
Kiğı	6000	2000		10		30
Yekûn	11348	8055	683	274	470	30

Tablo 16. Bingöl Vilayeti 1936 Bakliyat Mahsul Cetveli⁴⁵⁸

Bingöl Vilayeti	Fasulye	Bakla	Nohut	Mercimek	Fiğ
Çapakçur	1	94	11	15	
Genç	1				
Solhan			1		
Bingöl		47	7	2	
Kiğı	1		1	3	10
Yekûn	3	141	20	20	10

⁴⁵⁶ Z. Koçak, XIX. Yüzyıl'da Çapakçur ve Çevresinde Tarım ve Hayvancılık, s.340.

⁴⁵⁷ Doğu Anadolu Coğrafyası, Tabii, Zirai, Beşeri, Baytari, C.17, Genelkurmay Matbaası, Ankara, 1938, s.118-119

⁴⁵⁸ Doğu Anadolu Coğrafyası, Tabii, Zirai, Beşeri, Baytari, s.125.

Tablo 17. Bingöl Vilayeti 1936 Sunai Nebat Cetveli⁴⁵⁹

Bingöl Vilayeti	Patates	Pamuk(Tohum)	Pamuk(Safi)
Çapakçur	1000	30	20
Genç			
Solhan	12		
Bingöl	10		
Kiğı	2		
Yekûn	1024	30	20

Yukarıda geçen mahsullere ait dönüm miktarları ise hububat dönümleri 115130, bakliyat dönümleri 1580, sanayi nebat dönümleri 2630, bazı sebze dönümleri 11620 olmak üzere toplamda 130960 dönümdür⁴⁶⁰.

Tabi Bingöl il dâhilinde ki mevcut ziraat alet ve vasıtaların 1962 yılı verilerine göre tablosunu da eklemek gerekmektedir. Zira sınırlı olan tarımda kullanılan alet ve edevatlarında ne kadar sınırlı olduğunu görmemiz gerekmektedir. Bunun yanı sıra 1950’lerde ülkeye giren modern tarım araçları bazı illerde toplulaşmaya başlasa da Bingöl’de bu görülmemektedir.

Tablo 18. Bingöl’de Tarım Araçları⁴⁶¹

Traktör	5 Adet (3’ü eski)
Traktör Pulluğu	5 Adet (2 soklu)
Hayvan Pulluğu	36 Adet (1 soklu)
Karabasan	13000 Adet
Mibzer	-
Çayır Makinası	-
Orak Makinası	-
Biçerdöğeri	-
Harman Makinası	1 Adet
Dört Tekerlekli Araba	10 Adet
Kağnı	1600 Adet
Yekûn	14756

⁴⁵⁹ Doğu Anadolu Coğrafyası, Tabii, Zirai, Beşeri, Baytari, s.130.

⁴⁶⁰ Doğu Anadolu Coğrafyası, Tabii, Zirai, Beşeri, Baytari, s.135.

⁴⁶¹ Ali, Alioğlu, Bingöl İlinin Zirai Durumu Çeltik Ekimi, C.15, S.161, Pancar, Şubat 1966, s. 13.

Bingöl’de sınırlı alanda yapılmaya çalışılan tarım ve yetişen ürünler bölge halkına çoğu zaman yetmemiş ve buğday gibi önemli temel besinler bazen il dışı Elazığ ve Diyarbakır’dan Bingöl’e takviye yapılmıştır. 1955 ve 1957 yıllarında dönemin yerel gazetesinde Bingöl’e buğday yardımı yapıldığını görmekteyiz. 1955 yılı haberine göre Kiğı’ya 150, Solhan’a 120, Karlıova’ya 290 ton⁴⁶², 1957 yılındaki habere göre ise Diyarbakır deposundan Karlıova’ya 150 ton, Solhan’a 50 ton ve 100 ton da merkez kaza ve köydeki muhtaç vatandaşlara verilmiştir⁴⁶³. Yine diğer bir yerel gazetede yayımlanan haberle Bingöl’e 1957 yılında 500 kilo çayın tahsis edilmiş olduğunu görmekteyiz. Bingöl’ün tütün ihtiyacı da Bitlis Atölyesince karşılanmaktadır⁴⁶⁴.

Bingöl’de 1950 ve 1960 yıllarında ekili alan ve ülke bazında yüzdelik olarak ne kadar bir oranda ve üretim miktarlarını aşağıdaki tablodan görmekteyiz.

Tablo 19. Bingöl’de Ekili Alanın Ana Ürünlere Göre Dağılımı (%)⁴⁶⁵

	1950	1960-1961-1962 Ortalaması
Toplam Ekili Alan(ha)	10,700	18,989
Toplam Tahıl	96,8	96,0
Buğday	46,8	83,3
Arpa	10,7	4,9
Darı	27,3	1,0
Toplam Baklagiller	2,6	2,2
Fasulye	0,2	1,6
Patates	0,3	0,3
Şeker Pancarı	*	1,5
Diğerleri	0,3	-

*İstatistiklerde belirtilmemiştir.

⁴⁶² Murat Gazetesi, 6 Eylül 1955, S.248, s.1

⁴⁶³ Murat Gazetesi, 2 Aralık 1957, S.894, s.1

⁴⁶⁴ Demokrat Bingöl Gazetesi, 31 Mayıs 1957, S.119, s.1

⁴⁶⁵ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1340.

Tablo 20. Ana Ürünler Bakımından Bingöl Ekim Alanlarının ve Üretiminin Türkiye Toplamındaki Payı (%)⁴⁶⁶

	1950		1960-1961-1962 Ortalaması	
	Ekim Alanı	Üretim	Ekim Alanı	Üretim
Toplam Ekili Alan	0,13	-	0,13	-
Toplam Tahıl	0,15	0,15	0,14	0,15
Buğday	0,13	0,17	0,20	0,22
Arpa	0,08	0,07	0,03	0,03
Darı	2,73	1,39	0,37	0,55
Toplam Baklagiller	0,06	0,11	0,22	0,11
Fasulye	0,03	0,03	0,27	0,37
Patates	0,06	0,07	0,03	0,02
Şeker Pancarı	*	*	0,18	0,09

*İstatistiklerde belirtilmemiştir.

Bingöl ve Türkiye’de ana ürünlerde verim (kg/ha) ve artış oranı (%) ise şöyledir: 1950 yıllarında buğday Bingöl’de 1.040 iken Türkiye’de 770 idi. Darı Bingöl’de 312 iken Türkiye’de 615’ti. Fasulye Bingöl’de 762 iken Türkiye genelinde bu oran 788 idi.

Tablo 21. Bingöl’de Ana Ürünlerin Üretim Miktarları (ton)⁴⁶⁷

Ürün Türü	1950	1960-1961-1962 Ortalaması
Toplam Tahıl	8.610	20.721
Buğday	5.209	17.424
Arpa	1.042	1.178
Darı	911	330
Toplam Baklagiller	341	643
Fasulye	16	502
Patates	197	291
Şeker Pancarı	*	3.116

*İstatistiklerde belirtilmemiştir.

⁴⁶⁶ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1340.

⁴⁶⁷ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1340-1341.

4.1.1. Bingöl Ziraatçılar Derneği

Bingöl’de zamanla tarımda gelişmeler var olagelmıştır. Bu gelişmelerden biri de 1956 yılında Bingöl Ziraatçılar Derneğinin kurulmasıdır. Eskiden beri ziraatçılığı meslek edinerek ilk olarak ziraatçılığa giren ve tutunan ziraatçı vatandaşları bir araya toplamak, onların mesleki haklarını kanun ile korumak, ziraatçıları teknik bakımdan ehli duruma sokma gayesiyle M. Zeki Bayram’ın uzun çalışmaları neticesinde açılmıştır. Merkez Muş Caddesi, 96 Nolu binada faaliyete geçmiştir. Sekiz kurucu üyesi bulunmaktadır⁴⁶⁸.

Derneğin üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır⁴⁶⁹:

- M. Zeki Bayram
- Eşref Yıldız,
- Zümrü Aydoğdu
- Kasım Demiralp,
- Zeki Aydoğdu,
- Nejat Turhan,
- Mehmet Aydar
- Sıddık Korkutata

Bu gelişmelerin yanında Ziraat Müdürlüğü de vilayette köylü ve şehirli vatandaşlara 1100 adet meyve fidanı, 29.680 adet sebze fidesi, 4.600 adet köklü bağ çubuğu ve 5000 adet köklendirilmiş kavak çeliği dağıtmıştır. Bunlardan hariç fidesi olmayan çeşitli sebze tohumları da dağıtılmıştır⁴⁷⁰.

Bingöl’de ziraatın gelişmesiyle birlikte Ziraat Müdürlüğü de genişletilerek Bölge Teknik Ziraat Müdürlüğü olması Ziraat Vekâletince kararlaştırılmıştır⁴⁷¹. 1960 yılında Teknik Ziraat Müdürlüğü Teşkilatına ait tohum temizleme ve ilaçlama makinesinden 1 selektör ve 4 adet triyör devamlı olarak kaza ve köylerde faaliyette bulunmuştur. Merkez kazada 5 gün süreli aşıcılık kursları açılarak aşıcı ustaları yetiştirilmiştir⁴⁷².

4.2. Bingöl’de Hayvancılık

Hayvancılık İnsanların en temel geçim kaynaklarından biri olmuştur. Hele ki iklime ve yeryüzü şekillerinin elverişli olmadığı alanlarda dahada etkili olan hayvancılık

⁴⁶⁸ Murat Gazetesi, 18 Mayıs 1956, S.455, s.1

⁴⁶⁹ Murat Gazetesi, 22 Mayıs 1956, S.458, s.1

⁴⁷⁰ Murat Gazetesi, 17 Mayıs 1957, S.737, s.1

⁴⁷¹ Demokrat Bingöl Gazetesi, 13 Şubat 1958, S.329, s.1.

⁴⁷² Murat Gazetesi, 3 Ocak 1961, S.1808, s.1.

ve hayvansal gıdalar bölge halkının temel geçim kaynağını oluşturmaktadır. Bingöl’de tam olarak bahsettiğimiz bu bölgeler arasında sayılabilir. Zira kışların çok ağır ve uzun sürmesi, arazinin fazla engebeli oluşunun tarıma imkân tanımaması yöre halkını hayvancılığa itmiş ve Bingöl’ün asıl en temel geçim kaynağı hayvancılık olmuştur.

Bingöl’de çayır ve mera alanlarının %47’sini tarım alanları oluşturmaktadır. Bu tarım alanlarında nüfusun % 87’si faal bir durumda olup bu oranın % 80’i ise hayvancılıkla geçimlerini sağlamaktadırlar. Türkiye genelinde bakacak olursak büyükbaş hayvancılığın %1’ini küçükbaş hayvancılığında % 2,5’ini Bingöl ili oluşturmaktadır. Türkiye genelinde kişi başına düşen hayvan sayısı Bingöl’de kişi başına düşen hayvan sayısının altındadır⁴⁷³.

Tablo 22. Bingöl’de Kişi Başına Düşen Hayvan Sayısı⁴⁷⁴

	Kişi Başına Küçükbaş Hayvan	Kişi Başına Büyükbaş Hayvan
Türkiye	2,4	0,6
Bingöl İli	6,4	0,8
Merkez İlçe	5,4	0,8
Karlıova İlçesi	12,3	1,3

Bingöl ilinde yaylacılık faaliyetleri de oldukça yaygındır. Bingöl’de özellikle de Bingöl ve Şerafettin dağları üzerinde bulunan geniş yaylalar hayvancılığa çok müsait olup⁴⁷⁵ özellikle de hayvancılık ile uğraşan Beritan adı verilen bu aşiret kışı Diyarbakır, Urfa ve Mardin civarlarında yazı ise Bingöl’ün verimli yaylalarında geçirirlerdi. Beritan aşireti daha öncede belirttiğimiz gibi Şerafettin dağları ve Bingöl dağında, Genç’te⁴⁷⁶ (eski adı Çötele), ve Şeytan, Çevreş, Elebengi, Karaömer, Kurucu, Çiriş, Gerdilek, Gökdere ve Haküstü tepelerindeki yaylak alanlarda oturlardı⁴⁷⁷.

Bingöl ilinde önemli diğer bir hayvancılık ise arıcılık idi. Çünkü bölgede tabiatı itibariyle arıcılığa müsait birçok yerler vardı. Merkez kazasına bağlı Fahrhan nahiyesi ve köylerinde, Az köyünde ve Genç kazasına bağlı Valir nahiyesinde, Kığı kazasına bağlı

⁴⁷³ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1343.

⁴⁷⁴ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1343.

⁴⁷⁵ O. Alay, *Kültür Dünyamızda Bingöl*, s.25.

⁴⁷⁶ “Genç Yayla yolu 2 bin küsur lirayla yol onarımı yapılmış ve motorlu vasıtalarla yaylaya kadar gidilmiş olup yaylacılığa verilen ehemmiyeti de gözler önüne serilmiştir.”, Yeni Bingöl, 31.10.1953, S.103, s.1.

⁴⁷⁷ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s. 1343.

Hösnek nahiyesinin Plür ve Uzunmeşat köylerinde çıkan ballar Bingöl yöresinin en bilindik ballarıdır. Arılar yerli cins olup kovanlar örme sepettendir. Balmumu az çıktığından dolayı yerinde sarf olunmakla birlikte 16.000 kilo kadar elde edilen balın ancak 1000 kilo kadarı çevre iller olan Diyarbakır ve Elazığ'a gönderilebilmiştir⁴⁷⁸. Arıcılığın daha iyi öğrenilerek daha fazla verim almak için 1952 yılında arıcılık kursu açılmış ve bu amaç doğrultusunda vatandaş bilinçlendirilmeye çalışılmıştır⁴⁷⁹.

Bingöl ilinde önemli bir diğer gelişmede Bingöl Damızlık, Kasaplık Hayvan Yetiştirici Ve Besicileri İstihsal Kredi ve satış Kooperatifinin açılmasıydı. Merkezi Bingöl olmak üzere çalışma sahaları Erzurum, Muş ve Elazığ vilayetleri olan bu kuruluş 20 yıllık bir müddetle açılmış⁴⁸⁰ ve en az (5.000- beş bin) Türk lirası ile kurulması başlanan bu kooperatif İcra Vekilleri Heyetince 14.04.1955 tarihinde tetkik edilerek, mezkûr kooperatifin kurulmasına izin verilmesi kararlaştırılmıştır⁴⁸¹. Bu kurum hayvancılığın çoğalmasını, gelişmesini ve hayvan neslinin ıslahını sağlamak, bilhassa Et-Balık kurumuna müzahir olmak, damızlık ve besi hayvanları için ahır, barınak, samanlık inşası ve mera temin etmek için gerek kaynakları ile gerekse bu mevzularla ilgili kaynaklardan kredi temini sağlamak, hayvan ve tali mahsullerinin satışı ile meşgul olmak ve mali kaynakları temin etmek gibi amaçlar doğrultusunda kurulmuştur⁴⁸². Ancak bu kurum 12 Temmuz 1955'te başvekile bir mektup yazarak bu kurumun açılışına gösterilen önem ve alakanın daha sonra faaliyete geçmeleri ile yoksun kaldıklarını ifade etmişlerdir⁴⁸³.

XIX. yüzyılın sonlarından başlayarak 1936 ve 1962 yıllarındaki hayvan mevcudatlarıyla şehirde hayvancılığın ne derece ilerlediğini ve mevcudattaki artışın hangi boyuta vardığını görebiliriz.

⁴⁷⁸ Doğu Anadolu Coğrafyası, s.195

⁴⁷⁹ Bingöl Gazetesi, 19 Haziran 1952, S.241, s.1.

⁴⁸⁰ Bingöl Gazetesi, 24 Haziran 1955, S.711, s.2.

⁴⁸¹ *BCA*, 030.18.1.2.139.40.16.

⁴⁸² Bingöl Gazetesi, 24 Haziran 1955, S.711, s.1.

⁴⁸³ *BCA*, 030.01.19.109.31.

Tablo 23. XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Genç Kazasında Hayvan Mevcudu⁴⁸⁴

Koyun		Keçi	Sığır	At ve Merkep
17790		46336	2850	1005

Tablo 24. Bingöl 1936 Yılı Hayvan Mevcudu⁴⁸⁵

	Koyun	Tiftik Keçisi	Kıl Keçisi	Sığır	Manda	Beygir	Katır	Eşek	Deve
Bingöl	109655	1662	122074	37843	1866	5654	27	4459	-

⁴⁸⁴ Z. Koçak, XIX. Yüzyıl'da Çapakçur ve Çevresinde Tarım ve Hayvancılık, s.342.

⁴⁸⁵ Doğu Anadolu Coğrafyası, s.179.

Tablo 25. Bingöl 1962 Yılı Hayvan Mevcudu⁴⁸⁶

İlçesi	Öküz	Manda	İnek	Merkep	Katır	At	Deve	İnek	Manda İneği	Koyun	Keçi	Kümes Hayvanı	Kovan Adedi
Merkez	4764	258	-	3375	86	1004	-	8195	534	37199	46894	14992	2110
Genç	3104	1	-	1970	307	300	-	5536	18	10213	45177	9383	192
Karlıova	3175	382	48	557	71	959	-	4255	332	69843	19162	8684	235
Kiğı	8574	170	-	2969	565	1800	-	10667	103	46546	47746	19656	2509
Solhan	1980	8	-	669	42	326	-	2962	31	27890	25648	3950	158

⁴⁸⁶ 1962 Yılı Köy Envanter Etüdlrine Göre Bingöl, s.48.

Tabi bu yıllara göre hayvan artışlarında hayvan sağlığı ile geliştirilen tedavi ve önlemlerin etkisi de oldukça büyüktür. Veteriner teşkilatı bölgenin geçim kaynağını teşkil eden hayvancılığın salgınlardan korunması, ıslahı, verimliliğin arttırılması ve hayvanlardan insanlara geçen hastalıkları bertaraf etmek için birçok faaliyette bulunmuşlardır⁴⁸⁷. Yine ülke çapında şap hastalığı memlekette birçok hayvanın telef olmasına sebep olmuş ancak Bingöl'de yapılan süratli çalışmalar neticesinde tesir edememiştir. 10 köyde uyuz banyoluğu tesis edilerek vilayete giren ve çıkan hayvanlar takip edilmiştir. At cinsinin ıslahı için temin edilen aygırlarla Genç'te bir istasyon kurulmuştur⁴⁸⁸. 1960 yılında tescil edilmiş Arap atlarının da miktarı beştir⁴⁸⁹. Hayvancılığın kalkınması için Tarım Bakanlığından 1000 kilo korung tohumu getirilerek hayvan sahiplerine bedelsiz dağıtılmıştır⁴⁹⁰. Bunun yanında 1951 yılı ve 1952 Ocağında Tarım Müdürü idaresi ve ziraat muallimleri ile birlikte köylü ve avcılarının da yardımıyla zararlı hayvanlarla mücadele edilmiş ve bu süre zarfında 107 ayı, 280 kurt, 305 domuz öldürülmüştür⁴⁹¹.

4.2.1. Kiğı Arıcılık Cemiyeti

Cemiyetin merkezi Kiğı'dır. Bingöl'de iptidai ve basit usullerle yapılan arıcılığı teknik ve fenni esaslara göre cihazlandırmak, cemiyet üyeleri arasında arıcılığın gelişmesi hususunda yardımlaşmayı sağlamak, modern arıcılığı geliştirmek suretiyle iktisadi olarak bir değer haline sokmak cemiyetin ana gayeleri arasındadır.

Cemiyetin üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır⁴⁹²:

- Kaymakam Mustafa Atak (Başkan)
- D.P. Başkanı İbrahim Yazıcı (Başkan)
- Ziraat Muallimi Süleyman Ertok
- Ortaokul Müdürü Mahmut Çiftnamlı
- Hükümet Tabibi Hasan Sarıtaş
- Tüccar Tahsin Aras
- Banka Müdürü Alaettin Sevük
- Tahrirat Kâtibi Celal Ülker

⁴⁸⁷ Murat Gazetesi, 2 Ocak 1961, S.1823, s.1

⁴⁸⁸ Murat Gazetesi, 15 Kasım 1957, S.880, s.1.

⁴⁸⁹ Murat Gazetesi, 2 Ocak 1961, S.1823, s.1.

⁴⁹⁰ Murat Gazetesi, 3 Ocak 1961, S.1824, s.1.

⁴⁹¹ Bingöl Gazetesi, 21 Şubat 1952, S.207, s.1.

⁴⁹² Murat Gazetesi, 8 Şubat 1955, S.74, s.1.

- Belediye Reisi Ahmet Yıldız
- Veteriner Necmi Ertuğrul

4.2.2. Damızlık Hayvan Kooperatifi

1955 yılında kurulan Damızlık Hayvan Kooperatifinin gayesi damızlık ve kasaplık hayvan ve tali mahsullerini bir araya getirmek nevi ve hallerine göre gruplara ayırarak bu mahsulata piyasa temin etmek, hayvancılığın çoğalmasını, gelişmesini ve hayvan neslinin ıslahını sağlamak, bilhassa Et Balık Kurumuna yardımcı olmaktır. En uygun şartlarla üyelerine damızlık ve besi hayvanları için ahır, barınak, samanlık inşası ve mera temini için gerek kendi kaynakları ile gerekse bu mevzularla ilgili kurumlardan kaynak temin etmektir. Hayvan ve tali mahsullerin satışı ile meşgul olmak ve bu maksatları sağlamak için her türlü vesait ve tesisatı kurmak ve işletmektir⁴⁹³.

Kooperatifin kurucuları şu kişilerden oluşmaktadır⁴⁹⁴:

- Emin Elçi (Başkan)
- Ahmet İncegöl (2. Başkan)
- Cemal Elçi (Umumi Kâtip)
- Bekir Elçi (Veznedar)
- Mahmut Elçi (Muhasebeci)

4.3. Bingöl'de Sanayi ve Ticaret

Bingöl İlinin ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktaydı. Coğrafi şartların olumsuzluğu, devlet imkânlarının yetersiz kalışı, halkın girişimcilik ruhunun olmayışı Bingöl'ü ticaret ve sanayide istenilen düzeye gelmesini engellemiştir. Zira 1968 yılı Bingöl "*Kalkınma öncelikli iller*" arasına alınarak geçmiş yıllara nazaran bir gelişme kaydetmeye başlamıştır. Tarım ürünlerinde ki verimliliği engelleyen kış şartları hayvancılıkla ilgili yapılan işlerin göçebe aşiretler tarafından yapılması bu alanda da yeterli gelişmeyi göstermesine engel olmuştur.

Bingöl il bazında ticaretin ülke geneline göre geri kalmışlığının temel nedenlerine bakacak olursak birincisi ticaret bakımından bir öneminin olmayışı idi. Sadece Kiğı Elazığ ve Erzurum'a yakın olmasıyla azda olsa bir önem arz ediyordu. 1941 yılında

⁴⁹³ Bingöl Gazetesi, 24 Haziran 1955, S.711, s.2.

⁴⁹⁴ Bingöl Gazetesi, 28 Haziran 1955, S.715, s.2.

vilayet merkezinde manifatura işleri ile uğraşan 3 tüccar bulunduğu geri kalan 5 tüccarın ise muhtelif maddeler üzerinde çalıştığı tespit edilmiştir⁴⁹⁵. 1945'te Bingöl'de sadece 2 fırın, 2 kasap, birkaç manifatura ve hırdavat dükkânı vardı. İl'de yolcuların konaklayabileceği yer sadece belediyenin tahsis ettiği bir odadan ibaretti. Bazen halkevi de bir odasını vermekteydi. Herkese açık 2 han, 2 kahvehane vardı. İlçelerinde o yıllarda fırın dahi bulunmamaktaydı. 1950 – 1960 yılları arasında Elazığ – Bingöl – Muş karayolunun yapımı ve Elazığ – Tatvan demiryolunun Genç'ten geçmesi bir nebze de olsa ticaretin canlanmasına yardımcı olmuştur.

Bingöl'de sanayi 1960'lara kadar önemli bir gelişim sağlayamamakla beraber kapalı ekonomi koşullarına hâkim olması sebebiyle ticaretin ve sanayinin gelişmesini engellemiştir. 1955 – 1965 yılları arasında sanayide imalat sanayi, inşaat sanayi (özellikle 1971 depremi ile birlikte nüfusun %90'ı bu kesimde çalışmaktaydı.), gaz, su, elektrik alanlarında küçük çaplı faal bir nüfus yaklaşık 1300 kişi çalışmaktaydı. Bu alanlarda çalışan kesimin “*Kendi hesabına çalışan*” bir kesim olması sadece kendi içinde örgütlenmenin var olduğu küçük işletmeler düzeyinde kaldığı görülmüştür. Zira bu kesim 1955'lerde faal nüfusun %24'ünü oluşturmaktaydı⁴⁹⁶.

Tablo 26. 1955-1965 Yılları arasında Bingöl'ün Faal İş Kollarına Göre Dağılımı (%)⁴⁹⁷

İş Kolları	1955	1965
Tarım, Ormancılık, Avcılık ve Balıkçılık	89,4	90,7
Maden Çıkarma	-	-
İmalat Sanayi	0,8	0,8
İnşaat Sanayi	1,8	1,3
Elektrik, Gaz, Su	-	-
Ticaret, Lokanta, Otel, Mali Kurumlar, Sigorta vb. işler	0,7	0,8
Ulaştırma, Haberleşme, Depolama	0,4	0,6
Toplum Hizmetleri, Kişisel Hizmetler	1,5	2,9
İyi Tanımlanmamış Faaliyetler	5,4	2,9
Toplam	100,0	100,0

⁴⁹⁵ T. Akekmekçi ve M. Pervan, “Doğu Sorunu” Necmeddin Sahir Sılan Raporları (1939-1953), s.110.

⁴⁹⁶ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1337.

⁴⁹⁷ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1337.

Bingöl'ün ticaret ilişkisi olan illerin başında coğrafi olarak en yakın bölge olan Elazığ ilidir. İlçeler ise merkezle değilde kendilerine yakın olan mesela Kiğı ve Karlıova Erzurum ile Genç'te Diyarbakır ile bağlantılı idi. 1960'dan sonra ilçeler merkezle bağlantıları sağlanınca durum seyrini değiştirmiştir. Bölgede ticaret genellikle hayvansal gıdalar üzerinden yapılmaktaydı. Bu ürünler dışında kire ve çiriş Bingöl'den İstanbul'a, ceviz Elazığ'a, deriler Elazığ ve Erzurum'a gönderilmekteydi. Bingöl ise Elazığ'dan çimento ve kireç, ahşap tomruk ise Maraş'tan getirilmekteydi⁴⁹⁸.

1955 yılı Bingöl'ün ihtiyacı olan oto lastiği ekim ve kasım ayları içerisinde toplamda 32 tane iç 50 tane dış otomobil ve kamyon lastiği gönderilmiştir⁴⁹⁹. Buna binaen vilayetin inşaat işlerinde kullanılmak üzere 5 ton inşaat çivisi ve 20 tonda demir İktisat ve Ticaret Vekâleti ve Mersin Bölge İktisat ve Ticaret Müdürlüğünden tahsis edilmiştir⁵⁰⁰. Vilayetin resmi ve hususi işlerinde kullanılmak üzere 500 kilo nal mıhı gönderilmiştir⁵⁰¹.

1951 yılında Kiğı'nın Musyan ve Sınivelan köylerinde demircilik ve marangozluk kursları 1 Ekimden itibaren tayin edilen öğretmenlerle birlikte faaliyete geçmiştir⁵⁰². 1954 yılı Elazığ'da açılan şeker fabrikaları anonim şirketi teşkilatının bir kolu olarak Bingöl'de de Bölge Şefliği açılmasına karar verilmiştir⁵⁰³. Bilindiği üzere Sanayi Vekâleti 1957 Mayıs ayında kurulmuş olmakla birlikte birçok alanda daha özel çalışmalar yapılmaya başlanmıştır⁵⁰⁴. 1960 yılında Sanayi Vekâletince gönderilen Müfettiş Kenan Sıdal'ın yaptığı tetkikler neticesinde Bingöl'de bir yün iplik fabrikasının açılması yönünde olumlu rapor vereceğini bildirmiştir⁵⁰⁵.

4.3.1. Bingöl'de Bankacılık

Bingöl vilayetinde kurulan ilk banka Ziraat Bankası'dır. 1939 yılında Çapakçur'da sadece ziraat bankası bulunmaktaydı. Bu yılda banka vereceği kredilerde bir mal varlığı karşılığı göstermediği için kredi vermemekteydi. Bu durum ekonomide

⁴⁹⁸ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1336-1338,1347.

⁴⁹⁹ Murat Gazetesi, 11 Ekim 1955, S.271, s.1.

⁵⁰⁰ Murat Gazetesi, 4 Kasım 1955, S.292, s.1.

⁵⁰¹ Murat Gazetesi, 11 Kasım 1955, S.298, s.1.

⁵⁰² Bingöl Gazetesi, 11 Ekim 1951, S.169, s.1.

⁵⁰³ Murat Gazetesi, 4 Aralık 1954, S.18, s.1.

⁵⁰⁴ Demokrat Bingöl Gazetesi, 25 Mayıs 1957, S.114, s.1.

⁵⁰⁵ Murat Gazetesi, 9 Şubat 1960, S.1531, s.1.

durgunluğa sebep olmuştur. Kiğı'da ise evvelce bir Ziraat Bankası bulunsada halkın borçlarını ödeyemediği sebebi ile kapatılmıştır.

1940 yılına gelindiğinde Ziraat Bankası ziraatla meşgul olanlara sadece kredi vermekteydi. 1941 yılında ise Ziraat Bankası tarafından tohum, çift aleti, hayvan ve sair için 13 köyde 150 yurttaş 5.416 lira borç para verildi. Altı ay vade ile alınan bu paraların bir kısmı köylülere ödenmiştir⁵⁰⁶. Ancak ajanslık olarak varlığını sürdürmekte iken 1956 yılında Ziraat Bankası Ajanslığı şubeye çevrilmiştir⁵⁰⁷. 5 Haziran 1958 Perşembe günü saat 09.00'da törenle açılan Şekerbank vilayette üçüncü banka olarak halkın hizmetine girmiştir⁵⁰⁸.

Kazalarda ise 1941 yılında Kiğı'da bir Ziraat Bankası Şubesi açılmıştır⁵⁰⁹. Solhan'da 1955 yılında Ziraat Bankasının bir şubesinin açılmasına karar verilmiştir⁵¹⁰.

4.3.2. Bingöl'de Dokumacılık

Bingöl'de dokumacılık çok bir gelişme gösterememiştir. Halkın dokuma, kaput bezi, pazen, basma ve sair ihtiyaçları Diyarbakır vilayeti tarafından karşılanmaktaydı. İnsanlar sadece geçim kaynağı olan giysi ihtiyaçlarını karşılamak için giyecekleri kıyafetlerde dokumacılık yapmışlardır⁵¹¹. 1943 yılında Solhan'a mensup aileler arasında kıldan ve yünden palas ve cesim dokuma aletleri vardır⁵¹². 1960 yılına kadar çok bir gelişme kaydetmeyen Bingöl ilinde halı dokuma kurslarının açılmasına karar verilmiştir. Bu kurslara 12 yaşından büyükler giderek kendilerine günlük 1 ile 1 buçuk lira ücret verilmiştir⁵¹³.

⁵⁰⁶ T. Akekmekçi ve M. Pervan, "Doğu Sorunu" Necmeddin Sahir Silan Raporları (1939-1953), s.15-16, 56,103.

⁵⁰⁷ Murat Gazetesi, 28 Mayıs 1956, S.462, s.1.

⁵⁰⁸ Yeni Bingöl Gazetesi, 5 Haziran 1958, S.471, s.1.

⁵⁰⁹ T. Akekmekçi ve M. Pervan, *Doğu Anadolu ve Cumhuriyet Bürokrasisi (1939-1951)*, s.38.

⁵¹⁰ Murat Gazetesi, 14 Haziran 1955, S179, s.1.

⁵¹¹ T. Akekmekçi ve M. Pervan, "Doğu Sorunu" Necmeddin Sahir Silan Raporları, s.28,110.

⁵¹² T. Akekmekçi ve M. Pervan, *Doğu Anadolu ve Cumhuriyet Bürokrasisi (1939-1951)*, s.53.

⁵¹³ Murat Gazetesi, 9 Şubat 1960, S.1531, s.1.

4.3.3. Bingöl’de Sümerbank Satış Mağazası

1958 Ekim ayı Bingöl Valisi Cevat Yurttaş’ın konuşması ile vilayette Sümerbank Satış Mağazası Şubesi hizmete açılmıştır⁵¹⁴. 1959 yılında ise Kiğı’da Sümerbank Satış Mağazasının bir şubesinin açılması kararlaştırılmıştır⁵¹⁵.

4.3.4. Bingöl Esnaf Derneği

Bingöl Esnaf Derneğinin merkezi Bingöl olmak üzere başka şubesi yoktur. Derneğin amacı esnaf ile esnafların yanında çalışanların mesleki, içtimai ve iktisadi ihtiyaçlarını gidermek, mesleklerin de ilerlemelerini temin etmek, mesleki ahlak ve dayanışmayı sağlamak, müşterek, verimli ve ahenkli çalışmayı sağlamaktır⁵¹⁶.

Derneğin kurucuları şu kişilerden oluşmaktadır⁵¹⁷:

- H. Abdullah Dursun
- H. Ahmet Atala,
- Selim Atala
- Osman Metin
- Ahmet Gençer

4.3.5. Yerköy’de Esnaf Kefalet Kooperatifi

Vilayetin kazası olan Yerköy’de kaza halkının iştiraki ile yapılan merasimde kaymakam tarafından yapılan bir konuşma ile Esnaf Kefalet Kooperatifi halkın hizmetine açılmıştır⁵¹⁸.

4.3.6. Bingöl’de Madenler

Cumhuriyet döneminin başlarından bu yana Bingöl’ de yapılan ve tesadüf edilen birçok maden rezervi bulunmuştur. Bunlardan biri de 09.07.1936 yılında Başvekâlet Hazine-i Evrak Muavinliğine gönderilen belgede Erzurum sancağına bağlı Kiğı kazasında demir bulunduğuna dair malumatın kayıtlara geçmesiydi⁵¹⁹. Aslında tarihi vesikalarda Kiğı ilçesinde demirin Köprülüler Döneminden itibaren buradan demir

⁵¹⁴ Demokrat Bingöl Gazetesi, 1 Ekim 1958, S.796, s.1.

⁵¹⁵ Murat Gazetesi, 21 Aralık 1959, S.1488, s.1.

⁵¹⁶ Bingöl Gazetesi, 2 Eylül 1954, S.500, s.1.

⁵¹⁷ Bingöl Gazetesi, 9 Eylül 1954, S.503, s.1.

⁵¹⁸ Murat Gazetesi, 4 Haziran 1956, S.467, s.1.

⁵¹⁹ BCA, 030.10.176.216.3

cevherinin alınarak Erzurum tophanesinde işlenip Trabzon yolu ile dış seferlere sevk edildiği sabittir⁵²⁰.

Karlıova'da Hacıyan köyünde köylüler tarafından linyit kömür damarlarında tesadüf edilmiştir⁵²¹. Yapılan aramalar neticesinde linyit damarlarının Hacıyan, Azizan, Kürük, Sağnis ve Aşağı Sivik'le çevrelenen bu arazi içinde yer almaktadır. Bu arazi bir şirket tarafından alınmış ve yakın bir tarihte işletmeye açılması planlanmıştır. Zengin linyit kömür madeni şark vilayetlerinin ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir kaynağı teşkil etmektedir⁵²². Viranşehir ve civarında petrol fışkırmıştır⁵²³.

Altın, gümüş, platin, bakır, kurşun, kalay, demir, krom, manganez, alüminyum, taşkömürü linyit, tuzla, kükürt, şap, prit, mika, dağ kristali ve birçok madenler Bingöl'ün her mıntıkasında mevcuttur. Maalesef bulunan madenler işletmeye açılmamıştır. Maden bulan kişilerin sermayesiz olmaları ve mali durumlarının elverişsiz olması buna mani olmuştur. Fakat 1955 yılında Karlıova kazasına bağlı Hacıyan ve Halifan köyleri mevkiinde bulunan taşkömürünün işletmeye açılacağı kuvvetle muhtemeldir⁵²⁴.

Genç kazasında Hodon ve Gaz köylerinde iki yıl müddetle altın madeni aranmak üzere İskenderun Bilgin Maden Limited ortaklığına ruhsat verilerek bölgede araştırmalar başlamıştır. Bunun yanı sıra Karlıova kazasına bağlı Halifan köyündeki linyit kömür ve Genç kazamıza bağlı Haylanike köyündeki altın madenleri için arama ruhsatı verilmiştir⁵²⁵. Aslında Bingöl'de birçok maden yatağı bulunmaktaydı. Ancak yukarıda bahsettiğimiz nedenler neticesinde bu maden yataklarının işletimi neredeyse 1980'lerin başlarına değin yapılamamıştır⁵²⁶.

4.3.7. Bingöl'de Ormancılık

Vilayet merkezi olan Çapakçur'da orman yoktur ancak meşe yönünden oldukça zengin olan bir vilayettir. Kiğı kazası fundalık halinde bulunan meşe ağaçları ile zengindir. Solhan kazası ise Havit ormanında meşe ve kavak yönünden iyidir. Genç

⁵²⁰ Ali Yazar Coşan, 1967 Bingöl Halk Eğitimi, *Aylık Eğitim, Kültür, Sanat Dergisi*, S.13-20, Bingöl, s.4.

⁵²¹ Yeni Bingöl Gazetesi, 18 Kasım 1954, S.366, s.1.

⁵²² Murat Gazetesi, 18 Kasım 1954, S.4, s.1.

⁵²³ Murat Gazetesi, 16 Aralık 1954, S.28, s.1.

⁵²⁴ Murat Gazetesi, 5 Ocak 1955, S.45, s.1.

⁵²⁵ Murat Gazetesi, 8 Temmuz 1955, S.200, s.1.

⁵²⁶ Murat Gazetesi, 8 Temmuz 1955, S.200, s.1.

kazasına bağı Sivan nahiyesinde bol ormanlık alan mevcuttur. Hatta meşe ağaçlarının boyu 7 cm aşmaktadır.

Bingöl vilayetinde orman teşkilatının bulunmaması ve halkın odun ihtiyacı ile hayvanlara yiyecek temin etmek istemesi ormanların bilinçsiz bir şekilde tahrip olmasına sebebiyet vermiştir. Ormancılık işleri ile meşgul olan vilayet merkezindeki bir memur ve Kiğı'da bulunan bir bölge şefinin tüm vilayet içindeki orman işleri mevzusunda yetersiz kaldıkları görülmektedir⁵²⁷.

1953 yılında Genç'te kurulan Orman Bölge Şefliği teşkilatının bina sıkıntısının temini için orman idaresince Genç'te bina yapılmak üzere 26.250 lira para ayrılmış ve harcanmıştır⁵²⁸.

1957 yılı kaynaklarına bakılacak olursa Bingöl ilinin 121 710 hektarlık bir orman sahasına sahip olduğunu görmekteyiz. Elazığ Orman Başmüdürlüğüne bağı Bingöl, Genç, Solhan, orman bölge şeflikleri ihdas edilmiştir. Bingöl arazisinin %35,5'ini oluşturan ormanlar usulsüz, düzensiz kesimler sonucu ve murakabesiz hareketler sebebiyle çok büyük tahribata uğramışlardır. Bingöl bölgesi ormanları 36.580 hektar araziye kaplamaktadır. 1957 yılı umumi istihsal yekûnu 16.100 tonu bulacağı tahmin edilmiştir. 9 bin ton vatandaşların zayi odun ihtiyacına 100 ton vatandaşın pazar satışına 6100 ton da piyasa ihtiyacına ayrılmıştır. Kesimler işletmenin Bölge Şefi Edip Sönmez ve 8. Orman muhafaza memurunun nezareti altında başlamıştır. Ormanların korunmasında teşkilat için kolaylık sağlama bakımından Bingöl – Mendo, Bingöl – Genç arasına müstakil bir telefon hattı döşenmiştir. Bingöl – Solhan hattı da yarı yarıya tamamlanmıştır. Bingöl ormanlarına ait kesim, satım ilanlarının kontrolü Elazığ'da yapıldığı için Bingöl bu konuda geri planda kalmıştır⁵²⁹.

1960 yılında Elazığ orman fidanlığından Bingöl şehri ve ilçelerinin ağaçlandırılması için 2250 adet akasya, 400 adet gladiçe, 400 adet dut, 150 çam, 1000 mazı, 150 akçaagaç getirilmiştir⁵³⁰.

⁵²⁷ T. Akekmekçi ve M. Pervan, "Doğu Sorunu" Necmeddin Sahir Sılan Raporları (1939-1953), s.17-18,156.

⁵²⁸ Yeni Bingöl Gazetesi, 4 Eylül 1953, S.65, s.1.

⁵²⁹ Murat Gazetesi, 23 Temmuz 1957, S.790, s.1.

⁵³⁰ Murat Gazetesi, 31 Aralık 1960, S.1806, s.1.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BİNGÖL'DE EĞİTİM VE KÜLTÜR

5.1. Osmanlı Devleti Zamanında Bingöl'de Eğitim

Osmanlı devleti döneminde eğitim kurumları olarak sıbyan, medrese ve enderun mektepleri bulunmaktaydı. Sıbyan mektepleri genellikle Kuran-ı Kerim'in okutulup cami imamının kontrolünde olan mekteplerdir⁵³¹. Bingöl ilinde bildiğimiz ilk sıbyan mektebi Kiğı'da 1878'de açılmıştır. Bu mektep 1886'da mekteb-i iktidai 1896'dan sonra ise rüştiye mektebine dönüştürülmüştür⁵³². Genç sancağında ise 1895 yılında İstanbul'a gönderilen bir yazıda 20 sıbyan mektebinin olduğu anlaşılmaktadır. Medreseler ise Sıbyan mekteplerinin daha ötesinde ki ilimlerin okutulduğu ve Müderrislerin kontrolünde olan mekteplerdir. 1902'li yıllarda Genç sancağına bağlı köy ve nahiyelerin toplamında 14 medresenin olduğu ve bu medreselerde eğitim gören 183 öğrenci bulunmaktaydı⁵³³.

Bingöl'de medrese eğitimi resmi olmamakla birlikte bulunan medreseler sivil ve köylünün yaptığı yardımlar ile köylerde eğitim hayatını devam ettiren kuruluşlardı. Bu medreselerde öğrenciler ya caminin içi ya da camiye bitişik bir odada eğitimlerini almaktaydılar. Yemek ihtiyaçları hayır sahipleri tarafından ya da öğrencilerin kendi ailesi tarafından karşılanırdı. Bu medreselerde genellikle sarf – nahif, belagat, mantık ve fıkıh usulüne ait kaynaklarla ders verilmiştir⁵³⁴. Lakin bu kurumların zamanla bozulması yeni modern eğitim kuruluşlarını mecburi hale getirmiş ve bunun üzerine 1857 yılında Maarif-i Umumiye Nezareti kurulmuştur. Ancak bu kurumun Anadolu'ya pek etki etmemesi yani devletin diğer bölgelerine yayılmaması sebebiyle 1881 yılında Vilayet Maarif Müdürlükleri kurularak bu sıkıntı giderilmeye çalışılmıştır.

II. Abdülhamit döneminde eğitim sorununu gidermek için çalışmalar yapılırsa da maalesef mali imkânsızlıklar, öğretmen yokluğu, halkın tutumu gibi problemler bu çalışmaları kısmende olsa başarısız kılmıştır. 1892-1893 yıllarında ki Bitlis Salnamelerinden Çapakçur'da 4 mektep ve 12 erkek öğrenci bulunduğunu

⁵³¹ Naim Ürkmez, Genç Sancağında Eğitim (II. Abdülhamit'ten Birinci Büyük Savaşa), *III. Bingöl Sempozyumu (17-19 Eylül 2010)*, Bingöl, 2013, s. 486-487.

⁵³² Yurt Ansiklopedisi, C.2, s. 1353.

⁵³³ N. Ürkmez, Genç Sancağında Eğitim (II. Abdülhamit'ten Birinci Büyük Savaşa), s.488.

⁵³⁴ Gıyasettin Arslan, Bingöl Medreselerinde Tefsir Öğretiminin Dünü ve Bugünü, *III. Bingöl Sempozyumu (17-19 Eylül 2010)*, Bingöl, 2013, s. 478-479.

görülmektedir⁵³⁵. Ancak Çapakçur'da resmi olarak bilinen ilk eğitim kurumları olarak 1908'de bir ilkokul 1913'te buna dayalı bir Rüştîye mektebinin açıldığı yine bu dönemde Solhan ilçesinin Yenibaşak bucağında bir ilkokul açıldığını görülmektedir. Sayı farklılığı olmasından ziyade bu mektepler 1914'de ki savaş nedeniyle kapatılmıştır. Savaş sonrasında her ne kadar Kiğı ve Çapakçur'da eğitim ve öğretime devam edilmek istense de 1925 yılı Şeyh Sait İsyanı ile yeniden kapatılmıştır.

Gayrimüslimlere ait okullar ise Çapakçur'un en gelişmiş kazası Kiğı'da bulunmaktaydı. Ermeni nüfusunun fazla olduğu bu bölgede insanlar rahatça eğitim hayatına devam etmekteydiler. Bu durum Ermenilerin ayaklanmasına kadar böyle devam etmiştir. 1901-1902 kayıtlarına göre 27 Ermeni Okulu bulunmaktaydı. Bu okullarda 1336 erkek öğrenci, 367 kız öğrenci ve 43 öğretmen bulunmaktaydı⁵³⁶.

5.2. Bingöl'de İlköğretim

1928 – 1935 yıllarında Genç 1 ilkokul, Solhan'da 1 ilkokul, 1931'de Çapakçur'da Sarayıçi adıyla 1 ilkokul ve 1935'te Karlıova'da 1 ilkokul bulunmaktaydı⁵³⁷.

1936'da Bingöl'de 9 ilkokul ve 15 öğretmen bulunmaktaydı. Bu okullarda kız öğrenci sayısı 135 iken erkek öğrenci sayısı 375 idi. 1937 yılında 13 okul 21 öğretmen bulunmakla birlikte kız öğrenci sayısı 116, erkek öğrenci sayısı 381 olmak üzere toplamda 497 öğrenci eğitim görmekteydi. 1938 yılında 23 öğretmen 13 okul olarak devam etmiştir. Bu yılda öğrenci sayısında orantılı bir artışla birlikte kız öğrenci 193, erkek öğrenci 486 toplamda 679 öğrenci ile eğitim sürdürülmekteydi. 1939 yılında öğretmen sayısı 25 kişiye yükselirken maalesef okulların sayısı 3 yılı bulan süre zarfında hala 13'tür. 212 kız öğrenci, 562 erkek öğrenci ile toplamda 774 öğrenci eğitimini sürdürmekteydi. 1940 yılında ise 26 öğretmen 13 okul ile bu alanda bir gelişme kaydetmeyen Bingöl, 285 kız öğrenci ve 714 Erkek öğrenci ile toplamda 999 öğrenci sayısındaki artış ile bir gelişme kaydedilmiştir⁵³⁸. 1941'de okul sayısı 17'ye yükselmiştir⁵³⁹.

1953'te merkeze bağlı Çölek, Harave, Genç'e bağlı Valir, Yayla, Kiğı'ya bağlı Şirman, Elmalı, Karlıova'ya bağlı Liçik, Çiflik, Solhan'a bağlı Serban köylerinde

⁵³⁵ Naim Ürkmez, Genç Sancağında Eğitim (II. Abdülhamit'ten Birinci Büyük Savaşa), s.494-495.

⁵³⁶ Azmi Süslü, *Armenians and The 1915 Event Of Displacement*, Ankara, 1994, s.47.

⁵³⁷ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1353

⁵³⁸ T. Akekmekçi ve M. Pervan, *Doğu Anadolu ve Cumhuriyet Bürokrasisi (1939-1951)*, s. 19-20.

⁵³⁹ T. Akekmekçi ve M. Pervan, *"Doğu Sorunu" Necmeddin Sahir Silan Raporları (1939-1953)*, s.145.

toplamda 9 ilkokul binası yapılmış ve faaliyete girmiştir⁵⁴⁰. 1954 yılında Çongoro'da 1 ilkokul açılmıştır⁵⁴¹. 1955 yılında 90 ilkokul mevcuttur ve bu okullarda 170 öğretmen eğitim vermekteydi⁵⁴². 1955 ve 1956 yıllarında bu okullara ek olarak Karlıova'ya bağlı Çirik, Solhan'a bağlı Hılbuza, Merkeze bağlı Fahran, Genç'e bağlı Modon ve Kiğı'ya bağlı Darabi ve Bilice köylerinde birer ilkokul daha açılmıştır⁵⁴³. 1957 yılında bu okullara ilaveten Bingöl'de Yukarı Parhangök, Lek Masalla, Genç'e bağlı Cansor, Kiğı'ya bağlı Baluca ve Horhor, Karlıova'ya bağlı Yukarı Şevik, Solhan'a bağlı Perho'da yeni okullar inşa edilerek yanmış ve yıkılmış olan Bingöl'e bağlı Aşağı Parhangök, Miyalan, Kiğı'ya bağlı Holhol'da yeniden okul yapılmıştır⁵⁴⁴. 1957 yılı Holhol ilkokulunda 170'e yakın öğrenci ilim tahsil etmektedir. Bu rakamın yarısına yakını kız öğrenciler oluşturmaktadır⁵⁴⁵. Resmi kayıtlara göre 1957-1958 ders yılında ilkokullarda 6602'si erkek, 3105'i kız olmak üzere toplamda 9707 öğrenci eğitime devam etmektedir⁵⁴⁶. 1960 yılına gelindiğinde vilayette eğitim yapmakta olan 177 ilkokul mevcuttur. Bu okullarda 159 öğretmen yedek subay, 50 yedek subay öğretmen, 49 asil öğretmen ve 5 eğitimci olmak üzere toplamda 263 öğretmen vazife almıştır. 1421'i merkezlerde 8348'i köylerde olmak üzere toplamda 9769 öğrenci bulunmaktadır⁵⁴⁷.

1960'lara kadar eğitimde ki bu yavaş ilerleme 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle kırsal alanlarda köylülerin desteğiyle de ilkokulların ve yatılı bölge okullarının yapımı hız kazanmıştır⁵⁴⁸.

5.2.1. Bingöl Sarayı İlköğretim Okulu

1908 yılında açılan Bingöl'ün ilk ve en eski ilköğretim okuludur⁵⁴⁹. I. Dünya Savaşı ve bölgede çıkan isyanlar sebebiyle sürekli eğitime ara vermiştir. 1928 yılı 3 yıllık olarak devam eden ilkokul, 1936 yılında yapılan düzenlemelerle 5 yıllık eğitim öğretim veren ilkokul haline getirilmiştir⁵⁵⁰.

⁵⁴⁰ Yeni Bingöl Gazetesi, 31 Ekim 1953, S.103, s.1.

⁵⁴¹ Yeni Bingöl Gazetesi, 21 Kasım 1954, S.368, s.1.

⁵⁴² Murat Gazetesi, 15 Kasım 1955, S.301, s.2.

⁵⁴³ Murat Gazetesi, 15 Nisan 1955, S.134, s.1.

⁵⁴⁴ Murat Gazetesi, 8 Nisan 1957, S.707, s.1.

⁵⁴⁵ Murat Gazetesi, 21 Mart 1957, S.692, s.1.

⁵⁴⁶ Murat Gazetesi, 14 Şubat 1958, S.756, s.1.

⁵⁴⁷ Murat Gazetesi, 31 Aralık 1960, S.1806, s.1.

⁵⁴⁸ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1353.

⁵⁴⁹ Murat Gazetesi, 30 Temmuz 1957, S.796, s.1.

⁵⁵⁰ Hasbi Soylu, *Bingöl Şehri Coğrafi Açından Bir Araştırma*, s.82.

1957 yılında çıkan Murat gazetesi haberine göre okulda ki öğrenci sayısı 85'i kız, 115'i erkek olmak üzere toplamda eğitime devam eden 210 talebesi bulunmaktaydı. Sınıflar ortalama 35 civarındaydı. Okulun 1940'dan kalma birkaç yırtık haritası vardı. Umumi bir kitaplığı bulunmamakla birlikte sadece 4. Sınıfların 3 sözlük 50 kitap barındıran bir kitaplığı bulunmaktadır. Okul aile birliği pasif ve bina eğitim için yetersiz kalmıştır⁵⁵¹.

Sarayıçi İlkokulunun yönetim kurulunun tek üyesi olarak Selim Atala idi. Her yıl yapılan aile birliği toplantısı 1960 yılında yapılan bir yenisine Selim Atala azda olsa toplantıya iştirak eden velilerle toplantıyı açmıştır. Yapılacak faaliyetler ve velilerin öğrenciler için istekleri dile getirilmiştir. Yeni yönetim ve denetleme kurulu üyeleri seçilmiştir⁵⁵².

Yeni yönetim kuruluna şu kişiler seçilmiştir:

- Meteoroloji Memuru Niyazi Yurtsever
- Kâtip Mehmet Baskan
- Tüccar M. Ali Demirel
- Muhasebeci Mehmet Gandar
- Gazeteci Mehmet Aydar

Yedek üyeler ise şu kişiler seçilmiştir:

- Ormancı Fikri Kurt
- Manifaturacı Hüseyin Buyruk

Denetleme kuruluna ise şu kişiler seçilmiştir:

- Nakliyecisi Ahmet Bayram
- Fahri Ücal
- Çiftçi Sait Bilgin
- Çiftçi Hüseyin Aydoğdu

1956 yılında Sarayıçi ilkokulunda okuma yazma bilmeyenler için gece mektepleri açılmıştır. Bu mektep A ve B olmak üzere iki sınıf açılmıştır. A sınıfında okuma yazma bilmeyenler, B sınıfında ise okuma yazma bilenlere tarih, coğrafya ve yurttaşlık dersleri verilmiştir⁵⁵³.

⁵⁵¹ Murat Gazetesi, 27 Aralık 1957, S.916, s.1.

⁵⁵² Murat Gazetesi, 22 Kasım 1960, S.772, s.1.

⁵⁵³ Murat Gazetesi, 9 Şubat 1956, S.375, s.1.

5.2.2. Bingöl Yenişehir İlköğretim Okulu

1949'da⁵⁵⁴ Yenişehir İlkokulu Bingöl'de ilköğretim alanında açılan ikinci okuldur. 1958 yılına gelindiğinde okulda 124'ü kız, 232'si erkek olmak üzere toplamda 356 öğrencisi bulunmaktaydı. 2. 3. ve 4. Sınıfların basit ölçüde kitaplıkları kurulmuştur. 1. 2. ve 3. Sınıflar çift tedarikat yapmaktadırlar. Okulun sıraları yetersizdir. Zira hala yerde oturarak eğitimlerine devam eden öğrenciler vardır. Bina eğitim için yetersiz olmakla birlikte okul aile birliği oldukça faaldir⁵⁵⁵.

1960 yılında her yıl düzenlenen okul aile birliğinin bir yenisi düzenlenmiş ve iki yüzü aşkın velinin katılımı ile okulun Başöğretmeni Necmi Akyol toplantıyı başlatmıştır. Okul ve öğrenciler için yapılan ve yapılacak olanlar görüşüldükten sonra divan başkanı ve yeni yönetim kurulu seçilmiştir.

Divan Başkanlığına şu kişiler seçilmiştir:

- Avukat Cemal Yavuz
- Kâtip Ali Anşin
- Kâtip Sebahattin Yaşaroğlu

Yönetim kuruluna ise şu kişiler seçilmiştir:

- Bnb. Mehmet Nebioğlu
- Bn. Hikmet Nar
- Bn. Semiha Güneran
- Bn. Güzin Eran
- Tüccar Vahdettin Kayık
- Terzi Rüstem Dalkılıç
- Çiftçi H. Cemal Elçi
- Avukat Abidin Yurtsever

Denetleme kuruluna ise şu kişiler seçilmiştir:

- Hayrettin Oral
- İhsan Argon
- Sabahattin Yaşaroğlu

Yedek üyeliğe ise Zeki Hülagü seçilmiştir⁵⁵⁶.

⁵⁵⁴ Murat Gazetesi, 12 Ekim 1959, S.1438, s.1.

⁵⁵⁵ Murat Gazetesi, 21 Ocak 1958, S.936, s.1.

⁵⁵⁶ Murat Gazetesi, 28 Kasım 1960, S.777, s.1.

1956 yılında Yenişehir ilkokulunda okuma yazma bilmeyenler için gece mektepleri açılmıştır. Bu mektep A ve B olmak üzere iki sınıf açılmıştır. A sınıfında okuma yazma bilmeyenler, B sınıfında ise okuma yazma bilenlere tarih, coğrafya ve yurttaşlık dersleri verilmiştir⁵⁵⁷.

5.2.3. Bingöl Akşam Kız Sanat Okulu

Akşam Kız Sanat Okulu 1948 – 1949 yıllarında Elazığ Kız Enstitüsüne bağlı olarak Aşağı Bingöl’de açılmıştır. Biçki Dikiş kursu olarak devam eden kurs 1951-1952’den sonra Akşam Kız Sanat Okulu olarak değişmiştir⁵⁵⁸.

1953 yılında Akşam Kız Sanat Okulu için eski halkevi onarılarak buraya taşınmıştır. Burada 58 kadın ve kız öğrenciler bulunmaktadır⁵⁵⁹. 1958 yılına gelindiğinde öğrenci sayısı 1002’ye yükselmiştir. Bu okulda verilen dersler 3 bölümden oluşmaktaydı. Biçki-Dikiş, Çamaşır ve nakış dersleridir. Çamaşır ve nakış derslerinin öğretmeni bulunmadığından dolayı esas branşı biçki-dikiş olan müdüre hanım tarafından diğer derslerde verilmektedir. Öğretim süresi 2 yıl olmakla birlikte bu okula girebilmek için kişilerin en az ilkokulu bitirmesi gerekirdi. Ancak bu durum zor olduğu için Müdüre Hanım Naime Sungur bakanlıktan bu şartın kaldırılmasını istemiştir. Bina durumu iyidir⁵⁶⁰.

5.2.3.1. Bingöl’de Akşam Kız Sanat Okuluna Bağlı Olarak Açılan Kurslar

Akşam Kız Sanat Okuluna bağlı merkez, ilçe ve ilçelere bağlı köylerde birçok kurs açılmıştır. Bingöl merkezde 107 Nolu demircilik ve marangozluk kursu faaliyete girmiştir. Bir ilçe kursu da Kiğı merkezinde açılmıştır. Vilayetin 6 köyünde köy kadınları gezici kursu ve (1 ilçe kadın kursu⁵⁶¹), 5 köyünde de demircilik ve marangozluk kursu 1 Ekim 1953 tarihinde işe başlamıştır⁵⁶². Bu kurslara ilaveten daha sonra 5 sanat kursu daha açılmıştır⁵⁶³.

⁵⁵⁷ Murat Gazetesi, 9 Şubat 1956, S.375, s.1.

⁵⁵⁸ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1356.

⁵⁵⁹ Yeni Bingöl Gazetesi, 31 Ekim 1953, S.103, s.1.

⁵⁶⁰ Murat Gazetesi, 14 Nisan 1958, S.1007, s.1.

⁵⁶¹ Murat Gazetesi, 15 Kasım 1955, S.301, s.1.

⁵⁶² Yeni Bingöl Gazetesi, 2 Kasım 1953, S.104, s.1.

⁵⁶³ Murat Gazetesi, 31 Aralık 1960, S.1806, s.1.

5.3. Bingöl'de Ortaokul

Bingöl'de ilk defa ortaokul 1949 – 1950 yıllarında merkezde açılmıştır⁵⁶⁴. Bingöl Ortaokulu vilayetin ilk ortaokuludur. Bu okulda öğrenciler tarafından “Yaprak Gazetesi” çıkmaktadır⁵⁶⁵. Kiğı'da ortaokul yapımı ise Feridun Fikri Düşünsel'in teması ile Adnan Menderes'in verdiği önerge ve gönderilen yardım⁵⁶⁶ derneğinin de desteği ile Kiğı'da ortaokulun temelleri atılmasına vesile olmuştur⁵⁶⁷. Kiğı'da ki açılan bu ortaokuldan önce 1949-1950 ders yılında tek sınıfla Değirmenci Ali Hocanın evinde açılan bir okul ile eğitim verilmeye çalışılmıştır. Kadrosunda 1 müdür, 3 öğretmen bulunmaktaydı. Bu okulların 1954-1955 yıllarında 21'i kız 87'si erkek olmak üzere 108 öğrencisi ve 18 öğretmeni bulunmaktaydı⁵⁶⁸. Ancak o dönemin gazetesi Yeni Bingöl'ün haberine göre Bingöl Ortaokulunda 1953 Eylül döneminde kız öğrenci sayısı 70'e varmıştır⁵⁶⁹. 1955 yılında Genç kazasında bir ortaokul yapımına başlanmıştır⁵⁷⁰. Temelleri atılan bu Genç Ortaokulu 30 Aralık 1958 yılında hizmete girmiştir⁵⁷¹. 1956 yılında ise Akkaracaları nahiyesinde halkın yardımı ile bir ortaokul yapımının temelleri atılmıştır⁵⁷². Kiğı kazasının Cönek nahiye merkezi Holhol'da bir ortaokul açılmış ve kayıtlara başlamıştır⁵⁷³. Bu okulun açılması için mezkûr yerde kurulan cemiyet ve Cönek halkının seferberlikleri sonucu açılmış bir ortaokuldur⁵⁷⁴. Sonuç olarak bakacak olursak 1960'ların başına gelindiğinde resmi olarak 4 ortaokulun eğitim vermekte olduğunu görmekteyiz. Bu okullarda 12 asil öğretmen ve 596 öğrenci bulunmaktaydı⁵⁷⁵.

5.4. Bingöl'de Lise

Bingöl'de lise alanında 1957 yılına gelinene kadar bir gelişme görülmemiştir. Ancak 1957 yılı ile Belediye Başkanı Halil Timur, DP Başkanı Ahmet Bayram ve çocukların velileri adına Fikret Özonur Maarif Vekili Tefvîk İleri'ye Bingöl'de lise

⁵⁶⁴ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1355.

⁵⁶⁵ Demokrat Bingöl, 15 Şubat 1957, (Yaprak Gazetesi Bingöl Ortaokulu Kültür Ve Edebiyat Kolu tarafından 15 günde bir çıkan kültür ve edebiyat gazetesidir. Bu gazete öğrencilerin kaleminden çıkan şiir, nükte ve edebi yazıları ihtiva eder.), S.33, s.1.

⁵⁶⁶ Bingöl Gazetesi, 31 Temmuz 1952, S.253, s.1.

⁵⁶⁷ Yeni Bingöl Gazetesi, 23 Eylül 1953, S.78, s.1.

⁵⁶⁸ Yurt Ansiklopedisi, C.2, s.1355-1356.

⁵⁶⁹ Yeni Bingöl Gazetesi, 2 Kasım 1953, S.104, s.1.

⁵⁷⁰ Murat Gazetesi, 15 Kasım 1955, S.301, s.2.

⁵⁷¹ Demokrat Bingöl, 31 Aralık 1958, S.581, s.1.

⁵⁷² Murat Gazetesi, 2 Haziran 1956, S.466, s.2.

⁵⁷³ Demokrat Bingöl Gazetesi, 1 Ekim 1959, S.796, s.1.

⁵⁷⁴ Murat Gazetesi, 21 Mart 1957, S.692, s.1.

⁵⁷⁵ Murat Gazetesi, 31 Aralık 1960, S.1806, s.1.

açılmasına dair bir telgraf göndermişlerdir⁵⁷⁶. Tevfik İleri ise 13 Eylül 1957’de Bingöl Ortaokulunun 1957 – 1958 ders yılı başından itibaren lise haline getirilmesini ve kayıtlara başlanmasını söyleyerek telgrafa cevap vermiştir⁵⁷⁷. Bunun üzerine 30 Eylül 1957 tarihinde Bingöl Lisesi merasimlerle açılmıştır⁵⁷⁸. Bingöl Lisesi 1957 – 1958 eğitim yılına ortaokul ile birleşik başlamış ve toplamda ortaokulda dâhil 167 öğrencisi bulunmaktaydı. Bunların 143’ü erkek, 23’ü kız öğrenciydi. Lise 1. Sınıf öğrencileri sadece 30 kişidir. Köy ve kasabadan gelen öğrenciler tanıdıklarının yanında kalmıştır. Tanıdıkları olmayanların kalacak yerleri olmadığı için bir pansiyona ihtiyaç duyulmuştur. Zira lise 2. Sınıf açılması ile birlikte yer sıkıntısı yaşanmıştır. Ayrıca ders açısından da kısıtlıdır. Lisede eğitim verebilecek öğretmen sıkıntısı yaşanmıştır⁵⁷⁹. 1960 yılı lise ilk mezunlarını vermiştir. Lise bitirme imtihanlarına giren 17 öğrenciden sadece 5’i geçmiş olup 12 öğrencinin ise eylül dönemi imtihanlarına girmeleri planlanmıştır. Lisenin müdürü ise Lütfü Alpays’dır⁵⁸⁰.

5.5. Bingöl Vilayet ve Kazalarında Eğitim Alanında Kurulan Dernekler

5.5.1. Bingöl Öğretmenler Derneği

1951 yılında Bingöl Ortaokulunda açılan bu derneğin amacı; Bingöl öğretmenlerinin manen ve madden yükseltmek, öğretmenleri bir çatı altında bir aile gibi bir araya getirmek, onların her türlü haklarını cemiyet içerisinde muhafaza etmek ve öğretmenlik mesleğinin her sahada değerlendirmektir. Derneğin başka şubesi yoktur⁵⁸¹.

Derneğin kurucuları şu kişilerden oluşmaktadır:

- Milli Eğitim Müdürü Reşat Doğutürk
- Yeni Mahalle Ortaokul Müdürü Mehmet Odev
- İlköğretim Müfettişi Hamdi Öztürk
- İl Defterdarı ve Ortaokul Fransızca Yardımcı Öğretmeni Arif Madranefe
- Merkez Milli Eğitim Müdürü Kamil Yılmaz
- Merkez İlkokul Öğretmeni Sabire Toker
- İlkokul Öğretmeni Müfide Mumoğlu
- İlkokul Öğretmeni Cemile İnal
- Milli Eğitim İnşaat Denetmeni Mehmet Zehiroğlu

⁵⁷⁶ Murat Gazetesi, 4 Eylül 1957, S.827, s.1.

⁵⁷⁷ Murat Gazetesi, 13 Eylül 1957, S.834, s.1.

⁵⁷⁸ Bingöl Gazetesi, 1 Ekim 1957, S.1418, s.1.

⁵⁷⁹ Murat Gazetesi, 31 Ocak 1958, S.944, s.1.

⁵⁸⁰ Murat Gazetesi, 2 Temmuz 1960, S.1650, s.1.

⁵⁸¹ Bingöl Gazetesi, 22 Mart 1951, S.112, s.2.

- Ortaokul Beden Eğitimi Öğretmeni Sıddık Aydar
- Toplud öğretmeni Şakir Yıldız
- Toplud Öğretmeni Yakup Sarıca
- Ortaokul öğretmeni Refika Öz
- Bingöl Öğretmenler Derneği Başkanı Şükrü Aydın⁵⁸²

5.5.2. Kiğı Okul Severler Derneği

1952 yılında kurulan derneğin merkezi Kiğı olmak üzere başka şubesi bulunmamaktadır. Amacı; Kiğı merkezinde ortaokul ve ilkokul yaptırmak, ders alet ve vasıtalarını temin etmek, köylerden gelen öğrencilerin barınak problemini çözmek adına pansiyon yapmaktır⁵⁸³.

Derneği kurucuları şu kişilerden oluşmaktadır:

- M. Ali Taran
- Dr. Cahit Korkut
- İsmail Engin
- Tahsin Özeke
- A. Rıza Emre

5.5.3. Holhol Köyü Ortaokul Kurma ve Yaşatma Derneği

1955 yılında Kiğı'nın Cönek nahiyesinin merkezi olan Holhol köyünde kurulmuştur. Derneğin amacı; Holhol'da ortaokul açtırmak, maddi, pansiyon, matbua yardımı, personel ihtiyaçlarını karşılamaktır⁵⁸⁴.

Derneğin kurucuları şu kişilerden oluşmaktadır:

- Kiğı kazasının Holhol köyünden Hüseyin Eren
- Mahmut Çiftnamlı
- Ali Akyürek
- Süleyman Kaymaz
- Kır köyünden Mahmut Dede “Üstüner”
- Has köyünden Kâtibi Tarhan “Hasköylü”
- Haftariç köyünden Mehmet Ali Bilgin

⁵⁸² Murat Gazetesi, 23 Kasım 1954, S.8, s.2.

⁵⁸³ Bingöl Gazetesi, 11 Eylül 1952, S.264, s.3.

⁵⁸⁴ Murat Gazetesi, 22 Mart 1955, S.110, s.2.

5.5.4. Bingöl Vilayeti Merkez Kazası İlkokul Yaptırma ve Onarma Derneği

1956 yılında kurulan derneğin merkezi Bingöl olmakla birlikte merkezde ilkokul yaptırma ve olanları tamir etme amacı doğrultusunda oluşturulmuştur⁵⁸⁵.

Derneğin kurucuları şu kişilerden oluşmaktadır:

- Müteahhid Necat Turhan
- Terzi Rüstem Dalkılıç
- Tüccar Selim Atala
- Tüccar Maruf Ayten
- Tüccar Sıddık Ayçiçek
- Tüccar M. Emin Ekinci
- Tüccar Hakkı Artık Arslan
- Tüccar Osman Metin
- Müteahhid Zeki Bayram

5.5.5. Okul ve Öğrencileri Koruma Derneği

1958 yılında kurulan dernek Yenişehir okuluna devam eden öğrencilerin eğitimi, öğrenimi ve maddi varlıklarını korumak amacıyla açılmıştır⁵⁸⁶.

Derneğin kurucuları şu kişilerden oluşmaktadır⁵⁸⁷:

- Toprak Komisyonu Başkanı Galip Evirgen
- Muhasebe Müdürü Ziya Esen
- Komisyon Memuru Sebahattin Yaşaroğlu
- Maliye Tahakkuk Şefi Hayri Güngör
- Gelir Müdürü Abdulkadir Uğur
- İdare Heyeti Başkâtibi Selahattin Oto
- İlköğretim Denetmeni Şükrü Aydın

5.5.6. Genç Kazası Okul Yaptırma ve Yaşatma Derneği

1958 yılında Genç'te kurulmuş olup maksadı ilkokul yaptırma ve bunun için gerekli faaliyette bulunmaktır⁵⁸⁸.

⁵⁸⁵ Murat Gazetesi, 23 Haziran 1956, S.484, s.3.

⁵⁸⁶ Murat Gazetesi, 13 Şubat 1958, S.955, s.1.

⁵⁸⁷ Murat Gazetesi, 14 Şubat 1958, S.956, s.1.

⁵⁸⁸ Murat Gazetesi, 15 Aralık 1958, S.1203, s.1.

Derneğin Kurucuları şu kişilerden oluşmaktadır:

- Mühendis Hikmet Demirtaş
- Öğretmen Bahri Soykan,
- Belediye Başkanı Halil Göker,
- İnşaat Teknikeri Şükrü Çınar,
- Ambar Memuru Hilmi Ergün,
- İstasyon Şefi Mehmet Coşkun,
- Müteahhit Burhanettin Bilgin
- Tüccar Sinan Güner
- Tüccar Arif Tasılır
- Müftü Haydar Demir
- Tüccar Ahmet Derim
- Tüccar Fevzi Öğün
- Tüccar Yusuf İşgör
- Komisyon Mehmet Dopdoğru
- Öğretmen Hayriye İşbilen
- DP. Başkanı Mehmet Göker

5.5.7. Karlıova Kazası İlkokul Yaptırma Derneği

1958 yılında kurulan derneğin merkezi Karlıova olmak üzere başka şubesi yoktur.

Amacı kazada bir ilkokul yaptırmaktır⁵⁸⁹.

Kurucu üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:

- Hükümet Tabibi Rauf Çakırca
- Maarif Memuru Fikret Özgürdal
- P.T.T. Müdürü Mehmet Yıldırım,
- Belediye Başkanı Faik Bingöl
- Daimi Encümen Üye Kasım Demiralp
- Veznedar Cemil Yıldız
- Tüccar Eşref Seviş
- Kahveci H. Feyzi Atlı
- Çiftçi Halil Karabulak

⁵⁸⁹ Demokrat Bingöl Gazetesi, 13 Aralık 1958, S.565, s.1.

5.5.8. Solhan Kazası İlkokul Yaptırma Derneği

1958 yılında kurulan derneğin amacı Solhan kazasında beş sınıflı okul yaptırmak ve öğrencileri korumaktır⁵⁹⁰.

Derneğin kurucuları şu kişilerden oluşmaktadır:

- Kaymakam Ali Oğuz
- Maarif Memuru Kemal Akpınar
- Belediye Başkanı Ekrem Timuçin
- Öğretmen Mustafa Koşar
- Tüccar Halit Kama
- Denetmen Şükrü Aydın

5.5.9. Solhan Kazası Ortaokul Yaptırma Derneği

1959 yılında kurulan bu derneğin merkezi Solhan olup başka şubesi yoktur. Kazada bir ortaokul yaptırmak amacını taşımaktadır⁵⁹¹.

Derneğin kurucuları şu kişilerden oluşmaktadır:

- Kaymakam Ali Aydınalp
- Belediye Başkanı Ekrem Timuçin
- Maarif Memuru Fikret Özgürdal
- Tüccar Mehmet Şeyhanoğlu
- Tüccar Sait Işık
- Tüccar Ahmet Kaya
- Tüccar Halit Tuğ

5.5.10. Bingöl'de Lise Binası İnşa Derneği

Derneğin merkezi Bingöl olmakla beraber başka bir şubesi yoktur. Derneğin gayesi Bingöl merkezde bir lise binasının inşası lisenin açılmasına çalışmaktır⁵⁹².

Derneğin Kurucuları:

- Avukat Sait Bozgan
- G. Me. Azası Abdullah Bazencir
- G. Me. Azası H. Cemal Elçi

⁵⁹⁰ Demokrat Bingöl Gazetesi, 17 Aralık 1958, S.568, s.1.

⁵⁹¹ Demokrat Bingöl Gazetesi, 2 Şubat 1959, S.606, s.1.

⁵⁹² Demokrat Bingöl Gazetesi, 27 Şubat 1957, S.43, s.2.

- Memur Sadık Elçi
- Ziraatçı Ahmet Bayram
- Tüccar Abdullah Dursun
- Tüccar Tefvîk Turhan
- Tüccar Ali Tekmen
- Tüccar Ali Rıza Elçiçek Ortaokul Müdürü Selim Öner
- Belediye Reisi Halil Timur

5.5.11. Bingöl Yükseköğretim ve Kültür Derneği

Malum olunduğu üzere 1960 yılına gelene kadar Bingöl öğretim bakımından ülke geneline göre geri kalmıştır. Bu yüzden kültür, örf, adet ve folklorunu tanıtmak için temsilci eksikliği yaşamıştır. Bunun üzerine 1956 yılında İstanbul’da tahsil gören 3 – 4 genç bu derneğin kurulması için çalışmalara başlamıştır. Eleman eksikliği, tahsisat yokluğu, maddi manevi desteğin olmaması ve sözde aydın kesimin Bingöl’ü tanımamak hususundaki inançsızlıkları gibi engellere rağmen 3 yıllık bir çalışma neticesinde üye sayısı 15’i bulan kesim 1959 yılı bu derneği kurmuş ve faaliyete geçirmiştir⁵⁹³. Bingöl’de de derneğin bir şubesinin açılması için faaliyetlere başlanmıştır⁵⁹⁴.

Derneğin ilk kongresi 10 Mayıs 1959 tarihinde saat 15.00’te Koşuyolu Yapı Kredi Bankası İkrâmiye Apartmanı No.12’deki dernek merkezinde kalabalık bir topluluk önünde yapılmıştır. Kongre Ali Haydar Ulaşoğlu’nun konuşması ile başlamıştır. Kongre başkanlığına Cevdet Varol 2. Başkanlığa Ali Haydar Ulaşoğlu, kâtipliklere de Turhan Ongan, Faik Savaş seçilmiştir. Onursal başkanlığa M. Sıddık Aydar seçilmiştir. Yeni idare heyeti asil ve yedek üyeleri seçilmiştir⁵⁹⁵.

İdare heyeti asil üyeleri şu kişilerden oluşmaktadır:

- Cevdet Varol (Başkan)
- Sait Bingöl (2. Başkan)
- Selahattin Ayna (Sekreter)
- Ali Haydar Ulaşoğlu (Muhasip)
- Cengiz Elçi
- Doğan Bozkurt

⁵⁹³ Demokrat Bingöl Gazetesi, 20 Mayıs 1959, S.688, s.1.

⁵⁹⁴ Demokrat Bingöl Gazetesi, 1 Temmuz 1959, S.720, s.1.

⁵⁹⁵ Demokrat Bingöl Gazetesi, 26 Mayıs 1959, S.693, s.1.

- Turhan Ongan

Yedek üyeler ise şu kişilerden oluşmaktadır:

- Hüseyin Sertel
- Faik Savaş
- Erdal Çanakçı
- Galip Elçi

5.5.12.Yavru Kurt Teşkilatı

Türkiye okullarında izcilik teşkilatı Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri zamanında “Yavrukurt Teşkilatı” olarak isim değiştirmiştir. Bu münasebetle de Yavru Kurt teşkilatıyla ilkokulular daha fazla meşgul olmuştur. Genç ilçesinde kurulması için Başöğretmen Bahri Soykan, Okul Aile Birliği Yönetim Kurulundan Refik Çetiner, Mehmet Karahan, Tevfik Tekmen, Namık Bülbül, Mühendis İhsan Arman’ın da yardımıyla veliler ile istişare edilmiş ve okul aile birliğinin verimli faaliyetleri neticesinde 422 lira 80 kuruş ile 18 yavrukurt teçhizatı, 2 trampet temin edilerek ders saatleri dışında bir oymakbaşı eğitiminde bu teşkilat kurulmuştur⁵⁹⁶.

5.5.13. Kızılay Gençlik Kolu

Bingöl’e bağlı Genç kazasında 1953’te okul eğitim öğretimine yardımcı kurumlardan biri de Kızılay Gençlik Koludur. Bu kol vasıtası ile öğrenciler bilfiil yardım etmeyi, yardım görmeyi, yardımlaşma ile ilgili çalışmaları öğrenmesi amaçlanmıştır. 1952 yılında bu alanda 193 lira para toplanmış olup hepsi depremde ki felaketzedeler ve okul fakirlerine harcanmıştır⁵⁹⁷.

5.6. Bingöl’e Eğitim Alanında Yapılan Yardımlar

Maalesef ülkenin Milli Mücadele öncesi ve sonrası vehim bir süreçten geçmesi, ülkeyi ekonomik yönden güçsüz duruma getirmişti. Bu yüzden eğitim alanında istenilen yardımlar yapılamamaktaydı. Ancak imkân dâhilinde yıllar geçtikçe yapılan desteklerde artmıştır. Bingöl’de Kurtuluş Savaşı ardından kısmi bölgelerde büyük yıkımlar yaşanmıştır. Bu yüzden okul yapılacak bina yapmaya imkân yoktu. Ancak insanlar kendi oturdukları evlerin birkaçını okullaştırmış ve eğitim yapmaya çalışılmıştır. Ulaştığımız

⁵⁹⁶ Yeni Bingöl Gazetesi, 17 Ağustos 1953, S.57, s.1.

⁵⁹⁷ Yeni Bingöl Gazetesi, 28 Ağustos 1953, S.61, s.1.

hükümetin Bingöl'e yapmış olduğu en eski yardım ise 1936 yılı 17.994 lira bütçe olmuştur.

5.7. Bingöl Halkevleri

Halkevlerinin kurulmasında ki gaye; milli kültür ve birliğimiz için çalışmak, cumhuriyet ve inkılabın kıymet ve ehemmiyetini yurttaşlara bilfiil göstermek, aynı zamanda onların muhtaç oldukları maddi, manevi inkişafı imkân vermektir. Bu amaçlar halkevleri aracılığı ile Türkçe kurslar açarak, konferanslar vererek, faydalı telkin ve temsiller vermek sureti ile sağlanabilmiştir⁵⁹⁸.

Bingöl'de ilk halkevi Şubat 1936 yılında açılmıştır. Ancak bina problemi yaşandığı için 1 Haziran 1936 tarihinde faaliyetlerine başlamıştır. Bingöl halkevi faaliyetlerini 1938-1951 yılları arasında sürdürmüştür. Bu süre zarfında 3 halkevi ve 28 halkodası faaliyet göstermiştir⁵⁹⁹.

Bingöl halkevine başkanlık edenlerin başında Mayıs 1938'de Kültür Direktörü Bahri Tekiner olmuştur. Ardından sırasıyla 21 Haziran 1939'da Sağlık Müdürü Doktor Cemal Başer, 16 Ağustos 1939'da Bingöl Milli Eğitim Müdürü Arif Doğan Genç (Halkevinde ki faaliyetlerde emeği büyüktür. Ancak Antalya ilk tedrisat müfettişliğine tayin olunduğundan gitmiştir⁶⁰⁰), 3 Aralık 1941'de Bingöl Bayındırlık Müdürü Fahri Kuran, 7 Ekim 1942'de Bingöl Milli Eğitim Müdürü İhsan Altay, 1946'da Kamil Yılmaz, 1948'de Ahmet Bayram ve 1948-1949 yılları arasında da Sait Erel Bingöl Halkevine başkanlık etmiştir⁶⁰¹.

Bingöl Halkevi üyelerine bakacak olursak kurulduğu ilk yıl 154 üyesi bulunmaktadır⁶⁰². Sayı zamanla yükselmiştir. Zira aynı yıl içinde bu rakam 215'e yükselmiştir. Bu üyelerin 85'i işçi, 50'si çiftçi, 15'i tüccar, 4'ü öğretmen ve 1'i avukattır⁶⁰³. 1941 yılında ise 2'si kadın 278'i erkek olmak üzere toplamda 280 üyesi bulunmaktadır⁶⁰⁴.

⁵⁹⁸ BCA, 490.1.0.0.1008.889.2.

⁵⁹⁹ Savaş Sertel, *Tek Parti Döneminde Bingöl'de Kurulan CHP Teşkilatları, Halkevleri ve Halkodaları*, İstanbul, 2016, s.85-86.

⁶⁰⁰ BCA, 490.1.0.0.1574.408.1.

⁶⁰¹ S. Sertel, *Tek Parti Döneminde Bingöl'de Kurulan CHP Teşkilatları, Halkevleri ve Halkodaları*, s.86-88.

⁶⁰² BCA, 490.1.0.0.994.844.3.

⁶⁰³ BCA, 490.1.0.0.982.807.1.

⁶⁰⁴ BCA, 490.1.0.0.994.844.3.

5.7.1. Bingöl Halkevinin Şubeleri

1936 yılında Bingöl halkevinin 4 şubesi bulunmaktaydı. Daha sonra 1941 yılında 3 tane daha açılarak 7 şubesi vardır⁶⁰⁵. Temsil şubesinde 12, spor şubesinde 53, halk dershaneleri şubesinde 49 ve köycülük şubesinde 101 üyesi bulunmaktaydı⁶⁰⁶. 1941 yılında ise dil ve edebiyat şubesine 25, güzel sanatlar şubesine 25, temsil şubesine 26, spor şubesine 33, sosyal yardım şubesine 28, halk dershaneleri ve kurseri şubesine 26, Kütüphane ve yayın şubesine 29, köycülük şubesine 50, tarih ve müze şubesine 27 üye kayıt edilmiştir. Bu suretle kayıtlı üye sayısı 269'a yükselmiştir⁶⁰⁷.

Tablo 27. 1942 Yılında Bingöl Halkevi Şube Komite Başkan ve Üyeliğe Seçilenlerin Listesi⁶⁰⁸

Şubesi	Adı Soyadı	Görevi	Mesleği
Dil ve Edebiyat	Sıtkı Tuğal	Şube Başkanı	Mektupçu
	Tahsin Özeke	Üye	Daimi Encümen Üyesi
	İzzet Özdemir	Üye	Maarif Başkâtibi
Güzel Sanatlar	Zekeriya Meriç	Şube Başkanı	PTT Şefi
	Sait Oktay	Üye	Ziraat Bankası Müdürü
	Sami Oktarın	Üye	Varidat Müdürü
Temsil	Kamil Yılmaz	Şube Başkanı	Öğretmen
	Mahmut Bozkurt	Üye	Veznedar
	Nuri Keskinçiliç	Üye	Tahrirat Kâtibi
Spor	İhsan Çakmak	Şube Başkanı	Öğretmen
	Tahsin Mert	Üye	İnhisarlar Memuru
	M. Sabahattin Aytaç	Üye	Veteriner Müdürü
Sosyal Yardım	Hasan Sarıbaş	Şube Başkanı	Operatör
	Cemil Elçi	Üye	Halktan
	İhsan Şener	Üye	Sağlık Memuru
Halk Dershaneleri ve Kursları	Feyzullah Bulgu	Şube Başkanı	Tahrirat Mümeyyizi
	Amil Yılmaz	Üye	Muhasebe Müdürü
	Ali Tekmen	Üye	Tüccar
Kütüphane ve Yayın	Osman Tekçe	Şube Başkanı	Öğretmen
	İhsan Gürses	Üye	Müdür
	Hasan Atala	Üye	Bayındırlık Kâtibi
Köycülük	Emin Elçi	Şube Başkanı	Encümen Mümeyyizi
	Hüseyin Kaya	Üye	Tüccar
	Ahmet Atalay	Üye	Tüccar
Tarih ve Müze	Hanefi Özmen	Şube Başkanı	Başöğretmen
	Hilmi Erenler	Üye	Emekli Mektupçu
	İbrahim Bara	Üye	Müftü

⁶⁰⁵ BCA, 490.1.0.0.1008.889.2.

⁶⁰⁶ S. Sertel, *Tek Parti Döneminde Bingöl'de Kurulan CHP Teşkilatları, Halkevleri ve Halkodaları*, s.89.

⁶⁰⁷ BCA, 490.1.0.0.971.755.2.

⁶⁰⁸ BCA, 490.1.0.0.971.755.2.

5.7.1.1. Dil ve Edebiyat Şubesi Faaliyetleri

Bingöl vilayetinde % 80'i Türkçe dışında bir dil kullanıyordu. Bu yüzden bu şubenin daha faal çalışılması için özen gösterilmiştir. Halk Türkçe konuşmaya teşvik edilmiştir. Bunu sağlamak için Arif Doğan Genç tarafından Bingöl'de halkevinin bulunduğu çevreye bir hars komitesinin kurulmasını ya da bu istek imkân dâhilinde olmadığı takdirde yeteri miktarda eğitmen gönderilmesini istemiştir⁶⁰⁹. Ayrıca Türkçenin daha yaygın bir şekilde kullanılması için konferanslar verilmiştir. 18.01.1941 konferansı ile birlikte kasabada, köylerde, evlerde, çarşı, pazar, kahvehanelerde aile içi ve halkın bir arada bulunduğu toplu yerlerde öz dilimiz olan Türkçe ile konuşma kararı alınmıştır. Başka dilde konuşanları samimi bir şekilde ikaz ederek Türkçe konuşulmasına özen göstererek milli varlığımızın dil birliğini korumak için halk bir birlik içine girmiş ve söz verilmiştir⁶¹⁰. 24 Ağustos 1938 açılan Türk Dil Kurultayının açılışı Bingöl Halkevi tarafından da kutlanmıştır⁶¹¹.

5.7.1.2. Güzel Sanatlar Şubesi ve Faaliyetleri

Bu şubede sadece müzikal anlamda bir gelişme yaşanmıştır. 1941 yılında 1.514 lira ödenek ile 15 parça müzik enstrümanı ve bir bando şefi getirilerek bando takımı kurulmuştur. Bu bando takımı gösterilerinde milli oyunlar ve türküler çalınmıştır⁶¹².

5.7.1.3. Temsil Şubesi ve Faaliyetleri

Bu şube muhakkak ki halkevinde en fazla rağbet görülen şube olmuştur. Bu şubede genel sekreterliğin göndermiş olduğu piyes ve oyunlar oynanmıştır. CHP Genel Sekreterliği bu şubeye bir film makinesi göndererek filmlerin sergilenmeye başlaması ile ilgiyi daha fazla üzerlerine çekmişlerdir⁶¹³.

1937 yılında Bingöl Halkevi tarafından yıl dönümü kutlamaları yapılmıştır. Bu kutlama merasimi saat 15.00'te başlamış ve bu saatte radyoda Ankara ayarlanarak toplanmış olan kalabalık kitleye CHP Genel Sekreteri Şükrü Kaya'nın söylevi dinletilmiştir. Daha sonra Halkevi Başkanı tarafından halkevlerine dair malumat verilerek

⁶⁰⁹ BCA, 490.1.0.0.1008.889.2.

⁶¹⁰ BCA, 490.1.0.0.1008.889.2.

⁶¹¹ S. Sertel, *Tek Parti Döneminde Bingöl'de Kurulan CHP Teşkilatları, Halkevleri ve Halkodaları*, s.92.

⁶¹² BCA, 490.1.0.0.994.844.3.

⁶¹³ S. Sertel, *Tek Parti Döneminde Bingöl'de Kurulan CHP Teşkilatları, Halkevleri ve Halkodaları*, s.93.

daha önce yapılan işlerden bahsedilmiştir. Ardından fotoğraflar çekilerek sonra kardeş Halkevleri telle kutlanmıştır⁶¹⁴.

23 ve 24 Şubat 1946 yılında yine Halkevinin yıldönümü münasebetiyle merasim düzenlenmiştir. Halkevinin iç ve dış alanları yeşil yapraklar, bayraklar ve vecizelerle donatılmıştır. Yine saat 15.00'te bir araya gelen halk ve memur kesimi İstiklal Marşı ile merasime başlamıştır. Halkevi Başkan Vekili Tevfik Turahan tarafından bir yıllık çalışma raporu ve yeni yapılacak olan çalışmaların raporu davetlilere okunmuştur. Broşürler dağıtılmış, şiirler okunmuş, milli oyunlar oynanmış, milli şarkılar söylenmiş ve davetlilere çay ikram edilerek kutlama geç saatlere kadar devam etmiştir⁶¹⁵.

Halkevi Başkanı Kamil Yılmaz tarafından CHP Genel Sekreterliğe temsil kolunda kadın olarak üyelerin azlığından ve kadın rolünü yapacak kimsenin bulunmayışından dolayı kadınsız temsiller göndermeleri rica olunsa da bu ricaları geri çevrilmiştir. 1. Nolu repertuvar listesinden Beyaz Kahraman, Bir Azizlik, Has Bağçe, İstiklal gibi piyeslerden faydalanabileceği ifade edilmiştir⁶¹⁶.

Bunun yanında Bingöl halkevinin Philips marka portatif sesli sinema makinesi mevcuttur. Ancak arızalanmıştır. Tamiri için 572 liraya İstanbul'dan gelecek olan yedekler ile tamir edilebileceği bildirilmiştir⁶¹⁷.

5.7.1.4. Bingöl Sosyal Yardım Şubesi Ve faaliyetleri

Bu şube genellikle halkın muhtaç kesimlerine yardım etmek amaçlı kurulmuştur. 1941 yılında Bingöl'de devlet köylüye halkevi aracılığıyla toprak dağıtmıştır. Yine bu yıl içerisinde cuma günleri civar köylerden gelen hastalara hükümet tarafından görevlendirilen bir doktor ile muayeneleri yapılmaya çalışılmıştır⁶¹⁸.

1941'de bu şubece tespit edilen muhtaç 25 talebeye elbise ve kitap temini yapılmıştır⁶¹⁹. Yine 1943'de ilkokulda eğitim gören muhtaç 26 talebeye elbise temin edilmiştir⁶²⁰.

⁶¹⁴ BCA, 490.1.0.0.953.691.2.

⁶¹⁵ BCA, 490.1.0.0.953.691.2.

⁶¹⁶ BCA, 490.1.0.0.919.579.2.

⁶¹⁷ BCA, 490.1.0.0.1215.36.3.

⁶¹⁸ S. Sertel, *Tek Parti Döneminde Bingöl'de Kurulan CHP Teşkilatları, Halkevleri ve Halkodaları*, s.97.

⁶¹⁹ BCA, 490.1.0.0.971.755.2.

⁶²⁰ BCA, 490.1.0.0.1670.810.2.

5.7.1.5.Spor Şubesi ve Faaliyetleri

Bu şubeye rağbet fazla olmasına rağmen maalesef faaliyet kısmı olarak yetersiz kalmıştır. Çünkü beden eğitmeninin eksikliği, spor malzemelerinin olmayışı bu alanda kayda değer pek fazla çalışmanın yapılmasına olanak tanımamıştır.

5.7.1.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi ve Faaliyetleri

Bu şube çalışmaların yoğun bir şekilde yapıldığı ve halka kurslar ile eğitim verilerek yeni bir meslek veya dil öğrenmelerine fayda sağlamıştır. 1941 yılında cezaevindeki mahkûmlar için Türkçe okuma yazma kursları açılmıştır. Kadınlar için Biçki-nakış kursu, İngilizce kursu, zirai sanatlar kursu, genel halk için Türkçe okuma yazma kursu gibi kurslar açarak halkın daha bilinçli daha verimli hale gelmesini sağlamıştır⁶²¹.

5.7.1.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi Faaliyetleri

Bu şube halkın eğitim ve kültür seviyesinin yükselmesine çok fayda sağlamıştır. Bingöl Halkevi Kütüphanesi halkın faydalanabildiği ildeki en önemli kütüphanedir. Bu kütüphanede 1941 yılında 1.090 kitap 1943-1944 yıllarında 1.373 kitap, 1944-1945 yıllarında 1.517 kitap bulunmaktadır. Kitapların yanında olmazsa olmaz radyolarda halkın bilinçlenmesinde ki büyük araçlardandır. CHP Genel Sekreterliği tarafından Bingöl Halkevine de radyolar gönderilmiştir. Ancak çok sık bozulup tamire gönderildiği için istenilen düzeyde faydalanma sağlanamamıştır⁶²². Ayrıca Halkevi Yeni Sabah, Cumhuriyet, Ulus gazeteleri ile mesleki ve terbiye mecmualarına da abonedir⁶²³.

5.7.2.Bingöl Halkevinde Verilen Konferanslar

Bu konferanslar genellikle tüm halkı bir araya getirerek bilgilendirmek için yapılmıştır. Bingöl Halkevinin ilk açıldığı yıl 1 Haziran ve 30 Ağustos tarihleri arasında 4 konferans verilmiştir⁶²⁴. Aşağıdaki vereceğimiz tablolarda ise 1939 ve 1941 yılları arasında verilen konferansları görmekteyiz.

⁶²¹ S. Sertel, *Tek Parti Döneminde Bingöl'de Kurulan CHP Teşkilatları, Halkevleri ve Halkodaları*, s.98,100.

⁶²² BCA, 490.1.0.0.1477.32.1.

⁶²³ T. Akekmekçi ve M. Pervan, "Doğu Sorunu" Necmeddin Sahir Silan Raporları (1939-1953), s. 14.

⁶²⁴ S. Sertel, *Tek Parti Döneminde Bingöl'de Kurulan CHP Teşkilatları, Halkevleri ve Halkodaları*, s.101.

Tablo 28. Kış Aylarında Halkevinde Verilecek Konferanslara Ait Liste⁶²⁵

Tarih	Konuşmacı	Konu
? .11.1940 Cumartesi	Başöğretmen Hanifi Özben	Okul saati haricinde zamanın iyi istimali için veli ve okulun alınması lazım gelen tedbirler
12.12.1940 Perşembe	Nüfus Müdürü Durmuş Türkmenoğlu	Ulusal Ekonomi ve arttırma haftası
21.12.1940 Cumartesi	Sıhhat Müdürü Naci	Kış mevsiminin hastalıkları ve korunma çareleri
28.12.1940 Cumartesi	Başöğretmen Hanifi Özben	Altı ok mevzusu üzerinde konferans
04.01.1941 Cumartesi	Nüfus Müdürü Durmuş Türkmenoğlu	Harpte köycülük
11.01.1941 Cumartesi	Öğretmen Mehmet Kayalı	Türkiye’de milliyet cereyanı nasıl başladı
18.01.1941 Cumartesi	Başöğretmen Hanifi Özben	Türk milletinin dünya haritası üzerinde işgal ettiği tarihi yerler
28.01.1941 Cumartesi	Sıhhat Müdürü Naci	Umumi hıfzı sıhha
01.02.1941 Cumartesi	Başöğretmen Hanifi Özben	Türk tarihinin ana hatları
08.02.1941 Cumartesi	Öğretmen Mehmet Kayalı	Bingöl vilayetinin Türk tarihi ana hatlarıyla olan ilgisi
15.02.1941 Cumartesi	Nüfus Müdürü Durmuş Türkmenoğlu	Mehmet Toik kimdir ve kahramanlık menkıbesi
29.02.1941 Cumartesi	Başöğretmen Hanifi Özben	Halkevlerinin açılışı ve açılışındaki gayesi
22.02.1941 Cumartesi	Başöğretmen Hanifi Özben	Ana vatanda kalan Türkler ve biz
29.02.1941 Cumartesi	Nüfus Müdürü Durmuş Türkmenoğlu	3 bela (Fuhuş, frengi ve içki)nin zararları
06.03.1941 Cumartesi	Veteriner Müdürü Selim Engin	Hayvani mahsullerden insanlara geçen tehlikeli hastalıklar
13.03.1941 Cumartesi	Veteriner Müdürü Selim Engin	Hayvani mahsullerden insanlara geçen tehlikeli hastalıklardan korunma çareleri
20.03.1941 Cumartesi	Nüfus Müdürü Durmuş Türkmenoğlu	Toprağa ilanı harp ve ziraat
27.03.1943	Tapu Müdürü Faik Buharalı	Tapu mevzuatı hakkında umumi görüşme
04.04.1940	Nüfus Müdürü Durmuş Türkmenoğlu	Dost kazanmak ve herkese kendini sevdirmek
11.04.1941		Doğu Anadolu eski, orta ve yeni tarihi zamanlarda durumuna umumi bakış

⁶²⁵ BCA, 490.1.0.0.1008.889.2.

Tablo 29. Kış Aylarında Halkevinde Verilecek Konferanslara Ait Liste⁶²⁶

Tarih	Konuşmacı	Konu
12.12.1939 Salı	Nüfus Müdürü Durmuş Türkmenoğlu	Ulusal ekonomi ve arttırma haftasına ait konferans
16.12.1939 Cumartesi	Tapu Müdürü Faik Buharalı	Tapu mevzuatı hakkında umumi konuşma ve izah
23.12.1939 Cumartesi	Jandarma Komutanı Tevfik Erdeniz	Zehirli gazların tarihçesi ve umumi malumatın bir kısmı
30.12.1939 Cumartesi	Jandarma Komutanı Tevfik Erdeniz	Zehirli gazların tarihçesi ve umumi malumatın mutabıkı kısmı
06.01.1940 Cumartesi	Maarif Müdürü Arif Doğan Genç	Okumak ihtiyacı
13.01.1940 Cumartesi	Öğretmen Mahmut Tekin	Türklerin Orta Asya'da kurdukları devletler, kurdukları medeniyet ve umumi muhaceret
20.01.1940 Cumartesi	Öğretmen Şükrü	Müslüman Türk devletleri, Osmanlı İmparatorluğunun kuruluş ve yükselişi
27.01.1940 Cumartesi	Baş Öğretmen İbrahim Bilgiç	Osmanlı Türklerinin medeniyeti, Osmanlı İmparatorluğunun tevekküffü ve sona ermesi
03.02.1940 Cumartesi	Hâkim Galip	Vasiyet
10.02.1940 Cumartesi	Jandarma Komutanı Tevfik Erdeniz	Propaganda faida ve vasıtaları ve zabitanın vazifeleri
17.02.1940 Cumartesi	Nüfus Müdürü Durmuş Türkmenoğlu	Atatürk inkılabında Türk köylüsü daima önde
24.02.1940 Cumartesi	Türkan Türkmen	Türk kadını, çocuk bakımı ve terbiyesi
02.03.1940 Cumartesi	Nüfus Müdürü Durmuş Türkmenoğlu	Ulusal duygu
09.03.1940 Cumartesi	Sıhhat Müdürü Cemal Başer	Sular hakkında umumi malumat
16.03.1940 Cumartesi	Bayar Müdürü Selim Engin	Et ve hayvani mahsullerden insanlara zarar vereceği hastalık ve bunlardan korunma çareleri
23.03.1940 Cumartesi	Nüfus Müdürü Durmuş Türkmenoğlu	Türk dili hakkında
30.03.1940 Cumartesi	Jandarma Komutanı Tevfik Erdeniz	Jandarmanın tarihçesi
06.04.1940 Cumartesi	Başöğretmen İbrahim Bilgiç	Çocukların mektep haricindeki zamanlarının ne suretle istimal olunması hakkında

⁶²⁶ BCA, 490.1.0.0.1008.889.2.

Tablo 30. 1940 Yılında Dünya Vaziyetini Anlatan Konferanslara Dair Liste⁶²⁷

Konuşmacı	Tarih	Konferansın Verileceği Yer	Konferansa İştirak Ettirilecek Köyler
Nüfus Müdürü Durmuş Türkmenoğlu	06.10.1940	Çapakçur Halkevi	Kurudere, Akpınarlar, Topalan, Mirzan, Sini, Zeynep, Gayıt, Valan
Maarif Müdürü Arif Doğan Genç	06.10.1940	Fahran Köyünde	Çan, Töyrek, Şunuk, Göl, Tebesmorik, Hıdan, Akpık
Baş Öğretmen Hanifi Özben	06.10.1940	Musyan Köyünde	Lotan, Teyrek, Küşek, Madrakılota, Numan, Kemalanlar, Çölek, Şinek, Vilvare, Haziran, Gevran
Öğretmen Mehmet Kayalı	13.10.1940	Az Köyünde	Düğernan, Aşağı Köy, Meta, Kürüzan,
Öğretmen Mehmet Kayalı	06.10.1940	Armutak Köyünde	Çekvan, Kaledar, Kur, Şaba, Ortaköy Küriman
Baş Öğretmen Hanifi Özben	13.10.1940	Körtedev Köyünde	İskanderon, Gülbe, M.Geylan, Dereğazan, Çallar, Mezrai Toprağan, Sirin ve Alibir
Ziraat Muallimi Vahap İrim	08.10.1940	Kadımatrak Köyünde	M. Simsor, Tarbasan, Tekviranlar, Kürik, Garip, Dik, Harabe
Sancak Öğretmeni Bahri	13.10.1940	Hoşkar Köyünde	Karapınar, Büyük ve Küçük Baş Köyü, Buban, Simsor, Kemak, Hılbızon, Lek, Uzunsavat, Yukarı Kerevelyan, Masalla, Şirnan

⁶²⁷ BCA, 490.1.0.0.1008.889.2.

Tablo 31. 1940 Yılında Paraşütçüler Hakkında Verilen Konferanslara Dair Liste⁶²⁸

Konuşmacı	Konferansın Verileceği Yer	Konferansa İştirak Ettirilecek Köyler
Şube Reisi Rıza Ürel	Çapakçur Halkevi	Kurudere, Akpınarlar, Topalan, Mirzan, Sini, Zeynep, Ğayit, Valan
Maarif Müdürü Arif Doğan Genç	Musyan Köyünde	Lotan, Teyrek, Müşek, Masrakılotan, Numan, Kemalanlar, Çölek, Şinek, Vilvara, Haziran
Varidat Hakkı Özoğul	Az Köyünde	Düğernan, Aşağıköy, Metan, Kürüman
Maarif Müdürü Arif Doğan Genç	Armutak Köyünde	Çekvan, Kaledar, Kür, Şaban, Ortaköy
Ziraat Muallimi Vahap İrim	Kürtedev Köyünde	İskenderan, Gülbe, Geylan, Dereığazan, Çallar, Mezrağı Toprağan, Sirin, Alibir
Veteriner Selim Engin	Fahran Köyünde	Çan, Teyrek, Kös, Şenük
Nüfus Müdürü Durmuş Türkmenoğlu	Kadımadrak Köyünde	Simsar, Tarbasan, Tekviranlar, Kürik, Garip, Dik, Harabe

5.7.3. Bingöl Halkevi Binasının Yapımı, Tamirâtı ve Halkevine Yapılan Nakdi Yardımlar

Bingöl Halkevi binası 1936, 1937 ve 1938 yıllarında kirada oturmuş ve kira bedeli olarak 800 lira vermektedir⁶²⁹. 1941 yılında ki yerinden ise 1942’de bir otelin alt katı yani salonuna geçilmiş ve geniş bir alan olduğu belirtilmiştir⁶³⁰. 1942’de ise Halkevi binası belediyeye ait icarla oturmaktaydı. Bu bina bir salonla iki odadan ibaretti. Halkevi Başkanı Fahri Kuran’ın yeni bir binanın alınmasının 20 bin lira ile satın alınabileceğini genel sekreterliğe bildirmiştir⁶³¹. 1943 yılında bir otel ve gazino binası olarak kullanılan bina Bingöl Halkevinin kullanılması için 20 bin liraya satın alınmıştır⁶³². 1947 yılına gelindiğinde tamire ihtiyaç duyulan bina için CHP Genel Sekreterliği tarafından Bingöl’deki Halkevleri ve Halkodalarının tamirâtı için 3.870 lira göndermiştir⁶³³. 1949 yılında da Bingöl Halkevi tamirâtı için 5.000 lira para yardımı yapılmıştır⁶³⁴.

⁶²⁸ BCA, 490.1.0.0.1008.889.2.

⁶²⁹ BCA, 490.1.0.0.1670.813.1.

⁶³⁰ BCA, 490.1.0.0.1574.408.1.

⁶³¹ BCA, 490.1.0.0.971.755.2.

⁶³² BCA, 490.1.0.0.1670.813.1.

⁶³³ BCA, 490.1.0.0.1477.30.1.

⁶³⁴ BCA, 490.1.0.0.1670.813.1.

Bingöl Halkevine 1939 yılında 250 lira, 1947 yılında 300 lira, 1948 yılında 250 lira, 1949 yılında 200 ve ek olarak 750 lira, 1950 yılında ise 500 lira para yardımı yapılmıştır⁶³⁵. Ayrıca 1941 yılında vilayet dâhilinde verilecek olan konferanslar için kazalara gidecek hatiplerin yol masrafları ve zaruri masraflara karşılık olarak Çapakçur Halkevine 100 lira, Kiğı kazasına 70 lira, Solhan kazasına 50 lira, Genç kazasına 50 lira, Karlıova'ya 30 lira, toplamda 300 lira Çapakçur Ziraat Bankasına gönderilmiştir⁶³⁶.

5.7.4.Kiğı Halkevi ve Faaliyetleri

1938 yılında açılan Kiğı Halkevi Bingöl Halkevinden sonra en fazla çalışan halkevidir. Başlangıçta 3 şubesi vardır 1941'e gelindiğinde spor şubesi, sosyal yardım şubesi, halk dersaneleri şubesi ve kütüphane şubesi olmak üzere toplamda 4 şube olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. İlk Başkanı Mehmet Galip İlter'dir⁶³⁷. 1939 yılında ise Halkevi Başkanlığına Adil Zengin seçilmiştir⁶³⁸. 1946 yılında ise Kiğı Halkevi Başkanı Maliye Tahsil Memuru Hayri Güngör olmuştur⁶³⁹. 1950 yılında ise başkanlığı Dursun Önü devralmıştır⁶⁴⁰.

⁶³⁵ S. Sertel, *Tek Parti Döneminde Bingöl'de Kurulan CHP Teşkilatları, Halkevleri ve Halkodaları*, s.110-111.

⁶³⁶ BCA, 490.1.0.0.1008.889.2.

⁶³⁷ S. Sertel, *Tek Parti Döneminde Bingöl'de Kurulan CHP Teşkilatları, Halkevleri ve Halkodaları*, s.114.

⁶³⁸ BCA, 490.1.0.934.628.2.

⁶³⁹ BCA, 490.1.0.934.628.2.

⁶⁴⁰ BCA, 490.1.0.1226.77.1.

Tablo 32. 1938 Yılında Kiğı Halkevi İdare Heyeti ve Komite Azalarına Dair Liste⁶⁴¹

Şube	Adı Soyadı	Halkevindeki Görevi	Mesleği
Halkevi Yönetim Kurulu Başkan ve Üyeleri	Mehmet Galip İlter	Halkevi Başkanı	Emekli Varidat Müdürü
	Fahri Arslan	Yönetim Kurulu	Maliye Tafsilat Memuru
	Mehmet Ali Turan	Yönetim Kurulu	Dava Vekili
	Zülfü Akgün	Yönetim Kurulu	Posta Şefi
Spor Şubesi	Hüseyin Tunca	Şube Başkanı	Komiser
	Talat Aras	Üye	
	Fahri Arslan	Üye	Maliye Tafsilat Eski Memuru
Halk Dershaneleri Şubesi	Mehmet Ali Turan	Şube Başkanı	Dava Vekili
	Murat Burat	Üye	Başöğretmen
	Mahmut Çepik	Üye	Öğretmen
Kitapsaray Şubesi	Zülfü Akgün	Şube Başkanı	Posta Şefi
	Suat Sökmen	Üye	Öğretmen
	Rıfat Ülesel	Üye	Nüfus Kâtibi

20.12.1941 yılında cumartesi günü yapılan umumi toplantı sonunda şube başkanları ve üyeleri seçilmiştir.

⁶⁴¹ BCA, 490.1.0.0.971.755.2.

Tablo 33. 1941 Yılında Kiğı Halkevi Şube Komite Başkan ve Üyelerine Dair Liste⁶⁴²

Şube	Adı Soyadı	Şubedeki Görevi	Mesleği
Spor Şubesi	Enver Özgen	Şube Başkanı	Öğretmen
	Mehmet Peker	Üye	Belediye Başkanı
	Remzi Kavuner	Üye	İnhisarlar Memuru
	Dursun Peköz	Üye	Muhasip
Sosyal Yardım Şubesi	Ali Temel	Şube Başkanı	Tüccar
	Mustafa Narman	Üye	Tüccar
	Cemal Tunç	Üye	Topçu oğlu
	Yusuf Düzgün	Üye	Attar
Halk Dershaneleri Şubesi	M. Mehmet Alkaya	Şube Başkanı	Muhasebeci
	Hayri Güngör	Üye	Maliye Tahsil Kâtibi
	Dursun Öncü	Üye	Tüccar
	Bahri Künyeli	Üye	Maliye Muh. Kâtibi
Kütüphane Şubesi	Zeki Taylan	Şube Başkanı	Zabıt Kâtibi
	Abdurrahman Pekel	Üye	Kunduracı
	Hüseyin	Üye	Attar
	Raif Yücel	Üye	Attar

Kiğı Halkevi yardıma muhtaç çocuklarla bazı asker ailelerine yardımda bulunmuştur. Halk dershanesi sayesinde Kiğı cezaevinde hiç okuma yazma bilmeyen 5 mahkûma eğitim vermiştir. Ayrıca biçki ve dikiş öğrenmek isteyen kız çocuklarına bu işlerin öğretilmesine başlanmıştır. Kitap ve muhabere işlerinin muntazam şekilde yürütülmüştür. Kiğı bölge halkının Halkevine sürekli devam ettiği görülmüştür⁶⁴³.

Kiğı Halkevine yapılan yardımlar ise şöyledir: 1939 yılında 250 lira Halkevine ve spor teşekkülleri için de 100 lira yardım yapılmıştır⁶⁴⁴. 1941 yılında Kiğı Halkevine parti tarafından yangın söndürme aleti alabilmek adına 150 lira para gönderilmiştir. Ancak fiyat araştırması yapan Kiğı Halkevi Başkanı Adil Zengin tarafından bu aletin 375 lira olduğu bildirilmiştir. Buna müteakiben yeterli bütçenin olmayışından yangın söndürme aleti ve tulumbanın yerine 12 kova, 4 kanca, 2 balta, 4 kazma, 6 kürek Halkevi emrine verilmiştir. Zira Halkevinin kasabanın ortasında olması ve suya bir dakikalık mesafede

⁶⁴² BCA, 490.1.0.0.971.755.2.

⁶⁴³ BCA, 490.1.0.953.691.2.

⁶⁴⁴ BCA, 490.1.0.0.1477.29.1.

bulunması şu anlık gönderilen bu malzemeler ile ihtiyacı karşılamaya yeterli görülmüştür⁶⁴⁵. 1944 yılında ise hazineye ait olan ancak Kiğı Halkevinin spor sahası haline getirilen arazi belirlenen fiyatın verilmesi ile Kiğı Halkevine satılmıştır⁶⁴⁶. 1945 yılında ise Kiğı Halkevine spor çalışmalarının hız kazanması için 2 tane hentbol topu ve 1 tane de eltopu (hentbol) kitabı gönderilmiştir⁶⁴⁷. 1946 yılında ise Kiğı Halkevine 240 liralık yardım yapılmıştır⁶⁴⁸.

5.7.5. Karlıova Halkevi ve Faaliyetleri

Karlıova Halkevinin kaç yılında açıldığı tam manası ile bilinmemektedir. Ancak 1945'ten önce açıldığını elimize geçen yazışmalardan anlamaktayız. 1946 yılında CHP Genel Sekreterliği tarafından halkevinin ilk ihtiyaçları olan birer adet milli parti bayrağı, halkevleri idare ve teşkilat ve çalışma talimatnameleri, üye kayıt, komite karar, demirbaş eşya, gelen evrak, giden evrak, günlük çalışma, hesap okuyucu, istatistik defterleri, 2 cilt kasa makbuzu ve 16 adet kitap gönderilmiştir. Daha sonra Atatürk ve Cumhurbaşkanı İnönü'nün fotoğrafları gönderilecektir⁶⁴⁹. Çok fazla bir faaliyet göstermeyen Karlıova Halkevi diğer Halkevlerine nazaran pasif bir dönem geçirmiştir.

11 Ağustos 1951 Cuma günü yürürlüğe giren halkevi kanununun yayımından birkaç saat sonra Bingöl Halkevine kilit vurularak mühürlenmiştir⁶⁵⁰.

5.8. Bingöl'de Halkodaları

1 Haziran 1939 yılında açılmasına karar verilen Halkodaları kuruluş ve amaç itibariyle Halkevlerine benzetilmektedir. Halkevlerinin açılışı için en az üç şubenin gerekliliği ve bu şubeleri oluşturamayan köy ve nahiyelerde halkevlerinden daha basit ve sade bir şekilde halkodalarının kurulmasına karar verilmiştir. 1940 yılında halkodalarının açılmaya başlaması ile aynı yıl içerisinde Bingöl'de de ilk Halkodası Genç'te açılmıştır. Akabinde 1941 yılında Solhan Halkodası açılmış. 1945 yılı birçok Halkodası açılmış olup sayısı toplamda 28'e yükselmiştir⁶⁵¹. Başlıca halkodalarına değinelim.

⁶⁴⁵ BCA, 490.1.0.0.1670.815.1.

⁶⁴⁶ BCA, 030.18.1.2.105.33.6.

⁶⁴⁷ BCA, 490.1.0.0.1121.89.1.

⁶⁴⁸ BCA, 490.1.0.0.1670.814.2.

⁶⁴⁹ BCA, 490.1.0.0.953.691.2.

⁶⁵⁰ Bingöl Gazetesi, 16 Ağustos 1951, S.154, s.1.

⁶⁵¹ S. Sertel, *Tek Parti Döneminde Bingöl'de Kurulan CHP Teşkilatları, Halkevleri ve Halkodaları*, s.127-129.

Tablo 34. 1945 Yılında Bingöl’de Açılması Planlanan Halkodaları⁶⁵²

Bağlı Olduğu İlçe	Halkodasının Adı
Kiğı	Çerme Bucağı Halkodası
	Zeynelli Köyü Halkodası
	Bilece Köyü Halkodası
	Darabi Köyü Halkodası
Karlıova	Liçik Köyü Halkodası
	Bahçe Köyü Halkodası
	Çiftlik Köyü Halkodası
	Kargapazar Köyü Halkodası
Genç	Sivan Bucağı Halkodası
	Yayla Bucağı Halkodası
İl Merkezi	Çan Köyü Halkodası
	Kadımatrak Köyü Halkodası
	Müsyen Köyü Halkodası

5.8.1.Genç Halkodası

25 Şubat 1940’da Genç Kazası Halkodası açılmıştır. Bu Halkodası saat 14.45’te Belediye salonunda 52 üyesi ve halkında iştiraki ile Kaymakam Vekili Rıfat Ayaydın tarafından Halkodalarının mahiyeti ve kültürel sahada ki rolü mevzulu konuşması ile başlamıştır. Ardından radyodan Ankara Halkevinde başlayan tören dinlenerek İstiklal Marşı’na eşlik edilmiştir. Saat 15.00’te Sayın Başvekil Doktor Refik Saydam’ın nutku coşkularla dinlenmiş ve hemen sonrasında Genç Halkodasının açılışı yapılmıştır. İdare heyeti seçimi yapılmış olup kendilerine açılış için gönderilen tebrik telgraflarına karşı şükran telgrafları çekilmiştir⁶⁵³.

⁶⁵² BCA, 490.1.0.0.953.691.2.

⁶⁵³ BCA, 490.1.0.0.953.691.2.

Tablo 35. 25 Şubat 1941 Genç Halkodasının İlk Yönetim Kurulu⁶⁵⁴

Asil Üyeler	Aldıkları Oy Sayısı	Yedek Üyeler	Aldıkları Oy Sayısı
Öğretmen İbrahim	30	H. M. Fahri Aralan	27
PTT Şefi Mahmut Demirel	29	Nüfus M. S. Öner	20
Belediye Azası Sait Göker	28	Eski Jandarma Zabiti M. Erden	18
Belediye Azası Ahmet Nazlı	26	Maliye Vergi M. H. Özturan	16
H. M. M. A. Tekin	28	PTT M. Şenyuva	13
Komiser Fevzi Kızılbagli	27	Sandık Emni Tevfik	13
Meclis Umumi Azası Haydar	23	Tüccar Ali Kılıç	13

Genç Halkodasında Posta Müdürü Mahmut Demirel'in gayretiyle güzel çalışmalar yapılmıştır⁶⁵⁵. 25.03.1941 tarihinden itibaren Oda Başkanı tarafından Genç Halkodasında dünyanın ahvalinin nihai durumu ve ülkenin buna karşı duruşunu anlatan konferanslar verilmiştir. Üyelerde hakeza gittikleri köşe bucak her yerde halkı bilinçlendirmek için büyük gayret sarf etmişlerdir. Halkta derin bir çalışma ve Türkçe öğrenme gayreti görülmektedir. Ancak yer sıkıntısı yaşanmaktadır⁶⁵⁶. Genç Halkodası tarafından üç nikâh töreni gerçekleştirilmiş ve 13 fakir çocuk giydirilmiştir⁶⁵⁷. Genç Halkodası binasının elverişsiz ve dar olması yeni bir halkodasının yapılması için 1500-2000 lira yardım talebinde bulunmuşlardır⁶⁵⁸.

Genç ilçesi Valir bucağında 1946'da bir Halkodası açılmıştır. Ancak bir sürü eksikliği bulunan Halkodasının (kapı ve pencere vs.) tamirâtı için merkezden yardım istenmiştir. Ancak merkezde kaydı bulunmadığı için yardım edilememiştir. 1947 yılında ise 400 lira Türkiye İş Bankası aracılığıyla gönderilmiştir⁶⁵⁹.

⁶⁵⁴ BCA, 490.1.0.0.953.691.2.

⁶⁵⁵ BCA, 490.1.0.0.994.844.3.

⁶⁵⁶ BCA, 490.1.0.0.1008.889.2.

⁶⁵⁷ BCA, 490.1.0.0.1670.813.2.

⁶⁵⁸ BCA, 490.1.0.0.1574.408.1.

⁶⁵⁹ BCA, 490.1.0.0.1670.814.2.

5.8.2. Solhan Halkodası

Solhan Halkodası 23 Şubat 1941’de açılmıştır⁶⁶⁰. Yeni gelen genç Kaymakam Bay Ekrem’in yardımı ile ufak bir Halkodası yapılmıştır. Tertipli bir şekildedir. Ancak 250 liralık bir yardım yapıldığı takdirde daha elverişli bir Halkodasının yapılacağı da belirtilmiştir. Zira halkın giderek cumhuriyet havasına girdiği eski kılıkların ortadan kalktığı ve halkın memleket işlerine karşı ilgisinin büyük oranda arttığı belirtilmiştir⁶⁶¹.

Solhan Halkodasına 1941 yılında 250 liralık yardım yapılmıştır. 1943 yılında Solhan Halkodasının inşaatı için 500 liralık yardım yapılmıştır. 1944 yılında ise Halkodası Başkanı Salih Özdemir tarafından Solhan Halkodasının çatısının kışı ve karı ağır geçtiği için çinkodan yapılmasını ve bunun için gerekli olan 4 – 5 bin liralık bir yardım yapılmasını istemiştir. Ancak bu yardım istekleri geri çevrilmiştir. CHP Genel Sekreterliği tarafından 1948’de genel ihtiyaçlar için 150 lira yardım gönderilmiştir⁶⁶². Yine 1950 yılında gelindiğinde Solhan Halkodasının yıkılmaya yüz tutmuş olduğu ve tamirâtı için 1500 liralık yardım isteğinde bulunsalar da partinin maddi durum yönünden sıkıntıda oluşu sebebiyle yardım edilememiştir⁶⁶³. Bunun yerine 1950 yılı 150 liralık yardımda bulunulmuştur⁶⁶⁴.

Solhan’a bağlı Arduşan Halkodası ise 10.11.1945’te CHP Genel Sekreterliğine gönderdiği telgrafta faaliyete geçtiğini belirtmektedir. Arduşin Halkodası kendilerine 3 veya 5 kayak temini yapılması gönderilmesi gereken 100 liranın hala ulaşamadığını ve bir yıldan fazla süre zarfında kitap, mecmua ve gazetenin düzenli bir şekilde kendilerine ulaşamadıklarını ifade etmişlerdir⁶⁶⁵. 1949’da Arduşin Halkodası için 150 lira gönderilmiştir⁶⁶⁶.

Arduşin Halkodasına gönderilen kitapların listesi ise şöyledir⁶⁶⁷:

- 1-Ağaç Aşısı ve Aşının Faydaları
- 2-Türk Armağan
- 3-Kerem ile Aslı
- 4-Kuğu
- 5-Türk Bayrağı Kanunu ve Nizamnamesi

⁶⁶⁰ BCA, 490.1.0.0.953.691.2.

⁶⁶¹ BCA, 490.1.0.0.1574.408.1.

⁶⁶² BCA, 490.1.0.0.1477.32.1.

⁶⁶³ BCA, 490.1.0.0.1670.813.2.

⁶⁶⁴ BCA, 490.1.0.0.1477.32.1.

⁶⁶⁵ BCA, 490.1.0.0.919.579.2.

⁶⁶⁶ BCA, 490.1.0.0.1477.32.1.

⁶⁶⁷ BCA, 490.1.0.0.919.579.2.

- 6-Erciyes'ten Kopan Çığ
- 7-Yurt Gediklisinin Aşkı
- 8-Cenupta Türkmen Şarkıları
- 9-Cumhuriyet Destanı
- 10-İşitilmemiş Zarif ve Tarihi Hikâyeler
- 11-Dünya Çocuk Masalları
- 12-Dadaloğlu
- 13-Dede Korkut Masalları
- 14-Kımız
- 15-Birlik Ziraat Takvimi

5.8.3. Kiğı'da Halkodası

25 Şubat 1945 tarihinden itibaren Kiğı ilçesine bağlı Hösnek bucağının merkezi Azakpert ve Cönek bucak merkezi Holhol köyünde Halkodaları faaliyete başlamıştır⁶⁶⁸. Bunun için Dördüncü Umum Müfettişliği tarafından kaymakamlığa 300 lira yardım yapılmıştır⁶⁶⁹. 1945 yılında Azakpert Halkodası için genel sekreterlikten 419 lira ve 40 kilo çivi gönderilmiş ancak Halkodası gelen yardımın ulaşmadığını belirtmiştir. Ayrıca 1946'da hem Holhol Halkodasına hem de Azakpert'e beş yüz on dokuzar lira olmak üzere 1038 liralık yardım yapılmıştır. Ancak 1948'e gelindiğinde hala bu iki yerde bir halkodasının yapılmadığı görülmüştür. 1947 yılında Cönek Halkodasının genel ihtiyaçları için CHP Genel Sekreterliğinden 200 lira gönderilmiştir⁶⁷⁰. Yine 1947'de Cönek bucağına bağlı Hasköy'de köyün ileri gelenlerinin de desteği ile bir Halkodası açılmıştır. 1948'de Kiğı'nın 7 köyünde Halkodası açılması düşünülmüş ancak kaymakamlığın yardım edemeyeceği için partiden bunun için yardım istenmiştir⁶⁷¹. 1949'da Kiğı'ya bağlı Darabi, Azakpert, Hösnek, Cönek, Çerme, Holhol, Bilece ve Zeynallı Halkodaları için CHP Genel Sekreterliği tarafından yüzer lira olmak üzere 800 lira gönderilmiştir⁶⁷².

⁶⁶⁸ BCA, 4901.0.0.1670.814.2.

⁶⁶⁹ BCA, 490.1.0.0.953.691.2.

⁶⁷⁰ BCA, 490.1.0.0.1670.814.2.

⁶⁷¹ BCA, 490.1.0.0.953.691.2.

⁶⁷² BCA, 490.1.0.0.1477.32.1.

5.8.4. Karlıova Halkodası

Karlıova Halkodası 1943 yılında açılmıştır⁶⁷³. 1946 Yılında Karlıova Halkodası Bakanı Alaettin Berk tarafından CHP Genel Sekreterliğinden altıoku taşıyan bayrak ve milli şeflerin fotoğrafları istenmiştir. 20 Mart 1946'da 3 adet parti bayrağı ve milli şefin 1 fotoğrafı gönderilebilmiştir⁶⁷⁴. Ancak 1949 yılında Karlıova'ya bağlı Göynük bucağı Halk Partisi Başkanı Hüseyin Atabey tarafından Göynük Halkodasının inşası için yardım istense de maalesef yardım istekleri reddedilmiştir⁶⁷⁵.

5.8.5. Yukarı Katelya Halkodası

20 Şubat 1949'da törenlerle açılan son Halkodası Yukarı Katelya Halkodasıdır. Sancak bucağına bağlı Yukarı Katelya köyü, köylü tarafından tahsis edilmiş bir odanın kirasız olarak verilmesiyle açılışı gerçekleşmiştir. CHP Genel Sekreterliğinden ihtiyaç duyulan 1 talimatname, 44 kitap, 54 tane yirmi yedişer piyes (ikişer adet), 2 resim, 8 defter, kılavuz ve makbuz, 2 bayrak gönderilmiştir⁶⁷⁶.

5.9. Bingöl'de Gazeteler

5.9.1. Murat Gazetesi

İlk basımı 15 Kasım 1954'te Pazartesi günü başlayan Murat gazetesinin sahibi ve yazı işleri müdürü Mehmet Sıddık Aydar'dır. Basım yeri Bingöl Seyda Oğlu matbaası ve gazetenin başlangıç olarak bedeli ise 5 kuruştur. Gazete iki sayfadan oluşmakta ve gazetenin ilk basımının birinci sayfasında değerli şahsiyetlerin Murat Gazetesini tebrikine dair ardından devam eden ikinci sayfasında ise reklamlara ve davaların ilanlarına dair yazılara yer verilmiştir⁶⁷⁷. Gazetenin yazı işleri müdürlüğü 4. Sayısından itibaren Şemsettin Arslan tarafından yürütülmüştür⁶⁷⁸. Murat gazetesinin çıkış gayesi, Bingöl'ün dertlerini tüm hemşerileriyle beraber İktidar Hükümetine arz edilmemiş taraflarını; el birliği ile bütün sütunlarda arz etmek ve Bingöl'ün kalkınmasını sağlamaktır⁶⁷⁹. Gazetenin bedeli yıllar içerisinde artış yaşamıştır: 18 Mayıs 1956 da 10 kuruşa

⁶⁷³ BCA, 490.1.0.0.953.691.2.

⁶⁷⁴ BCA, 490.1.0.0.1547.293.3.

⁶⁷⁵ BCA, 490.1.0.0.1670.814.2.

⁶⁷⁶ BCA, 490.1.0.0.953.691.2.

⁶⁷⁷ Murat Gazetesi, 15 Kasım 1954, S.1, s.1.

⁶⁷⁸ Murat Gazetesi, 18 Kasım 1954, S.4, s.1.

⁶⁷⁹ Murat Gazetesi, 23 Kasım 1954, S.8, s.1.

yükselmiştir⁶⁸⁰. Murat gazetesi dönemin hükümeti olan Demokrat Parti yanlısı bir çizgide yürümüş ve 1960 Darbesi ile birlikte yazı hayatını daha fazla devam edememiştir. Murat gazetesi 11 Aralık 1961 yılında gazetenin belirtildiği üzere mali kaynakların yetersizliği ve Basın İlan Kurumunun yanlış kararları neticesinde gazete son sayısı 2095 ile yazın hayatına son vermiştir⁶⁸¹.

5.9.2. Yeni Bingöl Gazetesi

30 Mayıs 1953'te Cumartesi günü ilk basımı ile yazın hayatına başlayan Yeni Bingöl gazetesinin sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Şevket Sırtalan'dır. Basım yeri Yeni Bingöl matbaası ve başlangıç olarak gazete bedeli 5 kuruştur. Gazete iki sayfadan oluşmakta ve gazetenin asıl çıkış gayesi *“Tarafsız neşriyatımızla aynı zamanda sevgi ve saygıyı hiçbir veçhile ihmal etmeyeceğiz, çeşitli memleket mevzuları, ihtiyaç ve dertlerini bir taraf ve ilmi görüşlerle ele alıp memleket ve yurt için hayırlı ve faydalı bir halde tetkik ve umumi efkâra arz edeceğiz.”* kısa bir alıntı ile ilk sayıda yer almaktadır⁶⁸². Yeni Bingöl gazetesi ilk sayımıyla birlikte birinci sayfasında yerel ve ulusal haberlere ve ikinci sayfasında ise ürün satış reklamlarına yer vermiştir. Yeni Bingöl gazetesi neşir hayatına 1955 yılından sonra iki yıl süre ile zorunlu bir ara vermiş ve 10 Mayıs 1958'de tekrar yazın hayatına günlük bedeli 10 kuruşa çıkmak suretiyle devam etmiştir. Lakin bu devamlılık 26 Haziran 1958 tarihli 489. Sayı ile son bulmuştur⁶⁸³.

5.9.3. Bingöl Gazetesi

Bingöl'de yerel gazete olarak çıkan ilk gazetedir. Yazın hayatına 1948'de başlayan Bingöl Gazetesi ilk sayısına dair bir veri bulunamasa da 30 Ocak 1950 yılı ile başlayan 162. Sayı ile birlikte gazetenin Sahip ve Yazı İşleri Müdürünün H.Bayram Özpazarbaşı olduğunu bilmekteyiz. Gazetenin basıldığı yer Bingöl matbaasıdır. Bedeli 5 kuruş olan resmi siyasi gazete haftada iki defa iki sayfa ileriki yıllarda dört sayfa halinde çıkmıştır. Birinci sayfasında güncel yerel ve ulusal haberlere ikinci sayfasında ise genel olarak ilanlara yer vermiştir⁶⁸⁴. Bingöl gazetesi Bingöl ilinin en uzun süreli yayın organı

⁶⁸⁰ Murat Gazetesi, 18 Mayıs 1956, S.455, s.1.

⁶⁸¹ Murat Gazetesi, 11 Aralık 1961, S.2095, s.1.

⁶⁸² Yeni Bingöl Gazetesi, 30 Mayıs 1953, S.1, s.1.

⁶⁸³ Yeni Bingöl Gazetesi, 26 Haziran 1958, S.489, s.1.

⁶⁸⁴ Bingöl Gazetesi, 30 Ocak 1950, S.162, s.1.

olmuştur. Ancak fikri ideolojiler yazın hayatını 27 Mayıs 1960 Darbesinin etkisinde kalmasına sebep olmakla birlikte 26 Haziran 1961 Perşembe günü ile noktalamıştır⁶⁸⁵.

5.9.4. Demokrat Bingöl Gazetesi

Adından da anlaşılacağı üzere “Demokrat Bingöl” gazetesi dönemin hükümetiyle eş değer görüşlere sahipti. Gazete 1957 yılında yazın hayatına başlamıştır. Gazetenin sahibi ve Yazı İşleri Mesul Müdürü M. Sıddık Aydar’dır. Gazetenin dizgi ve baskı yeri Seydaoğlu matbaası olup günlük siyasi gazetenin bedeli 10 kuruştur⁶⁸⁶. Demokrat Bingöl gazetesinin birinci sayfasında hem ulusal hem yerel haberlere ikinci sayfasında ise reklam ilanlarına yer vermekle kalmamış Bingöl’ün sesini duyurması için mücadele veren bir gazete olmuştur. Ancak Demokrat Bingöl gazetesi de diğer gazeteler gibi ülkenin içinde bulunduğu kaos ortamından nasibini almıştır. 1960 Darbesinden hemen sonra devrilen Demokrat Parti Hükümetinden adını aldığı demokrat ismini değiştirmemiş aynı isimle yazın hayatına devam etmiştir. Ancak bu durum 9 Haziran 1961 gününe kadar sürmüş son 1299. Sayı ile yazın hayatına son vermiştir⁶⁸⁷.

5.9.5. Gençliğin Sesi Gazetesi

Bingöl’de 26 Haziran 1960 tarihinde “Gençliğin Sesi” adı altında yeni bir günlük gazete yazın hayatına başlamıştır. Gazetenin sahipliğini oğlu Hikmet Sağır yerine kanuni temsilci sıfatıyla Haydar Sağır yapmaktadır. Mesul Müdürlüğünü de Yılmaz Akbulut üzerine almıştır. 6 aylık 900 kuruş, 3 aylık 500 kuruş olan toplamda yıl içindeki aboneliği 18 lira olan Gençliğin Sesi gazetesi Bingöl gazetesinin tesislerinde hazırlanmaktadır⁶⁸⁸.

⁶⁸⁵ Bingöl Gazetesi, 26 Haziran 1961, S.3464, s.1.

⁶⁸⁶ Demokrat Bingöl, 26 Ocak 1957, S.16, s.1.

⁶⁸⁷ Demokrat Bingöl, 9 Haziran 1961, S.1299, s.1.

⁶⁸⁸ Murat Gazetesi, 27 Haziran 1960, S.1622, s.1.

SONUÇ

İnsanoğlu var oluşundan bu yana bilime ve gelişime katkı sağlamak amacı gütmeksizin sadece kendi sahip olduğu ile yetinmeyi bilmeyip aç gözlülük yaparak daha fazlasına göz dikmesi tarih boyunca yaşadıkları tüm olayların aslında ana sebebini oluşturmaktaydı. Zira güç kazanmak ve zayıfları sömürmek insanlık tarihinin en karanlık tarafı olmuştur. Bu durum büyük savaşların yaşanmasına ve birçok devletin tarih sahnesinden silinmesine sebep olmuştur.

Günümüz Türkiye Cumhuriyeti konumu itibariyle üç kıtayı birbirine bağlayan doğuyla batı arasında bir geçit güzergâhı olmasıyla jeopolitik olarak büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle Türkiye'nin tarih akışına baktığımızda birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olduğunu görmekteyiz.

Türkiye Cumhuriyetinden önce bölgede uzun yıllar varlığını devam ettiren Osmanlı İmparatorluğu Birinci Dünya Savaşı ile birlikte artık fiilen bitmiş vaziyetteydi. Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde ülke vatanseverlerinin giriştikleri Milli Mücadele ile Osmanlı'dan geriye kalan mirası son damlasına kadar korumaya çalışmışlardır. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte yeni bir ülkenin temelleri atılmış olmaktaydı. Her ne kadar bu durum bizi sevindirmiş olsa da ülke bu savaşlardan her alanda olumsuz etkilenmiş ve uzun yıllar bu etkilerin izleri devam etmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllardan 1960 yılına kadar olan süre zarfında Bingöl şehir tarihini incelerken dünya ve ülke genelinde yaşanan önemli hadiselerin şehirlerin gelişimi üzerinde ne denli önemli olduklarını göstermektedir. Zira Bingöl ve Bingöl gibi aynı gelişim aşamasındaki şehirlerin yaşadıkları sıkıntılar ülke geneli ile aynı durumdaydı. Savaştan yeni çıkmış bir ülke haliyle ekonomide genç çalışan faal nüfusun savaşlarda ölmesi, yoksulluğun tüm Anadolu'yu sarması, siyasette karmaşanın, eğitimde düzensizliğin, sosyal hayatta yaşanan durgunluk gibi birçok problem ile karşı karşıya kalmıştır.

Bingöl şehir tarihi üzerinde yaptığımız çalışma ile bölge Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanan savaşlar ile Ruslar ve Ermenilere karşı Çapakçur Kalesi önemli bir geçit vermez bariyer görevi görmüştür. Akabinde bölgede çıkan Şeyh Said ve Ermeni isyanları her ne kadar başarıyla son verilse de Bingöl yaşanan bu olumsuz olaylardan nasibini de almıştır. 1936 yılında vilayet olana kadar hatta daha sonrasında da bölge halkı

ülke genelinde olduğu gibi açlıkla, hastalıklarla, coğrafi koşulların zorluğuyla mücadele etmek zorunda kalmıştır.

Devletin ekonomik olarak zorlu bir süreçten geçtiği dönemde Bingöl'e istenilen oranda yardım yapılamamıştır. Bölge halkı genellikle kendi çabaları ile geçinmeye çalışmıştır. Yollar bölge halkının kazma küreklerle açtığı patika yollardan oluşmaktaydı. Anadolu'nun birçok bölgesinde olduğu gibi Bingöl şehri de doktor, öğretmen, okul, hastane, eczane, yiyecek ve giyecek sıkıntısı yaşamaktaydı. Tarım arazilerinin azlığı, ekilen hasadın verimsizliği, kış şartlarının ağır geçmesi, yolların geçit vermemesi ve bölgede yaşanan yıkıcı depremler gibi birçok faktör Bingöl ilinin gelişmesini engellemiştir.

Ancak 1950 yılı ile birlikte yerel basından da öğrendiğimiz kadarıyla geçmiş yıllara nazaran sağlık, sosyal, eğitim ve iktisadi alanlarında iyileşmeler ile Bingöl şehrinin gelişimi hızlandığı görülmektedir. Ancak ülke geneli şehirleriyle kıyas edilecek olursa bu gelişmeler çok kayda değer değildi. Bu yüzden 1968 yılında Bingöl Kalkındırılması gereken iller arasına alınarak şehrin gelişimine hız verilmiştir.

KAYNAKLAR**I. Arşivler**

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

BCA, 030.01.0.0.1.8.4.

BCA, 030.01.0.0.76.481.5.

BCA, 030.01.0.0.112.710.1.

BCA, 030.01.19.109.31.

BCA, 030.10.0.0.66.441.4.

BCA, 030.10.0.0.76.500.9.

BCA, 030.10.0.0.78.517.13.

BCA, 030.10.0.0.119.839.6.

BCA, 030.10.0.0.119.839.10.

BCA, 030.10.0.0.119.840.7.

BCA, 030.10.0.0.119.841.9.

BCA, 030.10.0.0.119.846.3.

BCA, 030.10.0.0.156.95.2.

BCA, 030.10.176.216.3.

BCA, 030.11.1.0.0.122.21.7.

BCA, 030.11.1.0.15.28.3.

BCA, 030.11.1.0.101.4.6.

BCA, 030.11.1.0.101.4.8.

BCA, 030.11.1.0.142.34.3

BCA, 030.11.1.0.158.38.20.

BCA, 030.11.1.0.182.12.6.

BCA, 030.11.1.0.198.15.4.

BCA, 030.11.1.0.199.20.15.

BCA, 030.11.1.0.200.22.2.

BCA, 030.11.1.0.218.37.7.

BCA, 030.11.1.0.249.3.6.

BCA, 030.11.1.0.254.40.10.

BCA, 030.11.1.0.254.36.20.

BCA, 030.11.1.0.612.68.12.

BCA, 030.11.10.173.5.4.
BCA, 030.18.01.02.72.18.7.
BCA, 030.18.0.0.47.56.6.
BCA, 030.18.01.0.107.85.14.
BCA, 030.18.01.0.127.93.2.
BCA, 030.18.1.2.2.21.15.
BCA, 030.18.01.02.79.84.1.
BCA, 030.18.1.2.63.21.1.
BCA, 030.18.1.2.96.91.20.
BCA, 030.18.1.2.105.33.6.
BCA, 030.18.1.2.116.47.15.
BCA, 030.18.01.02.137.100.3.
BCA, 030.18.1.2.139.40.16.
BCA, 030.18.1.2.157.24.14.
BCA, 030.18.1.2.1266.59.17.
BCA, 490.01.0.0.197.783.4.
BCA, 490.01.0.0.277.1111.1.
BCA, 490.01.0.0.292.1176.1.
BCA, 490.01.0.0.292.1176.2.
BCA, 490.01.0.0.292.1176.3.
BCA, 490.01.0.0.405.1712.1.
BCA, 490.01.0.0.517.2075.2.
BCA, 490.01.0.0.1582.449.2.
BCA, 490.01.0.0.1604.546.3.
BCA, 490.01.0.0.1670.814.1.
BCA, 490.01.0.0.2018.28.5.
BCA, 490.1.0.0.144.573.2.
BCA, 490.1.0.0.919.579.2.
BCA, 490.1.0.934.628.2.
BCA, 490.1.0.0.953.691.2.
BCA, 490.1.0.0.971.755.2.
BCA, 490.1.0.0.982.807.1.
BCA, 490.1.0.0.994.844.3.

BCA, 490.1.0.0.1008.889.2.

BCA, 490.1.0.0.1215.36.3.

BCA, 490.1.0.0.1121.89.1.

BCA, 490.1.0.1226.77.1.

BCA, 490.1.0.0.1477.29.1.

BCA, 490.1.0.0.1477.30.1.

BCA, 490.1.0.0.1477.32.1.

BCA, 490.1.0.0.1547.293.3.

BCA, 490.1.0.0.1574.408.1.

BCA, 490.1.0.0.1587.478.1.

BCA, 490.1.0.0.1670.810.2.

BCA, 490.1.0.0.1670.813.1.

BCA, 490.1.0.0.1670.813.2.

BCA, 490.1.0.0.1670.814.2.

BCA, 490.1.0.0.1670.815.1.

II. Süreli Yayınlar

Bingöl Gazetesi

Murat Gazetesi

Demokrat Bingöl Gazetesi

Yeni Bingöl Gazetesi

Arkitekt Dergisi

Ege Coğrafya Dergisi

Aylık Eğitim, Kültür, Sanat Dergisi

Coğrafya Araştırmaları Dergisi

Bingöl Araştırmaları Dergisi

III. Resmi Yayınlar

TBMM Zabıt Ceridesi

Bingöl 1967 İl Yıllığı

Bingöl 1973 İl Yıllığı

VI. Tetkik Eserler

- AKBULUT, Yılmaz,** *Bingöl Tarihi*, T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara, 1995.
- AKBULUT, Yılmaz,** *Ermeniler ve Bingöl’de ki Ermeni Tehciri*, T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara, 1998.
- AKÇORA, Ergün Öz ve KAYA, Mehmet,** Bingöl ve Bitlis’in Birinci Dünya harbindeki Yeri ve Önemi, *Bingöl Araştırmaları Dergisi*, Yıl.2, S.2, Bingöl, Temmuz 2015, 9-28.
- AKEKMEKÇİ, Tuba ve PERVAN, Muazzez,** “Doğu Sorunu” *Necmeddin Sahir Silan Raporları (1939-1953)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2010.
- AKEKMEKÇİ, Tuba ve PERVAN, Muazzez,** *Doğu Anadolu ve Cumhuriyet Bürokrasisi (1939-1951)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2011.
- AKYÜREKLİ, Mahmut,** Cumhuriyet Döneminde Kürt, Ulus, Devlet Kavgasında Bingöl, Hz: Mehmet Mahfuz Söylemez ve İbrahim Çapak, *Cumhuriyet Döneminde Bingöl Sempozyumu (01-03 Kasım 2014)*, Bingöl Belediyesi Kültür Yayınları, Bingöl, 2016, 141-147.
- ALAY, Okan,** *Kültür Dünyamızda Bingöl*, Meg Ajans Yapım, Ankara, 1996.
- ALİOĞLU, Ali,** Bingöl İlinin Zirai Durumu Çeltik Ekimi, *Pancar*, C.15, S.161, Şubat 1966, 13-15.
- ARSLAN, Gıyasettin,** Bingöl Medreselerinde Tefsir Öğretiminin Dünyü ve Bugünü, *III. Bingöl Sempozyumu (17-19 Eylül 2010)* Bingöl Üniversitesi Yayınları, Bingöl, 2013, 473-483.
- BAŞBUĞ, Hayri,** *Kürttürkleri ve Fanatik Ermeni Faaliyetleri*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1984.
- Bingöl İli Arazi Varlığı,** T.C. Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, S.3-5, Ankara, 2001, 1-19.
- BULMUŞ, Ahmet,** “Bingöl” *Çevlik’te Yaşadılar*, Güner Matbaacılık, Ankara, 2009.
- BUTASIM, Nebi,** Bingöl Tarihi Eserleri ve Turizm Ekonomisine Kazandırılması, Ed: İbrahim Türkoğlu, 3. *Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı (15-16 Ekim 2015)*, Fırat kalkınma Ajansı, Bingöl, Aralık 2015, 563-567.
- COŞAN, Ali Yazar,** Bingöl Halk Eğitimi, *Aylık Eğitim, Kültür, Sanat Dergisi*, Bingöl, 1967.

- ÇAĞLAYAN, Ercan**, Osmanlı'nın Son Döneminde Çapakçur ve Çevresinde Demografik Yapı (1880-1914), *III. Bingöl Sempozyumu (17-19 Eylül 2010)* Bingöl Üniversitesi Yayınları, Bingöl, 2013, 459-472.
- ÇAY, Abdulhalük M. ve KALAFAT, Yaşar**, *Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Kuvayı Milliye Hareketleri*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1990.
- ÇELİK, Recep**, Çapakçur ve Genç Çevresinde Ermeni Faaliyetleri, Hz: Mehmet Mahfuz Söylemez ve İbrahim Çapak, *II. Bingöl Sempozyumu (25-27 Temmuz 2008)*, Bingöl Belediyesi Kültür Yayınları, Bingöl, 2009, 261-275.
- DEMİR, Abdullah**, 16. Yüzyılda Safevi Osmanlı Döneminde Genç Sancağı, Hz: Mehmet Mahfuz Söylemez ve İbrahim Çapak, *II. Bingöl Sempozyumu (25-27 Temmuz 2008)*, Bingöl Belediyesi Kültür Yayınları, Bingöl, 2009, 209-216.
- Doğu Anadolu Coğrafyası, Tabii, Zirai, Beşeri, Baytari**, C.17, Gelen Kurmay Matbaası, Ankara, 1938.
- ERDOĞMUŞ, H. Fehmi**, 19. Ve 20. Yüzyılda Bingöl ve Çevresinde Kürt Önde Gelenleri, Ed: Yıldız, Cengiz, *Kimlik, Kültür ve Değişim Sürecinde Osmanlı'dan Günümüze Kürtler Uluslararası Sempozyumu (6-8 Eylül 2012)*, Bingöl Üniversitesi Yayınları, Bingöl, 2013, 333-345.
- FIRAT, M. Şerif**, *Doğu İlleri ve Varto Tarihi*, Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- Genel Kurmay Belgelerinde Kürt İsyanları I**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2012.
- İmar ve İskân Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü**, Yeni Bingöl, *Arkitekt Dergisi*, C.2, S.4, 1972, 345-348.
- KAYA, Mehmet**, Cumhuriyet Arşiv Vesikaları Işığında Bingöl, Bingöl Vilayetinin Kurulması ve İdari Yapının Düzenlenmesi, Ed: Mehmet Mahfuz Söylemez ve İbrahim Çapak, *Arşiv Vesikalarına Göre Bingöl (1-2 Ağustos 2009)*, Bingöl Belediyesi Yayınları, Ankara, 2014, 231-238.
- KOÇAK, Zülfiye**, XIX. Yüzyılda Çapakçur ve Çevresinde Tarım ve Hayvancılık, *III. Bingöl Sempozyumu (17-19 Eylül 2010)*, Bingöl Üniversitesi Yayınları, Bingöl, 2013, 339-343.
- KOÇIN, Abdullah**, Tarihte Bingöl Milletvekilleri, Hz: Mehmet Mahfuz Söylemez ve İbrahim Çapak, *II. Bingöl Sempozyumu (25-27 Temmuz 2008)*, Bingöl Belediyesi Kültür Yayınları, Bingöl, 2009, 519-546.

- KONUKÇU, Enver**, *Koroğlu'na Kadar Bingöl*, Azerbaycan Kültür Derneği Yayınları, Ankara, 1987.
- KORKUTATA, Zeki**, *Bingöl'de Dini Hayat*, (Yüksek lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005.
- ÖNDER, Ali Tayyar**, *Türkiye'nin Etnik Yapısı Halkımızın Kökenleri ve Gerçekler*, Pozitif Yayınevi, İstanbul, 2002.
- SERTEL, Savaş**, *Tek Parti Döneminde Bingöl'de Kurulan CHP Teşkilatı, Halkevleri ve Halkodaları*, Libra Kitapçılık ve Yayıncılık, İstanbul, 2016.
- SEZER, Lütfi İhsan**, Karlıova (Bingöl) Yöresinin Depremselliği, *Ege Coğrafya Dergisi*, S.1-2, C.17, 2008, 35-50.
- SOYLU, Hasbi**, *Bingöl Şehri Coğrafi Açından Bir Araştırma*, Aktif Yayınevi, Erzurum, 2003.
- SOYLU, Hasbi**, *Bingöl İli*, Aktif Yayınevi, İstanbul, 2004.
- SÖYLEMEZ, Mehmet Mahfuz ve DEMİR, Abdullah**, *1550 Tarihli Tahrir Defterlerine Göre Çapakçur Livası Nüfus ve İskân*, Bingöl Belediyesi Yayınları, Bingöl, 2009.
- SÜSLÜ, Azmi**, *Armenians and The Armenians 1915 Event Of Displacement*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınevi, Ankara, 2014.
- ŞİMŞEK, Halil**, *Geçmişten Günümüze Bingöl ve Doğu Ayaklanmaları*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.
- TAŞKESEN, Abdullah**, Cumhuriyet Dönemi Toplumsal Değişim (Bingöl İli Örneği), Hz: Söylemez, Mehmet Mahfuz ve Çapak, İbrahim, *Cumhuriyet Döneminde Bingöl Sempozyumu (01-03 Kasım 2014)*, Bingöl Belediyesi Kültür Yayınları, Bingöl, 2016, 125-139.
- T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü**, *Ekonomik ve Sosyal Göstergeler Erzurum*, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, Şubat 1998.
- TEZCAN, Semih ve İPEK, Muzaffer**, 22 Mayıs 1971 Bingöl Depremi, *İnşaat Mühendisleri Odası*, İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul, 1971, 28-51.
- TİRYAKİ, Sırrı**, 2014. Tarih Öncesi Dönemlerden Urartulara Bingöl, Ed: Söylemez, Mehmet Mahfuz ve Çapak, İbrahim, *Arşiv Vesikalarına Göre Bingöl (1-2 Ağustos 2009)*, Bingöl Belediyesi Yayınları, Ankara, 239-252.
- TÜİK, Bölgesel Göstergeler TRB1 2010**, *Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli, Türkiye İstatistik Kurumu*, Ankara, 2011.

- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Ed: MORTAN, Kenan,** *Bingöl İli Gelişme Stratejisi*, Kazan Ofset Matbaacılık, Ankara, 1998.
- TONBUL, Saadettin,** Bingöl Ovası ve Çevresinin Jeomorfolojisi ve Gelişimi, *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, C.1, S.2'den Ayrı Basım, Ankara, 1990, 327-356.
- Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü,** *1962 Yılı Köy Envanter Etüdlerine Göre Bingöl*, T.C. İmar ve İskân Bakanlığı, Ankara, 1963.
- ÜRKMEZ, Naim,** Genç Sancağında Eğitim (II. Abdülhamit'ten Birinci Büyük Savaşa), *III. Bingöl Sempozyumu (17-19 Eylül 2010)*, Bingöl Üniversitesi Yayınları, Bingöl, 2013, 485-316.
- YİĞTBAŞ, M. Sadık,** *Kiğı*, Cemal Azmi Matbaası, İstanbul, 1950.
- Yurt Ansiklopedisi,** *Türkiye, İl İl: Dünyü Bugünü, Yarını*, C.2, İstanbul, 1982, 1315-1377.

EKLER

EK 1. Orijinallik Raporu

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLIK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Arzu Akkoyun
Öğrenci Numarası	152211106
Enstitü Anabilim Dalı	Sosyal Bilimler Enstitüsü Cumhuriyet Tarihi Anabilim Dalı
Programı	Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Yavuz Haykır
Tez Başlığı (Türkçe)	Cumhuriyet Dönemi Bingöl (1923-1960)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 226 sayfalık kısmına ilişkin, 02/07/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 5'tir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç.
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin doktora tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.
Gereğini saygılarımla arz ederim.

Doç. Dr. Yavuz Haykır
Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Prof. Dr. Ahmet Aksın
Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

Lisansüstü tezler, savunma öncesinde intihal program raporu ile birlikte enstitüye teslim edilir.

Intihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

EK 2. Bingöl Halkevi Philips Marka Sinema Makinesine Ait Arıza Tespit Tutanağı

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Bingöl Halkevine ait

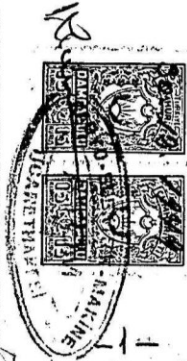
Philips marka portatif sesli sinema
makinasın muayenesinde görülen araz

1. / Sinema makinasın 1.5 kVA transformatörü yanıktır bu transformatör yeniden sarılacaktır.
2. / Bozuk olan preamplifikatör tamir edilecek ve 'bozuk lambaları değiştirilecektir.
3. / Kuvvet amplifikatörünün çıkış transformatörü atlama yapmakta ve heyeti umumiyesi fazla voltaj tatbikinden bozulmuş bulunmaktadır Bu arızalar ıslah ecilererek amplifikatör, mikrofon ve gramofon girişleri de dahil olmak üzere tam ve normal çalışır bir hale getirilecek bozuk olan lambalar varsa onlar da değiştirilecek.
4. / Preamplifikatöre ve eksitasyon lambasına cereyan veren redresör tamir edilecek ve işler hale getirilecek.
5. / Fotosel lambası değiştirilecek, fotosel optiğinin ayarı yapılacak, eksitasyon lambasının irtibatları düzeltililecek
6. / Projeksiyon lambasının aynası değiştirilecek
7. / Yeni bir projeksiyon lambası verilecek
8. / Objektifi makinaya bağlayan bakalit yuva kırılmış olduğundan bu yenisi ile tebdil edilecek.
9. / Photosel kablosu değiştirilecek
10. / Optüratör tamir ve ayar edilecek.
11. / Tetin üzerinde görülecek noksanlar ıslah edilecek ve kablaj yenilenecek.
12. / Projeksiyon lambası anahtarı takılacak
13. / Tet deki kırmızı cam yenilenecek
14. / Gerek tet de ve gerekse bünyedeki vida bağlantı ve montajlar tamir veya tetbdil edilerek tamamlanacak.
15. / Tamirine imkân görülürse (ayrıca bedeli mukabilinde) bir takım yeni kıyak verilecek.

Netice itibariyle makina heyeti umumiyesi ile muntazam çalışır bir vaziyete getirilecek. (Buna mikrofon ve gramofon giriş vaziyetlerinin de muntazam işlemesi dahildir).

Makinanın ihtiyacı olan yedekleri İstanbuldan temin etmek mümkün olduğu takdirde yukarıda müfredatı gösterilen işleri 15 (onbeş) gün dahilinde -572- Beryüz Yetmiş iki binaya Yapa bilceğini Saygı ile arz ederim

496	01			125	36	3
-----	----	--	--	-----	----	---

EK 3. Bingöl Halkevi Tarafından Verilen Konferanslar

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ CUMHURİYET ARŞİVİ			
Konferans verecek Zatın ismi	Konferans tariki	Konferans mahalli	Konferansa iştirak etti rilecek köyler
Nurus Md.Durmuş Türkmenoğlu	6/10/940	Çapakçur halkevi	Kurudere,Akpınarlar,Top- palar,Mirzan,Sini,Zeyne Gayit,Valan.
Maarif Md.Arif Doğan Genç	6/10/940	Fahran köyünde	Çan,Töyrek,Şunuk,Göl,Te- besmorik,Hidan,Ampık.
Baş Öğretmen Hanifi Özben	6/10/940	Musyan =	Lotan,Teyrek,Kuşek,Mad- rakilotan,Numan,Kemalan- lar,Çölek,Şinek,vilvare Haziran,Gevran.
Öğretmen Mehmet Kayalı	13/10/940	Az =	Düğernan,Aşağı köy,Meta Kürüman.
Öğretmen Mehmet Kayalı	6/10/940	Armutak =	Çekvan,Kaledar,Kur,Şaba Ortaköy,Kürüman.
Baş Öğretmen Hanifi Özben	13/10/940	Körtedev =	İskenderon,Gulbe,M.Gey- lan,Deregazan,Çallar, Mezrai toprakları,Sirin, Alibir.
Ziraat muallimi Vakıf İrim	8/10/940	Kadımatrak =	M.Simsor,Tarbasan,Tek- viranlar,Kurik,Garip, Dik,Harabe.
Sancak Öğretmeni Bahri	13/10/940	Hoşkar =	Karapınar,Büyük ve küçük baş köyü,Buban,Simsor Kemah,Hilbizon,Lek,Uzun savat,Yukarı kerevelyan Masalla,Şirnan.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
GAMİH KUTUPHANESİ

Konferans verecek Zatın ismi	Konferans verileceği mahal	Konferansa iştirak ettiri- lecek köyler
Şube reisi Rıza Ürel	Çapakçur halkevi	Kurudere, Akpınarlar, Tepa- lan, Mirzan, Sini, Zeynep Gayit, Valan
Maarif müdürü Arif Doğan Genç	Musyan köyünde	Letan, Teyrek, Müşek, Madra- kiletan, Numan, Kemelanlar, Çölek, Şinek, Vilvara, Hazi- ran.
Varidat = Hakkı Özeğül	Az köyünde	Düğernan, Aşağıköy, Metan, Kürüman
Maarif = Arif Doğan Genç	Armutak =	Çekvan, Kaledar, Kür=Şaban, Ortaköy.
Ziraat muallimi Vahap İrim	Kürtedev =	İskenderan, Gülve, Geylan, Dereişazan, Çallar, Mezrağı teprağan, Sirin, Alişir.
Veteriner = Selim Engin	Fahran =	Çan, Teyrek, Kös, Şenük.
Nüfus müdürü Durmuş Türkmen	Kadımadrak	Simser, Tarbasan, Tekviran- lar, Kürük, Garip, Dik, Hara- be+

EK 4. Bingöl'de Sarayıçi İlkokulu

18 Ocak 1958

TESİS TARİHİ
15 / Kasım / 1954

Dizgi ve Baskı
SEYDAOĞLU
Matbaası — Bingöl

Devlet Nüshası

Murat

BİNGÖL'ÜN DEMOKRAT SESİDİR

4 Ocak 1958 916

27

ARALIK

1957

CUMA

**GÖRDÜKÇE,
DÜŞÜNDÜKÇE:**

BİNGÖL'DE KÜLTÜR KURUMLARI:

Sarayıçi İlkokulu

H. ABACAN

Kültür ve eğitimi davamızın Bingöl ve çevresindeki görüşü nasıldır? Bu sorulara cevaplandırmak için Bingöl'deki eğitim kurumlarını durumlarını incelemeye zorundayız. Bu iş Sarayıçi İlkokulu'nu ziyaretle başladım Bingöl'ün en eski kültür yuvası bu. Memlekete yüzyırcıyıydı vatandaş yitirmiş bir okul. Okul binası itibarıyla güzel, bu yitimi düdüğü için edate yeni gibi. Fakat ihtiyaca cevap verecek büyüklükte değil. Gelişen yeni bir ders hane ihtiyacı belirince yer yok.

Okulun halen devamın 210 öğrencisi var. Bunların 85'i kız 115'i erkek. Kız öğrencilerin sayısının azlığı dikkati çekiyor. Fakat muhtemelen derece mutaaşip olduğu göz önüne getirilirse bu rakam gene de küçümsenemez. Sınıflar kalabalık değil. Ortalama 35 civarında. Yalnız 2 sınıf kalabalık. 63 kişis. Buna da sebep ders hane olmayışı imiş.

Okulda ders aracı diye hemen hiçbir şey yok. 1940'ları kalma yırtık pırtık bir kağıt var. Bu günkü eğitim sistemlerinin ezbercilikten ne kadar uzak olduğu düşünülürse ders araçlarının ne kadar gerekli olduğu anlaşılır. Sarayıçi İlkokulunun ders araçları bakımından kısmen de olsa takviye edilmesi icab eder.

Okuluu umumi bir kitaplığı yok. 4. sınıf istisna edilirse, sınıfların sınıf kitaplığı da yok. Bu da büyük bir eksiklik. 4. sınıfta bu ihtiyaç kısmen giderilmiş. Hiç olmazsa 3 sözlük, 50 kitap ihtiva eden bir kitaplık kurulmuş.

1) Okul—Aile birliğinin bir çalışması yok. Okul—Aile birliğini umumi heyet halinde toplamak dahil mümkün olamıyormuş. Genel olarak Bingöl halkında bilgi ve kültüre karşı memnuniyet uyandıran bir istek ve arzu olmasına rağmen Sarayıçi İlkokulunda okuyan çocukları olan velilerin Okul—Aile birliğine karşı gösterdikleri bu lakaydı hazzadır. Okul idaresinin velileri okulla ilgilendirmek çaresini bulmaları temenniye şayandır.

Birkaç noktada topladığım tenkidî mülahazalar dışında şunu belirtmek isterim: Sarayıçi İlkokulunda vazifeli öğretmen arkadaşların ne derece iyi çalıştıkları, ne derece enerjik oldukları sınıflar gezilince derhal göze çarpıyor. Ders haneler gayet muntazam tertip edilmiş. Duvarlarda derslerle ilgili levhalar yer alıyor. Atatürk köşeleri itina ile düzenlenmiş.

Sarayıçi ilkokulunda kısa bir zaman kalabildim

D.P. Kandıra'nın iki köyündeki muhtar seçimlerini kazandı

Izmit (Husus)—Kandıra Kandıra'nın iki köyünde yapılan muhtar seçimi muhtelif partilerin birleşerek tek namzede rey vermelerine rağmen D.P. adayları büyük farkla kazandı. Bu köyler Koca, Kaymaz ve Dalca köyleridir. Koca Kaymaz köyü umumi seçimlerde CHP ve yüzde seksen rey vermiştir.

Bir baba 7 yaşındaki Çocuğunu satışa çıkardı

Eskiş-hir — Şehrimiz onun için çocuğun okuyup halkından R. sim Açıl ve yetişmesi ile tam maddında bir şahıs nakahatı ile meşgul olamıyorsa karısından doğan 7 yaşındaki çocuğunu satışa çıkar para ile 14 yaşındaki diğirmiştir.

Rasim Açıl çocuğunu demistir Çocuğu alacak niçin satışa çıkardığını olan kimse ile okutmasını soranlara: Fakir olduğunu da şart koşmuştur.

Okulların merasim geçiş talimatnamesi tadil edildi

Ankara (Türk Pres)—sebebi Ordumuzda tadil edilmesine başlanmış olan eğitim ve öğretim sistemlerinin ilk okullardan itibaren gençliğin alıştırma sınavı temin içindir. Özel komisyonun hazırladığı yeni talimatoame Bakanlıkça tasdik edilerek tatbiki kine başlanmıştır.

1955 yılının bir aralığında mevki tatbiki konmuş olan okulların merasim geçiş talimatnamesi Milli Savunma Bakanlığının teklifi ve isteğine uyularak Bakanlıkça teşkil edilen özel bir komisyon tarafından tadil edilmiştir. Bu tadile

Öğretmen arkadaşları ancak 3 ü ile görüşebildim. Fakat ziyaretim benim için genelde çok istifade ve zevkli oldu. İnsan vatanın kültürel kalkınması için temin edecek çalışmalarına şahit olunca doğrusu kıvanç duyuyor. Bu güzel çalışmalarından dolayı başta Sarayıçi İlkokulunun Sayın Başöğretmeni ve onun değerli çalışma arkadaşları bulunan öğretmenleri candan kutlarım.

EK 5. Bingöl'de Lisenin Açılış Merasimi

18 Ocak 1958

SANISI
MACI BAYRAM
ÖZPAZARBAŞI

BASILDIĞI YER
BİNGÖL MATBAASI
BİNGÖL

Devlet

Bingöl

1 EKİM 1957 SALI

GÖNLÜK SİYASİ GAZETE

YAZI İŞLERİ
MESUL MÜDÜRÜ
AVUKAT
RÖŞTO OKŞAR

YIL: 9 SAYI: 1418

FIATİ 5 KURUŞTUR

Vilâyetimizde Dün Lise 957-958 Ders Yılına Başladı

vali, albay, maarif müdürü, bazı büyük şahsiyetlerin ve Askeri mandonun iştirakiyle lisemiz açılmıştır.

Vilâyetimizde yeni açılan lise için dün Orta Okulun önünde merasim yapılmıştır. İlk Orta, Lisenin, Askeri bando birliği Sayın Valimiz ve Albayın iştirakiyle Bingöl halkı ve maarif müdürünün konuşmasıyla yeni lisemizin açılış töreni yapılmıştır. Belediye Reisimiz tarafından geç vakite kadar davul ve zurna çaldırılır ve Lise için 957-958 ders yılına başlanış kutlanmaktadır.

TOPALARA MÜJDE

DİKKAT!

HER ÇUBUKLU BATTANIYE ADALET BATTANIYESİ DEĞİLDİR. HAKİKİ ADALET BATTANIYESİ OLDUĞUNU ANLAMAK İÇİN RESİMDE GÖRÜLDÜĞÜ ŞEKİLDE BATTANIYE KENAR İPLİKLERİNİN ETİKETİN KENARINA GEÇMESİ LAZIMDIR.

ADALET KAR MARKA ETİKETİN RENGİ YEŞİLDİR

Diğer ADALET MARKALARI: ADALET EKSTRA KALIN (MAVİ ETİKET) ADALET (KADİ ETİKET)

adele aşısı
topalları iyi ediyor

Chicago, (Türk Pres) Luisiyya eyalet üniversitesinden Dr. Gene Caldwell milletlerarası cerrahlar kongresinde yaptığı bir açık lama çok dikkate şayan görülmüştür.

Dr. 13 kişi üzerinde yaptığı ameliyatlara müsbet netice verdiğini bildirmiştir. Dr. bir adelenin ayrılması veya aşlanması bazen çocuk felcinin sebebi olduğu topallığı düzeltmektedir.

Ameliyatları yapılan 13 topalın yürüyüşünde büyük selahın müşahade edildiği açıklanmıştır.

Eski Mısır Kraliçesi FERİDE Şehrimizde

İst. 1, (Öze — on hafialarda bir k Preessa ve Kraliçe tarafından ziyaret edilen İstanbul'da, vaktile Kral Farukla şahşah bir izdivaç y p p mü teakiben boşanan Kraliçe Feride de iki haftadauberi Boğazda bir yalıda nedimeleri ile ikamet etmektedir.

Türkiye'ye hiç kimseye haber vermeden gelen sabık Kraliçenin, inzivadan hoşlandığı söylenmektedir. Kral Faruk'un erkek çocuğu olmadığı için kendisinden boşanıp Kraliçe Nerimanla evlenmesi ni müteakib, hakkında fazla neşriyat yapılmayan Kraliçe Feridenin bu ayın sonunda memleketimizden ayrılacağı bildirilmektedir.

EK 6. Bingöl Ortaokul Yaprak Gazetesinden Parçalar

Devlet Nüshası

Demokrat

BİNGÖL

SAHİBİ ve Yazı İşleri Mesul Müdürü
M. SİDDİK AYDAR

Diği ve Bası
SEYDAOĞLU MATBAASI

Birinci Yıl Sayı: 33
FİYAT: 10 KURUŞTUR

15

ŞUBAT—1957
CUMA

Bingöl Ortaokul 'Yaprak, Gazetesinden Parçalar

BAŞ YAZI

LİSE
AÇILMALIDIR

M. SİDDİK AYDAR

Biz yine o ihtiyaca temas ediyoruz. Lise BİNGÖL için zorunlu bir ihtiyaktır. Biz bunu idrakiyle ifadeye alıyoruz. İhtiyaç, lisenin açılması kadar kolaydır.

Bingöl vilâyetidir. Memura var, subayı var, şehircisi ve köylüsü var, Merkez Kış ve Genç orta okulları var.

Merkez orta okulu Maarif Vekâletinin Müdürler Komisyonu kararı ile lise olabilir. Bu karar Bingöl Kültürü için zaruri ve hayattır. Maarif Müdürlüğü ve Bingöl Valiliği Lisenin açılmasına dair gerekli dokümanları Maarif Vekâletine arz etmişlerdir.

25/6/956 tarihinde Murat gazetesinde yayınlanan ve Millet Vekillerimizin imzasını taşıyan mektubun ikinci kısmında "Bina, talebe ve öğretmen kadrosu zaruretiyle geciken lisenin 1957 yılında behermahal tedrise başlaması,, Müjdesine sevinдик ve o mektupta ifade edilen Sayın Başvekilimizin vaatlerine dahi inançla ümit ettiğimiz kadar yaşamaktayız,

Bu lisein yuvasının açılması Bingöl vilâyeti için hayati bir zarurettir.

Bu günkü neşriyatımız okul tahtasına asılan ve talebelerin kaleminden çıkan şiir, nükte ve edebi yazıları İHTİVA ETMEKTEDİR

NAMIK KEMAL

1840—1888

NAMIK KEMAL

V. Z. ULUSOY

Ne Efsunkâr imişsin şây ey didar—ı hürriyet
Eiser—i aşkın gerçi kartılduk esaretten

Büyük şair, büyük vatanperver, hürriyet aşığı Namık Kemal 1840 tarihinde Tekirdağ'da dünyaya geldi. Hayatı baştan başa mücadele ile geçen şairin insanlık yönünden türlü edpheleri vardır. Bu edphelerinin içinde bir tanesi vardır ki Kemal-i e bedileştirmiştir.

Vatan ve hürriyet heyecanını memlekette ilk defa uyandırmış oluşu ona bu büyük mevkii sağlamıştır. İş bağında bulunanlar Kemal'in bu azmini behtaliyabilmek için her türlü çareye baş vurmuşlardır.

—(Sonu sayfa 3 de)—

Sayın Reiscumhurumuz torunları ile birlikte

YAPRAK

Amerikada Bir Türk Çocuğu

Oğuz 12 yaşında bir çocuktur, annesi Melek hanım, kardeşi Sevim ve babası Fahri beyle Erenköy'de oturuyorlardı.

Bir gün Fahri bey Amerika'da bir tüccarla Amerika'ya gitti, fakat üç aydır ailesi ne haber ne de para almıştı, bu yüzden paraları da kalmamıştı, üstelik Oğuz da Amerika'ya gideceğim diye tut tordu, annesi buna çok üzülüyor, her seferinde:

—Oh, sus, sus, bu yaş taki çocuk okadar uzaya yalnız gidebilirsin, diye rek sözünü kesiyordu.

Oğuz, iyi de keman çalardı, bir gün annesine

—Orada parasız kahr sam keman çalar para kazanırım dedi, annesi:

—Gördünmü ya bak, ço cukiğun bundan belli, koca Amerikada keman çalan kalmadı senimi din

liyecekler.

Kadın içini çekti, oğ lunun tabağına yemek ko yarken:

—Haydi, dedi, çocuklu ğu bıraktı yemeğini gü zel güzel ye, inşallah bir kaç güne kadar babandan haber gelir.

Bir kaç gün değil bir kaç hafta daha geçti, O ğuzun babasından hiç bir haber alınmadı. E v d e kimsenin yüzü gülmüyor, Oğuzla Sevim hiç konuşa mıyorlar, oynamıyorlar, büyük tatil böylemi geçe cekti?

Hani o eski tatlı gün ler? eski tatillerde Oğuz la Sevimin geçirdiği gü zel saatler şimdi ise her kee düşünceliydi, sevgili köpekleri Cin de keyfsiz di, odada sığramıyor, koş muyordu.

(Devamı gelecek sayıda)

Çıkaran Bingöl Ortaokulu Kültür ve Edebiyat Kolu on beş günde bir çıkar Kültür ve Edebiyat Gazetesi

Türk Kadını

İstiklal savaşında memleketin müdafası için omuzunda mermi taşıyan Türk kadını, dünya kadınlığı içinde kendine has bir mevki yaratmıştır. Türk kadınının fedakarlığını, çalışkanlığını ve zekasını keşfeden Atatürk, şöyle diyor:

"Ey Türk kadını yerlerde sürünmeye değil, omuzlar üstünde yükselmeye layıksın."

İleri Türk ülkesinde Türk kadını günden güne layık olduğu mevki almaktadır. Cumhuriyet idaresini Türk kadınlığı adına Ulus meydanında diktiği heykel eidden seyredilmeğe değer kıymettedir.

Y. GÜLTEKİN

NAMİK KEMAL

—Sayfa Birden Devam—

Y. Z. ULUSOY

Fakat o Görüp ahkam ı asr ı münharip sidku selâmetten

Çekildik izzeti ikbal ile bab ı hükümetten Diyerek verilen her vazifenin kendi mücadelesini destekliyeceği kanaatine vararak derhal terketmiş tir.

"Köpektir z-vkelansayyad ı bilisafa hizmetten,, deyip memleketin kaderini ellerinde bir oyuncağ gibi oynuyarlara hizmet etmemiş, ancak:

"Usanmaz kendini insan bilenler halka hizmetten,, parolasıyla ha k için millet için vatan için çalışmıştır. Onun içindirki,

Kemal'in sengi—i kabriyle beraber nam ı da kalmıştır.

EK 7. Bingöl'de PTT Hizmeti

TEKLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ADLİM

BİNGÖL VİLÂYETİ

1- BİNGÖL PTT Merkezi bir telgraf hattı ile Palu üzeri Elâzığa, Solhan üzeri Muş'a ve iki telli bir hatla da Lice üzeri Diyarbakır'a bağlıdır.

Hergün gece gündüz Posta ve telgraf muameleleriyle şehirlerarası telefon servisine açık bulunan Bingöl telgraf telinden de genç, Karlıova, Lice ve Solhan ile telefon konuşmaları yapmaktadır.

GENÇ PTT Merkezi âdi günlerde 8-12, 14-19 Pazar günleri saat 9-11 14-18 arasında Posta, Telgraf ve Şehirlerarası telefon servisine açık olup telgraf telinden Bingöl ve Lice ile konuşma yapmaktadır.

KARLIOVA ve SOLHAN PTT Merkezleri âdi günler saat 8-12, 14-18 Pazar günleri de saat 9-11, 14-16 olarak mesai yapmakta, Posta ve Telgraf işlemlerine açık bulunmakta ve telgraf telinden de yalnız Bingöl ile konuşmalara açık bulunmaktadır.

KİĞİ PTT Merkezi âdi günler saat 8-12, 14-18 ve Pazar günleri de saat 9-11, 14-16 arasında mesai yapmakta ve Posta, Telgraf işlemine açık bulunmaktadır.

2- 1956 Yılı iş programına göre Bingöl PTT Merkezimiz Genç üzeri bakır devre ile Diyarbakır'a bağlanacak ve bu suretle Bingöl ile Genç geniş ölçüde şehirlerarası telefon servisine açıla bilecektir.

Kiği PTT Merkezi de Temmuz 1956 ayı içinde Pülümür, Pertek, Elâzığ ve Erzincanla şehirlerarası telefon konuşmalarına açılacaktır. Yeni Repartisyonda ~~bu yolla~~ ihtiyaça yeter siada bir santral tahsis edilecektir.

Bingöl ve Kiği'de

M.G.

030	01			112	210	11
-----	----	--	--	-----	-----	----

1.

EK 8. Bingöl Memurlar İstihlak Kooperatifinin Kurulmasında Dair Karar

T. C.
BAŞBAKANLIK
KAMU İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

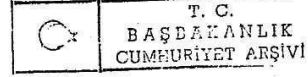
Kararlar Müdürlüğü

Karar sayı: 181

3

7743

KARAR

Satın alacağı istihlâk maddelerini ortaklarına ve müstehliklere dağıtmak ve ortaklarının ihtiyaclarını karşılayacak başka teşebbüslerde bulunmak amacıyla merkezi Bingöl olmak üzere, 30 yıl süre ve en az 500 Türk lirası sermaye ile kurulmasına başlanan " Bingöl Memurlar İstihlâk Kooperatifi"nin Ticaret Bakanlığının 26/6/1948 tarihli ve 6/4775-14955 sayılı yazısıyla gönderilen ilişik anasözleşmesi Bakanlar Kurulunca 10/7/1948 tarihinde incelenerek; adı geçen Kooperatifin kurulmasına izin verilmesi, Ticaret Kanununun 480 inci maddesine göre kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

İsmail

Başbakan <i>İsmail</i>	Devlet Bakanı Bağ. Yardımcısı	Devlet Bakanı -----	Adalet Bakanı <i>İsmail</i>	Millî Savunma Bakanı <i>İsmail</i>
İçişleri Bakanı <i>İsmail</i>	Dışişleri Bakanı <i>İsmail</i>	Maliye Bakanı <i>İsmail</i>	Millî Eğitim Bakanı <i>İsmail</i>	
Bayındırlık Bakanı <i>İsmail</i>	Ekonomi Bakanı <i>İsmail</i>	Sa. ve So. Y. Bakanı <i>İsmail</i>	Gümrük ve Tekel Bakanı <i>İsmail</i>	
Tarım Bakanı <i>İsmail</i>	Ulaştırma Bakanı <i>İsmail</i>	Ticaret Bakanı <i>İsmail</i>	Çalışma Bakanı <i>İsmail</i>	

030 18 01 02 116 44 15

EK 9. Bingöl Hükümet Konağı İnşasının Uzamasıyla İlgili Yazışmalar

T. C.
Maliye Bakanlığı
Baş Hukuk Müşavirliği ve
Muhakemat Genel Müdürlüğü
Sayı 4190/1681

Ankara **12 Ağustos 1948**

5	SS	002	11 032
---	----	-----	--------

29844

Ek: 6
5

ÖzÜ Bingöl Hükümet Konağı
 inşaatı süresinin uza-
 tılması Hk.

Başbakanlık Yüksek Makamına

Bayındırlık Bakanlığından alınan 27/7/348 gün ve IO-17 A/
 11038 -11827 sayılı yazıda; 533680 lira 27 kuruş keşif tutarlı Bin-
 göl Hükümet konağı inşaatı miteahhidi Zeki Zerenlerle aktedilen 2/7/
 948 tarihli sözleşmedeki sürenin, inşaat için luzumlu çimentonun
 vaktinde tedarik edilememiş olması sebebiyle, 249 gün uzatılması husu-
 sunda Danıştay 3. Daire ile Genel kurulundan verilen kararları havi
 13/7/948 gün ve 19/21, 48-142/136 sayılı tutanakların ilişik olarak
 gönderildiği bildirilerek 4353 sayılı kanunun 31. maddesi gereğince
 karar alınması istenilmektedir.

Bahsi Geçen belgeler ilişik olarak tekdin kılınmış olup, Dae-
 niştayın düşüncesine dayanılarak sözleşme süresinin uzatılması için
 4353 sayılı kanunun 31. maddesi uyarınca hazırlanan kararın yüksek
 onaya arzına müsaadelerini dilerim.

Y.A.

Maliye Bakanı *Y.*

ayaz Y. . and.
 13.8.948

21923

12-8-48 14666 15

N.B.30/7

730	11	1	100	22	2
-----	----	---	-----	----	---

EK 10. Çapakçur Köprüsünün İnşasına Dair Yazışmalar

T. C.
Nafia Vekâleti
Şose ve Köprüler Reisliği
Kö.
Şubesi

No.
U.
H. 852

Başvekâlet Yüksek Makamına

A N K A R A
28 Aralık 1943

Özü Bingöl Valiliğinde
Çapakçur köprüsü fiat
farkı H.

Eki:2

9.11.1941 tarihli mukavele ve (14 020,97) lira bedel ile müteahhit Ahmet Turanlı'ya inşaatı ihale edilen betonarme Çapakçur köprüsünün iklim şartları icabı olarak 31.7.1942 tarihinden ^{evvel} inşaatına başlanamamıştır. Mukavele mucibince idarenin teminine mecbur olduğu tulumbanın ve demirin temin edilememesi neticesi 1942 yılı içinde de ikmalî mümkün olamayan köprü inşaatı 1943 senesi baharına kalmıştır.

Müteahhit müteaddit müracaatlarla fiatların gayri kâfi olduğunu ve 941 senesi rayicine göre ihale edilmiş olan inşaatın bu fiatlarla yapılmasına imkân olmadığını iddia ve mukavelenin fes-hi talebinde bulunmuş olup yapılan incelemede müteahhidin iddiası-nın haklı olduğu diğer artmalardan başka esaslı unsur olan amele gündeliğinin (120) kuruş yerine (250 - 300) kuruş derecesine yük-seldiği Valiliğin iş'arından anlaşılmıştır.

Her ne kadar mukavele hükümleri bu gibi ahvalde müteahhi-din vahit fiatların tezyidi yolunda bir müracaatın² kabulüne mani bulunmakta ise de ahval ve şeraitin normal seyrine göre hazırlan-mış olan bu hükmün tatbiki müteahhidin istitadı fevkinde bulunmak-ta olduğu ve hâlen mezkûr köprünün inşası için daha yüksek bir fi-atla dahi Çapakçur'da müteahhid bulunması imkânsız bulunduğu ci-hetle yeniden ^{yapılan} ilişik fiatların tatbiki ve netice olarak (4 068,10) lira kadar bir fiat farkının da müteahhide tediyesi zarurî görül-mektedir.

Maruz şekilde mukavelenin tadili için muhasebei umumiye kanununun 136 ıncı maddesi mucibince keyfiyetin Devlet Şûrasınca tetkikini Yüksek müssadelerine arz ederim.

Nafia Vekili

İlişikleri:

- 1 Mukavele sureti
1 Fiat cetveli
1 Mukavele zeyli projesi

3

1- Bu yazı tarihinde tekid edilecektir.

2- Her yazımıza ayrı ayrı karşılık yazılması, karşılıklarda yazımızın tarih ve numarası ile şubesinin gösterilmesi rica olunur.

030	10			156	95	2	2
-----	----	--	--	-----	----	---	---

EK 11. Bingöl-Sancak Nahiyesi ve 71. Nolu Devlet Yolu

21 MAYIS - 1958 ÇARŞAMBA

Demokrat BİNGÖL

Devlet Kütüphanesi

21 MAYIS - 1958 ÇARŞAMBA

SANİTİ ve Yazı İşleri Mesul Müdürü M. SİDDİK AYDAR

Dizgi ve Basım SEYDAOĞLU MATBAASI

İkinci Yıl Sayı 408 FİYAT 10 KURUŞTUR

SANCAK Nahiyesi ve 71 No.lu Devlet yolu

M SİDDİK AYDAR

71 nolu devlet yolu çıkış itibarıyla Diyarbakır ve bitiş itibarıyla Sansadur. Uzunluğu Bingöl Sansa arası 149 km ve Bingöl Diyarbakır arası ise 153 km dir. Yolun uzunluğu yekûn olarak 302 km.dir. Bu küçük hesaptan sonra şu safı ehemmiyetle depreştirmek ve noktalamak istiyoruz: Yolun güzergâhını ve mütehasısların görüşünü ele almak ve araziyi bildiğimiz için didiklemek istiyoruz.

71 nolu devlet yolu geçit haliyle Diyarbakır ve Lice nin 11 km batısından Genç Kazamıza ve dolayısıyla Bingöl Vilâyet merkezine geçit olarak hizmete açılmıştır. Bu tül analizimizin dışında kalacaktır.

71 nolu devlet yolunun Bingöl Vilâyet merkezinden 20 km batısı istikametinde yani «Şarşeye kadar yapılmıştır. Şarşeden itibaren Sancak nahiyesini bir baştan öbür başa kadar kateden ve eradan Kiği kazamıza ve Sansaya uzanan 71 nolu devlet yolu 1957 yılı devlet kara yolları hartasında görülmektedir. Ve hatta vilâyet ve köy yollarının yadım ve onarımı ele alındığı ve programına takaddüm eden olduğu için Bingöl Sancak ve Kiği arası yol bu tahsisat dışında mütalâa edilmiştir. Şu hale göre Bingöl Sancak Kiği ve Sansa 71 nolu devlet yolu tahlilimizin dışında mütalâa edil ve Sansa 71 nolu devlet yolu politikası milletçe alkışlanmak miyecektir. D.P. İktidarının yol politikası ehemmiyetini yakınen müşahade eden D.P. İktidarı tabir caiz ise «hususî» diyor. Bu cümleden olarak Kiği kazamıza ehemmiyetini yakınen müşahade eden D.P. İktidarı tabir caiz ise «hususî» diyor. Bu cümleden olarak Kiği kazamıza ehemmiyetini yakınen müşahade eden D.P. İktidarı tabir caiz ise «hususî» diyor. Bu cümleden olarak Kiği kazamıza ehemmiyetini yakınen müşahade eden D.P. İktidarı tabir caiz ise «hususî» diyor.

Şu hakikat bilinmeli ki: çok muhterem Adnan Mendere, Bingöl ve Bingöllüye hususî bir muhabbetle şefkatlidir. Sanliyen sayın Nafia Vekili Tefik İleri'nin Bingöl'e atfedilen hususî bir anlayış ve sevgisi mevcuttur. 1958 yılında Nafia hizmetlerine ait vilâyet programı geçmiş yılların fevkinde olarak Bir milyona yakın bir meblağla kabul edilmiştir. Bu keyfiyet sayın İleri'nin sevgisi ve iyimser muhabbetidir.

Muhterem Sancaklı hemşehrilerim; bir gün şu 71 Nolu Devlet Yolunun Sancak'tan geçtiğini görüp ve o günün sevincini inşallah paylaşıcağız.

Bir memurumuzun asil hareketi

Vilâyetimiz Sancak nahiyesinde inhisar bayiliği yapmakta olan Ali Kızıl gödik tükenen inhisar maddelerini gebrimiz İn hisar Memurluğundan tahmin etmek üzere para yatırken fazla olarak bir 500 liralık dalgınlık neticesi vermiş ve malını alarak tekrar nahiyeye dönmüştür.

Bu duruma Inhisar memuru Celal Özdemir hesapları tetkik ederken muttali olmuş, 500 liranın Ali kızıldedik'e ait olduğunu anıyarak muhafaza altına almıştır. Ali nahiyeye avdetinde 500 liranın yanıda olmadığını farkına varmış ve keybettığı endişesine düğmüştür. Hadiseden dört gün sonra tekrar şehre gelen Ali Inhisar dairesine gittiğinde 500 liranı bir zarf içinde Celâl Özdemir tarafından kendisine iddedilmiştir.

Faziletkâr devlet memurumuzun bu asil hareketini takdirle yadede-

İLÂN

Bingöl Sulh Hukuk Hakimliğinden

Dosya No: 958/19

Bingöl'ün Masalla köyünden Ali Başçı, Hasan Başçı Mehmet Veyis Başçı Asiye Başçı ve Hacıriye Başçı'nın hazine alay-hime aştıkları teşkil davasında:

1 Masalla köyüne bağlı horhorik mezarının berej mevki'inde şarken: Hamza deresi, garben: Kamil, şimalen: Bayır, cenuben dere ile çevrili tarla.

2 Berej mevki'inde şarken: Sirt ve Kamil tarlası, garben: Dere ve bayır, şimalen bayır, cenuben dere ile çevrili tarlanın davacılar kendi namlarına teşkilini istediklerinden bu yerler üzerinde bir hak iddia edenlerin son ilân tarihinden itibaren altı ay zarfında ait olduğu mahkemeye dava açmaları ilân olunur.

İLÂN

Bingöl Sulh Hukuk Hakimliğinden

Dosya No: 958/24

Bingöl'ün masalla köyünden Hüseyin oğlu Rüştü barmanbayın hazine alay-hime ikame eylediği teşkil davasının yapılan yargılamasında:

1 Masalla köyüne Zimâk mevki'inde şarken yol, garben: Evler, şimalen hark, cenuben: Yol ile çevrili tarla.

2 Zimâk mevki'inde şarken: Çay, garben: Kamil tarlası, şimalen: Çay, cenuben hark ile çevrili çayırık.

3 Berej mevki'inde şarken: Kandı ve Mustafa çayırı, garben: Dere, şimalen hendek, cenuben: Çay ile çevrili çayırığın davacı kendi namına teşkilini istediklerinden bu yerler üzerinde bir hak iddia edenlerin son ilân tarihinden itibaren altı ay zarfında ait olduğu mahkemeye itiraz davası açmaları ilân olunur.

EK 12. Bingöl Devlet Hastanesi Yeni Binasının Açılış Merasimi

8 Mayıs 1959

TESİS TARİHİ
15 / Kasım / 1954

Dişli ve Bakır
SEYDA OĞLU
Matbaası — Bingöl

MURAT

BİNGÖL'ÜN DEMOKRAT SESİDİR

14

OCAK
1959
Çarşamba

BİRİNCİ YIL 1959 1228 NABİN NECATİ TURHAN SAYISI 10 KURUŞTUR

Devlet Hastahanesi yeni binasının hizmete Girişi münasebetiyle Valimiz Sayın Cevat Yurttaşın açılış nutku

Bunun içindirki sağlık davasını Hükû yarlara balığ olan hastahaneler sa-
metimiz en başta gelen bir problem natoryomlar, paravantoryonlar ve
olarak ele almakta ve yekunu mil- sağlık merkezi Kurmaktadır.

Aziz Arkadaşlarım ve çok kıymetli Bingöllü Hemşehrilerim.

1954 yılında hizmete gir-
mesi lazım gelen Devlet has-
tanesi yeni binası bazı
etkiler dolayısıyla inşaatı
1958 yılında tamamlanmıştır.
1958 yılı Vilâyetimiz için
gerek umumi hizmetler baki-
mindan gerekse mahallî hiz-
metler bakımından başarılı ha-
yrlı bir yıl olmuştur.

Huzurunuzla hizmete gi-
ren bu yeni Bînadan başka
Karlıova Kuzamızı da hükû-
met konağı lojmanları ile
Birlikte bir sağlık merkezi
ınası bir ceza evi ve Genç
kuzun ızdada bir orta okul hiz-
mete girmiş bulunmaktadır.

2-4 gün sonra ğine Genç ka-
zamızda aynı tip bir sağlık
merkezi binası keza hiz-
mete açılmış olacaktır.

Nolhan kazamızıda yapılmakta olan Hükümet Kona-
nı ikinci kısım inşaatıda bi-
tirilmek üzeredir. kazalara
ve Köylere yapılmakta olan
Yol, su ve okul gibi her sene
çalışan hizmetlerden başka
Bingöl Vilâyet merkezinde
özel idare tarafından yapılan
inaların mühim kısmı ik-
mal edilmiş Keza 390 bin li-
ra sarfi ile şehir içi parkesi
yapılmıştır. Belediye tarafın-
dan yapılan 16 dükkân hiz-
mete açılmış ve evvelce ya-
pılmış parkin tevsiine başlan-
mıştır. Yine şehrin büyük
bir ihtiyacını karşılayacak o-
n Sinema binasının duvar
ısın inşaatı bitirilmiştir.

S. Valimiz CEVAT YURTTAŞ

Hükümetin ve halkın yardı-
mı ile yaptırılan 2 minare
şehri tezyin etmektedir.

Ayrıca askeriye tarafın-
dan yaptırılan 4 der dairesi
2 apartıman yine bu yıl hiz-
mets giren değerli esenler-
dendir.

Dünyada velût olan millet-
lerin bağında gelmemize rag-
men şimdiye kadar arzu edi-
len nüfus artışını göstere-
memişiz.

Bunun Sebebi tarih bo-
yunca geçirdiğimiz harplerde
veya tabii afetlerde kaybedi-
len canlar değildir. Bunun
sebebi bilgisizlikten, bakım
sızlıktan, Alakasızlıktan do-
layı doğumdan itibaren her
yaşta vukubulan Kayıptan i-
leri gelmektedir.

Herşeyin allahahtan geldiği
ni Söyliyerek temizliğe ri-
asetmemek, Hastalığın ille-

mini bilmemek ve ona karşı
tedbirleri almak ve oadan
sonra Allaha emanet etmek
icab ederken bu yola gitme-
mek başlıca noksanlığımız ol-
muştur.

Bu gün trahomun' vere-
min artık mikroptan geldiği
ne hepimiz inanmış bulun-
yoruz. Cemiyetin en küçük
örneği (bildiğimiz gibi)
alledir. Allenin neş'esi zevki
ve saadeti onu teşkil eden
ana, baba ve Çocukların sıh-
hatı ile kaimdir. İçlerinden
birinin hastalığı o saadeti
bozar maddi manevi üzüntü
lere sarsıntılara yolaçar. Tip
kı bunun gibi olan cemiyet

ler ve milletlerinde refah ve
saadeti kudret kuvvet ikti-
sap etmesi fertlerin sağlam
lığı sıhhati ile mümkündür.

Bunun içindirki sağlık da-
vasını Hükümetimiz en baş-
ta gelen bir problem olarak
ele almakta ve yekunu mil-
yarlara balığ olan hastahane-
ler, sanatoryonlar, paravan-
toryonlar ve sağlık merkezi
kurmaktadır.

Bunlardan biri olan yeni
müessesenin ızdırıp çeken
hemşehrilerimize daimi şifa
getirmesini ve Bingöllülere,
memleketimize hayırlı ve u-
ğurlu olmasını cenabı Allah
tan dilerim.

Valimiz sayın Cevat Yurttaşın Sağlık Ve kâletine çekmiş oldu ğ u t e l

Sihhat ve İctimai mu- binaı bu gün merasimle
vaset vekâl tinn- haza-t-ı girmişir

A n k a r a Bingöl Üleri- mianet

Vilâyetimiz merkez- ve şükre-narın arzederin

de inşaatı ikmâl edilmiş Vali

devlet hastahane- sinin y- nı C vat Yurttaş

EK 13. Murat Köprüsünün Kullanıma Açılması

H. Bayram Özpazarbaşı YAZI İŞLERİNİ İDAREEDEN Fahri Özpazarbaşı ADRES Bingöl basımevi - BİNGÖL	Bingöl	PAZARTESİ 29 Aralık 1952 BAŞILDIĞI YER BİNGÖL MATBAASI FİYATI: 5 K.
YIL : 3 SAYI : 293 PAZARTESİ PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR SIYASI GAZETE		

AMERİKANIN YENİ DİŞ P O L İ T İ K A S I

Eisenhouver, soğuk harpte teşebbüsü ele alacak ve 26 madde de tesbit olunan programı tatbik edecek

RUSLARA KARŞI ATOM H Ü C U M L A R I

Vaşington. (T.H.A.) Amerikanın en büyük haftalık mecmualarından olan "U.S. News and World Report" emin membalardan aldığı bir habere istinaden, General Eisenhower'ın takip edeceği dış politika hakkında dikeyte değer malumat neşretmektedir.

Bu açıklamaya göre, Amerikanın yeni Camhurbaşkanı, soğuk harpteki teşebbüsü ele almaya çalışacak ve 26 madde halinde hâlasa elilen dış siyasete müteallik programını behera'hal tatbik etmeye çalışacaktır.

Programın Avrupalı ilgilendiren noktaları şunlardır.

1— Kominist olmayan müttefiklere yapılan yardımın hızlandırılması; 2— Alman silahlı kuvvetlerinin teşekkülüne teşvik; 3— Silah Eadistrüsünün yeniden kurulmasını yardım vasıtasıyla yapmak; 4— Avrupa ordularının Atom tahlimleri yapmalarına müsaade etmek; 5— İçki

altındaki memleketlerin gönüllülerinden m. 8 şekkil "Avrupa Lejyonu"nun kurulmasını teşvik etmek; 6— Kominist memleketlerden frarı ve baralarda tohr-kati teşvik için kongre tarafından ayrılan tahsisatı kullanmak;

7— Ruslara karşı Atom hücumlarının yapılabilceği hava ve kara üslerinin inşasını hızlandırmak; 8— Koministlerin nazlariyle oynamaktan vazgeçerek, bunları bütün mühim mevkiilerden uzaklaştırmak için (Sonu 4 de)

ORDUMUZUN TATBİKATI

Otomotik silâh atışları başarı ile neticelendi

Din Metris çiftliği civarında, ordumuzda yeni kullanılmaya başlanan otomotik silahlarla bir tatbikat yapılmıştır. Tatbikatta Kore silahlı kuvvetlerimizin eski komutanı ve halen 66 Tâmen komutanı General Namık Ergüç, İstihkâm okulu komutanı, Harp Akademisi Zubaylorı, İstihkâm okulu Yedek Subay öğrencileri, bazı ecnebi devletler temsilcileri ve Amerikalı uzmanlar hazır bulunmuşlardır.

Tatbikatin konusu, İstihkâm okullarının mecbur kaldıkları zaman Pi-yadelerin vazifelerini görebiteceklerini belirtmektir.

Tatbikattan önce, Bir istihkâm Taburunun kuruluşu ve tatbikatta kullanılacak silahlar hakkında iza-hat verilmiştir.

Roket atıcıların 60 mm. lik havan toplarının ve 105 mm. lik topların ve ağır tankların atışları ilgi ile takip edilmiştir.

Tatbikat tam bir başarı ile neticelenmiştir.

Murat köprüsü vasıtalarına yol verdi

Senelerden beri inşasına devan edilen ve halende devam edilmekte olan Bingöl—genç yolu-na kesen Murat nehri üzerindeki köprü-rünün inşası, bu gün yaz ve sonbahar mevsimlerinde hızlandırılmış ve nihayet motorlu ve her çeşit nakliye vasıtalarına yol vermiştir.

Bu işlemin yolda-

eğlence tertipleniyor

31—12—1952 Çarşamba gecesi Askeri gazisi oda. Y. nişehir İlkokulu ile Askeri birlikler müstereken bir eğlence tertip etmişlerdir.

Bu eğlence fakir öğrencilere yardım etmek maksadıyla, okul müdürü, öğretmenleri ve as-

BÜYÜK KAYIP

İlimiz Belediye Azası ve Doğu Pazarı sahibi Tüccar Hosan Atala 27—12—1952 Cumartesi gün öğleden sonra vefat etmiştir.

İyi kalpliliği, hoş muamelesi ile herkesin kalbine giren, Hasan Atalanın vefatı memleketinde bir matem hacası yaratmıştır. Rahu şad olsun, nurlar içinde yatsın.

BİNGÖL

EK 14. Bingöl Yeni Şehir Camiinin Hatırlattıkları

Sahibi
**HACI BAYRAM
ÖZPAZARBAŞI**

Yazı İşlerini Füllen
İdare Eden
Fahri ÖZPAZARBAŞI

Yıl: 6 Sayı: 738

Bingöl

— (GÜNLÜK SİYASİ GAZETE) —

Sayı
26
TEMMUZ
1955

Basıldığı Yer
Bingöl Matbaası - Bingöl

NOKTALAR:

Fiati 5 Kuruştur

YENİ ŞEHİR CAMİİ'NİN HATIRLATTIKLARI
Fahri ÖZPAZARBAŞI

Genç caddesinden yeni şehire girince ; sol taraf ta bir kaç pencere etrafına taş ve çimento yığının- dan ibaret bir harebeye rastlanır. Yaklaşıp pencere den bakınca hayretinizi mucip olur. Zira dışarıdan bakınca gözükten manzara ile içerinin manzarası bü- yük bir tezat teşkil etmektedir.

Dışarıdan hiç bir şeye benzetmeyeceğiniz bu bi- nanın içine girince gayet mükemmel bir camide ol- duğunuzu hatırlatır. Evet sayın hemşehriler bende içe ri girdiğinde aynı şeyleri hatırlamakla beraber, ayrı ca hiç birinizin hatırlamıyacağı bir hatıramda can- lanmış bulunuyor :

Üç yıl kadar evvel şehrimizin maruf tüccarların- dan Hacı Hidir Arslan, yeni şehirde bir cami yaptı- mak tasavvurunda idi. Kendisi ile yaptığım konuşma da. Yeni şehirde henüz bir cami olmadığından din- daşlarımızın ibadet etmelerini sağlamak maksadı ile bu mahalde modern bir cami yaptırmıya karar ver- diğini söyledikten sonra "Ulu Tanrım bana bu fırsat- ı verdiği için bahtiyarım. "

"Bundan sonra kim için çalışacağım," demişti. Bu iş için lazım gelecek hiç bir masraftan çekinmeyece- ğini sözlerine ilâve eden, muhteren Hacı; kâfi dere- cede varlıklı olduğunu saklamağa lüzum görmeden, eserinin mükemmeliyetinden bahsetmişti.

O zaman bu güzel sözler karşısında ; gözlerim yaşlanarak ; muhterem hemşehrilerimiz ve dindaşla- rımız hesabına, kendisine şükranlarını arz etmiştim.

Camiler kendilerine mahsus bir mimari tarzı ile inşa edildiklerinden ; hiçbir mimari tarzına uymazlar. Camilerin tavanları yüksek olarak inşa edilmekle be- raber, çatılar kubbeli ve yanlarında servi ağaçları gibi gök kubbeye yükselen bazan bir, bazan birkaç minareyi birden toplamaları bu mübarek mabetlerin yegâne hususiyetleridir.

Bir şehre neresinden girilirse girilsin şehrin camii, o güzelim mimari stili ile insanı avsunluyarak ken dine çeker. Buradaki ilâhi kuvvetin yanında estetik güzelliğin birleşmesi ; şehre ilk defa gelen bir yaban- cı: Hangi din ve milliyetten olursa olsun sinesinde toplar.

İşte bunun içindir ki : Memleketimize gelen yaban- cı turistler ilk iş olarak gök tırmalayıcı minarelerin yanı başında yükselen, camilerimizi ziyaretten kendiler- ini menedemezler. Çok muhterem Hacı efendi hay retimi mazur görsünler.

Aradan üç yıl gibi uzun, bir zaman geçmesine rağmen, tasavvur ettiğim bu eseri, ilk nazarda : An- cak eski şehirde bulunan çatıları düz harabe binala- ra benzediğini görünce: Sükûtu hayâle uğramış bulu- nuyorum.

Muhterem Hacı bu kadar masrafa karşı, biraz da

Valimiz
Ankaradan döndüler

Ankaraya gitmiş olan Sayın Valimiz Enver Sa- atçığıl dün şehrimize dön müştür.

Kendilerine hoş geldi niz deriz.

C. Bayar
İrana davet edildi

Tahran, — Tahran rad yosunun bu gece bildirdi ğine göre, İran Şahı Mu- hammed Rıza Pehlevi, Türkiye Reisicimhuru Ce lâl Bayar resmi bir ziya- rette bulunmak üzere İra na davet etmiştir.

şeker satışına
başlandı

Şeker satışına dünden itibaren başlanılmıştır.

Belediye Daimi ko- misyonu kararla zamlı ye ni fiatlar tesbit edilmiş- tir. Buna göre bakkallar da şeker satış fiatı şöyle dir:

Kristal şeker 185, küp şeker 220 kuruştur,

HALKIN HİZMETİNDE BULUNAN
numune bir milletvekili

İzmir (BYHA) Demok rat Milletvekilleri arasın- da İzmir mebusu Muzaf- fer Balaban numune bir çalışma sistemi takip e- derek, halkın sevgi ve saygısını kazanmaktadır.

Meclisin beş aylık tatil devresinden istifade ederek kendisini vatan- daşlarının dertlerini dinle meğe vakfetmiş olan bu numune milletvekili gece ve gündüz durmadan ça- lışmakta seçmenleriyle ya kınen alakadar olarak onların şikâyetlerini en kı sa zamanda cevaplandı- rmaktadır.

Gönül arzu ederki di ğer milletvekillerimizde Muzaffer Balaban gibi ha rekette etsin ve onun gibi seçmenleriyle yakından a lakadar olsunlar.

Memur
ikramiyeleri verildi

Memurlara yılda üç de fa birer maaş tutarında verilmekte olan ikramiye lerden ikincisi dün tevzi edilmiştir.

ha himmetle eserini ebedileştirmekle kalmaz, aynı zamanda : Bütün vatandaşlarının minnetdarlığında ebedileştirmiş olur.

Bunda pek geç kalmış sayılmaz, çatı kısmına ilâve edilecek kubbelerin yanında yükselecek bir tek minare, aynı zamanda bu mukad- des binanın diğer binalar yanındaki sığukluğunu gi- dermekten başka ; binlerce defa diğer binalarla bir likte güzelleşebilir.

Sayın Hacı efendinin, böyle bir fedakârlıktan l. çınaacağımı tasavvur etmiyoruz.

EK 15. Bingöl Yeni Belediye Binasının Açılış Merasimi

Sahibi
**HACI BAYRAM
ÖZPAZARBAŞI**

Yazı İşlerini Füllen
Idare Eden
Fahri ÖZPAZARBAŞI

Bingöl

Devlet Nüshası

Sayı
20
EYLÜL
1955

Basıldığı Yer
Bingöl Matbaası - Bingöl

Yıl: 6 Sayı: 783

— (GÜNLÜK SİYASİ GAZETE) —

Fiab 5 Kuruştur

Yeni Belediye binamız

dün saat 10,30 da, törenle işletmeye açıldı

İnşaatına geçen yıl başlanan belediye binamızın birinci blok'u tamamlanmış ve belediye teşkilâtının sığınmasına hazır bir vaziyete getirilmiştir.

Dün saat 10,30 da, Valimiz çok sayın Enver Saatçigil başkanlığında yapılan, yeni belediyenin açılış töreninde; Belediye Reisimiz Sayın Ahmet Bayram, Vali Yardımcısı M. Emin Yüzbaşıoğlu, vilâyet şube müdürleri, Garnizon komutanı, bir çok yüksek rütbeli subay, Partiler başkan ve mensupları, cemiyetler başkanı ve mensupları, belediye mensupları ve kalabalık bir halk topluluğu hazır bulunmuşlardır.

İlk sözü alan Belediye Reisimiz sayın Ahmet Bayram kendi ini belediyemiz hizmetine vakfettiği sekiz yıl içinde, dar bütçe ile yaptığı işleri anlattılar.

Sozünü bitiren Belediye Reisimiz alkışlarla tezahürat tufanına gark edildiler.

Bir gazeteci olarak vazifemizi yapmak icap ediyorsa:

Sayın Reisimiz Ahmet Bayram'ın kısaca anlatıldığı faaliyet; Bingöl'ümüze en büyük varlıkları kazandırmış ve şehrimizin kalkınması yolunda ilk ve en büyük hamleyi yapmıştır. Demeliyiz.

Kordelâyı kesmek için makas verilen Valimiz çok sayın Enver Saatçigil vilâyetimizin 20 senelik tarihçesini ve bilhassa son yıllardaki gelişmeleri açıklayarak, bir enerjik çalışma neticesinde meydana gelen yeni belediye binasının Bingöl ve Bingöl'lüye hayırlı olmasını temenni ettiler.

Sözlerinin hitamında kordelâyı keserlerken kasap da kurbanı kesiyor ve merasimde hazır bulunanların gürültü halinde alkışları sayın valimize sevgi ve bağlılık sonsuzluğunu tam manası ile ifade ediyordu...

Bina içinde yerlerini alan davetlilere çay ziyafeti verildi. Hoş bir sohbet ile burada da yine memleket ihtiyaçları bahis mevzuu edildi.

Merasim sonu kapıdan çıkarken; binanın ikinci blok temellerinin kazılmış olduğunu takdîrkar bakışlarla süzmek mümkün mü hiç.

Yeni belediye binasının çatısından başını semalara yükselten, büyük ebatta türk bayrağı dalgalanmaktadır.

Bingöl vilâyetini Valimiz çok sayın Enver Saatçigil ve Belediye Reisimiz sayın Ahmet Bayram gibi; asil, bilgili ve çalışkan insanlar idare ettikçe, Türk bayrağının Bingöl'de daha modern binaların çatılarında dalgalanacağından eminiz...

BİNGÖL

Kabinede değişiklikler

Osman Kapani Devlet, E. Menderes M. Müdafaa Vekilliginden istifade ettiler

FUAT KÖPRÜLÜ İMLİ MÜDAFAA VEKİLİĞİNE, ETHEM MENDERES DEVLET VEKİLİĞİNE TAYİN OLUNDU

İstanbul (a.s.) Devlet vekili Osman Kapani istifa etmiştir Ethem Menderes Milli müdafaa Vekilliginden istifa etmiş ve Devlet Vekilligine tayin olmuştur.

Başvekil yardımcısı ve Devlet Vekili profösör Fuat Köprülü Milli müdafaa Vekilati Vekilligine tayin edilmiştir

İzmir'de Sabah Postası gazetesini kapatıldı

İzmir (a.s.) — Örfi idare komutanlığından bildirilmiştir:

Bugün halin icaplarına uymayan ve örfi idare emirlerine aykırı olarak, doğru olmayan haberler neşrettiğinden ötürü "Sabah Postası," gazetesini kapatılacak ve mesulleri hakkında Örfi idare mahkemesince takibata geçilecektir.

Amerikada ev iktisadiyatı tahsil edecek Türk

Washington (BYHA) — Unesco Bursu idarecisi İlgazik Dandola, Unesco Bursu programına yardım da Amerikan kadın kulüplerinden stayişle bahsetmiştir. İğansi omizal olarak Amerikan üniver

sitesinde ev iktisadiyatı tahsil ederek bir türk kadını ile suruyeli bir genç kızın tahsil için lüzumlu fonu sağlayan Viconsin in i ne kadın kulüpleri federasyonu belirtmiştir.

EK 16. Bingöl-Kiğı Karayolu ve Diğer Yolları

SAHİBİ
Ve Yayı İşleri
Mesul Müdürü
ŞEVKET SIRTALAN

Platı - 5 Kuruş

Yeni Bingöl

Devlet Mühürü

Basıldığı Yer
YENİ BİNGÖL
MATEBAASI
BİNGÖL

Ağaca Kıyma,
Orman Vatanın
Ak Cigridir.

Sayı — 239 Yıl 2 (Günüklük Siyasi Gazete)

Çarşamba 16 - 6 - 1954

Bingöl — Kiğı Kara Yolu Ve Di- ğer Yol Davamız

Doğrudan doğruya kiğı-
yı - Bingöle bağlayan ka-
ra yolunun onarımına
başlanmış olup, bu yo-
lun bu sene yaz geçidi
sağlamak üzere tahsis
edilen 200 000 bin lira
üzerinden masraf edilip
bu meyanda bağrı köy
yollarının da bu yaz ya-
pılacağı bildirilmektedir.
- Bilhassa bu dava
ile yakından alakadar o-
lan sayın Valimiz, bu
yol davasının bir an ev-
vel halli bakımından Vi-
lâyet Nafa idaresi emiri-
ne 2 adet Vord'zerin
mübayası için 80 000 bin
LİRAlık düviz temin
etmiştir.

Sıtkı Aydar D. P. ye İltihak Ediyor.

Güvenilir kaynaktan aldı-
ğım malûmata göre, evvelce
C.H.P. sînde kaydı olmadan
öğretmenlikten istifa ederek
C.H.P. sînden namzetliğini ko-
yan Sıtkı Aydar, bu günde
C.H.P. sînden ayrılarak D. P.
saflarına iltihak ederek D. P.
saflarında çalışacaktır.

Bayram tarafları ise bu iş-
te oldukça memnun değildir.
Çünkü Sıtkı Aydara Maarif
Müdür'üğü makamı teklif edi-
lere, avutulduğunun farkına
varan koca, her ne pahasına
mâl olsun gerek iktidar parti-
si bağılalığı ve gerekse Bele-
diye Reisliğine namzet olacağı-
tır. Aydarın istifa ederek D.P.
ye iltihakı ile C.H.P. safların-
da top yekûn D. P. saflarına
katılacağı kuvvetle muhtemel
görülmektedir.

Bingöl - Karako- can - Kiğı yolu- nun onarımına hızla devam e- dilmektedir.

Geçen yıl bu yol dava-
sı ile yakında alakadar
olan, Sayın Valimiz Ce-
nap Aksu Elazığ Valisi
ile bu iş üzerinde müs-
bet bir karara varmış-
lardı.
Bu anlaşma gereğince,
bu yıl bu yolun onarı-
mına hızla devam edil-
mektedir.

931 Doğumlu- lar Terhis edili- yor.

Ankara (B.Y.H.A.) Ha-
len silâh altında bulu-
nan 931 doğumlu üçün-
cü tertib erlerden iki e-
nelik normal askerlik sü-
resini ikmâl etmiş olu-
ların erkânı harbiye
umumi reisliğinin terhis
emirleri gelmiş, kıta ku-
rul ve müesseslerle di-
ğer alakalı yerlere ta-
min edilmiştir.

Buna göre iki senelik
hizmet sürelerini ikmâl
etmiş olan 931 doğumlu
3 üncü tertib erler ve
bunlarla işleme tabi o-
lanlar 1 temuz tarihinden
itibaren terhis edil-
meğe başlanacaktır. Bir
temuz tarihinde 2 sne-
lik normal askerlik süre-
sini ikmâl edememiş o-
lanlarada günleri dolduk-
ça peyderpey terhis
olunacaktır.

12 yaşında bir Kız kaçırıldı.

Kıyseri (B.Y.H.A.) Mer-
keze bağlı ayrıntılı köyü
civarında 12 yaşındaki
halime Mağra köyünden
Bekir ve arkadaşları Ha-
lim tarafından zorla ka-
çırılmıştır. Mütecavizler
henüz bulunmamıştır.

Hapishanede bulunan doğu Almanyaya kapının
Altından verilen bir kâğıtla Hürriyete kavuştu-
n denmektedir.

EK 17. Bingöl'de Yapılan Kızılay Kongresi

Devlet Nüshaası

Demokrat

BİNGÖL

SAHİBİ ve Yazı İşleri Mesul Müdürü
M. SİDDİK AYDAR

Dizgi ve Baskı
SEYİDOĞLU MATBAASI

Birinci Yıl Sayı: 53
FİAT 10 KURUŞTUR

11 MART — 1957
PAZARTESİ

Kızılay Kongresi yapıldı

Üyeler tenkit ve temennilerde bulundu. Kızılay şubesi Fahri Başkanı Sayın Valimiz veciz bir konuşma yaptı ve DEDİ Kİ:

Bingöl Kızılay Şubesinin 1957 yılı kongresi dün saat 10 da Gençlik Kulübü lokasında üç yüzü aşkın üyenin iştirakiyle yapıldı.

Gündeme göre Divan seçimine geçildi.

Açık oyla; ittifakla kongre Reisliğine hakim Lütfü Yüzbaşıgil iktidat edildi. İkinci Reisliğe Dr. Doğan Benli, kâtipliklere Hulusi Güneş ve Aziz Geyik getirildiler.

Sadık Elçi ve 10 arkadaşının imzasını taşıyan önerge okundu. Önergede; Salonun dar olduğu, üyelerin dışarda kaldığı ve kongrenin tehir edilip Belediye sinema salonunda yapılması teklif ediliyordu. Husus üyelerce şiddetle reddedildi. Kongrenin aynı yerde devamına karar verildi.

Yıllık Faaliyet raporu okundu. Raporun ibrası için tetkikinin gerektiğini ifade ile, Murakabe heyetinin raporunu isteyen üye Tahir Boynukalın'a cevaben yönetime kurulu adına söz alan Halil Timur Murakabe heyetinin olmadığını ve buna lüzum görülmediğini ifade etti. Tahir Boynukalın; Üyeler arasından bir tetkik komisyonunun seçilerek Raporu tetkik etmesini istedi. Reye sunuldu. Üç kişiden mürekkep tetkik komisyonunun kurulması kararlaştırıldı. Ekseriyetle; Defterdar Fatin Gürol, Muhasebe Müdürü Ziya Esen ve Ziraat Banka Muavini Abdurrahman Ünsoy bu işe memur edildiler.

Tetkik komisyonu için

“Kızılay hiç bir siyasi gaye gütmeyen savaşa ve hazarda kara günlerin dostu ve sevgilisidir. İdare heyetleri feragatla çalışmalıdırlar,,

bitirinceye kadar geçecek zaman göz önüne alınarak gündemde değişiklik yapıp “Dilekler” maddesi “Seçimler”den öne alındı.

Dilekler faslında söz alan üyeler; bazı açıklamaları istedikten ve Kızılay Cemiyetinin ana gayesini belirttikten sonra, şehrimizde bir Kızılay Cemiyeti binasının inşaatı hususunun karar altına alınmasını teklif ettiler.

Tekliflerden sonra temennilere geçildi: Söz alan Kızılay Şubesi Fahri Başkanı Valimiz Sayın Cevat Yurttaş veciz bir konuşma yaparak ezümle şöyle dedi:

“Kızılayın bu günkü kongresine gösterdiğiniz yakın alakaya candan teşekkür ederim.,,”

“Kızılay hiçbir siyasi gaye gütmeyen savaşa ve hazarda kara günlerin dostu ve sevgilisidir. Vazife başında bulunau idare heyetleri bu hayırlı teşekkülü asla siyasi emellesine alet etmemeli ve feragatla çalışmalıdırlar,,

“Bu hayırlı teşekkülün gayesi; ancak seve seve yapılan çalışmalarla tahakkuk eder. Gayemiz, bu memleketin fakirleriyle yakinen alakadar olmak, onların maddi ve manevi ızdıraplarına kâtilmek ve dindirmektir.,,”

“Kendisini bu teşekkül içinde vazifeli bilen arkadaş, vazifesine müdrik olduğu müddetçe yapılan yardımlar o nisbette kıymetli olur.,,”

“Biraz sonra yeni bir seçim yapılacaktır. Üye arkadaşların vicdanlarına ellerini basarak o y vermelerini bu memleketin hayrı için rica ederim.,,”

Bundan sonra eski idare heyeti azaları sıra ile tenkit ve temennilere cevap verdiler.

Bu arada Kızılay Cemiyeti Bingöl Şubesi Reisi Sadık Aydar veciz bir konuşma ile kongrenin mahiyetini ve kendisinden evvel konuşan üye arkadaşların temas ettikleri konuları taktirle karşıladığını ve yapılan tenkitlere kalben teşekkür ettiğini ifade ile sözlerini bitirdi.

Konuşmalardan sonra tetkik komisyonunun raporu okundu. Reye sunuldu, büyük bir ekseriyetle kabul edildi.

Seçimlere geçildi ve Tasnif sonunda:

Kideme Göre:

1- M. Siddik Aydar'ın	176
2- Faik Ertugrul'un	149
3- Selim Atala'nın	144

4- Halil Timur'un 130

5- Şahametdin Günel'in 122

6- Selim Aydoğdu'nun 118

7- Kâzım Dırdaroğlu'nun 109

8- Hasip Toplu'nun 87

9- Sadık Elçi'nin 75

oy alarak yeni idare heyetine seçildikleri görüldü.

Seçimleri müteakip oy pusulaları sayıldı ve 261 üyenin oy kullandıkları tesbit edildi.

1957 yılı bütçesinin Geliri 1500 ve giderlerinde 1500 olduğu kabul edilerek karara bağlandı.

Gündemin diğer maddelerine geçildi; Bu sırada Aziz Geyik ve 9 arkadaşının ve Hulusi Güneşin verdikleri önergeler okundu. 11 Seden beri Bingöl Kızılay İdare heyetinde bilfiil vazife gören Şahametdin Günel'in çalışkanlığı ve fevkalâde hizmetine —Devamı Sayfa ikide—

B. T. Öğretmenleri Cemiyeti
Ankara Şubesi
Sayı: 16

Sayın Siddik Aydar

Cemiyetimizin aile toplantısında göstermiş olduğunuz sıcak alâkadan dolayı Yönetim Kurulumuz teşekkürlerini saygı ile sunar.

B. T. Öğretmenleri Cemiyeti
Ankara Şubesi
Başkanı
İhsan Telli

Sayın Başkanım,

Mesleği itimatla muhabbetlerinize nail olmak şahsım için büyük bir şereftir. Naciz varlığım daimi surette aziz teşekkülün emrindedir.

Muhabbetle saygılarımı arz ederim.

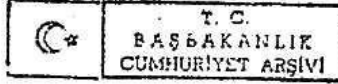
Siddik AYDAR

EK 18. 1937 Bingöl Vilayetinde Meydana Gelen Depremi Yol Açtığı Hasar

T. C.
Dahiliye Vekâleti

V. İ. U. M.
Ş. 2. M.
Sayı

4781

Hulâsa: Ankara

17-12-1937

Yer sarsıntısı H.

Başvekâlet Yüksek makamına

Bingöl Vilâyetinden alınan 7-12-937 tarih ve 2/2245 sayılı tele nazaran:

a) 7-12-937 günü saat II,5 da Kigi kazasında 22 saniye devam eden şiddetli bir yer sarsıntısı olmuştur. Nufusca zayıat yoktur.

b) Kaza merkezinde 9 ev yıkılmış, 21 ev tehlikeli hale gelmiş ve bütün evlerin sıvaları dökülmüştür. Bu meydana belediyeye ait hükümet ve adliye dairelerinin askerlik şubesinin duvarları çatlamıştır.

c) Gönek nahiyesinde bir ev yıkılmış, iki ev tehlikeli hale gelmiş ve Kigi civarındaki köylerde 11 ev yıkılmıştır.

d) Fen memur ile 10 çadır acele gönderilmiş, belediyeden yardım ya - pılmakda olub halkın evlerini biranevvel yapmaları için yol mükellefi - yeti amelesinden istifade edilmesi için selâhiyet verilmiştir.

Saygı ile arz ederim.

Dahiliye vekili

1

Ş. Kaya

14. XII. 937

21.12.1937

030 10 119 840 7

2. Cevap

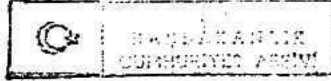
2. Cevap

14-12-37 8270

Cevaben yazılacak Evrak: Cevap olduğu muharreratın tarih numarası ile hangi daire ve şube üsdesi ile yazıldığına dercolumması rica olunur

EK 19. 1944 Yılı Çapakçur Depremi Tetkik Eden Heyetin Raporları

T. C.
Dahiliye Vekâleti

Hulâsa:

999

U. M.

Ş. M.

Sayı

14/II/934 tarih ve Ba. 1377 tele :

Yer oynamasından mütevellit hasar hakkında köylere gönderilen heyetlerden alınan raporlara göre .

I - Aşağı perhangök köyünde 28 hane tamamen yıkılmış I hane - hasara uğramış ana ve kız olmak üzere biri 30 biri 7 yaşında iki kişi ölmüş 12 kişi hafif yaralıdır .

2 - Elmali köyünde 18 hane tamamen yıkılmış 21 hane hasara uğramış 5 yaşında bir ölü var . Bu köyde yaralı yok .

3 - Terbasmarikte 2 hane tamamen yıkılmış 4 hane hasara uğramış 25 yaşında bir ölü 2 yaşında ağır yaralı vardır .

4 - Abbik köyünde 2 hane tamamen yıkılmış I hane hasara uğramış 25 yaşında bir hafif yaralı olup ölü yok .

5 - Hadan köyünde 5 hane tamamen yıkılmış 4 hane hasara uğramış 25 yaşında bir ölü 4 hafif yaralı vardır .

6 - Göl mezraasında I hane tamamen yıkılmış I hane hasara uğramış ölü ve yaralı olmadığı .

7 - Gök köyünde 31 hane hasara uğramış ölü ve yaralı yok .

8 - Halbezar köyünde 7 hane hasara uğramış yaralı ve ölü yok .

9 - Kadımaşra köyünde I hane yıkılmış 10 hane çatlamış yaralı ve ölü yok .

10 - San köyünde 5 hane tamamen yıkılmış 18 hane hasara uğramış 3 yaşında bir ağır yaralı var . Bu köyde ölü yok .

II - Fakran köyünde 5 hane tamamen yıkılmış 34 hane hasara uğramış I ağır 3 hafif yaralı var . Bu köyde ölü yok .

12 - Tuzrak köyünde I hane tamamen yıkılmış ölü ve yaralı yok .

Gevheren yazılacak Evrakta : Cevap olduğu muharreratin tarih numarası ile hangi daire ve şube ifadesiyle yazıldığına dikkat olunur

030 10 119 839 6

3

T. C.
Dahiliye Vekâleti
U. M.
Ş. M.
Sayı

Hulâsa:

030

45

13 - Alıkkirek köyünde 10 hane tamamen yıkılmış 10 hane hasara uğramış ölü ve yaralı yok .

14 - Ercek köyünde 6 hane hasara uğramış ölü ve yaralı yok .

15 - Lek köyünde 10 hane hasara uğramış ölü ve yaralı yok .

16 - Sımsar köyünde 29 ev tamamen yıkılmış 5 ev külli hasara uğramış ölü ve yaralı yok .

17 - Duğernam köyünde 2 ev hasara uğramış ölü ve yaralı yok

18 - Uzun Savat köyünde 1 ev yıkılmış ve ölü ve yaralı yok .

19 - Yukarı Karavelyan köyünde 2 ev yıkılmış 5 ev hasara uğramıştır . ölü ve yaralı yok .

20 - Körte dere köyünde 2 hane yıkılmış 1 ev hasara uğramış ölü ve yaralı yoktur .

21 - Garip köyünde 2 ev yıkılmış ölü ve yaralı yok .

22 - Merkez kazada bir ev külli hasara uğramış .

23 - Cetvelleri postaya verildiği maruzdur .

24 - Sıhhat vekâletinin emirleriyle Diyaribekirden Doktor - İfilhami bey bu gün gelmiş müdahaleye mucip olacak hasta olmadığını - tesbit ederek sıhhiye memuruna tatanos seromu ve sair malzeme bırakarak yarın avdet edeceği .

25 - Halen hafif surette devam etmekte olan son 24 saat zarfında gece iki ve bu gün 3 dörder saniyelik dört defa sallantı olmuştur .

18/II/934

Aslı gibidir .

[Handwritten signature]

Cetabco yazılacak Evrakta; Cevap olduğu muharreratin tarih numarası ile hangi daire ve şube ifadesiyle yazıldığına derc olunması rica olunur

030	10			119	839	6
-----	----	--	--	-----	-----	---

9

EK 20. 1955 Genel Nüfus Sayımının Bingöl'de İlk Neticeleri

Sahibi
**HACI BAYRAM
ÖZPAZARBAŞI**

Yazı İşlerini Fiklen
İdare Eden
Fahri ÖZPAZARBAŞI

Yıl: 6 Sayı: 837

Bingöl

(GÜNLÜK SİYASİ GAZETE)

Perşembe
24
KASIM
1955

Baskı Yeri
Bingöl Matbaası - Bingöl

Fahi 5 Kuruştur

1955 Genel Nüfus sayımı ilk neticeleri

Hazırlayan: F. Ö.

23 Ekim 1955 pazar günü yapılan nüfusu muvakat sayımının ilk Neticeleri a-
lanmıştır

Bu sayıma göre vilayetimizin Nufusu 11997 ye balığ olmuştur Bundan evvel yapılmış olan 1950 Nüfus sayımında Bingöl v-
ilayetin Nufusu 97328 i-
di

1950 den buyana geçen beş yıl zarfında vıla-
yetimizin Nufusu 17009
gibi mühim bir artışla um-
umi yekun 114997 ye yü-
kselmiştir 1950 yılı ile 19-
55 yılı sayımı arasındaki
artış Nisbeti yüzde 36 dır
nüfus artışı bilhassa vilay-
et merkezinde olmuştur v-
ilayet merkezinin Nufusu
1950 yılında 3877 iken 19-
55 de 7114 e yükselmiştir
Bu yükseliş yüzde 167 dir
Merkez köy ve Nahiyeler-
inde ise bir ekşime göze
çarpmaktadır 1950 Genel
Nüfus sayımında merkez
Nahiye ve köylerind Nuf-
üs adedi 25404 iken 1955
Ekiminde yapılan sayımda
23287 inmiştir Aradaki fa-
rk 2127 dir yani merkez
Nahiye veköyleride yüzde
17 bir ekşime kaydedilm-
iştir Nahiye ve köylerdab-

Bingölde yapılmış ve yapılacak işler

Bingöl Merkezide altı mağaza üstü otel ve lokanta
yı ihtivaeden bir bina yaptırılması sağlanmış bulud-
maktadır.

22 — Et Balık kurumu tarafından yine Bingöl
merkezinde bir soruk hava deposu yaptırılması broğ-
rama alınmış bulunmaktadır

23— Bingöl Vilayetinde bir hayvan üreme ve
fidanlık tesisi için yapılan teşebbüsler henüz fülü saha-
ya intikal etmiş isede incelemeler müsbet bir hal al-
mağa doğru gitmektedir.

24— Matkida haliçde inkişafını tenin için
kurslar açtırılmıştır.

25— Bingölde arıcılığa teşvik etmek maksadiyle
200 fenni kovan getirilerek alakalara dağıtılmış
tır.

26 — Bingölde kapık bir spor salonu yaptırılma-
sı için keşif ve projeleri yaptırılarak Beden Terbiye-
si Umum Müdürlüğüne gönderilmiş bulunmaktadır.
Projeler tastik edilir edilmez bu salon inşaatı derha
ihaleye çıkarılacaktır.

son

Et ve Balık- kurulu Um- um müdürü Avrupadan döndü

İstanbul)B.X'H-A)Bi

r müddet evvel Hollanda
ve Almanyaya giden Et
ve Balık Kurumu umum
müdürü Ekrem Barlas m-
emlekete dönmüştür Ek-
Barlas, kurumun ihtiyacı o-
lan teknik malzemeyi ate-
min maksadiyle bu meml-
eketlerde on dört gün se-
yahat etmiş ve muhtelif
firmalardan müsaid şartla-
rta kredi imkanları sağla-
mıştır

19 lar C.M.P ile de temaslar yapacağını

Ankara B)Y.H.A.)Bu
suretle Meclis toplantısın-
da muhalefetlerin ağız bi-
rhgi halinde olmasa bile
birbirlerine aykırı olmayac-
ak şekilde faaliyette bul-

1955 Genel Nüfus Sayımının Bingöl'de İlk Neticeleri

Bingölde yapılmış ve yapılacak işler

Et ve Balık-
kurulu Um-
um müdürü
Avrupadan
döndü

19 lar C.M.P ile de
temaslar yapacağını

EK 21. Çapakçur Adının Bingöl Olarak Değiştirilmesine Dair kararname

T. C.
BASVEKÂLET
MUAMELÂT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
Kararlar Müdürlüğü
Karar sayısı
3

Kararname

1910

Bingöl Vilâyeti merkezi olan Çapakçur kasabası adının Vilâyet adıyla adlandırılması hakkında Belediye Meclisi ile Vilâyet İdare Heyetince verilen kararlar ve Devlet Şurası İkinci Dairesinin 18/9/1944 tarihli ve 3490/1783 sayılı ve Umumî Heyetinin 28/9/1944 tarihli ve 44/-148/143 sayılı mütalâalarını havi mazbatalar İcra Vekilleri Heyetince 13/ 12 / 1944 tarihinde tetkik edilerek; adı gegen Vilâyet merkezi olan Çapakçur kasabası adının "Bingöl" olarak değiştirilmesi, 1580 sayılı Belediye Kanununun 9 uncu maddesine göre kabul olunmuştur.

REİSİCUMHUR

Bş. V.

Ad. V.

M. M. V.

Da. V.

Ha. V.

Ma. V.

Mf. V.

Na. V.

İk. V.

S. İ. M. V.

G. İ. V.

Zr. V.

Mü. V.

Tl. V.

030	18	01	02	107	85	14
-----	----	----	----	-----	----	----

EK 22. 1936 yılı Bingöl'de Kurulan Yeni Nahiye ve Palu'da Ayrılıp Genç Kazasına Bağlanan Nahiye

T. C.
Dahiliye Vekâleti
 U. M.
 Ş. M.
 Sayı

Hulâsa:

Sancak nahiyesini teşkil eden köyleri gösterir cetvel
(Cetvel No: 2)

<u>Köyün ismi</u>	<u>Köyün ismi</u>
1 Hoşkar	10 Mezraacık
2 Karapınar	11 Lek
3 Büyükbaşköy	12 Uzun sıvat
4 Küçük "	13 Şuğ
5 Boban	14 Masala maa Horhorik
6 Şirnan	15 İsvirit
7 Hilbizon	16 Kemah
8 Zağ	17 Geylan
9 Sancak Sımsoru	18 Yukarı kara Veylan
19 Aliyaran (Nahiye merkezidir)	

Fahran nahiyesini teşkil eden köyleri gösterir cetvel
(Cetvel No: 3)

<u>Köyün ismi</u>	<u>Köyün ismi</u>
1 Yukarıperhangök	8 Çan
2 Elmalı	9 Terbesmurik
3 Arçuk	10 Hıdan
4 Kös	11 Talvare
5 Alıkırak	12 Şinük
6 Belözer	13 Gölmezraası
7 Fahran	14 Toyrek
15 Aşağıperhangök (Nahiye merkezidir)	

Cevaben yazılacak Evrakta: Cevap olduğu muharreratin tarih numarası ile hangi daire ve şube ifadesiyle yazıldığı için dercolumması rica olunur

101 4 8

T. C.
Dahiliye Vekâleti

U. M.

Ş. M.

Sayı

Hulâsa:

Canut nahiyesini teşkil eden köyleri gösterir cetvel
(Cetvel No: 5)

<u>Köyün ismi</u>	<u>Köyün ismi</u>
1 Asker	8 Abbasan
2 Memedanı ulya	9 Şemsan
3 " süfla	10 Nederan
4 Ceban	11 Kılığan
5 Abdıyan	12 Hibasan
6 Şeğan	13 Tütel
7 Şeyhan	14 Kameran

15 Güleyan (Nahiye merkezidir)

Valer nahiyesini teşkil eden köyleri gösterir cetvel
(Cetvel No: 6)

<u>Köyün ismi</u>	<u>Köyün ismi</u>
1 Vezenal	7 Dinasor
2 Hut	8 Şırnan
3 Modan	9 Mezraai solhan
4 Şemsan	10 Gırnos
5 Aşkacor	11 Cansor
6 Muradan	12 Hacan

13 Valer (Nahiye merkezidir)

Cevaben yazılınca Evrakta : Cevap olduğu muharreratin tarih numarası ile hangi daire ve sube ifadesile yazıldığının dercolumması rica olunur

030 | 11 | 1 | 101 | 4 | 8

T. C.
Dahiliye Vekâleti

U. M.
Ş. M.
Sayı

Hulâsa:

Paİudan alınarak Genç kazasına bağlanan Sivan nahiyesi
köylerini gösterir cetvel
(Cetvel No: 7)

<u>Köyün ismi</u>	<u>Köyün ismi</u>	<u>Köyün ismi</u>
1 Vatrakum	16 Gayt	31 Şeyh İsmailan
2 Molla İbrahiman	17 Şelli haydan	32 Avnik
3 Baziyan	18 Dirinan	33 Kelhisi
4 Haydan	19 Melekân	34 Kaşan
5 Geviran	20 Dirî	35 Haraba
6 Alattin	21 Horsık	36 Hepsur
7 Huniyan	22 Zimak (Nahiye merkezi)	37 Hesenan
8 Kasan	23 Vişkîçür	38 Büyük köy
9 Abdalan	24 Mahmudan	39 Gavil
10 Sair	25 Kurçıyan	40 Tinik
11 Zillek	26 İbrahiman	41 Rizvan
12 Halveliyan	27 Gülîkan	42 İetan
13 Hemek	28 Meteran	43 Servi
14 Gaz	29 Haylan	44 Sâsin
15 Putiyan	30 Hacıyan	45 Vilik
		46 Seyyar benizüger

Cevaben yazılacak Evrakta : Cevap olduğu muhürresatın tarih numarası ile hangi daire ve şube ifadesi ile yazıldığının derecelenmesi rica olunur

630 11 1 101 4 8

EK 23. Elazığ'a Bağlı Karakoçan Kazasından Ayrılıp Bingöl Kiğı Kazasına Bağlanan Nahiyeleler

T. C.
DAHİLİYE VEKÂLETİ
V. İ. G. M.
2. Ş. M. Teşkilât
Sayı : 22103-69
293

- 195

Özü : ~~Elâzığ'dan Bin-~~
~~göle bağlanacak 4 köy~~
H.

Ek: 3

Yüksek Başvekâlete

Elâzığ vilâyeti Karakoçan kazasının Çan nahiyesine bağlı Avirtinik, Çanakçı, Hurs, Kijikan köylerinin Bingöl vilâyeti Kiğı kazasının Merkez nahiyesine bağlanmasına dair hazırlanan karar ve esbabı mucibe lâyihası ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğine yüksek müsaadelerini saygılarımla arz ederim. // /1/955 Dahiliye Vekili

Ö. 25
Ö. 25
Ö. 25

K27457

EVRAKI		
Tarih	Numara	Leif
12.1.955	92	3

Karşılık yazılacak yazıya, karşılık olduğu yazının gün ve sayısı ile hangi daire ve şuben yazıldığı konulması rica olunur.

30	11	1	249	3	6
----	----	---	-----	---	---

EK 24. 1925 Çapakçur Kaymakamlığına Ali Rıza Beyin Tayini

مخبر اوله به چاقور - قهقهه ها - رضا بک تعیین تیبایه -
 پیر و نام نه اجازت دفریکه ملو - در - ۱۵ جوزانه ۱۹۱۹

توبه که رینه جلدی
 غایب

۱۹۱۹-۲-۱۵

بهره دیکه
 عهت

دفریکه
 دفریکه

030	11	1		15	28	3
-----	----	---	--	----	----	---

EK 25. Bingöl Merkez Belediye Başkanlığına Ahmet Bayramın Seçildiğine Dair Yazışmalar

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
M.İ.

G. M.

2 Ş. M.

Sayı :

621-303

12184

4/10/1950

Öz:

Bingöl belediye başkan
seçimi hakkında.

Yüksek Başbakanlığa

Bingöl belediye başkanlığına seçilen Ahmet Bayram'ın başkanlığına ait karar tasarısı ekleterek sunulmuştur.

1580 Sayılı Belediye Kanununun 89.uncu maddesine tevfi kan gereğini yüksek müsaadelerine saygılarımla arz ederim.

İçişleri Bakanı

Y. M. M.

4. 10. 1950

M.20

Karşılık yazılacak yazıya, karşılık olduğu yazının gün ve sayısıyla hangi daire ve şubeden yazıldığına konulması rica olunur.

030	11	1	218	37	7
-----	----	---	-----	----	---

EK 26. 1955 Halil Timur'un Belediye Başkanlığına Seçilmesi

Sabiti
HACI BAYRAM
ÖZPAZARBAŞI

Yan ışırtını Fillez
İdare Eden
Fahri ÖZPAZARBAŞI

Yıl 6 Sayı: 834

Bingöl

Devlet Mühürü

Pazarı 21
KASIM
1955

Baskı Yeri
Bingöl Matbaası - Bingöl

Flak 5 Kuruş

(GÜNLÜK SİYASİ GAZETE)

Belediye Reisliğine

Halil Timur seçildi

13 Kasım seçimlerini tam liste halinde kazanan müstakiller 19 Kasım Cumartesi günü saat 15 de ilk içtimamı aksettmiştir.

Seçimi kazanan Belediye meclisi anahtardan başka belediye başkanlığı kalabalık bir vatandaş topluluğu doldurmakta idi saat tam 15 de meclis bir kaç günlük Reis vekaletini deruhde etmiş bulunan Husni Muhasebe müdürü aın huzurda meclis çalışmalarına başlamış ve müzakerecileri idare için ilk olarak bir başkan ve iki katipten seçimi yapmıştır. Neticede belediye meclisi azalarından en yaşlı Abdülkadir Göktekin Reisliğe Zeki Aydoğan ve Halil Timürde katipliklere seçilmiştir. Bilahare Reisliğiyle Belediye Reisliği seçimi yapılacağına azalara bildirilmiş ve meclis azalarına mühürlü zarf ve kağıtlar dağıtılmıştır. Oylarını kullanan azalar yerlerine oturduktan sonra Riyaset divanına tasnif yapılmıştır. Neticede olarak 14 azanın ittifakile ve 14 oyla Halil Timür belediye Reisliğine seçildiği anlaşılmıştır. Bu netice azalar ve samim arasında büyük memnuniyet uyandırmış ve Halil Timur dakikalarca alkışlanmıştır. Bundan sonra celseye 15 dakika ara veren Belediye meclisi saat 16 da çalışmalarına devam etmiş gündeme göre yapılması icabeden komisyon ve belediye Reis vekilligi seçimine geçilmiştir. İkinci Reisliğe Avukat Sait Bozgan ittifakla seçilmiştir. Bu arada; Riyaset divanına Avukat Sait Bozgan tarafından anme hizmetlerinin ve hükümet işlerinin aksatmaması için resmi dairelerde bulunması gereken belediye azalarının seçilmesi taktirine tavsiye kılınarak onlarında seçimi yapılmıştır.

Müstakill Belediye meclisinin dünkü içtimamında görülen hususiyet azaların gördükleri ahalkı,

İkinci içtimamın 1956 Şubatında yapılacak olan yeni Belediye meclisine ve Reisliğe ittifakla seçilmiş Halil Timürün muvaffakiyetleri diler Bingölle hayırlı ve uğurlu olmalarını candan temenni ederiz. Bingöl

Özür

Makamımızda meydana gelen anızadan dolayı Cumartesi günkü gazetemiz çıkmamıştır. Okuyucularımızdan özür dileriz.

Seçimleri Kazanan müstakillere gelen tebrikler

TEBRİK TELGİRAFLARINI NEŞREDİYORUZ

telinizi aldım çok teşekkür ederim cümelenize muvaffakiyetler diler hürmetlerimi sunarım.

Ekrem yıldız

bizdede bağımsızlar kazandı muvaffakiyetler dilerim.

Nuri Onur

Muvaffakiyetli telinizi sevinç içinde aldık tebrik ederim millete hayırlı işler temenni ederim bizde kazandık selamlar şevket Bingöllü

meclisinizi tebrik eder memlekete ve millete hayırlı işler başarmanızı temenni ederim saygılarımla

Tahtıran

seçimi müstakillerin kazandığı hakkındaki telinizi bana sonsuz bir gurur ve sevinç göz yaşları döktürdü. Burada da büyük bir farkla müstakiller kazandı. Bilmukadele müjdelere elak anızdan dolayı şükraularımı arz ederim hürmetlerimi sunarım

Hürmetlerime şener aydinoğlu

İleri Karakol

Dert ve derman

Gün olur Bayram Gün Olur seyrın sözün ata sözüdür Milli ve dini bayramlardan başka şu Meclis kette gönlümüzün esas bayramını nebense göremedik derdimize derman esasta aradık rüyada gördük partilerimizle beraber partularımızda çoğaldıktı. Dar azvelce tekti, beş senedir yeniledik şikayet yine aynı şu hallere bakılırsa ya biz dertsiz bir cemiyetiz yahutta derdimiz öyle bir derthi bu günkü ilim bunu bulmaktan aciz olurumnu bıraksak yoksa insan azminin ve ilminin izsinimi göstersek

Gözcü

EK 27. 1943 Yılı CHP Genel Sekreterliğine Gönderilen Mebusluk Talepnameleri

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

811

C. H. P. GENEL SEKRETERLİĞİNE

Yeniden seçilecek olan Bingöl Vilâyeti Mebusluğu
için mensup bulunduğum sayın C. H. Partisi adına namzetliğimin konul-
masına müsaadelerini saygıyla dilerim.

İmza

Mebusluk Talebnamesi

T A L İ B İ N	Adı, Soyadı:	Cemal Başer	Esas mesleği	Doktor
	Doğum yeri	Kastamonu	İhtisası	
	Doğum tarihi	1317	Tahsil derecesi	Yüksek
	İşi - Mesğalesi	Niğde Sıhhat ve İçtimai Muavenet Müdürlüğü.	Son tahsilini bitirdiği okul	Haydarpaşa Tıp Fakültesi
	Mebusluğunu istediği vilâyet	Bingöl.	Diploma No. ve tarihi	35151.25/5/340
	İkametgâh adresi	Niğde Ahi Paşa mahallesi No:19		
	Çalıştığı yer adresi	Niğde Sıhhat ve İç. Muavenet Müdürlüğü.		
Partiye kayıtlı bulunduğ	Vilâyeti	Niğde	Kütük No.	37
	Kazası	Merkez	Kayıt tarihi	1/2/943
	Nahiyesi		Varsa Faal vazifesi	Niğde Halk evi Sosyal yardım Başkanı.
	Mahalle veya köyü	Ahi Paşa		
Şimdiye kadar bulunduğu memuriyetler, gördüğü faal hizmetler, Parti teşkilâtı içinde deruhte ettiği faal vazifeler.	Gerze ,Gürün ve Sivas merkez hükûmet tababetleriyle Bingöl sıhhat ve içtimai muavenet müdürü ve Halende Niğde Sıhhat müdürüyüm. Gerze kazası ve Bingöl Vilâyetinde Kızılay cemiyeti reisliği ile Bingöl Vilâyeti halk evi reisliği ve iki Seneden beri de Niğde Halk evi sosyal yardım şubesi başkanayım. Bingöl Sıhhat ve içtimai muavenet müdürlüğünde bulunduğum üç seneyi mütevaciz bir zaman içinde bu vilâyete her bakımdan çok faydalı hizmetim dolayısıyla vilâyet halkının teveccüh ve sevgisini kazandım . Bu günlerde meb'usluklarına namzetliğimi istemekliğime dair mektuplar almaktayım . Meb'uslarımdan birinin de benim olmaklığımı görmeleri bingönlülere memnun edeceği düşüncesi ve memlekete daha faydalı olurum ümidi ile namzetliğimin kabulünü rica eder ve tensip buyurulduğu taktirde Bingöl halkının hakkındaki intiba ve sevgilerinin mahallinden tahkikine yüksek emirlerinizi saygılarımla arz ederim. 1/2/943 Niğde sıhhat ve içtimai Muavenet Müdürlüğü Dr. Cemal Başer			
	7			

HATIRA : Verilecek cevapların, kısa, açık ve okunaklı olması rica olunur.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
C. H. P. GENEL SEKRETERLİĞİNE

1564

Yeniden seçilecek olan Bingöl vilayeti Mebusluğu için mensup bulunduğum sayın C. H. Partisi adına namzetliğimin konulmasına müsaadelerini saygıyla dilerim. 3-2-933

İmza
C. Şenol

Mebusluk Talebnamesi

T A L İ B İ N	Adı, Soyadı	<i>Abdullah Cevdet Şenol</i>		Esas mesleği	<i>Memur</i>
	Doğum yeri	<i>Kiğı</i>		İhtisası	
	Doğum tarihi	<i>321-905</i>		Tahsil derecesi	<i>Yüksek</i>
	İşi - Mesğalesi	<i>Memur</i>		Son tahsilini bitirdiği okul	<i>Yankara hukuk Fakültesi</i>
	Mebusluğunu istediği vilâyet	<i>Bingöl</i>		Diploma No. ve tarihi	<i>447 1-7-932</i>
	İkametgâh adresi	<i>Seyhan vilayeti defterdarı</i>			
	Çalıştığı yer adresi				
Partiye kayıtlı bulunduğ	Vilâyeti		Kütük No.		
	Kazası		Kayıt tarihi		
	Nahiyesi		Varsa Faal vazifesi		
	Mahalle veya köyü				
Şimdiye kadar bulunduğu memuriyetler, gördüğü fahri hizmetler, Parti teşkilatı içinde deruhte ettiği faal vazifeler.	17 nisan 334-923 den beri lula fasıla Devlet memuru bulunmaktayım. Sisadile 1-7-341 tarihine kadar ehaliye vekâleti muhassessati zatîye kütâhinde, mezkûr tarihten 28-12-933 tarihine kadar Divani muhassessat müsavirliği ve müsavirliklerinde, 28-12-933 den 5-11-934 tarihine kadar gümüşükler tetkik müdür müsavirliğinde, 5-11-934 tarihinde 15-9-936 tarihine kadar da Divani muhassessat müddet-i umumi müsavirliğinde, andan sonra da Sisadile Eskişehir, Eranisa, Seyhan defterdarliklerinde bulunduğum müddetce Kızıl aykara cemiyeti idare heyeti üyesi ve ikinci üyesi Hava Kurumu idare heyeti üyesi ve halen ordanada da Hava Kurumu				

HATIRA: Verilecek cevapların, kısa, açık ve okunaklı olması rica olunur.

Gülferen askada

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

1632

C. H. P. GENEL SEKRETERLİĞİNE

Yeniden seçilecek olan Bingöl Mebusluğu
için mensup bulunduğum sayın C. H. Partisi adına namzetliğimin konul-
masına müsaadelerini saygıyla dilerim.

İmza

Mebusluk Talebnamesi

T A L İ B İ N	Adı, Soyadı	Musamettin Ferat	Esas mesleği	Matbaacılar
	Doğum yeri	Erzurum	İhtisası	Makineist
	Doğum tarihi	1329	Tahsil derecesi	Certa
	İşi - Mesğalesi	Matbaacılar	Son tahsilini bitirdiği okul	Ankara Lisesi
	Mebusluğunu istediği vilâyet	Bingöl	Diploma No. ve tarihi	
	İkametgâh adresi	Türümeni Mahallesi Osluza Sokak 29/33		
	Çalıştığı yer adresi	Genel Kurmay Bşk.liği Mat. Makineist		
Partiye kayıtlı bulunduğ	Vilâyeti	Ankara	Kütük No.	147
	Kazası		Kayıt tarihi	1-7-1943
	Nahiyesi	Siirtli	Varsa faal vazifesi	
	Mahalle veya köyü	"		
Şimdiye kadar bulunduğu memuriyetler, gördüğü fahri hizmetler, Parti teşkilâtı içinde deruhte ettiği faal vazifeler.	1936 senesinde İttihatlılardan Ankara'ya geldim ve 1936 senesinde B. M. Meclisi matbaasında aldığım vazifeyi hürriyetle ifa ederek Kuruldan M. H. Vekâleti Harita Umum müdürlüğü matbaasına ihtisasa dahilinde aldığım hizmeti 15 sene idare ettim ve Kuruldan halen bulunduğum Genel Kurmay Başkanlığı matbaası makineistlik ve Kuruldan aldığım hizmetler için memur olarak çalışmaktayım. Partinin faal bir hizmetinde bulunmamaktam.			

HATIRA : Verilecek cevapların, kısa, açık ve okunaklı olması rica olunur.

EK 28. 1953 Yılı Bingöl Milletvekilliğine Seçilen Kişiler

T.C.
Bingöl Vilâyeti
İl Seçim Kurulu Reisliği
Sayı : 146

S E Ç İ M

Yüksek Başvekalete.
A N K A R A

2/Mayıs/1954 tarihinde yapılan genel seçimde, Bingöl Seçim çevresinden Meb'us seçildikleri anlaşılan D.P. den Necati Aras ve Sait Göker ile Bağımsız Ekrem Yıldız'a ait tutanaklardan birer nushasının 5545 Sayılı Kanunun II7 inci maddesine tevfi kan T. B. M. M. Yüksek Reisliğine tevdi buyrulmak üzere ilişikte takdim kılındığını derin saygılarımla arz ederim.

7/5/954
İl Seçim Kurulu Reisi
Nail İnönü 8367

12-8-954
29043

17.5.53 1375 3

030	10			78	517	13
-----	----	--	--	----	-----	----

T.C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Bingöl
Sait Göker
Necati Aras
Ekrem Yıldız

030 10 78 517 13

2

EK 29. 27 Mayıs 1960 Darbesinin Bingöl'de Basına İlk Yansıması

Demokrat

BİNGÖL

Sahibi ve Yazışmaları Mesul Müdürü
M. SİDDİK AYDAR

3/HAZİRAN/1960/ Cuma

Dizgi ve baskı : Seydaoğlu Matbaası
Fiatı 10 kuruştur — Sayı : 993

DÜN ŞEHİRİMİZDE KAHRAMAN ORDUMUZ LEHİNE BİR MİTING YAPILDI

Gençliğin muazzam tezahüratına kıymetli bir konuşma ile mükabelede bulunan Askeri Vali Sayın Kurmay Albay Etem Alkan Dedi ki :

“Her şeyin başında hürriyet, hürriyeti doğuran hak ve adalettir,”

27-Mayıs-1960 tarihin de Türk Silahlı Kuvvetlerimizin karsız olarak başarıldıkları Milli İnkılabı tes'ad ve bu hareketin yapıcı ve basarıcı Türk Ordusuna karşı duyulan sonsuz sevgiyi izhar için şehrimizde bir miting tertip edilmiş ve dün saat 16 dan itibaren miting fiiliyata konulmuştur. Tertip komitesinin rükuü ve mitingin cereyanını temin eden Bingöl Yüksek Öğretim, Orta Öğretim ve Gençliği saat 16 da Lise binası önünden kalabalık bir topluluk olarak ellerinde bayraklar, flâmalar ve dövizler olduğu halde trampet ve davul zurna refaketinde yürüyüşe geçmişlerdir. Anayolu takiben Aşağıışeh

ler marşlar söyliyerek inen topluluk bir saat sonra aynı hareket tarzında Genç Caddesini kat ederek Özel Idare Lojmanlarının önünden Hükümet konağının bahçe merdivenleri karşısında yer almışlardır. Bu sırada bahçe ihate duvarları, park bahçe yolu ve civar bina balkonları, pencereleri Vatandaşların tezahürat yeri olmuş ve Şanlı Ordumuzun başarısı, gençlerin sevgi tezahürü dakikalarca alkışlanmıştır. Bunun müteakip, Milli İnkılabın ilk hareketçileri olarak canlarını hürriyet, vatan ve bu vatanın evlatları uğruna kaybeden gençlerin ruhları için bir dakika ihtiram durumunda bulunulmuş, ta

kiben Liseli kızlar tarafından ve topluluğun iştirakiyle istiklal marşımız okunmuştur. Daha sonra Maarif Müdürü, Üniversiteli ve Liseli talebeler hitabede bulunarak Kahraman Ordumuzun fedakârlığını, Yeni İnkılabın Türk Milletine ve yurduna refah, saadet getireceğini, bütünlük katacağını, Türk Ordusuna olan sonsuz bağlılığın hürriyet doğurduğunu ifade etmişler ve 28 Nisan tarihinde İstanbul Üniversitesinde, cereyan eden kanlı faciayı anlatmışlardır. Hatiplerin sona eren konuşmalarını müteakip bütün gençlik hep bir ağızdan 'Kumandan, Kumandan, Kumandan....', çağrısıyla Bingöl Askeri Valisi Sayın Kur. Alb. Etem Alkan'ın konuşmasını istemişler ve bu arada kendisine Gençlik adına bir buket takdim edilmiştir. Yanında Askeri Vali Muavini Sayın Kur. Bnb. Cevdet Tanyeli olduğu halde Hükümet konağının balkonundan beşuş bir çehre ile bu tabloyu seyreden Sayın Kumandanın mikrofonda yükselen sesi topluluğun bir anda balkonun altında birikmesine sebep olmuş ve muazzam tezahürat ve alkış tufanı başlamıştır. Bu iktis tezahürata vakur bir eda ile el sallamakla mukabele eden ayın Alkan şu kıymetli konuşmayı yapmıştır.

3. cü Ordu K. lığının 1 NO.lu Tebliği

Memleketimizde iç huzurun temini ve kardeş kanı akıtılmasına mani olmak maksadı ve gâyesiyle Silahlı Kuvvetlerimizin 27 Mayıs 1960 günü yaptığı hareket Türk Milletine ve onun Kahraman Ordusuna yakışır bir sükûnet ve vakar içerisinde başarıya ulaşmış bulunmaktadır. Radyoda Milli Birlik Komite Başkanı ve Türk Silahlı Kuvvetler Başkumandanı Sayın Orgeneral Cemal GÜRSEL'in de gâyet açık olarak belirttikleri gibi bu başarıya teşebbüs hiçbir zümreyle ve hiçbir şahsa karşı girişilen bir hareket değildir. Sizin içinizden ve sizin sinenizden çıkan güvendiğiniz, inandığınız kuşandan subay, ast subay ve er evlatlarınıza tam bir itimatla güvenebilirsiniz. Memleketimizin önemli bir parçasını teşkil eden 3 ncü Ordu Bölgesinde kadirşinas halkımızın son hadiseyi sevinç ve Ordumuza karşı olan şükran hisleriyle karşılanmıştır. Ordumuz Bölgesinde vatandaşlar tam bir

sükûnet ve anlayış içinde dirler. Milletçe istikbale güvenle bakıyoruz. Maalesef bazı müfrit partiler ve bedbaht vatandaşların şahsi ihtiraslarına kapılarak münferit ve kışkırtıcı konuşmalarda bulundukları tesbit edilmiş ve gereken tedbirler alınmıştır. Bu gibi bozguncu hareketleri katiyen müsamaha edilmeyecek ve en şiddetli şekilde cezalandırılması için Ordu Bölgesinde her türlü tedbirler alınacak ve alınmakta devam etmektedir. Vatandaşların huzur ve sükûn içerisinde iş ve güçleriyle meşgul olmaları ve muzur faaliyetleri ve teşebbüsleri derhal Garnizon Kumandanlığına haber vermeleri ve Garnizon Kumandanlığına emirlerine itaat ederek, bu Kumandanların işlerine yardım etmelerini ehemmiyetle rica ederim.

RAGİP GÜMÜŞPALA
Orgeneral
3 ncü ORDU K.

letlerin Hürriyetlerini, biri dış düşmanlar, diğeri iç düşmanlar olmak üzere iki kara kuvvetlerinden almak ister. Bu her iki kara kuvvete karşı bir Memleketin Hürriyetinin koruyucusu onun Gençliği ve Silahlı Kuvvetleridir. Dış düşmanlara karşı her zaman hazır olduğumuzu, Türkiye ve Onun mübarek Ülkesine göz dikenlerin her zaman hüsrarla karşılaşacaklarını bütün Dünya öğrenmiş ve bilmektedir. Bu yüzden Dış Fırsatları Bize silâh çevirememekte ve bükemedikleri bu ele hürmet etmektedirler. İç Hürriyet düşmanlarına gelince, Ordu her zaman politikanın dışında kalmış ve sabrının son haddini kullanmıştır. Fakat Memlekette aylardanberi cereyan eden müfrit ve yıkıcı politika kavgaları o raddeye gelmiştir ki, bir kardeş kavgasının çıkmasına ve Vatanın kanının geniş ölçüde dökülmesine razı kalmıştır. İşte Türk Milletinin bütünlük, Hürriyet ve Varlığının bekçisi olan Türk Gençliği ve onun Silahlı Kuvvetleri, bu kardeş kanının dökülmesine mani olmak için mevkî ve sandalye hırsları her şeyin üstünde tutan hırslı politikacıları susturmuş, Memlekette sükûnu sağlamış ve kardeş kavgasını önlemiştir. Ordu, bunu her türlü şahıs ve kitle hırslarından uzak Ulvi bir düşünceyle yapmıştır.

Aziz Bingöllüler: İnsanlar Hür doğar, Hür yaşarlar. Hele Türk Milleti Asırlardan beri bu Yüce ve Mukaddes Varlık için mücadele etmiş, kan dökmüş, bu yolda tarihyapmış Ulu Bir Millettir. Milletlerin Hürriyetlerini, biri dış düşmanlar, diğeri iç düşmanlar olmak üzere iki kara kuvvetlerinden almak ister. Bu her iki kara kuvvete karşı bir Memleketin Hürriyetinin koruyucusu onun Gençliği ve Silahlı Kuvvetleridir. Dış düşmanlara karşı her zaman hazır olduğumuzu, Türkiye ve Onun mübarek Ülkesine göz dikenlerin her zaman hüsrarla karşılaşacaklarını bütün Dünya öğrenmiş ve bilmektedir. Bu yüzden Dış Fırsatları Bize silâh çevirememekte ve bükemedikleri bu ele hürmet etmektedirler. İç Hürriyet düşmanlarına gelince, Ordu her zaman politikanın dışında kalmış ve sabrının son haddini kullanmıştır. Fakat Memlekette aylardanberi cereyan eden müfrit ve yıkıcı politika kavgaları o raddeye gelmiştir ki, bir kardeş kavgasının çıkmasına ve Vatanın kanının geniş ölçüde dökülmesine razı kalmıştır. İşte Türk Milletinin bütünlük, Hürriyet ve Varlığının bekçisi olan Türk Gençliği ve onun Silahlı Kuvvetleri, bu kardeş kanının dökülmesine mani olmak için mevkî ve sandalye hırsları her şeyin üstünde tutan hırslı politikacıları susturmuş, Memlekette sükûnu sağlamış ve kardeş kavgasını önlemiştir. Ordu, bunu her türlü şahıs ve kitle hırslarından uzak Ulvi bir düşünceyle yapmıştır.

Aziz Vatandaşlar: Türk Silahlı Kuvvetleri nin bir hırslı vardır. O da dış ve iç düşmanlara karşı Aziz Vatanını koruma hırslıdır. Milli Birlik Komite Başkanlığının Devamı ikinci sayfa

İkinci sayfa

Demokrat
BİNGÖL

- HAZİRAN -

Sayın Askeri Vali Etem Alkanın Konuşması

ve onun Hükümetinin yapmak ta olduğu tebliğlerden de açıkça anlaşılmış gibi kısa bir zaman sonra adil ve dürüst se- çimler yapılarak Memleket idaresinin Milli İradeye bırakılma- sı kararı alınmıştır.

Türkiye, Dünyanın en hür- riyet sever Memleketlerinden daha üstün bir Hukuk Devleti olarak kurulacak, nurlu ve par- lak bir istikbale doğru dev a- dımlarıyla ilerliyecektir.

Arkadaşlar bir memleket te her şeyin başı Hürriyet, Hürriyeti doğuran ise, Hak ve Adalettir.

Türkiye Birinci İstiklâl Harbi ile dış düşmanlarından İkinci İstiklâl Harbi diyebile- ceğimiz 27/Mayıs İnkılabı ile iç düşmanlarından Hürriyetini

kurtarmıştır. Artık Türk Vata- nının üstüne Ümit Güneşi bütün parlaklığı ile doğmuş ol- lup, bu Mübarek Vatan her ba- kından layık olduğu en yüksek ve Muassır Medeniyet mertee- sine erişme yolundadır.

Siz Vatandaşlara düşen va- zife, huzur ve sükûn içinde İs- tikhalden tamamlamaya emin ola-

rak iş ve güçlerinize meşgul- olmaktır. Münakaşa ve birbiri- nizle didişme yollarına sakın sapmayın. Birbirinize karşı kin ve garez beslemeyin. İntikâm hislerinden uzak kalın. Yasak olan partizanlıklara sakın sap- mayın. Bozguncu ve nifak ya- ratıcı propagandalara kulak vermeyin. Sizin için gecesini

günüdüzüne katarak çalışan Ya- tanperver Büyüklere, Şanlı Ordun- un emirlerine, Şanlı Ordun- za güvenin. Onların Size parlak ve nurlu bir istikbal hazırladık- larına inanın.

Yaşasın Türk Milleti
Yaşasın 27/Mayıs İnkılabı
bi ve Onu Yaratımlar
Yaşasın Hürriyet
Türk Gençliği
Yaşasın Şanlı Türk Ordunu

YAYLA PALAS

Şehrimizin en temiz OTELİDİR
Ucuzluğu temizliği ve kusursuz
hizmeti ancak
Yayla Palas'ta bulabilirsiniz
MÜSTECİRİ
Kıyılı Kasım Gültepe
Genç cad — Bingöl
Tелефон No 26

YAYLA PALAS

DEMOKRAT

BİNGÖL

Sahibi:
ve Mesul Müdürü
M. SİDDİK AYDAR

İlan Tarifesi

Resmi İlanların
sütun santimi 10 liradır.
Ölüm, Doğum, Evlenme
Zayi İlanları
5 Liradır.
Hususi İlanlar pazarlığa
Tabidir.
İlan münderece. stından
mesuliyet kabul edilmez
Gönderilen yazılar iade
edilmez.

İdare yeri:
Yenişehir Genç Caddesi
(Belediye dükkânları)

ABONE ŞARTLARI

SENELİĞİ : 18 TL

6 AYLIĞI : 9 TL

3 " 4 TL

Pazar hariç

hergün çıkar

günlük siyasi

GAZETE

BİNGÖL DEFTERDARLIĞINDAN

- a— Eksiltmeye konulan iş: Bingöl Vali lojmanı inşaatı onarımı olup, Keşif bedeli kırk bin liradır.
b— Keşif, Şartname ve projesi Bingöl Defterdarlığında görülebilir.
c— İhale 13/6/1960 tarihine rastlayan Pazartesi günü saat 16 da Bingöl Defterdarlığında müteşekkil Komisyonda yapılacaktır.
d— Eksiltme 2490 sayılı Kanunun 31 inci maddesine göre kapalı zarf usulüne yapılacaktır.
e— Muvakkat teminatı üç bin liradır.
f— Teklif mektupları ihale gün ve saatından 1 saat evveline kadar Komisyon Başkanlığına verilir.
(D) 16-26-30-3/6/1960

İ L Â N

Bingöl Valiliğinden

- 1— Nafia Atölyesine yapılacak ilâve ile, yağlama, yıkama inşaatı muhammen bedeli keşif 1000000 lıra bir kuruştur.
2— Bu işin keşif ve şartnamesi Daimi komisyon kaleminde görülebilir.
3— Kapanı zarf eksiltmesi 9/6/1960 Perşembe günü saat 15 de Vilâyet Daimi komisyon daire-inde yapılacaktır.
4— Geçici teminatı 6250 liradır.
5— Talipler eksiltme gününden üçgün önce Bingöl Vilâyetine yazılı müracaatları ile Nafia Müdürlüğünden bu işin benzeri tek iş yaptıklarına dair (ellibin liralık) yeterlik belge siyle 950 yılı Ticaret Odası vanıkası ikâmet ilmuhaberi, muvakat teminatlarını muhtevi ka- paı zarfları 2490 sayılı kanunun 32 inci maddesi uyarınca hazırlayarak ihale saatından bir saat evveline kadar Komisyon Reisliğine verilmesi lazımdır. 24-28/5/3-9/6/1960 (1)

Kızılay kara
gün dostudur
dostuna
yardımını unutma

TÜRKİYE CUMHURİYETİ Ziraat Bankası

Kuruluş Tarihi: 1863
Sermayesi: TL. 750.000.000
Yurdun her tarafında Sayın
Müşterilerinin emrinde dir.
T. C. Ziraat Bankası Şube ve
Ajanları aynı zamanda

BAŞAK SİGORTA

min da acenteleridir.
Tasarruf hesapları için en dol-
gun ve zengin para ikramiyeleri.
Vadeli lerde her 50, vadesizlerde
her 100 lira için ayrı bir kura
numarası verilir ve bu numara-
lar keşidelerden 5 gün evvel
öğrenilebilir.

EK 30. 1960 Darbe Sonrası Bingöl Askeri Vali Kurmay Albay Ethem Alkan'ın Konuşması

TEŞİS TARİHİ
15/Kasım/1954

Diyadin Başkısı
SEYDAOĞLU
MATBAASI

MURAT

BİNGÖL'ÜN DEMOKRAT SESİDİR

ŞAHİRİ MEHMET AYDAR

Devlet Nüshası

28

Cumartesi

MAYIS
1960

FIAT 10 KURUŞTUR

SAYI 1622

Türkiye'de Ordu İdareyi Ele Aldı

27 Mayıs — 1960 gece saat 12 den itibaren Kara, Deniz ve Hava Türk silahlı kuvvetleri müşterek işbirliği sayesinde Devlet idaresine el koymuşlardır. "Milli inkılâp.. vasfına haiz bu iş kansız başarılmıştır.

Eski Devlet ve Hükümet erkânı muhafaza altına alınmıştır.

"Milli Birlik Komitesi" Başkanı ve Türk Silahlı Kuvvetleri Başkumandanı Org. Cemal Gürsel'dir.

Milli Birlik Komitesinin vatandaşlarımızla ilgili dün neşredilen tebliğleri aşağıdadır.

3 Nolu Tebliğ :

Memleketteki her türlü siyasi parti faaliyetleri, gösteri yürüyüşleri, toplantılar yasak edilmiştir.

5 Nolu Tebliğ :

Milli Birlik komitesi faaliyetlerini aksatmamak maksadıyla mücbir sebepler olmadıkça vatandaşların mahalli ve şehirlerarası telefonlarla konuşmaları rica olunur.

6 Nolu Tebliğ :

1— Türk ordusu bir kere daha tarihi bir vazife karşındadır. Bu vazife dahilinde memleketi buhran ve felâkete sürüklemek isteyen hırslı politikacılardan kurtarmaktır.

2— Devletin bütün idaresini ve bütün Türk silahlı kuvvetlerinin emir ve kumandanlığını deruhte ettim. Vatandaşlarımdan yardım ve müzaheretlerini beklerim,

Org. Cemal Gürsel

Milli Birlik Komitesi Bşk., Türk Silahlı Kuvvetleri Baş K.

13 Nolu Tebliğ :

1 — Kardeş kavgasını önlemek için bu işe giriştik. Han

Şehir Haberleri

Terfiler

Vilâyetimiz nafia teknikeri Ali Güler, ücret bakımından bir derece terfi etmiştir.

Genç kazası Salık memuru Faik Depetoglu, maaş bakımından bir derece terfi etmiştir.

Gençtahrirat kâtibi emekliye ayrıldı

Genç tahrirat kâtibi Halit Dağ, kendi arzusu üzerine ve hizmet süresini ikmal ettiğinden emekliye ayrılmıştır.

Bir Fransız Hostes Uçak içinde bir erkek yolcuyla tokatladı

Londra, (t.t.) — Hindistan — Birmanya seferini yapmakta olan bir Fransız yolcu uçağının Hostesi Lola Birmund'üni bütün yolculuk müddetince tâciz etmiş olan Luicci Cardio adındaki genç İtalyan yolcuyla Bombay hava alanına inilince tokatlamıştır. Delikanlının şikâyeti üzerine uçağın mensup olduğu acente mürşesiyle hostesin vazifesine son vermiştir.

Ö z ü r

Sokağa çıkma yasağı dolayısıyla 27/5/1960 Tarihli gazetemiz çıkmamıştır. Okuyucularımızdan özür dileriz

İ L Â N

Bingöl Valiliğinden

1— Aşağıda adları yazılı köylerde okul binası yaptırılacaktır.

Kazası	Köyü	Keşif Bedeli		Geçici teminatı	
		Lira	Krş.	Lira	Kuruş
Merkez	Madraklotan	23299	21	1747	44
Merkez	Dodan	24173	21	1812	99
Merkez	Zag	24324	21	1824	32
Merkez	Fırmalı	24569	21	1342	69
Genç	Çemihbul	23359	21	1751	94
Karlıova	Viranşehir	24789	21	1821	69
Karlıova	Borac	23464	21	1759	82
Kığı	Azakpert	21106	32	1582	97

2— Her inşaat 10/6/1960 Cuma günü saat 15 de ayrı ayrı açık eksiltmeye konulmuştur.

3 Keşif, şartname Daimi komisyon kaleminde görülebilir.

4— İstekliler eksiltme gününden üç gün önce Bingöl Vilâyetine yazılı müracaatları ile Nafia Müdürlüğünden bu işin benzeri iş yaptıklarına dair alacakları yeterlik Belgesiyle 1960 yılı Ticaret odası vasıkası ikâmetgâh kağıdı ve geçici teminat makbuzalarını ibraz etmelidir.

24—28/5/3—8/6/1960 (M)

Elâzığ As. Sat. Al. Kom. Bşk. lığından

Aşağıda cins ve miktarı yazılı salatalık, (hiyar) 17 Haziran 1960 günü saat 10 da açık eksiltme ile ihalesi yapılacaktır

Cins	Miktarı	Muh. Bedel	Muv. Teminat	Şartnamesinin görüleceği yer
Salatalık Hiyar (Bingöl) 2500 Kg.	1625 Lr.	122 Lr.	Elazığ As. Sat. Kom. Bşk. lığında	28/5—1—6—11/6/1960 (M.)

EK 31. Bingöl Yolları için Bingöl Milletvekili Necati Aras'ın B.M.M Riyasetine verdiği takdir, aldığı cevap ve konuşmalar

Sahibi: M. AYDAR

Yazı İşleri Müdürü: Şemettin ARSLAN

Basıldığı yer: Seyda Oğlu Matbaası

B İ N G Ö L

Devlet Püşkanı

MURAT

Bingöl'ün Demokrat Sesidir

29 - Ocak - 1955

(CUMARTESİ)

Yıl: 2, Sayı: 66

D İ K K A T I

Memleket dertlerini terennüm eden yazılara şifelerimiz daima açıktır.

Fiatı 5 Kuruş

İlimiz Ve Kiğı Kazamızın Yolları Hakkında Mebusumuz Sayın N. Aras'ın B. M. Meclisi Riyasetine Verdiği Takrir, Aldığı Cevap ve Konuşmaları

YÜKSEK RİYASET MAKAMINA

Bingöl Vilayeti Kiğı kazası yol durumuna ait aşağıdaki suallerin sayın Nafia Vekili tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasını rica ederim.

Bingöl Mebusu Necati ARAS

I— Lice—Genç—Bingöl—Kiğı—Samsa devlet yolu inşaatının halen ne durumda bulunduğu, etüdlerinin tamamlanıp tamamlanmadığı, nereye kadar etüd edildiği ve hangi tarihte Kiğıya varacağı.

II— Halen bu kazanın yegâne yolu olan, ancak yaz mevsiminde ve yağmursuz zamanlarda motorlu vesaitin müşküllaatla geçmesine müsait bulunan fakat Bingöl ve büyük kısmı Elazığ vilayeti hudutla-

NAFİA VEKİLİ SAYIN KEMAL ZEYTİNOĞLU-NUN CEVABI

Reis— Nafia Vekili Zeytinöğlu (Eskişehir) — Bingöl Mebusu Sayın Necati Aras'ın suallerine cevaplarını arz ediyorum.

I— Lice—Genç—Bingöl arası yolun etüdları tamamlanmıştır. Bingöl—Kiğı—Samsa güzergahının istikafı da önümüzdeki çalışma mevsiminde ikmal edilecektir.

II— Kiğı — Karakoçan yolu vilayet yolları şebekesine dahildir. Devlet Karayolları makine parkının takviyesine çalışılmaktadır. Devlet yolları bakımına ancak bundan sonra alınabilecektir.

III— Kiğı—Karakoçan yolu Elazığ ve Bingöl vilayetlerinin müşterek il yoludur. Bu iki vilayet Nafia Müdürlerinin yaptıkları protokola göre 1954 yılında bu yolun inşaatına başlanmış ve bu sene Elazığ vilayeti dahilinde Karakoçandan itibaren 14 kilometrelik kısmın toprak tesviyesi yapılmış, 50 net kilometredeki bir menfez ile Karakoçan ve Kalecik dereleri üzerine yediler metre açıklığında iki köprü inşa edilmiştir.

Her iki vilayet önümüzdeki senede de bu yolun inşasına devam edeceklerdir.

NECATİ ARAS'IN KONUŞMASI

Reis— Necati Aras, Necati Aras (Bingöl) — Muhterem Arkadaşlar:

Mahiyeti itibarıyla mahalli ve mevsiz olan bir mevzuu huzurunza getirdiğim, mahalli bir isten dolayı Sayın Nafia Vekilini yordum için özür diliyorum.

Yalnız bu kazanın yol durumunun bizzat bir tarihi vardır. Osmanlı imparatorluğunun kurulmasıyla beraber tesis olmuş olan bu kaza 926 yılına kadar Erzurum vilayetine bağlı idi. Bu vilayet eli sene Kiğıya bir geçit temin edilmesi için çalıştığı ve para tahsis ve sarfettiği halde, tahsisler parça parça yapıldığı için yol bir türlü ikmal olunamadı.

Kaza bilâhare Erzuruma bağlandı. Bu tarihten sonra Erzurum yolu tamamen kendi haline terk edildiği için tamamen harap oldu. Erzurum vilayeti yirmi seneye yakın bir müddet kaza ile bir yol irtibatı teminine çalıştı. Yine aynı şartlar altında çalışıldığı için aynı sebeplerin tesiriyle muvaffak olunamadı.

1936 yılı mülki teşkilatıyla kaza Bingöl vilayetine bağlandı.

Şimdi Bingöl vilayeti kendisine bütün vilayet için verilen senelik 150—200 bin lira gibi küçük bir tahsisatla, diğer kaza ve köy yolları arasında bu kazanın yolunu da tanzim etmeye çalışmaktadır. Ancak bu tempo ile çalışıldığı takdirde daha

- GÖKTÜRKLER -

Devlet Kuruluyor

T. No:3 Anlatıcı: ALİ AEDDİN GÜLTOP

Bumin Han kesin olarak zaferi kazandıktan sonra ordunun yarısını kardeşi İstemi Han'a bırakarak Gümbatısına yolladı. Kendisi de yulurum hızıyla Gündoğusuna yürüdü. Yollarda tozdan bulutlar kopuyor, atlar rüzgâr gibi akyordu. Karşı duranlar bu müthiş kuvvet önünde eridi, bir çokları diz çöktü. Kuzey Çin'i baştanbaşa geçerek karşıda engin bir ufuk gördü. Çünkü Japon denizi sahillerine gelmişlerdi. Batıya giden İstemi Han ise Hazar denizine kadar varmıştı. Ordular dönünce Otügen

şehrinde kurtulay toplandı. Bumin Han Türk türsesine göre ak keçe üzerine oturdu ve hakan seçildi. Kendisine İlhan unvanı verildi. İşte tarihlerde okuduğumuz İlhan Bumin bu kahrnamadır.

Artık Ortasyada Cücen egemenliğinde yaşamış bütün uluslar Gök Sancak ve Kızıl Tuğ'un altında toplandılar. Bunlar Türk ve Oğuz soyunda olan: Türgişler, Karluklar, Uygurlar, Tugralar, Hıttaylar, Dokuz Oğuzlar, Edizler, Tatarlar, Kırgızlar ve Pasimilerdir. Cücenler ise daha evvel Avrupa'ya sürülmüştü. (De.var)

ÖZ GEÇMİŞ

1992 Yılında Elazığ'ın Kovancılar ilçesinde doğdu. Ortaöğretim ve Lise eğitimini Kovancılar ilçesinde tamamladı. 2015 yılında Bingöl Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldum. 2016 yılında başladığı Fırat Üniversitesi Cumhuriyet Anabilim Dalında Lisansüstü eğitimini hala devam ettirmektedir.

